

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

Decretalivm Epistolarvm Gregorii Liber Qvintvs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

DE SECUNDIS NVPTIIS a.

TITVLVS XXI.

CAP. I.

Secunda nuptia non benedicuntur, & benedicens puniendus est.
Alexander III.

Capellanus b (quem benedictionem cum secunda constitit celebrasse) ab officio, beneficioq; suspensum, cum literarum tuarum testimonio, sed sed. Apost. nullatenus destinare postponas.

CAP. II.

Dubitans de morte conjugis, nisi prius certificetur, contrahere non debet: & si contraxit, reddat, sed non exigat debitum: & postmodum si sciat primam vivere, dimittat secundam. Abbas Sic.

Lucius III. in uersa Christianis in captiuitate Saracenorum positi.

Dominus c, ac redemptor noster: & infra. Sanè super matrimonii, quæ quidam ex uobis (nondum habita obeuntis conjugis certitudine) contraxerunt: id uobis respondem⁹, ut nullus amodo ad secundas nuptias migrare præsumat, donec ei constet, quod ab hac vita migraverit conjugis eius. Si uero aliquis uel aliqua, id habens non seruat, & de morte prioris conjugis adhuc sibi existimat dubitandum, ei quæ sibi nupsit, debitum non denegat postulanti: quod si tamen noverit nullatenus exigendum. Quod si post hoc de prioris conjugis uita constitit, relicti adulterinis complexibus, ad priorem conjugem reuertatur.

a Vid. Magistrum, & Theologos l. 4. sem. dist. 42. b Cap. 1. eod. tit. in 2. compil. c Ca. 2. eod. tit. in 1. comp. huc spectans tradita supr. de sponsalib. ca. 11. presentia.

CAP. III.

Si unus ex conjugibus fuit alius benedictus, non debent conjuges de nouo benedici.

Vrbanus III. Vigilien. Episcopo a.

Vir autem b & mulier ad bigamiam transiens, non debet à Presbytero benedici: quia cum alia uice benedicti sint, eorum benedictio iterari non debet.

CAP. IV.

Mulier nubens intra annuam legibrem, infamiam non incurrit. h. d. cum sequenti. Abbas Sic.

Idem Excomen Episcopo.

Super illa questione c, qua quæsitum est, an mulier possit sine infamia nubere intra tempus luctus, secundum leges definitum: Respondemus, quod cum Apostolus dicat: Mulier uiro suo mortuo, soluta est à lege uiri sui: in Domino nubat, cui uoluerit: per licentiam & auctoritatem Apostoli, eius infamia aboletur.

CAP. V.

Summat, ut præcedens.

Innocentius III. P. Nobilis mulier.

Cum d (secundum Apostolum) mulier mortuo uiro suo, ab ejus sit lege soluta, & nubendi cui uult tantum in Domino liberam habeat facultatem: non debet legalis infamiam sustinere iacturam, quæ licet post ritum intra tempus luctus (scilicet unius anni spatium) nubat, concessa sibi tamen ab Apostolo utitur potestate, cum in his præsertim seculares leges non dedignant sacros canones imitari.

a al. Vigo. al. Vig. b Ca. 1. eo. tit. in 1. comp. & post. Cen. Lat. sub Alex. 3. p. 9. c. 1. c Ca. 2. eo. tit. in 1. comp. & post. Cen. Lat. p. 9. c. 2. d Ca. 1. eod. tit. in 3. comp.

FINIT LIBER QVARTVS.

DECRETALIVM EPI- STOLARVM GREGORII LIBER QVINTVS.

DE ACCVSATIONIBVS, INQVIVISIONIBVS
& denunciationibus.

TITVLVS PRIMVS.

CAPITVLVM I.

De persona accusatoris prius quarendum est in iudicio.

Felix Papa a.

Silegitimus b non fuerit accusator, non fatigetur accusatus.

CAP. II.

A denunciatione repellitur u, qui non præmonuit.
Idem Episcopi per Galliam constituti.

a Primus. epist. 1. & 2. in eo. 770. id est, Claudio, & Paterno, Coss. b Ca. 1. eod. tit. in 1. comp. vid. Bald. in l. damni. §. si alieno. ff. de damn. infest.

CAP. III.

Criminatio prelati debet tractari coram illis, quorum interest.

a Cap. 8. eod. tit. in 1. comp. vid. Thom. 2. 2. q. 31. art. 1. Grego.

Gregorius *Dux Hispanie*.

Illa a prapollitorum: [1 & infra] Si vero aliquis Iste de monasterio predicti Abbatis, qui possit dicere, quoad culpam reatumque; ejus pertineat: nos cum eis, quorum interest, causam districte volumus persequari, ut vel eundem, vel absolvat.

[1 Sollicitudo vestra est, illa est cautela laudabilis, in qua ratione ratio agit, et furor sibi nihil vendicat, et c. qua sunt proluxa & ex registro impressa repetenda.]

CAP. IV.

Qua de aliquo crimine accusatur vel denunciatur, interim promovere non potest.

Idem b *Constantia Augustia*.

Omnipotens e Deus: & infra. Valde grave est, ut vir, de quo tanta & talia nunciatur (cum antequam quiri & discuti debeant) honoretur.

CAP. V.

Episcopus per exceptionem criminis illum ab accusatione sua repellere non potest, quam ante a suis familiaritate neglexerit separare. Paschalis Papa.

Nulli d Episcoporum ab accusatione sua repellere liceat, quos antequam se ab eis impetendum cognoverit, a sua communi familiaritate neglexerit separare.

CAP. VI.

Absolutus de certo crimine, de eodem iterum accusari non potest.

Ex Concilio Moguntino.

De his criminibus, de quibus absolutus est accusatus, non potest accusatio replicari.

CAP. VII.

Cohabitanes inimici accusati, ab accusatione repelluntur. Stephanus Papa.

Repellantur ab accusatione cohabitantes inimici. Quia infestationes blasphemie, affectio solet amicitie incitare.

CAP. VIII.

Ponit poenitentiam accusatoris calumniosus, cum sequitur inde rori, vel merari debetario.

Ex Brocardico lib. XI. III. e

Accusasti aliquem, & per tuam accusationem occisus est: nisi pro pace hoc feceris, XI. dies in pane & aqua (quod carina vocatur) cum septem sequentibus annis poeniteas. Si autem per tuam delataram debilitatus est, per tres debes quadragesimas poenitere.

CAP. IX.

Super ratoris procedit iudex nemine accusante. August. super Gen. de morte Abel.

Evidentia patrii sceleris non indiget clamore accusatoris.

CAP. X.

Laici vel inimici, clericos accusare non possunt. Alexand. III. Gai. electo E.

Cum P. Manconella g Presbyter ex una parte, & Bonus Presbyter, & I. Bonus Cochi laicus frater eius ex altera in nostra essent presentia constituti: eundem I. quia laicus erat, in dicti P. accusationem non duximus admittendum. Cumque praefatus B. eundem P. super crimine simoniae constanter accusasset, nos eum qui in testimonium illius causae adductus fuerat, & quia praedictus I. frater ejus ipsum P. coram te prius ac-

a Cap. 1. eod. tit. in 1. compil. vid. B. Thom. 2. 2. quasi 21. art. 2. b Idem scil. Greg. lib. 4. epist. 34. ca. 78. Ind. 13. registr. c Ca. 6. eod. tit. in 1. compil. vid. Anchar. in cap. memimus, infra, eod. d Cap. 1. eod. tit. in 1. compil. Refert Gratianus sine Palea 3. qu. 5. s. nulli Episcoporum, e al. 11a: ex Brocardico L. 19. f Gajetur. al. Gajetur. g Cap. 12. eod. tit. in 1. compil. & post Conc. Lat. sub Alex. 3. p. 10. c. 14.

culaverat, ab accusatione repulimus: praefertim cum a frater P. memoratum B. antea de causa consimili accusasset: unde quoniam unus post alterum praedictum P. instante vicissitudine accusabant: neutrum ad ejus accusationem admisimus. Sed utrique Presbytero de objectis criminibus purgationem duximus indicendam. Ideoque mandamus, quatenus uterque illorum cum tribus sacerdotibus faciat se purgare b.

CAP. XI.

Monachus accusare potest Abbatem, & de bono monasterii expensis litu necessarius habebit.

Idem Vigornen. Episcopo.

Ex e parte tua: [1 & infra.] Prudentiae tuae r. respondem. quod Monachi (nisi alia rationabilis causa impediatur) eo quod de obedientia & subiectione Abbatis esse noscuntur, ab ejus accusatione sunt nullatenus repellendi: licet alios accusare non possint. Quibus (si quidem cum proprium non habeant) de rebus monasterii expensae debent necessitate, donec causa debitum finem accipiat, ministrari.

[1 Huiusmodi questio nobis proposita est, utrum Monachi in accusatione Abbatis sint aliquatenus audiendi. Super quo utiq.]

CAP. XII.

Presbyter ebrius missam celebrans, non praemissa digestionem, ecclesia privari debet. h. d. ut conveniat omnibus leturum.

Idem.

Si confiteri d, quod D. ecclesia non perpetuo concessa, sed ad tempus fuerit commendata, & de e violentia, & quod in taberna pernoctaverit, ita quod altera dienuilla praemissa dormitione f missam cantasset: & infra. Si de hoc rationabiliter convictus fuerit in iudicio ante Episcopum suum: sive accusatus, vel ad rationem positus, sine coactione fuerit confessus: ei super eadem ecclesia perpetuum silentium imponatis, ipsum ab impetitione B. g desistere compellentes. Ceterum si eidem sui ecclesia canonice concessa & tradita, & postea de crimine aliquo non fuit convictus, propter quod de jure debebat h spolari, vel post appellationem (sicut aliquando allegavit) ecclesia illa fuerit ipsolatus, ipsam et faciat restitui, & in pace dimitti.

CAP. XIII.

Inimicus etiam a voluntaria exceptione repellitur. Idem.

Meminimus tibi mandasse, ut C. Abbatissae, cujus electionem confirmavimus, munus benedictionis impendere procurares. Sed quia H. pro altera parte a te ad nostram audientiam appellavit, proponens quod de simonia accusaret eandem: mandatum nostrum distulisti effectui mancipare. Quia vero te non deceat in hac parte appellatione ejusdem H. deferre, cum idem illius manifestus fuerit inimicus, & contra eam testimonium tulerit: mandamus, quatenus (cum inde fueris requisitus) praefatae Abbatissae munus benedictionis non differas impartiri.

CAP. XIV.

Dicens se aliquem accusatum coram iudice, ante inscriptionem potest sine pena desistere, & non accusare: sed ei desistenti silentium imponitur in perpetuum. Et secundum hoc summarius iste textus est notabilis. Abbas.

Innocentius III. Archiepiscopo Bisuntino.

Licet in beato & Petro: [1 & 7.] Sanè cum ex literis B. Decani sancti Stephani, & I. & O. canonicorum

a Frater ejusdem P. & c. b Purgari. c Ca. 13. eod. tit. in 1. comp. & post Conc. Lat. sub Alex. 3. p. 10. c. 12. d Scil. Alex. 3. sed in 2. comp. c. 1. eod. tit. Celestini 3. al. Clementi tribuitur. e Violentia. f Dormitione. g G. h Debit. i Imperium. k C. 1. eod. tit. in 2. comp.

596
in omni
an mulier
us, fecim
cum Apo
a legem
entium &
ertuo rito
vult em
non debet
ost rito
(patium)
potestate
lignatur
Con. Lat.
Con. Lat.
PI
at recipi
charita
am certu
tusa equi
erest.
Greg

ecclesie Bifuntie ad Apostolicam sedem audientiam pervenisset, te varia crimina commisisse, ac ab eis fuisse per eandem literas super perjurio, crimine simoniae & incestus a delatus: Clemens Papa praedecessor noster (servata iudiciali gravitate) tibi certum terminum adsignavit, quo responsurus objectis Apostolico te conspectui praesentares. Cum autem iuxta tenorem citationis ad sedem Apostolicam accessisses, nec ullus b appareret, qui te ita impeteret de praedictis: ne aliquid de contingentibus omittere videremur, ab I. & O. Archid. in nostra praesentia constitutis quavisimul diligenter, si quid super praemissis adversus te pro se, vel aliis proponere vellent, & quod scriperant, legitime demonstrarent: ipsi autem, quod non proposito accusandi haec scriperant, responderunt. Sed quia super quibusdam incorrigibilis videbaris quadam de te Apostol. sedi duxerant intimanda: sed nuncius qui pro literis accesserat impetrandis, mandati formam expressit.

Nos igitur dictis canonicis super praedictis silentium duximus imponendum, ne te de cetero eis super his accusare liceat, vel etiam infamare. Quia vero praedicti canonici citra vinculum inscriptionis desistere voluerunt eis de juris permissione, id non duximus imputandum. Ne autem in absolutioe tua minus canonicè procedere videamur, quamvis potius in odore bonae opinionis Coepiscoporum nostrorum, quam eorum infamia delectemur, Cabilonenfi Episcopo & Abbati de Firmidate, inquisitionem sanæ tuæ duximus committendam.

[I Apostolorum Principe ligandi atque solvendi nobis à Domino sit attributa potestas vel facultas, quam in subditis iuxta suorum exigentiam meritorum exercere libere debeamus: exemplo tamen illius qui omnes sanat, & neminem vult perire, libentius intendimus ad solvendum, quam ad condemnandum vel ligandum, esse finit nonnulla culpa in quibus est culpa relaxare vindictam.]

CAP. XV.

Ad proseguendam accusationem criminalem, non admittitur procurator, licet possit allegare causam absentia, seu alias exceptiones non tangentes crimen propositum: & qui juravit stare mandato alicuius, non admittitur ad accusandum illum, si virtute iuramenti sibi fuit injunctum, ut non accusaret, hoc dicit, & ad hoc solet allegari, & in hoc est valde vulgatum.

Idem Saliburgens. c. Archiepiscopo.

Veniens ad sedem Apostolicam A. Pragen. Canonicus contra Pragen. Episcopum inter alia proposuit coram nobis, quod cum esset filius sacerdotis, in ecclesia fuerat Pragen. intrusus: & contra ejusdem ecclesie privilegium homagium duci Bohemiae praestitisset, sic subiciens Pragen. ecclesiam servituti: & infra. Unde praedictum Episcopum ad Festum Resurrectionis Dominicae petemptorie nos meminimus citavisse. Idem vero ad suam accusationem viarum discrimina, consecrationem chrismatis imminuentem, & quod filius Bohemiae Principis esset per ipsum baptizandus, tunc temporis per nuncios & literas allegavit. Licet autem excusationes hujusmodi (sicut etiam) frivolas affirmantes, ipsum reputavimus contumacem: nec procuratores ejus in causa possemus recipere criminali, eis tamen concessimus auditores, ut si possent, illum aliquatenus excusarent. Cumque praedictus A. coram eis repetisset objecta, fuit ex adverso responsum, quod cum olim super hoc ad Magdeburgens. Archiepiscopum litera fuerant impetratae, idem A. in objectorum se videns probatorio deficere, ad pedes ejus se humiliter prosternens, veniam postulavit: & quod adversus eum calumniose pro-

a Inest. b alit. nocuus apparet, qui impetoret de praedictis. c Saliburgens. d Cap. 2. ed. tit. in 3. compilation. e Extimatus.

cesserat, est confessus. Ceterum cum super hoc mandato stare, ejusdem Archiepiscopi juravisset: ipse praecipit eidem, sub debito praestiti iuramenti, ut contra eundem Episcopum de cetero proponere talia non auderet. Cum igitur nobis ex ipsius A. confessione constaret ipsum iuramentum hujusmodi praestitisse, ac tale recepisse mandatum: super impetitione dicti Episcopi silentium eduximus imponendum: propter contumaciam a tamen eidem Episcopo citationem & purgationem proprietariae famam indicentes.

CAP. XVI.

Denunciator criminis non se inscribit, quia ad correctionem tendit: accusator autem inscribit, quia tendit ad poenam: exceptio vero inscribitur ad poenam extraordinariam, si per exceptionem disceptat ab obtento, alius factus. hoc primo. Secundo dicitur, quod dum diffinitur de crimine, per modum exceptionis potest intervenire praesentia.

Idem Priori sancti Fridiani, & Magistro B. Canonico Pisano.

Super his b, de quibus nos consulere voluistis: inquisit. vestrae breviter respondemus, quod tribus modis valet crimen opponi, denunciando, excipiendo, & accusando. Quando crimen in modum denunciationis opponitur, non est inscriptio necessaria, sed cum in modum accusationis oportet inscribi: quoniam ad depositionem instituitur accusatio, sed ad correctionem est denunciatio facienda. Cum autem excipiendo opponitur crimen objectum, distinguendum est, quare opponatur, & quando. Si autem obicitur, ut ab accusatore, vel testificatione aliquis repellatur, non est inscriptio necesse: sed cum opponitur, ut quis a promotione officii, vel beneficii excludatur, si ante confirmationem obicitur, non cogitur quisquam inscribere: quia crimen hoc modo probatum, impedit promovendum, sed non dicitur jam promotum. Post confirmationem vero, cum scilicet ordinandus fuerit aliquis, aut etiam consecratus, quia etiam ab obtinendo repellitur, & deicit ab obtento ad extraordinariam poenam: secundum arbitrium iudicis discreti citra vinculum inscriptionis est excipiendo distringendus, si defecerit in probando: pro eo quod crimine sic probato, perdit quod per electionem & confirmationem est fuerit adquisitionem: sed ob hoc prius habitata non amittit. Licet enim agatur de crimine, non est tamen hujusmodi questio criminalis: unde per procuratorem potest rite tractari.

CAP. XVII.

Generales inquisitores, si non servaverint debitum inquisitionis ordinem, prudenter & caute se corrigere debent. hoc primo. Idem ponit formam iuramenti, quam inquisitores exigunt ab inquisito.

Idem Vercell. c. Episcopo & Abbati de Tileo d.

Qualiter & quando: [I & infra.] Si citra No. varien. Episcopum debitum inquisitionis ordinem observastis, discretionem vestram in Domino commendamus. Si vero qualibet occasione pretermisistis eundem, adhuc si ipsum tempore opportuno volumus observari: ne inde nascantur injuriae, unde jurata conturbentur. Ideoque mandamus, quatenus ad conscientiam vestrae iudicium recurrentis, si contra praecipuum ordinem tanquam homines excessivus: non pudeat vos errorem vestrum corrigere, qui positi estis ut aliorum corrigatis errores: quoniam apud iudicem districtum, in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis: ita videlicet, ut inveniatis occasionem aliquam congruentem, per quam ne vestra vilescat auctoritas: quatenus

a Secuti vetera exemplaria hanc locum restituerunt ut est expressum, cum in vulgato perperam legeretur ita, purgationem canonicam propter, &c. b Ca. 3. ed. tit. in 3. compil. c alit. Vercell. d De Ciste. e Ca. 4. ed. tit. in 3. compil. f alit. ita: hunc ipsum.

cautius & prudentius poteritis, supercedatis ad praesens: quoniam ex his, quae inordinate sunt acta, non potest ordinabiliter agi. Si vero praescriptum ordinem custoditis, omni gratia & timore postpositis, Deum solum habentes praesentibus oculis, via regia incidentes, sine personarum acceptione in negotio procedatis. Formam vero juramenti, quam a clericis Novarien. super inquisitione faciendi in hoc negotio receperitis, in similibus volumus observari: ut videlicet jurent clerici, quod super his, quae sciunt vel credunt esse in sua ecclesia reformanda, tam in capite, quam in membris (exceptis occultis criminibus) meram & plenam dicant inquisitoribus veritatem.

[1 Debeat praelatus procedere ad inquirendum & puniendum subditorum excessus, ex auctoritatibus novi & veteris testamenti colligitur evidenter, ex quibus super hoc processerunt postea canonicae sanctiones. Legitur enim in Evangelio, quod villicus, qui dissipatus erat apud dominum suum quasi dissipasset bona ipsius, auditus ab illo: Quia est hoc quod audio de te? redde rationem villicationis tuae: jam enim non poteris villicare. Et in Genesi Dominus ait: Descendam & videbo utrum clamorem qui venit ad me, opere compleverint. Ex quibus auctoritatibus manifeste comprobatur, quod non solum cum subditis, verumetiam cum praelato excedit, si per clamorem & famam excessus ejus ad aures superiorum pervenit, non quidem quod a malevolis & maledictis, sed a providis & honestis, nec semel tantum, sed saepe quod clamor innuit, & diffusio manifestat, debet eorum ecclesia sententiam veritatem diligentius persequi, ut si rei proferat qualitas, canonica distinctio culpae sitis delinquentis, non tanquam sit idem actor & iudex, sed quasi deserente fama, vel clamore munito, officii sui debitum exequatur. Licet autem hoc sit diligenter observandum in subditis, diligentius tamen est observandum in praelato, qui quasi signum sunt positus ad sagittam: & quia non possunt omnibus complacere, cum ex officio teneantur non solum arguere, sed etiam increpare, quinque interdum suspendere, nunquam vero excommunicatione ligare: frequenter ad idem statuerunt, ut accusatio praelatorum non facile admittatur, ne concussu columini, corruptis adificiis, nisi diligenti adhibeatur cautela, per quam non solum solva, sed etiam maligna criminationis jonus pracludatur. Verum ita voluerunt providere praelato, ne criminarentur injuriam, ut tamen caverent ne delinquerent insolenter, contra utrumque, morbum congruam invenientes medicinam, ut videlicet accusatio criminalis, quae ad demeritum capitis & ad degradationem intenditur, nisi legitima procedat inscriptio, nullatenus admittatur. Sed cum super excessibus suis quosquam fuerit infamatus, ut in tantum jam clamor ascenderit, quod deus sine scandalo dissimulari non possit, nec sine periculo tollerari, absque dubitationis scrupulo ad inquirendum & puniendum ejus excessus non ex odio sumit, sed ex charitatis procedatur assiduo: quatenus si gravis fuerit excessus, & si non degradatur, ab eadem & administratione tamen amoveatur omnino: quod est secundum Evangelicam sententiam a villicatione villicum amoveri, qui non potest villicationis suae dignam reddere rationem. Hinc igitur ordinem.]

CAP. XVIII.

Si is, contra quem inquiritur, juravit respondere tantum ad interrogata, post confessionem auditur, volens probare excusationes, quae confessionem non permittit, sed exponit: scius, si juraverit plenam & meram veritatem dicere.

Idem Archiepiscopo Arelaten. & Valli magna Abbati.

Quia dilecti filii Cister. Abbas, & P. & R. monachi Fontis frigidii Apof. sed. leg. ad ecclesiam Agathen.

a Exceptis. b C. sed. sit. in 2. comp.

accessissent, ut in ea legationis officium exercerent, qui de Agathen. Episcopo per frequentem clamorem multis sibi fuerant insinuata sinistra: voluerunt descendere ac videre, si clamorem opere complevisset: [1 & 7.]

Quia vero nobis non constitit, sub qua forma Episcopus cum canonicis Agathen. coram dictis legatis praestiterit juramentum, utrum videlicet ita juraverit, ut super statu ecclesiae plenam & meram diceret veritatem, an ut ad inquisita veraciter responderet: Mandamus, quatenus eisdem legatis ex parte nostra mandetis, ut sub qua forma juramentum praestiterit, studeant fideliter intimare. Et si secundum responsum eorum sub secunda forma juraverit, aut ipse sufficienter probaverit, se sub illa forma jurasse, aut per depositiones testium, quos produxit, aut etiam aliorum: cum depositiones illae non fuerint publicatae, nec productioni testium renunciare curaverit: quoniam secundum eandem non teneretur ex debito juramenti nisi ad inquisita solummodo respondere, vos excusationes suas audire curetis: & si eas probaverit, cum excusationes hujusmodi confessiones non perimant, sed exponant, quae tales sunt, ut ad bonum & malum valeant retorqueri, & ideo iudicari debent ex causa, eum sublato appellationis obstaculo absolutis: cum etsi repertus sit culpabilis in quibusdam, ex labore tamen & pudore punitus, quos propter hanc causam incurrit, hujusmodi levis culpa leviter ei valeat indulgeri. Quod si excusationes illas super dilapidatione, naufragio, & simonia probare nequiverit, aut sub prima forma juraverit: cum secundum eandem nec veritatem tacere, nec admiscere debuerit falsitatem: vos (non obstantibus excusationibus, quas de novo proposuit: cum in confessionibus suis nullam omnino de illis fecerit mentionem: quamvis firmiter adseruerit, quod plures ex illis legatis praedictis exposuit, cum hoc per se probare non posset, tanquam qui solus examinabatur ab illis) eum ab administratione Agathen. ecclesiae remove- re curetis.

[1 Ideo, tam Episcopum quam canonicos juramento vinculo adstrinxerunt, ut super statu ecclesiae sibi dicerent veritatem.]

CAP. XIX.

De veritate criminum non inquiritur, nisi prius confes de infamia: & tunc non inimici vel perjuri, sed idonei viri ad proseguendum inquisitionem & ad testimonium admittuntur: & non probato crimine, induitur infamatus purgatio.

Idem Archiepiscopo Terracenen. & Abbati sanctae Mariae de Populero, & Archidiacono Barchinon.

Quia oporteat d Episcopum: & infra. Sanè venientibus ad Apof. sed. G. & H. canonicis Vincen. & multa enormia contra Vincen. Episcopum proponentibus coram nobis, quia illa non debebamus sub dissimulatione & transire: vobis inquisitionem illorum, duximus committendam. Verum dictus Episcopus, antequam ad ipsum vestra citatio pervenisset, ad praesentiam nostram accedens proposuit, quod illi, qui enormis de ipso & suggesterant, typo malitiae potius quam justitiae zelo ducti nobis hujusmodi intimarunt, cum ipsi ejus sint inimici manifesti, & cum ejus hostibus, conversentur, consanguineosque suos, ac complices intendant ad testificandum: producere contra ipsum.

a Praestitit. b Ad bonum vel malum. c Et cum dubia ad bonum & malum possunt retorqueri, in meliorem sunt interpretanda. B. Thom. 2. 2. q. 60. art. 4. d C. 6. cod. tit. in 3. compil. vide Iul. Clar. in praes. crim. 4. fin. qu. 6. e Praetere. f Eum g subjecerant.

qui ad denunciandum, seu testificandum admitti non debent : utpote juramenti præstiti transgressores, & aliis criminibus irretiti : [1 & 7.] Discretioni vestrae mandamus, quod nisi super prædictis famam b ipsius læsam esse noveritis : vos ad inquisitionem illorum non subito procedatis. Quod si ad inquisitionem fuerit procedendum : prædictos vel alios, quos ipsius esse confiterit inimicos : nec ad prosequendum inquisitionem, nec ad perhibendum testimonium contra ipsum Episcopum admittatis : sed per viros idoneos super his, quæ gesta sunt, inquiratis diligentius veritatem. Et si nihil grave probatum fuerit contra ipsum : vos purgationem canonicam indicatis eidem.

[1 Ne verò per levo compendium ad grave dispendium veniatur.]

CAP. XX.

A denunciatione repellitur publicus concubinaris, excommunicatus & confessor, & si qui non pramonent.

Idem.

Cum dilectus e filius : & infra. Si vobis confiterit prædictos, quorum nomine sunt excessus hujusmodi Episcopo nuntiati, publicè concubinaris tunc fuisse, propter quod in eos fuit excommunicationis sententia promulgata, vel præfatum Episcopum de jam dictis excessibus non fuisse præmonitum ab eisdem, vel ipsos conspirasse in eum, a denunciatione repellatis eosdem : alioquin audiatis, quæ fuerunt & hincinde proposita. Eisdem Episcopo auctoritate nostra nihilominus prohibentes, ne super his, super quibus ad audientiam nostram fuerit legitime appellatum, præfatos clericos indebitè gravare præsumat : donec causa supradicta juxta formam mandati nostri fuerit terminata.

CAP. XXI.

Crimen probatum per modum inquisitionis, regulariter poena ordinaria non punitur : sed si impedit ordinem executionem, si deperditio sicut in adulatione : & si impedit tantum beneficii retentionem, sit privatio à beneficio, nec poterit iudex hanc poenam moderari. h. d. usq. ad 4. Tertia. secundum verum intellectum non bene declaratum per scribentes.

Idem Episcopo Gebenensi. e & N.

Valentin.

Inquisitionis f negotium, quam de Episcopo & canonicis Valentinis, vobis commissimus g terminandam : [1 & 7.] Secundò quaesivistis, quid vobis sit statuendum, si contra quempiam per inquisitionem probatum fuerit tale crimen, quod deponeret aduersum criminaliter & convictum. In quo quidem duximus distinguendum, utrum sit tale crimen, quod ordinis executionem suscepti, aut retentionem beneficii etiam post peractam poenitentiam impediret, puta si homicidium commississet vel adeptus esset ordinem aut beneficium vitio simonia : quo casu erit sicut in adulationis iudicio procedendum : alioquin secundum personæ merita, & qualitatem excessus poenam poterit iudicantis discretio moderari.

[1 Sive conscientia scrupulo exequi cupientes, & Apostolico petisti oraculo edoceri, utrum eorum publicanda sint dicta & nomina, quos interrogari contigerit, prout resibus in publicis causis fieri consuevit, an sola dicta eorum publicari sufficiat nominibus tacitis, cum idem Episcopus & canonici manifeste sciunt, quod fuerint inquisiti, & utrum contra dicta eadem debeant exceptiones seu replicationes admitti, cum contra personas dicentium admittuntur. Ad quod breviter respondemus, non solum dicta, sed etiam ipsa nomina, ut quæ à quo sit dignum appareat, publicanda, & exceptiones seu replicationes legitimas admittendas, ne per suppressionem nominum infamandi, &

a Quatenus. b Eius. c Ca. i. eod. tit. in 4. compilat. d Fuerint. e Vid. Notas in hunc locum. f C. 20. eod. tit. in 4. comp. & præter DD. hic tul. Clar. in practica crimin. quaest. 6. g Facendam.

per exceptionum exclusionem falsi deponendi auctoritate puniatur.]

Contra non infamatum, super veritate criminis inquiri non debet, etiam si libellus famosus contra eum ablatu fuerit in secreto : nec super principali creditur testi, qui iuratus dicit se illius, contra quem inquiritur, inimicum. idem si hoc dicit ante iuramentum : nisi præsumatur hoc dixisse in fraudem. h. d. usq. ad 4. Quæstio.

Tertie dubitationis articulus continebat, utrum cum duo vel plures iurati, adfirmant aliquem crimen aliquod eisdem videntibus commississe : de quo aliqui infamis non laborer : aliquam illi poenam infligere debeatis. Et utrum ad petitionem quorundam quasdam schedulas a vobis occultè tradentium infamationem Episcopi continentes, sit ad inquisitionem eorum, quæ in ipsis b continentur schedulis procedendum. Et an fides eorum, dictis debeat adhiberi, qui post iuramentum interrogati secreto, utrum sint eorum, de quibus inquiritur, inimici : respondent, quod non diligunt illos, vel directè inimici se adserunt eorumdem, aut etiam ante iuramentum a publicè confitentur : nullas tamen e inimicitiarum causas probabiles ostendentes. Ad hoc respondemus, nullum esse pro crimine, super quo aliqua non laborat infamia, seu clamorosa infamatio non procedenda propter dicta hujusmodi pueniendum : quia imò super hoc depositiones contra eum recipi non debent, cum inquisitio fieri debeat solummodo super illis, de quibus clamores aliqui præcesserunt. Nec ad poenitentiam eorum, qui libellum infamationis porrigunt in occulto procedendum est ad inquisitionem super contentis illidem criminibus faciendum. Aut etiam aduersus eos, contra quos fit inquisitio, fides adhibenda est dictis eorum, qui post iuramentum vel ante tacite vel expresse inimicos se adserunt eorumdem, nisi forsan ante iuramentum in fraudem id, facere præsumantur.

Non punitur quis de crimine, de quo non constat nisi per famam, & restium credulitatem : & per dicta pauorum non debet quæ apud iudicem infamatus reputari. h. d. usq. ad finem.

Quæsiuisti etiam, quid statui debeat, si nihil per certam iudicantem, credulitatem iuratum contigerit inveniri. Et utrum aliquis super eo crimine reputari debeat infamatus, de quo ipsum duo, vel tres, vel etiam plures dixerint infamatum : licet de ipso nihil finitri in publico audiat. Ad quod est nostra responsio, quod poena famam & deponentium credulitatem duntaxat non ad ad depositionis sententiam procedendum : sed iuramento canonica poterit iudici purgatio, secundum iudicantis. Qui propter dicta paucorum eum aduersum reputare non debet, cuius apud bonos & graves laesa opinio non existit.

CAP. XXII.

Si is, de cuius crimine in iudicio constat, petit restitutionem propter iudicarium ordinem non seruatam non est excludendus, sed eum tanquam notorium criminisum debet superior à novo percurrere. b. d. & est casus valde notabilis, secundum hunc intellectum.

Idem Episcopo & Decano Syluestri. g

Ad petitionem b Galteri quondam Corbini Abbat, R. & P. Canonicis Noviomens. à nobis dudum correctione commissa : [1 & 7.] Verum dilectus filius G. sanctæ Mariæ in porticu Diaconi. Cardina. tunc Apollon-

a In veteribus libris, cedulus. b Ha. c Dicitur tamquam deest in pluribus. d Al. ad hoc autem, &c. e Al. nec etiam, &c. f Vide notata per Bar. in Leo. ff. ad L. Cern. de falsis. g Al. Saluaten. al. Siluaten. al. Siluaten. h Ca. i. eod. tit. in 1. comp. vide Archid. in signis Abbas. i. g. d.

licæ sedis legatus dicto G. præfente, nec reclamante, super statu monasterii cepit inquirere diligenter, & cum inquisitione finita cum Parisiis evocasset propositurum contra inquisitionem eandem, si quid rationabiliter duceret proponendum: idem præfentiam ejus adiens, allegavit, quod in monasterii correctione procedere non valebat, quæ prædictis iudiciis prius fuerat auctoritate nostra commissa: & Cardinalem ipsum ex justis causis se adferens habere suspectum, vocem ad nos adpellationis emisit: quem Cardina. (inspectis, quæ probata fuerant contra eum) amovit à regimine abbatiæ, dando fratribus ejusdem loci liberam facultatem alium eligendi, qui priorem de Argentolio elegerunt concorditer in Abbatiæ: [2 & 7.] Cum igitur nobis de talibus fuerit facta fides, propter quæ præfatus G. erat merito amovendus, & si restituendus foret propter iudicium ordinem non servatum, ipsum providimus manere privatam regimine abbatiæ: supradictum priorem (pro eo quod præfatus G. propter iuris ordinem non servatum inordinatè remoto, intelleximus ob eandem causam per consequentiam minus legitime substitutum) per sententiam amoventes: quem quia non propter personam vitium, vel scientiæ defectum, sed propter iuris solemnitate prætermisissimam amovimus: ipsum postmodum restitimus in Abbatiæ.

[1 Ipsi hi ad monasterium idem accedentes, quibus correctio ibidem nulla que statuenda fuerant, statuerunt, inquisitionis instantiam quorundam impediens malitia retardanda. Ad quorundam contumaciam reprimendam, seculare brachium intendebant invocare.]

[2 Hic igitur & alii que utraq; pars proposuit intellexit.]

CAP. XXIII.

Agenti possessario ad ipsam in beneficiis non obstat exceptio criminis, nisi de eo sit infamatus: & infamatus, ad accusatorem non probante vel non adparente, inducitur purgatio, in qua si defocari, puniatur ut convictus.

Idem.

Accedens ad b. præfentiam nostram G. nepos quondam H. subdiaconi nostri sua nobis conquestione, monstravit, quod cum idem H. apud sedem Apostolicam viam universæ carnis ingressus fuisset, præbendam, quam decedens habuerat in ecclesia Cremonen. ei duximus conferendam: & infra. Mandamus, quatenus nisi præfatus G. super objectis eidem in modum exceptionis criminibus, videlicet perjurio & homicidio publicè fuerit infamatus: concessionem nostram sibi factam executioni mandetis.

Deinde si legitimus adulator adparuerit, audiatis, quæ fuerint hinc inde proposita: & si prædicta crimina vel eorum aliquod legitime probatum fuerit contra eum, ipsi super eadem præbenda silentium imponatis. Si vero contra eum legitimus non adparuerit adulator, & ipse super prædictis criminibus dignoscitur reserptus infamia, purgationem ei canonicam indicatis: in qua si defecerit, imponatis ei silentium. Si autem purgationem præstiterit, contradictores ab ejus molestia compescentes, eos qui eum nisi sunt impedire, in expensis legitimis condemnatis.

CAP. XXIV.

Superior contra subditum, maxime prælatum, de his tantum inquiret, super quibus processit infamia: & tunc vocabitur tunc, & tradet sibi capitula & nomina, & testium dicta publicabit, & ipsius legitimas exceptiones admittet, & probato gravi

a. Dicitur vox scientia, in quibusdam exemplaribus, in quibusdam erat expositio super verbo descriptum, inde irripit in textum. b. Ca. de concess. præb. in 4. comp. vide Innoc. in cap. sciant. sup. de elec. ubi multipliciter limitat hanc Decretal. & Anton. Butri. c. Quatenus hic agitur de purgatione indicanda de infamato, vide Martin. in repet. c. qualiter.

crimine, cum ab administratione removebit. In regularibus vero prælatu ad unguem servandus non est hic ordo. Et quinquam in hac summatione modica videatur agi differentia inter prælatos & subditos, contra quos inquiritur: tamen faciendâ est, ut patet in littera.

Idem in concilio generali. a.

Qualiter & quando debeat prælatus procedere ad inquirendum & puniendum subditorum excessus, ex auctoritatibus veteris & novi testamenti colligitur evidenter, ex quibus postea processerunt canonice sanctiones: sicut olim aperte distinximus, & nunc sacri approbatione concilii confirmamus. Legitur enim in evangelio, quod villicus ille, qui diffamatus erat apud dominum suum, quasi dissipasset bona b. ipsius, audivit ab illo. Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ: jam enim non poteris amplius villicare. Et in Genesi Dominus ait, Descendam & videbo, utrum clamorem, qui venit ad me opere compleverint. Ex quibus auctoritatibus manifestè probatur, quod non solum cum subditis, verum etiam cum prælatus excedit, si per clamorem & famam ad aures superioris pervenerit, non quidem à malevolis & maledicis d, sed à providis & honestis, non e. semel tantum, sed sæpe quod clamor innuit, & diffamatio manifestat: debet coram ecclesiæ senioribus veritatem diligentius perscrutari, ut (si rei possit qualitas) canonica districtio culpam feriat delinquentis, non tanquam idem sit adulator & iudex, sed quasi denunciantes fama vel deferente clamore officii sui debitum exequatur. Licet autem hoc sit observandum in subditis: diligentius tamen est observandum in prælatis, qui quasi signum sunt positi ad sagittam. Et quia non possunt omnibus complacere, cum ex officio suo teneantur non solum arguere, sed etiam increpare: quin etiam interdum suspendere, nonnunquam verò ligare: frequenter odium multorum incurrunt, & insidias patiuntur. Et ideo sancti patres f. providè statuerunt, ut ad accusatio prælatorum non facile admittatur, ne concussis columnis, corrumpat ædificium: nisi diligens adhibeatur cautela, per quam non solum falsæ, sed etiam malignæ criminationi janua præcludatur. Verum ita voluerunt providere prælatis, ne criminentur iniuste, ut tamen cayerent, ne delinquerent insolenter: contra morbum utrumque invenientes medicinam congruam: videlicet ut criminalis adulator, quæ ad deminutionem capitis, id est, degradationem intenditur: nisi legitima præcedat inscriptio g, nullatenus admittatur. Sed cum super excessibus suis quisquam fuerit infamatus, ut jam clamor ascendat, qui diutius sine scandalo dissimulari non possit, vel sine periculo tolerari, absque dubitationis scrupulo ad inquirendum & puniendum ejus excessus non ex odii fomite, sed charitatis procedatur, adfectu: quatenus si fuerit gravis excessus, etsi non degradetur ab ordine, ab administratione tamen amoveatur omnino: quod est secundum sententiam Evangelicam à villicatione villicum amoveri, qui non potest villicationis suæ dignam reddere rationem. Dicit igitur esse præfens is, contra quem faciendâ est inquisitio, nisi se per contumaciam absentaverit: & exponenda sunt ei illa capitula, de quibus fuerit inquirendum, ut facultatem habeat defendendi se ipsum: & non solum dicta, sed

a. Scilicet Innoc. III. in conc. gener. c. 8. & c. 4. eod. tit. in 4. comp. Initium hujus Decret. usq; ad 5. debet igitur haberi etiam in 2. comp. eod. c. 4. b. Illius. c. Dicitur amplius, deest in antiq. Cod. d. Maledictus. e. Et non semel. f. Vide epist. 2. Stephani Papa 1. de accusationibus Episcopo. ubi habetur plenissime in 1. tomo conc. Suriana. editionis. g. Vide quas citavi sup. eod. c. super his, verbo, oportet inscribi.

etiam nomina ipsa testium sunt ei (ut quid & à quo sit dictum adpareat) publicanda, necnon exceptiones & replicationes legitimæ admittendæ: ne per suppressionem nominum, infamandi, per exceptionum verò exclusionem, deponendi falsum audacia præbeatur. Ad corrigendos itaque subditorum excessus, tantò diligentius debet prælatus assurgere, quantò damnabilius eorum offensas deferret incorrectas. Contra quos, ut de notoriis excessibus taceatur, est tribus modis possit procedi, per accusationem videlicet, denunciationem, & inquisitionem ipsorum: ut tamen *a* in omnibus diligens adhibeatur cautela, ne forte per leve compedium ad grave dispendium veniatur: sicut accusationem legitima debet præcedere inscriptio, sic & denunciationem charitativa monitio, & inquisitionem clamorosa insinuatio prævenire: illo semper adhibito moderamine, ut juxta formam judicii, sententiæ quoque forma dicatur. Hunc tamen ordinem circa *b* regulares personas non credimus utqueaque *c* servandum, quæ (cum causa requirit) facilius & liberius à suis possint administrationibus amoveri.

CAP. XXV.

Metropolitani ad correctionem excessuum, & reformationem morum singulis annis facere debent provinciale concilium: in quo statuerent personas idoneas per singulas dioceses, quæ sollicitè investigent, & in sequenti concilio referant corrigenda: & Episcopi debent facere synodos episcopales singulis annis, & publicare agitata in provinciali concilio: & hæc negligentes, ab executione officii suspenduntur. h. d.

Idem *d* in eodem.

Sicut *a* olim à sanctis Patribus noscitur institutum, Metropolitani singulis annis cum suis suffraganeis provincialia non omittant concilia celebrare: in quibus de corrigendis excessibus, & moribus reformandis, præsertim in clero, diligentem habeant cum Dei timore tractatum, canonicas regulas, maxime quæ statutz sunt in hoc generali concilio, relegendes, ut eas faciant observari, debitam penam transgressoribus infligendo.

Veritatem id valeat efficacius adimpleri, per singulas dioceses statuunt personas idoneas, providas videlicet & honestas, quæ per totum annum simpliciter & de plano absque ulla jurisdictione sollicitè investigent quæ correctione vel reformatione sunt *f* digna, & ea fideliter perferant ad metropolitanum & suffraganeos & alios in concilio subsequenti, ut super his & aliis (prout utilitati & honestati congruerit) provida deliberatione procedant, & quæ *g* statuerint, faciant observari: publicaturi ea in episcopaliibus synodis, annuatim per singulas dioceses celebrandis. Quisquis autem hoc salutare statutum neglexerit adimplere, à sui executione officii suspendatur.

CAP. XXVI.

Sententia excommunicationum, suspensionum, vel interdicti, lapsa post denunciationem per Abbatem denunciatum, vel alium pro ipso in monachos denunciante, vel adhaerente eisdem, relaxantur: spoliata restituntur, & juramenta de tacenda veritate relaxantur: dicta testium denunciatio traduntur, & expensæ de bonis monasterii monachis denunciantibus ministrantur: & propter hoc ab obedientia Abbatis non excusantur, sine tamen litis præjudicio.

Gregorius IX. Archiepiscopo & priori sancta Maria Rothomagen.

a Alia tamen ut diligens adhibeatur omnibus cautela, &c. absq; voce in, sed in concilio & æstimatoribus legitur ut est. *b* Contra sum, in quo non adhibeatur sed adimpleatur legitur. *c* Observandum. *d* Scilicet Innocent. III. in conc. gener. cap. 6. *e* C. s. eod. tit. in 4. compilat. *f* Sim. *g* Quod statuerunt, faciunt observari.

Lim I. V. & P. ordinis Tironensis *a*: & infra. Ne igitur reformatio monasterii valeat retardari, mandamus, quatenus relaxatis excommunicationum seu suspensionum sententiis, si quas idem Abbas *b* protulerit, vel per quoscumque iudices promulgari fecit, post incipit negotium in eos, & adhaerentes eisdem, ac eis restitutis, quos idem Abbas negotio pendente contra justitiam spoliavit: in negotio de plano & absque judiciorum strepitu procedentes (cum talibus, maxime in hoc casu non deceat Dei servos involvi) inquiratis, quæ circa *c* personas & observantias regulares videritis iniquitatis, corrigentes & reformantes tam in capite, quam in membris, quæ correctionis & reformationis officio novè indigere: juramentis si qua de tacenda veritate Abbas extorserit, relaxatis, proviso ut *d* negotio ipso pendente præfati monachi eidem Abbati obediant & intendant, ita tamen, quòd per hoc profectio negotii non valeat impediri. Si verò testes contra eandem Abbatem producti fuerint, dictorum ipsorum ei copiam dari faciat. Prædictis autem monachis expensas factas propter hoc, & tribus vel quatuor ex istis, vel aliis, quos idoneos ad dictum negotium profectum duxeritis assumendos, faciatis de bonis ejusdem monasterii: & faciendas expensas ad prosecutionem ipsius negotii necessarias, computatis, si qua propter hoc receperunt, de bonis monasterii cum proprio non habeant, ministrari. Contradictores, &c.

CAP. XXVII.

Contra prælatum denunciatum de dilapidatione sui monasterii per veritate inquirenda, & pendente negotio detet sui monasterii potestas alienandi.

Idem Episcopo Cister. *e* de Ald. & de Salen.

Abbatibus.

Prælatorum excessus: & infra. Sanè dilecti filii C. & quatuor alii canonici Frisigien. *f* denunciando monstrarunt, quòd Frisigien. Episcopus bona sui episcopatus (quem ut dicunt, fuit minus canonicè affectus) adeò graviter dilapidat & consumit, quòd (nisi celeriter adhibeatur remedium) episcopatus idem per eum ad irreparabile & dissolutionis opprobrium deducatur: non solummodo rerum, verumetiam famæ suæ prodigis & salutis, vitam ducit enormiter dissolutam: & infra. Dilecti v. mandamus, quatenus personaliter accedentes ad locum inquiratis sollicitè veritatem: & eam fideliter describentes, sub sigillis vestris *b* nobis transmittatis conclusam. Eidem Episcopo terminum assignantes, quo nostro se conspectui repræsentet, pro merito receptum. Potestate vendendi, dandi, infeudandi, seu *c* quocumque libet alienandi bona ipsius ecclesiæ interim eidem prohibita interdicta.

DE CALVMNIATORIBVS.

TITVLVS II.

CAP. I.

Subdiaconus calumniòse accusans Diaconum, subdiaconum privatur, & publicè verberibus castigatur, & in exilium mittitur.

Gregorius Anthemis Subdiacon.

Un fortius punienda sint crimina, quæ infertur, quàm suis culpabiles, qui in causa Ioan. Diacon. releditis, attendite, ut Hilariū criminatorem ipsius

a Cister. alter Turmens. al. Gronens. *b* Protulas. *c* Cister. *d* Provisoria, &c. *e* Cisterien. & de Ald. & de Salen. abba. al. Cisterien. *f* Frisigien. al. Frisigien. *g* Alimprabilis dissolutionis, &c. *h* Alia sigilla vestri veritatem in, &c. *i* Alia: seu quolibet modo, &c.

nulla ex definitione vestra poena conveniens castigaret: & infra. Quia ergo tanta nequitia malum sine digna non debet ultione transire: jubemus eundem H. prius subdiaconatus (quo indignus fungitur) privati officio, & verberibus publice castigatum, in exilium deportari.

CAP. II.

Denunciator in probatione criminum deficiens, ab officio & beneficio suspenditur, donec innocentiam suam purget.

Innocentius a III. Zamoren. Segobien. & Abulen. Episcopi.

Cum dilectus filius magister scholarum Palastii ad sedem Apostolicam accessisset, & de suo Episcopo excessus varios nunciasset, examinationem commissimus excessuum objectorum: & infra. Cum autem processum negotii examinaverimus diligenter, nec intelligere potuimus probatum esse sufficienter aliquid de predictis: eundem Episcopum absolvendum decernimus ab objectis: Vobis mandantes, quatenus memoratum magistrum scholarum, donec canonicè suam purgaverit innocentiam, scilicet quod non calumniandi animo ad hujusmodi crimina proponenda processit: ab officio & beneficio suspendatis, ut ceteri simili poena perteriti, ad infamiam suorum facile non profiliant prelatorum.

DE SIMONIA e, ET NE ALIQUID PRO SPIRITUALIBUS EXIGATUR VEL PROMITTATUR.

TITVLVS III.

CAP. I.

Episcopus pro ordine ab eo conferendo, vel minister, vel notarius nihil temporale exigere debent.

Gregorius generali synodo presidens.

In d ordinando: [1 & 7.] Sicut non debet Episcopus manum, quam imponit: ita nec minister vel notarius in ordinatione ejus vocem vel calamum vendere. Pro ordinatione igitur vel usu pallii seu chartis atque pastellis eum, qui ordinatur, omnino aliquid dare prohibemus.

[1 Episcopo Pontifex manum imponit, evangelicam lectionem minister legit, confirmatorem autem ejus episcoporum notarius scribit.]

CAP. II.

Deponendus est, qui per pecuniam aliquem eiecit de ecclesia sua, se potius intrudendo.

Ex concilio Maguntinen. e

Qui alium in ecclesia ordinatum, per pecuniam expulerit, eamque taliter vindicaverit: omnimodo deponatur.

CAP. III.

Quilibet catholicus admittitur ad accusandum de crimine simonia.

Deodatus Papa. f

Si dominus g & magister omnium, qui sine peccato fuit, accusandi licentiam uni dedit: [1 & 7.] Non igitur quilibet catholicus est respuendus, sed ut veritatem asserat ad propalandam h simoniacam rabiem, magis est precibus exhortandus.

[1 Quamvis magis iustus assertione corrigendus est, qui simoniae labi noscitur esse pollutus?]

CAP. IV.

Simoniacus pendente accusatione ab administratione divinarum prohibetur.

a Honorius III. b C.7. de accus. in 3. comp. c De materia hujus multa tradit B. Th. & Cajet. 2. 2. q. 100. d Ca. 1. eod. tit. in 1. comp. e Adde sub Rabano Archiepiscopo ca. 12. referri dicitur 2. Dec. c. 110. f. 2. 2. 26. & c. 2. eod. tit. in 1. comp. f Adeodatus. g C. 7. eod. tit. in 2. comp. h Pellendam. at. reprensibilem.

Idem.

A Censuratum a simoniacum necesse habuimus prohibere, ne missarum solennia celebraret, donec quid esset, verius constiuisset.

CAP. V.

Idem dicit quod procedens, nisi quod illud ea loquitur in accusatione, istud in inquisitione: & illud loquitur de simoniaci in genere, istud declarat de ordine.

Idem.

Q Votiens b: [1 & 7.] Pervenit ad nos, quod per simoniacam heresim fueris ordinatus: propterea necesse habuimus te prohibere ne missarum solennia celebrare debuisses, donec quid sit, verius decerneremus.

[1 Contra ecclesiasticam disciplinam quod suggestum dicitur, ne nos ante Deum culpa ex distimulatione redarguat, irrequisti, hoc relinquere non audemus.]

CAP. VI.

Simoniacus est deponendus.

Lucius Papa.

Sicut simoniacus c pectus sui magnitudine alios morbos vincit: ita sine dilatione mox, ut ejus signa per aliquam personam claruerint, de ecclesia Dei debet eliminari atque repelli.

CAP. VII.

Simoniacum accusare potest servus, meretrix, criminosis.

Deodatus. d

Tanta e est labes hujus criminis, quod etiam servi adversus dominos f, & quilibet criminosis admittuntur ad accusationem. Item omnis peccator missam cantare potest, praeter simoniacum, quem quilibet (ut ab ordine male accepto removeatur) accusare potest: vel etiam meretrix.

CAP. VIII.

Simoniacum est, pretium recipere pro ingressu relictionis, pro prioratibus vel capelli concedendis, & pro prelati instituentis, pro concedenda sepultura, pro chrismate, pro oleo sancto, pro benedictionibus nubentium, vel alii sacramenta: nec valet consuetudo in contrarium. h. d. cum sequenti.

Alexander III. in concilio Turonen.

Non satis: [1 & 7.] Prohibemus igitur ne ab iis, qui ad religionem transire volunt, aliqua pecunia requiratur. Nec prioratus g vel capellanix qualibet monachorum aut clericorum annua distractione vendantur. Nec ab eo, cui regimen ipsarum committitur, pro h earum commissione ullum pretium exigatur. Unde qui quis contra hoc decretum adtentare praesumpserit: tam ille, qui dederit, quam ille i, qui receperit vel confenserit, partem se cum Simone non dubitet habiturum. Pro sepultura quoque, & chrismatis, & olei receptione, nulla cujusquam pretii exactio adtentetur: nec sub obtentu cujusquam consuetudinis reatum suum quis tueatur: quia diuturnitas temporis non diminuit peccata, sed auget.

[1 Inutiliter ab Apostolo avaritia redarguitur, si ab his qui in clero videntur constituti, & praecipue qui nomen religionum praesententur, regula m. lu omnibus non servatur.]

CAP. IX.

Summatum est supra in ca. precedenti.

Ex concilio Lateran. k

a C. 4. eod. tit. in 1. comp. referri Grat. f. hoc Paten. 2. q. 4. e. accusatum. b Ca. 3. eod. tit. in 2. comp. vide Bernar. Diacon. in pract. crim. Can. 23. c C. 7. eod. tit. in 1. comp. d Adeodatus. at. Deus dedit. e Ca. 16. eod. tit. in 1. comp. f Hoc est speciale: quia regulariter non. g Alia, neq. Capellaniam. h Pro illa commisione. i Quam qui receperit & confenserit, etc. k Sex licet Lat. sub Alex. III. c. 7. & 2. 3. eod. tit. in 1. comp. v u u

Quia verò hoc simoniacum esse cognoscitur: mandamus, quatenus praxertu alicujus consuetudinis vel prelationis per scriptos denarios nullatenus exigatis. Pro certo scituri, quòd si hoc præsumpseritis, periculum ordinis & dignitatis poteris non immerito formidare.

[1 Ex cupiditate radice proveniunt, & in speciem Simoniaca pravitate erumpunt, sunt penitus extirpanda, & qua de spiritu & tribulatio procedunt, falce Apostolica moderamine sunt rescandanda.]

CAP. XVII.

Tro habendis spiritualibus homagium facere, simoniacum est.

Idem.

EX diligenti a tua relatione innotuit, quòd H. Cant. Archidiaconus te induxit, ut ei homagium faceres, & fidelitatem præstares: ita quòd ipse tibi beneficium ecclesiasticum annis singulis exhiberet. Vnde b quoniam hujusmodi obligatio illicita contra tuam salutem, necnon & suam profectum existit, absolvi a nobis instantius postulasti: adjiciens quòd ab eo deinceps nihil omnino de beneficio accipere constituto. Quocirca nos tuam petitionem honestam & favorabilem attendentes: te a præfati Archidiaconi homagio & fidelitate (præsertim cum hæc taliter præstita, divinis & humanis legibus contraire notantur) absolvimus, ita quòd ab Episcopo vel sacerdote discreto, penitentiam inde condignam recipias. Verùm ne aliqua propter hoc nota vel infamia possis reprobè, abolitionis nostræ literas tibi duximus indulgentias: quibus contra latrantium morsus tutus & præmunitus existas, & quas in testimonium indulgentiæ nostræ valesas demonstrare.

CAP. XVIII.

Ordinatio vel consecratio non censetur simoniaca, licet ordinator aliquid donatum fuerit non ex pacto.

Idem Strigonen. Archiepiscopo.

ET si quaestiones c tuas de fervore religionis ad nos perferri nullatenus ignoremus, non tamen tibi est in his ultra, quam oporteat dubitandum, cum leges humane dicant, quòd quidam tenui religione sacramenta necessaria & legitima exhibere contemnunt: tenuem religionem vocantes, qua in talibus a hæsitat, ubi non est aliquatenus hæsitandum. In hoc itaque quòd P. Presbyter Cardinalis Apostolicæ sedis legatus, pro electione tua, ut pallium tibi traderet, ad partes illas accessit, & frater tuus ejus præciens necessitatem, ei equum unum re ignorante transmisit, quoniam per mare veniens, nullas aut paucas secum equitaturas adduxit, te nullo modo timere oportet. Cùm in accipiendis e vel dandis muneribus tria sunt maxime attendenda, persone scilicet dantis & accipientis qualitas, quantitas muneris, & donationis tempus: qualitas personarum, ut a quo, & cui, videlicet an a paupere diviti, vel e converso, sive a divite locupletem datum fuerit: estimatio muneris & donationis tempus, si magni vel minoris pretii res data existat, & an instanti necessitate, seu alio tempore conferatur. Si ergo prædictorum Cardinalis & fratris tui personam & qualitatem pensamus, non fuit magnum ab eodem fratre tuo Cardinali equum unum transmitti, quem etiam joculari f non petenti vir tantus & tam abundans forte donaret, verum si temporis necessitatem perpendimus, non alia intentione constat factum fuisse, quam ut Cardinali subveniretur in articulo prænotato: [1 & infra.] Quod

a C. 19. eod. tit. in 1. comp. b Hac periculis in Codic. Barb. Unde quoniam hujusmodi obligatio illicita est, & contra salutem anime tua, nec non & sua profectum existit, &c. c C. 20. eod. tit. in 1. comp. d In tribus Vatican. qui in talibus hæsitant. e Et de eisdem. f Vide Cajetani apud B. Tho. 2. 2. q. 115. art. 2.

autem scriptum est: Beatus qui excutit manus suas ab omni munere: de illis donis dictum est, quæ accipientis animum allicere vel pervertere solent: quoniam a si ipsa etiam persona electi offerat ordinatori vel consecratori suo electuarium, vel de vino, sive de aliis hujusmodi, quæ modici pretii fuerunt b, & quæ voluntatem recipientis inclinare vel movere non debeant, non tamen ecclesia Romana interpretari consuevit, accipientem in his delinquere, vel donantem.

[1 Quare propter hoc in conscientia tua nullus unquam debet scrupulus dubitationis emergere, cum res data modici pretii, quantum ad personam dantis vel accipientis extiterit, nec alteruter eorum aliquid in mente habuerit, quòd tibi pignus vel debeat quantumlibet veletiam in modico laesorem asserere: & si ante electionis examinationem & pallii receptionem, & te volente & penitus ignorante sit factum, & equus in necessitate transmissus fuerit & collatus, nec etiam res tanti reputetur, quæ accipientis animum multum movere debeat, aut ab honestari proposito aliud declinat: quia.]

CAP. XIX.

Abbas & majores de conventu, si pro receptione monachi ceperunt pecuniam ex pacto: ab officio & beneficio suspenduntur: & taliter recepta pecunia restituitur, & in aliud monasterium ita receptum transfertur.

Idem.

Veniens c ad nos F. Presbyter proposuit, quòd Abbas & fratres sancti R. noluerunt eum in monachum recipere, quo usque triginta solidos dare conveniret: conventionem autem facta, sequenti die eum d monasterium habitum induerunt: & iidem monachi triginta solidos, Abbas verò decem, & familia duodecim pro pastu (asserentes hoc esse de consuetudine monasterii) postularunt. Quoniam ergo factum hujusmodi perniciosum videtur: mandamus, quatenus si ita esse inveniatis, Abbatem & monachos ad restituendam e pecuniam præfati F. tam indignè acceptam compellas, & Abbatem & majores personas monasterii pro tante pravitate excessu ab officii executione suspendens, præcipias dicto F. ut in alio monasterio in habitu monastico domino studeat deservire.

CAP. XX.

Si ordinandus presbiter suo aliquid dedit ex pacto, simoniacum est, non tamen deponitur, si est occultum.

Idem.

EX tua f fraternitatis literis, & ex confessione sacerdotis præsentium latoris accepimus, quòd cum ad sacerdotii ordinem non aliter voluisset eum ejus Archidiaconus præsentare, sex solidos solvit eidem, & sic ordinem ipsum per eum præsentatus, accepit.

Vnde tibi sic duximus respondendum, ut si hoc non est publicum, sed secretum: eundem sacerdotem secreto convenias, monens sine ulla coactione propensius, & injucens g, ut ordinem alicujus religionis assumat, & perpetuò ab officio abstineat, quòd illicite acquisivit. Alioquin non erit tutum (cùm sit secretus excessus) ipsum invitum ab eodem officio coercere, cui tamen secretam penitentiam, secundum quòd tibi visum fuerit, injungere non postponas.

CAP. XXI.

Breve est, nec potest brevius summari.

Idem.

a In uno mansc. Vaticano: quoniam etiam si ipsa, &c. b Aliterum ex quo voluntatem, sed nos restituta & emendatiora secuti sumus exemplaria, c C. 1. eod. tit. in 2. compilatione. d Monachalem. e De pena simoniacorum vide Innocentium loco præcitato, adde B. Thom. 2. 2. q. 100. art. 6. f C. 1. eod. tit. in 2. comp. g Vide Federic. de Sen. conf. 1. 40. & Gemmanum in e. si pauper. de præbendis lib. 6.

Ad a nostram: & infra. Di. v. mandamus, quatenus pro ministerio ecclesiastico exercendo, sive pro vicariis assignandis, seu pro chrismate nullatenus pecuniam exigatis.

CAP. XXII.

Cum simoniace ordinato, qui simoniacus non est, dispensari potest.

Lucius III.

De simoniace b ordinatis, certum tibi non possumus dare responsum, nisi plenius cognoscamus, qualiter fuerint ordinati: cum quidam licet secundum quandam speciem simoniæ, utpote ipsis ignorantibus, simoniace ordinentur: possunt (quia simoniaci non sunt) in suis ordinibus remanere.

CAP. XXIII.

Si contradicens electo pro pecunia de voluntate electi tradita a contraditione cessat, electus postea confirmatus, est simoniacus & beneficio renunciare tenetur.

Idem.

Matthæus Cardinalis secreta nobis insinuatione monstravit, quod cum fuisset ad ecclesiæ tuæ regimen de voluntate majoris partis fratrum electus, paucis tibi contradicentibus: quidam amicus tuus de conscientia tua, & voluntate turbata ei, qui magister discordiæ videbatur, certæ quantitatatis munus exolvit, & sic contradicenti conquevit: nunc autem dubitas, quod non sis à labe simoniæ prorsus immunis, donec in administratione volueris remanere. Quia igitur consilium requisisti, quid tibi sit faciendum: respondemus, quod multum tibi consulis, si administrationem celeriter ac sponte dimittas, illius verbi memor existens: Nihil prodest homini, si universum mundum lucretur: animæ verò suæ detrimentum patiaur.

CAP. XXIV.

Pro absolvendo excommunicationis, pretium aliquod exigi non debet.

Idem.

Ad e aures nostras pervenisse noveris, quod cum C. de Senevilla propter pecuniam quam debebat, vinculo fuisset excommunicationis adstrictus, creditoribus satisfecit, sed excommunicatoribus decem libras pro absolutione quarentibus, non valuit absolutionis beneficium obtinere. Quoniam igitur indignum est & ecclesiasticæ rationi contrarium, ut absolutionis beneficium redimatur: di. v. mandamus, quatenus si præfatus C. debitum solvit, ipsum gratis faciatis absolvi, si excommunicatores id non fecerint, requisiti.

CAP. XXV.

Monachi per simoniam recepti, si sunt simoniaci, ad ardua monasteria transferuntur: alii post renunciationem in eisdem vel in alio monasterio ejusdem ordinis poterunt collocari.

Clemens III.

De d regularibus canonicis seu monachis nos consulere voluistis, qui per simoniam ingressum, ipsis scientibus habuerunt. Vnde cum super hoc auctoritates multa reperiantur expressæ, non aliud, quam statutum est, respondemus: ut locum, quem taliter adepti sunt, omnino dimittant, & solitudines seu alia monasteria districtiora adeant, in quibus tam execrabilem excessum sine intermissione deplorent. Si autem ignorantibus illis pecunia data fuerit, cogas eos ad renunciandum loco eodem, & postmodum in ipsam reducere, si ibi absque scandalo poterint remanere, vel in alio, qui sit de ordine ipso, ad serviendum Deo poteris collocare.

a C. 3. eod. tit. in 2. comp. b Ca. 18. eod. tit. in 1. compilatione. c C. 4. eod. tit. in 2. comp. vide Thom. 2. 2. q. 100. art. 2. d C. 7. eod. tit. in 2. comp. vide Thurecrematam in ca. statumus decretum, 1. q. 1. & aliquos citavi in ca. veniens sup. eod.

CAP. XXVI.

Si quis canonicatus renuncians, ad quem per simoniam ignoranter adsumptus fuerat, postea de novo adsumatur ad illum: non potest ex prima receptione sibi aliquid vindicare.

Idem.

Ex insinuatione a tua nobis innouit, quod pater tuus interveniente pecunia, olim tibi præbenda beneficium adquisivit. Cumque ad annos discretionis perveniens, accepisses dominicæ crucis signum: dictam præbendam in manu præpositi & fratrum libere reliquisti. Sed iidem tibi compatiens, de novo te in suum canonicum elegerunt, ita videlicet quod per electionem illam postremum locum in choro, & in aliis obtineres: [1 & infra.] Respon. ut indulgentia, quam fratres tui misericorditer tibi fecisse noscuntur, contentus existens, ratione primæ receptionis, nihil audeas in ipsa ecclesia vindicare.

[1 Caterum quia à nobis humiliter requisisti, utrum iuxta priorem receptionem tuum locum recuperare debeas vel valeas, tibi.]

CAP. XXVII.

Electio simoniaca est cassanda, si propter hoc electus profusa sit pecunia, quamvis electus ignoret: nisi hoc factum fuerit in fraudem electi, h. d. primò. Cum electo reprobatore per vicarium simoniæ, non dispensat Episcopus, h. d. secundo. Abbas.

Celestinus III.

Nobis fuit ex parte b tua intimatum, quod cum quatuor essent a capitulo constituti, qui debebant quandam eligere in plebanum: amici ejus, de cuius electione spes habebatur, uni vel omnibus eligentium promiserunt se pecuniam soluturos, eo tamen ignorante, qui huiusmodi promissione interveniente postmodum est electus: & infra. Quia igitur super hoc consulere nos voluistis: consultationi tuæ breviter e respondemus, quod nisi constaret illos, qui promissum tale fecerunt, per fraudem in dispendium illius, qui eligendus erat, id multivose fecisse: quamvis ipse promissionis conscius non fuerit, ejus tamen electio tanquam simoniaca pravitate præsumpta est penitus reprobanda: & infra.

Ad ultimum quod in fine consultationis tuæ invenimus: hoc duximus respondendum, quod aliquis in ecclesiæ d. ejuslibet prælatum electus, & ut dictum est, per pravitatem simoniacam reprobatore, ab Episcopo suo dispensationem aliquam obtinere de jure non potest.

CAP. XXVIII.

Qui dat prælati pecuniam ne ipsam in jure suo de facto mutet, illam repetit, si prælati promissa non servet, h. d. in articulo littera.

Idem Lincolen. e. Episcopo, & Priori de Ponto fracto.

Dilectus f filius R. præpositus nobis exposuit, quod cum Eboraçen. Archidiaconus cum multis gravaminibus adficere non cessaret, promisit ei certam quantitatem pecuniæ se datum, ut ab ipsius desisteret læsiones: verum dictus Archiepiscopus post receptionem pecuniæ super dignitatibus & beneficiis suis ab ejus molestia non quievit. Ideoque di. v. mandamus, quatenus si res ita se habet, Archi. restituere quod accepit (si eum contra promissionem suam venisse constiterit) compellatis.

CAP. XXIX.

Pro benedictionibus nubentium, & exequiis mortuorum nullum exigi debet.

a C. 2. de renunciat. in 2. comp. vide B. Thom. 2. q. 100. art. 4. ad argum. 3. & Thurecrematam in ca. statumus decr. 1. q. 1. b Ca. 9. eod. tit. in 2. comp. c Taliter. d al. in ecclesiis qualiter prælati electus, & c. e Livonien. f Ca. 10. eod. tit. in 2. compilatione. vi. B. Thom. 2. 2. q. 100. art. 2. ad arg.

Innocentius III. *Abbatibus Lugodis, & Prioribus de Sila.*

Sam nobis parochiani de villa Franca quarimoniam destinaverunt, quod capellani eorum pro exequiis mortuorum, & benedictionibus nubentium minus licite pecuniam ab eis exigunt, & extorquet: [1 & infra.] Dif. v. mandamus, quatenus dictum capellanum, ut a tanta presumptione desistat, & etiam pro excessu satisfaciatur competentiter, moneatis: sibi (si obedire noluerit) poenam canonicam infligentes.

[1 *Quid si forte cupiditati ejus non fuerit satisfactum ne possit mortuorum corpora sepeliri, vel benedictio nubentium celebrari, filia eius impudenter opponit, quia igitur exactio- nis hujusmodi sacrorum canonum obviavit institutu.]*

CAP. XXX.

Si per accusationem constat Monachum simoniaci fuisse receptum, receptus & recipientes deponantur. Si vero per inquisitionem receptus in articulo monasterium detrudatur: recipienti vero & majoribus pena condigna imponitur: & interim ab executione ordinum sacrorum suspendantur.

Idem Cantuariensis Archiepiscopi.

Dilectus filius & A. nuncius tuus pro parte tua proposuit, quod cum Can. diocesim visitans, in monasteriis & religiosis locis pullulasse repererit simoniacam pravitatem, ita quod in eis multi precio sunt recepti, qui potius gratis recipi debuissent, imo etiam ad religionis observantiam invitati. Dubitas igitur, an quia multitudo reperitur in causa, severitati sit aliquid detrahendum? Nos inquisitioni tue taliter respondemus, quod si adversus eos, qui labe fuerint hujusmodi maculati, accusator coram te fuerit canonicè institutus, postquam & crimen ordine fuerit iudicialiter comprobatum, tam in dantes, quam in recipientes canonice severitatis exerceas ultionem. Quod si de hoc tibi per solam inquisitionem constiterit, eos qui per simoniacam pravitatem in locis talibus sunt recepti, ab illis amotos, ad agenda poenitentiam ad monasteria dignas arciora. Abbatibus autem & Abbatibus, prioribus, praelatis quibuslibet, & officialibus eorundem in jungas poenitentiam competentem, & donec illam peregerint, eos a sacrorum ordinum executione suspendas: Injungas Episcopis tuis, ut hanc formam per suas dioceses studeant observare. Illud tamen garantet recipi poterit, quod fuerit sine taxatione gratis oblatum.

CAP. XXXI.

Abbas contra testes, qui deposuerunt contra eum de Simonia in iudicio inquisitione, excipere potest, quod sunt inimici & conspiratores: alia vero exceptiones criminum opponere non potest.

Idem Error sancti Victoris, Magistrum I. Bononiensis & L. Modien. canonici.

Icet e. Heli summus sacerdos in se bonus existeret: quia tamen filiorum excessus efficaciter non corrumpit, & in se pariter, & in ipsis animadversionis divina vindictam excepit, dum filiis ejus in bello peremptis, ipse de sella corruens, fractis cervicibus expiravit. Ad corrigendos igitur subditorum excessus tanto diligentius debet praelatus adurgere, quanto damabilius eorum offensas desereret incorrectas. Contra quos (ut de notoriis excessibus taceatur) etsi tribus modis procedi possit, per accusationem videlicet, denunciatio-

a Cap. 1. eod. tit. in 3. compil. vid. exatos sup. eod. in ca. cum in ecclesia, & ca. veniens. b Ca. 2. eod. tit. in 3. compilat. vid. Hostiens. in summa tit. de Simonia. 6. qua pena feriatur. & de variis poenis Simoniacorum, ut Bernard. Diaz. in pra. crim. cau. cap. 1. c. Gimen eorum & cetera. d Patescunt. e Ca. 2. eod. tit. in 3. compil.

nem, & inquisitionem ipsorum: ut tamen in omnibus diligens adhibeatur cautela, sicut accusationem legitimam precedere debet inscriptio, sic & denunciationem charitativa correctio, & inquisitionem clamosa debet insinuatio correctio, & inquisitionem clamosa debet insinuatio preventio. Descendam (inquit Dominus) & videbo utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint. Tunc enim clamor pervenit ad praelatum, cum per publicam famam, aut insinuationem frequentem subditorum sibi referuntur excessus: & tunc debet descendere & videre, id est, mittere & inquirere, utrum b clamorem, qui venit, veritas comitetur. Nam juxta canonicas sanctiones, si quid de quocunque clerico ad aures praelati pervenerit, quod eum juste possit offendere: non facile credere, nec ad vindictam eum resaccendere debet incognita, sed coram ecclesie senioribus diligenter est veritas perscrutanda: ut si rei poposcerit qualitas, canonica districtio culpam feriat delinquentis, non tanquam sit idem accusator & iudex: sed quasi fama deferente, vel denunciante clamore, sui officii debitum exequatur: eo semper adhibito moderamine, ut juxta iudicii formam, sententia quoque forma dicatur. Cum igitur de Abbate Pomposiano nobis frequenter insinuata fuissent, quae ab honestate regulari nimium dissonabant Monachis ad praesentiam nostram accedentibus: quidam ex ipsis nobis ipsum de Simonia, perjurio, dilapidatione, ac in sufficientia detulerunt. Contra quos cum idem Abbas exciperet, quod denunciationem hujusmodi fraterna & correctio secundum regulam Evangelicam non praecesserat: & iidem constanter asserterent, quod correctionem hujusmodi praemississent: Licet ad probandum hoc duorum Monachorum juramenta fuissent exhibita: quia tamen super hoc ipsi nondum contendere desistebant: nos, ut praediximus, frequentibus clamoribus excitati, ex officio nostro volumus inquirere de praemissis, omnes Monachos, qui vel cum ipso, vel contra ipsum accesserant juramenti vinculo astringentes, ut de propositis plenam, quam scirent, exponerent veritatem: quorum depositiones cum in scripturis redactae, publicatae fuissent, super illis coeperunt multipliciter disputare: quia verum ex assertione Monachorum, tum ex ipsius Abbatibus confessione cognovimus, quod idem non modicam summam pecuniae relictam a praedecessore suo expenderat, & in alia summa majori monasterium obligarat: nos eum quasi de dilapidatione suspectum & ab administratione Abbatiae duximus suspendendum, & quia Simonia multis modis contra ipsum Abbatem videbatur esse probata: ipse contra testes multas exceptiones opposuit, super quibus fuerat multipliciter disputatum, aliis asserentibus in crimine Simoniae, sicut in crimine laesae majestatis omnes indifferenter, tam infames, quam criminosos, non solum ad accusandum, sed etiam ad testificandum admittendos: cum instat publici criminis & laesae majestatis procedat accusatio Simoniae: aliis e contrario respondentibus, quod licet haec duo crimina quantum ad accusationem, quasi paria indicentur, differunt tamen in multis: cum alia poena pro uno, & alia pro altero inferatur: & inter personas accusatorum & testium sit utriusque distinguendum: cum non per accusatores, sed testes crimina comprobentur. Ne vero vel innocentiae puritas confusa succumberet, vel Simoniae pravitas effugeret impunita: nos aequitate pensata illas duntaxat

a Genes. c. 18. Iona 1. b In antiq. Codic. & in ipso registro Innocent. Vtrum clamorem veritas comitetur. nam illa duo verba, qui venit, non habentur. c Vid. B. Thom. 2. 2. q. 33. art. 2. Adde Navar. in Manuali confessar. c. 24. tit. de corr. frater. d Quasi dilapidans dicitur consumptio rerum mobilitum, dilapidatio vero proprie conficitur circa immobilia.

exceptiones oppositas probandas admittimus, quæ probata non de zelo iustitiæ, sed de malignitatis a fomite procedere viderentur.

CAP. XXXII.

Hoc capitulum est glossa precedentis capituli: nam tendit ad declarationem illius, an & quando testes criminosi admittantur in crimine Simonia: & in effectu idem dicit, quod precedentem.

Idem.

Per tuas literas nobis intimasti, te dubitare super quadam Epistola decretali, quam nos asseris edidisse de testibus admittendis contra simoniacam pravitatem. Noveris igitur, quod nos illam Epistolam, quæ sic incipit, quamvis ad abolendam nequam e edidimus, sed aliam, quæ sic incipit, Licet Heli, nos edidisse iatetur: ad cuius intelligentiam credimus distinguendum, utrum is, contra quem agitur de simoniacâ pravitate, denunciatur a simpliciter, aut a criminaliter accusetur: & utrum agatur secundum juris rigorem, aut secundum temperantiam æquitatis. Item utrum ipse sit regularis, qui jam renunciaverit mundo, an secularis, qui adhuc in mundo existit, & an inferioris gradus, an excellentioris sit dignitatis. Ad hæc utrum autem fuisset clara opinio, & bonæ famæ: an graviter infamatus, & valde suspectus: & utrum de facili possit puniri, an sine scandalo nequeat condemnari. Prætereâ utrum testes sint honesti an criminosi: & an sint emendati de crimine, an adhuc in crimine perseverent. Rursus si crimina sint eadem vel minora, an paria vel majora: utrumque testes ex zelo iustitiæ, an ex malignitatis fomite deposuisse credantur. Denique utrum ad pravitatem simoniacam detegendam sola dicta testium inducantur, an alia etiam adminicula suffragentur. Hæc omnia sunt ad intelligentiam illius Epistolæ distinguenda. Ille quidem Pomposianus Abbas, qui jam pridem renunciavit mundo, erat de Simonia, perjurio, dilapidatione ac insufficientia graviter infamatus. Cumque per Monachos, qui juraverant perhibere testimonium veritati, Simonia multis modis videretur esse probata: ipse contra testes multas exceptiones opposuit, conspirationes videlicet, inimicitias capitales, furtum & adulterium, ut eos a testimonio removeret. Nos vero (ne innocentis puritas confusa succumberet: vel Simonia pravitas effugeret impunita) illas duntaxat exceptiones probandas admittimus, quibus forte probatis testes non zelo iustitiæ, sed malignitatis fomite processisse constaret, ut conspirationes, & inimicitias capitales: cæteras autem exceptiones, ut furti, adulterii, propter immanitatem hæreticis simoniacæ (ad cuius comparationem cætera crimina quasi pro nihilo reputantur: duximus repellendas: quoniam & si probata si dem testium debilitarent in aliquo, non tamen evacuantur extoto, aliis adminiculis suffragantibus: præsertim cum testes de crimine fuerint emendati. Tales igitur contra talem taliter duximus admittendos: non secundum rigorem juris, sed secundum temperantiam æquitatis, cum ageretur non criminaliter, ut deponeretur ab ordine: sed civiliter, ut ab administratione amoveretur tanquam immeritus & damnosus. Et utique tales prælati ex levioribus causis possunt ab administrationibus amoveri, sicut quorundam religiosorum

a Fonte. b Ca. 1. eod. tit. in 3. compilat. c id est, verissimum, nam illa Decretalis, quamvis ad abolendam Clementis 3. est quam Raymondus non posuit in hac compilatione. d In antiq. compilat. civiliter lego, sed exemplaria Gregoriana habent simpliciter, quod agnoscent gl. & Hostiensis. e an criminaliter attentetur. f De gravitate Simonia in comparatione ad hæresim, & alia crimina, vide Turcrema. in cap. eos, 1. qu. 1. & B. Abem. 2. a. qu. 100. m. 1. ad 1. argumentum.

approbata consuetudo deposcit. Vnde prædictus Abbas non expectata sententia, quasi male conficiis sibi cessit.

CAP. XXXIII.

Non imputatur electio confirmato, si eo prohibente pro ipsius confirmatione pecunia data fuit.

Idem Abbati lembacen. a

Sicut b tuis literis intimasti, cum in lembacen. ecclesia fueris Monachus, fuisti tandem promotus ad regimen ecclesiæ Floren. e verum Abbate lembacen. post sublato de medio: ipsa qua prius te filium habuerat in partem per electionem canonicam te vocavit: & qua pastore carebat Leodien. ecclesiæ cathedralis, ad Colonien. ecclesiæ (quæ tua est metropolis) promovens, ipsius auctoritate in lembacen. ecclesiâ interim ministrasti. Cæterum postquam in Leodien. ecclesiâ fuit Episcopus institutus, is a te requisitus electionem de te factam noluit confirmare. Verum cum hæc tibi pro extorquenda pecunia comperisset: sub interminatione anathematis revertisti, ne pro facto huiusmodi qua pecunia offerretur. Sed quidam defratribus inconsulto & ignorante contra excommunicationis ius factæ sententiam venientes, promiserunt pecuniam, & etiam exolverunt: & sic ab Episcopo invitatus, institutionem ab eo accepti libere quemadmodum pollebamus: [1 & infra.] Quamvis autem secundum sacrorum canonum instituta, etiam parvuli, qui oporditate parentum ecclesiâ per pecuniam sunt adempti, esse dimittere teneantur: quia tamen longe diversum est non præbere consensum, & expressum aliqui prohibere: taliter duximus respondendum, quoniam ex eo quod contra prohibitionem & voluntatem tuam (a qua postmodum minime recessisti) aliquis te penitus ignorante promisit pecuniam, & exolvit, præsertim cum is nulla sit tibi consanguinitate conjunctus, nihil debet tibi ad poenam vel culpam (sicut credimus) imputari, nisi postea consenseris, pecuniam solvendo promissam aut attendo solutam: alioquin continget, quod aliquis factum infidias inimico parentis eidem damnosum existeret, cui penitus displiceret: & sic aliquis de fraude sua commodum reportaret. Illos autem d qui dederunt pecuniam, vel etiam receperunt: in tantum constare esse culpabiles, quod si excessus eorum esse ecclesiæ manifestus: (quæ non iudicat de oculis) penitentiam sententia canonica ferendi.

[1 Super his ergo nos duxit tua discretio consulenda, si pro promissione incognitam & prohibitam, quemadmodum est commissum, tibi peccati macula infligatur, vel de promissione ignorante, tunc fratribus qui eam fecerunt, debeas punire, cum non volueris simoniacam pravitatem, paratus pro prope Doctores saltem laborare, vel quamvis conscientia tua te non accuset, a suscipio regimini si decreveris abstinere.]

CAP. XXXIV.

Si clericus cum pacto confert ecclesiæ bona sua, ut in ipsa recipiatur in canonicum, & illa sibi retineat pro præbenda, Simonia committitur: secus si hoc fiat sine pacto.

Idem Decano Behacen.

Tva e nos duxit discretio consulendus: [1 & infra.] Devotioni tuæ taliter respondemus, quod si quis clericus cum conditione vel pacto largiatur, aut offerat bona sua, ut illa postmodum pro præbenda retineat, & in canonicum admittatur: huiusmodi oblatio vel receptio fieri non potest sine vitio Simonia:

a lembacen. al. Temblacen. al. Grarablacen. b Ca. 1. eod. tit. in 3. compilatione. Vid. Henricum Buch. & extravagantes Pauli 2. cum deestabile & Cassadon. de offi. 1. tit. de Simonia. c Florim. d Hodie qualis sit quorundam simoniacorum præbenda, vide extravagantes cum deestabile. e Ca. 6. eod. tit. in 3. compilatione.

cum

cum in talibus omnis pactio aut conventio cessare debeat, juxta canonicas functiones. Si vero pure ac sine pacto vel conditione qualibet offerat, rogans humiliter, & ut in canonicum admittatur, & bona sua retinere sibi liceat pro prabenda, & clerici ejusdem ecclesie pure consentiant: hujusmodi receptio fieri potuit absque scrupulo simoniace pravitatis. Licet autem taliter duximus respondendum, quia nobis datum est de manifestis tantummodo judicare: si tamen is, qui talem donationem facit, ea intentione ducatur, ut per temporalia bona quae offert, spiritualia valeat adipisci: & clerici, qui eum in fratrem admittunt, non essent eum, nisi commoda temporalia perciperent admittunt: sine dubio tam ille, quam isti apud districtum judicem (qui securator est cordium, & cognitor secretorum) culpabiles judicantur.

[1 Si quis clericus alicui ecclesie de bonis suis quoddam obtulerit, petens, ut in vita sua sibi liceret eadem bona in ipsa ecclesia pro prabenda tenere, an bona recipi debeant sic oblata, & idem clericus assumi debeat, vel valeat in canonicum ejusdem ecclesie assumi Simonie. Nos igitur.]

CAP. XXXV.

Non debet quis ordinem recipere ab eo, quem credit simoniacum: sed ministrare potest in illis, qui prius ab ipso receperunt.

Idem Priori Cantuarien. b

Per tuas & literas intimasti, quod cum B. in quadam domo Cartusien. ordinis suscepisset habitum monachalem: a diaeces. Episcopo fuit in Subdiacon. ordinatus: sed postmodum didicit ex relatione quorundam, quod Episcopus multoties commiserat vitium Simonie: propter quod idem Monachus in suscepto formidat ordine ministrare, nolens ab eodem Episcopo ad superiores ordines promoveri: [1 & infra.] Nos igitur ad respondendum, ut idem in ordine sic suscepto secum ministraret: sed contra conscientiam ad superiores ordines non ascendat, ne forte adificet ad gehennam: licet ex eo, quod conscientiam nimis habuerit scrupulosam, in difficultatem hujusmodi sit collapsus, quam tunc non evadet, nisi deponat errorem.

[1 Unde cum eodem heremum exire non liceat, nec presatus Episcopus ipsum vel quemlibet alium sua diaeces. ab alio Episcopo permittit ordinari, postulasti per sedem Apostolicam edoceri, quid de presato Monacho in ordine jam suscepto & suscipiendis superioribus sit agendum.]

CAP. XXXVI.

Pro Chrismate vel investitura ecclesiarum nil exigi debet: nec accusat consuetudo, vel nomen variatio.

Idem Cantuarien. Archiepiscopo.

In tantum & peccatis exigentibus corda quorundam simoniaca pravitas depravavit: & infra. Sanè pervenit ad audientiam nostram, quod cum olim quidam suffraganei tui pro chrismate certam consueverint accipere pecunie quantitatem, non metuentes poenam canonicam, & correctionem tuam eludere cupientes, tempus faciente solutionis anticipant: recipientes in media quadragesima, quod recipere consuevere post Pascha: & ut causam recipiendi dissimulent, non denariorum variant, denarios, quos prius chrismales, secundo Paschales dicebant, consuetudinem f. media quadragesimæ nuncupantes: & infra. Cum vero expressius exprimat venditionis speciem, qui prius recipit precium, quam rem conferat preciosam, & gratis sit gratia conferenda: mandamus, quatenus taliter exce-

a Humiles ergo preces à digno emissæ pro consequendo beneficio, non inducant Simoniam. b Cartusien. al. Cartusien. al. Cartusien. c Cap. 7. eod. tit. in 3. comp. d al. nostrag. respondem. e Ca. 1. tit. de excess. prat. in 3. comp. f sed nominum variatio non excusat, ut ait Lañavitus l. 1. c. 3.

fas corrigas, supradictos suffraganeos tuos, & officiales eorum à tam illicita exactione compescens, quod aliorum culpa tibi ob tuam negligentiam non imputetur ad poenam. Pravam etiam illam consuetudinem de tua provincia studeas abolere, per quam pro ecclesiarum investitura Archidiaconi marcham argenti, minores vero Decani vaccam albam sibi dari postulant, vel certam solvi pecunie quantitatem.

CAP. XXXVII.

Ordinatus in Subdiaconum, qui prius presentatori suo promissit, quod nil ab eo peteret, in suscepto ministrare, vel ad superiores ordines ascendere sine dispensatione non potest, etiam si peccare non crediderit.

Idem.

Per tuas a nobis literas intimasti, quod cum D. Isator presentium vellet in Subdiaconum ordinari, & certum titulum non haberet: quendam Presbyterum exoravit, ut ipsum ad ecclesie suae titulum presentaret: quod cum ille facere recusaret, ipse illi firmiter repromissit, quod nunquam si presentaret eundem, in ecclesia sua aliquam peteret portionem, & sic ad presentationem ejus b extitit ordinatus, ne se in hoc egisse aliquid illicitum intellexerit: [1 & infra.] Nos inquit. t. t. r. quod nisi cum eo fuerit misericorditer dispensatum, nec ad superiores c ascendere, nec in suscepto debet ordine ministrare.

[1 Unde cum postmodum vellet in Diaconum promoveri, Episcopo commovente, ne quis interveniente promissione aliquo ordinatus accederet, idem revocatus promissione istius, à susceptione ordinis Diaconatus cessavit, hoc tibi humiliter confitens & per te postulans clericum, utrum ex compromissione hujusmodi reus esset, & an liceret eidem in suscepto Diaconatus ordine ministrare, & ad altiores ascendere ordines.]

CAP. XXXVIII.

Simonia est dare pecuniam pro vicariatu, vel pro alia administratione rerum spiritualium seu ecclesiasticarum habenda: & dantes, & recipientes ab illa ecclesia sunt ejiciendi. h. d. hoc e. per alia verba, licet sit breve.

Idem.

Consulere d: & infra. Quicumque vicedominatum, vel aliam ecclesiasticarum rerum administrationem per pecuniam obtinere voluerint, tam ementes, quam vendentes cum Simone e peccelluntur, & ab illa ecclesia, in cujus contumeliam dare pecuniam, & accipere voluerunt, juste excluduntur.

CAP. XXXIX.

Simoniam est aliquid exigere pro consecratione Episcoporum & benedictionibus Abbatum, & ordinationibus clericorum, nec excusat consuetudo.

Idem f. in Concilio generali.

Sicut pro certo g didicimus, in plerisque locis à plebique personis, quasi columbas in templo vendentibus sunt exactiones & extorsiones turpes, & pravæ pro consecrationibus Episcoporum, benedictionibus Abbatum, & ordinibus clericorum: estque taxatum quantum sit isti vel illi, quantumve alteri, vel alii h persolvendum: & ad cumulum damnationis majoris quidam cupiditatem, & pravitatem hujusmodi nituntur defendere per consuetudinem longo tempore observatam. Tantum igitur abolere volentes ab usum, consuetudinem hujusmodi (quæ magis dicenda est corruptela) penitus eprobamus, firmiter statuentes, ut pro his live conferendis, live collatis, nemo aliquid quodcumque, prætèxi exigere, aut extorquere præsumat: alioquin

a Cap. 1. eod. tit. in 4. comp. b ipsius. c ad superiores ordines. d Ca. 2. eod. tit. in 4. comp. e Simone Mago peccellantur. f Idem scil. Innoc. 3. in Conc. gener. Lat. c. 63. g Ca. 3. eod. tit. in 3. comp. h al. ut: vel ibi alii.

& qui receperit, & qui dederit huiusmodi precii omnino damnatum, cum Giezi & Simone condemnetur.

CAP. XL.

Religios precio recepti, una cum recipientibus de monasterio expelluntur, & in arctioribus monasteriis ad agendam penitentiam detruduntur. Sed recepti ante istud concilium, ponebantur sic recepti in alius loci eiusdem ordinis, nisi multitudo sit in causa: ita tamen, quod renuntiant prima receptioni, & de novo recipiuntur.

Idem in eodem a.

Quoniam b simoniaca labes adeo plerasque moniales infectit, ut vix aliquas sine precio recipiant in forores, paupertatis prae-textu volentes huiusmodi vitium palliare: ne id de cetero fiat, penitus prohibemus: statuentes, ut quaecumque de cetero talem commiserint c pravitatem, tam recipientes, quam recepta, siue sit subdita, siue praelata sine spe restitutionis de suo monasterio expellatur d, in locum arctioris regulae ad agendum perpetuum penitentiam retruenda. De his autem, quae ante hoc synodale statutum taliter sunt receptae, ita duximus providendum, ut remotae de monasteriis, quae perperam sunt ingressae, in aliis locis eiusdem ordinis collocentur. Quod si forte propter nimiam multitudinem alibi nequiverint commodè collocari: ne damnabiliter in seculo evagentur, recipiantur in eisdem monasteriis dispensativè de novo, mutatis prioribus locis, & inferioribus assignatis. Hoc etiam circa Monachos, vel alios regulares decernimus observandum. Verum ne per simplicitatem vel ignorantiam se valeant excusare, precipimus, ut dioecelani Episcopi singulis annis hoc faciant per suas dioeceses publicari.

CAP. XLI.

Episcopi m exgere debent, ut permittant in ecclesia sibi subiectis clericos institui, Monachos profiteri, vel mortuos sepeliri: alioquin exacta restituentur duplicata.

Idem in eodem e.

Advidimus f de quibusdam Episcopis, quod decentibus ecclesiarum rectoribus, ipsas interdito subijcunt, nec patiuntur alios in eisdem institui, donec ipsis certa summa pecunia persolvatur. Præterea cum miles aut clericus domum religionis ingreditur, vel apud religiosos eligi sepulturam: etiam si nihil loco religioso reliquerit, difficultates ingerunt & malitias, donec aliquid muneris manus contingat eorum. Cum igitur non solum a malo, sed ab omni specie mali sit secundum Apostolum abstinendum, exactiones huiusmodi penitus inhihemus.

Quod si quis transgressor extiterit, exacta duplicata restituat in utilitatem locorum, in quorum fuerint soluta dispendium, fideliter convertenda.

CAP. XLII.

Sacramenta sunt liberè conferenda: cogit tamen ordinarius laicos observare laudabiles consuetudines.

Idem in eodem g.

Ad Apostolicam audientiam h frequenti relatione pervenit, quod quidam clerici pro exequiis mortuorum, & benedictionibus nubentium & similibus, pecuniam exigunt & extorquent: & si forte eorum cupiditati non fuerit satisfactum, impedimenta fictitia fraudulenter opponunt. E contra verò quidam laici laudabilem consuetudinem, erga sanctam ecclesiam

a Idem Innocent. 3. in Concil. Lateran. ca. 64. b Ca. 4. eod. tit. in 4. compilat. c commissis. d repellatur. e Idem Innocent. 3. in Concil. Lateran. ca. 65. f Ca. 5. eod. tit. in 4. compilat. Vid. citatos in cap. cum in ecclesia. ca. veniens, & cap. dilectas supra eod. tit. g Concil. Lateran. ca. 66. h Cap. 6. eod. tit. in 4. compilat.

pia devotione fidelium introductam, ex fermento haereticæ pravitatis nituntur infringere, sub prae-textu canonice pietatis. Quapropter super his, pravæ exactiones fieri prohibemus, & piæ consuetudines precipimus observari: statuentes, ut liberè conferantur ecclesiastica sacramenta, sed per Episcopum loci veritate cognita compescantur, qui malitiosè nituntur laudabilem consuetudinem immutare.

CAP. XLIII.

Prohibet Abbates Cistercienses silentium instillari: & penitentiæ formam obedientiam, quam præstam suis Episcopis.

Honorius III. Vniversis Abbatibus & fratribus Cisterciens. ordinis.

NE a Dei ecclesiam: [i & infra.] Installationis & solennitates in electis Abbatibus ordinis vestri fieri prohibentes: Adjicimus, ut Archiepiscopi, & Episcopi e sint forma professionis contenti, quæ ab origine vestri ordinis noscitur instituta, quæ talis est: Ego frater Abbas Cisterciens. ordinis subjectionem & reverentiam & obedientiam à sanctis Patribus constitutam, secundum regulam sancti Benedicti, tibi Domine Episcopo, tuisque successoribus canonice substitutis, & sanctæ sedis Apostolicae salvo ordine meo, perpetuo me tributurum promitto.

[i Quam lavit proprio sanguine Iesus Christus, manibus sordidatus coinquinet, ruga deformet cupiditatis, quæ omnium vitiorum malorum: & ne deformatus quasi ruga sub prae-textu consuetudinis, contracta eliminanda sunt penitus ab eadem, ut dispensatio priorum Dei, & ipsa mysteria gratis accepta, hæc pravitati profusus abolita, charitate conferantur, quæ emere vel vendere quam instabile: quamvis periculosum existat, liquidè potest perpendi eo, quod Dominus vendentes & ementes oves & boves sicut de templo, & cathedras vendentium & ementium salubris evertit. In ejectione denique vendentium & ementium, facturæ iniquitatis utrosque exprimitur detestatio, & in cathedram ejectionis monstratur, cui pars subiacent hi qui præstunt, vendentes Dei dona & ecclesiastica sacramenta: ut huiusmodi ruge facinus quos communitat prælatos, & subditos non possit inficere, quoque modo nullitate Apostolica districtè inhihemus, ne qui Archiepiscopus, Episcopus, Archidiaconus, vel officialis ipsorum a quoquam in Abbatem electo pro benedictione, seu installatione vel recipienda persequatur ab eis sub consuetudinis prae-textu cuiusquam pacificationem, seu aliam quæcumque quocumque nomine consueverit exigere vel extorqueat. Vobis etiam sub prae-textu huiusmodi exacta, talium iudicimus ne præstetis, cum non solum a malo, sed ab omni specie mali sit abstinendum.]

CAP. XLIV.

Recepto in canonicum debetur præbenda & reditus, consuetudinem non obstante quod non servaveris pravam consuetudinem ad aliquo temporali dando ipsi canonicis.

Gregorius IX. Priori sancti Thome Esulanen.

Iacobus Canonicus Esulanus e exposuit, quod cum ipse in ecclesia Aprutina sit receptus in canonicum & in fratrem, canonici eiusdem ecclesie partem proventuum, ac præbendam sibi assignare recusant, quandam consuetudinem prætendentes, quod prandium habere debeant à canonico recepto de novo. Quocirca mandamus, quatenus si est ita: dictos canonicos, ut (tali consuetudine non obstante) sibi sicut uni ex aliis in proventibus & præbenda provideant, appell. remota compellas.

a Qualiter hoc caput spectet ad titulum, collige ex cap. & claris hic ex Panormitan. & aliis. b Installatio fit, quando electus & confirmatus introducit in stallum, id est, sedem suam locum constitutum in choro & Abbati deputatum ad sed. c Vid. Doctores in ca. 1. supra eodem titul. Et b. Thomam 2. 2. quasi. 100. artic. 3.

CAP. XLV.

Qui ordinavit aliquem sub promissione de non petendo ab ipso provisionem: ordinator per triennium a collatione, presentator vero ab executione ordinum, etiam per triennium suspensum: ordinatus vero, ab ordine perpetui sit suspensus: & solum per sedem Apostolicam cum eis dispensatur.

Idem.

Si quis ordinaverit a, seu ad ordinem presentaverit aliquem, promissionem vel juramentum ab illo recipiens, quod super provisione tua non inquietet b eundem ordinatorem a collatione, presentator vero ab executione ordinum per triennium, & ordinatus ab ordine sic suscepto, donec dispensationem super hoc per sedem Apostolicam obtinere meruerint, noverint se suspensos.

CAP. XLVI.

Habet duo dicta: secundum ibi, & ad resignationes. Et propter brevitatem & varietatem litterarum aliter non summatur.

Idem.

Mandato c nostro recepto, ut cum Monachis, qui per Simoniam dato aliquo locum in monasteriis sunt adepti, secundum constitutionem generalis concilii dispensaret: & infra. Consul. t. breviter respondentes, dicimus mandatum Apostolicum, etiam ad Abbates extendi, & resignationes spiritualium & temporalium, que nullo pacto, sed affectu animi procedente, utrinque taliter acquiruntur, (in quo casu delinquentibus sufficit per solam poenitentiam suo satisfacere creatori) eos pro Simonia hujusmodi non teneri.

NE PRAELATI VICES SVAS, VEL ecclesias sub annuo censu concedant.

TITVLVS IV.

CAP. I.

Qui dat pecuniam, ut Episcopalem vel spirituales iurisdictiones exerceat, officio suo priveretur. & sic conferens illud amplius conferre non poterit, & canonice punietur. hoc dicit, cum sequentibus.

Alexander in Concilio Lateran. d.

Præterea quoniam quidam in quibusdam partibus sub precio statuunt, qui Decani vocantur, & pro certa pecunia quantitate Episcopalem iurisdictionem exercent: Præsentanti decreto statuimus, ut qui de cetero hoc præsumpserit, officio suo priveretur, & Episcopus conferendi hoc officium potestatem amittat.

CAP. II.

Summatum est supra ca. proximo.

Idem in Concilio Turon.

Quoniam in quibusdam partibus Decani e quidam vel Archipresbyteri ad agendas vices Episcoporum seu Archidiaconorum, & terminandas causas ecclesiasticas sub annuo precio statuunt: quod ad sacerdotum gravamen, & subversionem iudiciorum non est dubium redundare: id ulterius fieri prohibemus. Quod si quis de cetero fecerit, tenoveatur a clero. Episcopus autem, qui hoc sustinuerit, & f. ecclesiasticam iurisdictionem

a Vid. Tharcrematam in ca. statum. & ca. ordinatione. i. quæstio. i. & Sylvestrum citatum in ca. præc. b Inquietaret. e de materia huius ca. vid. D. Sotum lib. 9. de just. & iura. q. 8. art. 1. ad 6. argu. Martinum Navarrum in Manuali Confessur. ca. 23. tit. de Simon. d Ca. 11. incipit, cum in officio. f. præterea quomodo. & ca. 1. tit. de pralato, ne vices suas, &c. in i. compilation. e Post Concil. Lateran. sub Alexand. III. part. 2. c. 1. f. Ecclesiastica iudicia, &c.

sua patitur dissimulatione perverti districtione canonica percellatur.

CAP. III.

Regimen ecclesie sub annuo censu committi non debet.

Idem.

Quoniam a enormis quaedam consuetudo in quibusdam locis contra sanctorum Patrum institutiones invaluit, ut sub annuo precio sacerdotibus ad ecclesiarum regimen statuatur: Ne id fiat, modis omnibus prohibemus. Quia dum sacerdotum sub huiusmodi mercede venale disponitur, ad æternæ retributionis præmium consideratio non habetur.

CAP. IV.

Fructus ecclesiarum sub annuo censu concedi possunt.

Idem Exonien. Episcopo.

Verulam b Magistri Guil. recepimus, quod cum ecclesiam de c Cephalai, a G. persona ejusdem ad annum censum tenendam per septennium suscepisset: ipse antequam eam per unius anni spatium tenuisset, auferre præsumpsit: quanquam præfata fide firmaverit, quod usque ad statutum terminum nullam ei exinde molestiam vel gravamen inferret. Ideoque mandamus, quatenus si constiterit ita esse, eum districte compellas ut præfatum ecclesiam dicto Guil. restituat: & usq; ad terminum constitutum (secundum quod inter se d. convenierint) ipsum eandem permittat pacifice possidere.

DE MAGISTRIS, ET NE ALIQUID exigatur pro licentia docendi.

TITVLVS V.

CAP. I.

Ecclesia cathedralis providere debet Magistro de beneficio, qui clericos ejusdem ecclesie, & alios pauperes gratis doceat: & vendens licentiam docendi, aut interdicens idoneum ad docendum, beneficio priveretur.

Ex Concilio Lateranen.

Quoniam ecclesia Dei, sicut pia mater providere tenetur, ne pauperibus, qui parentum opibus juvari non possunt, legendi & proficiendi oportunitas subtrahatur, per unamquamque cathedralem ecclesiam Magistro, qui clericos ejusdem & scholares pauperes gratis doceat, competens aliquod beneficium præbeatur: [i & infra.] Pro licentia e verò docendi nullus precium exigat vel sub obtentu alicujus consuetudinis ab eis f. qui docent aliquid querat, nec docere quenquam (qui sit idoneus) petita licentia illis interdicit. Qui autem contra hoc venire præsumpserit, ab ecclesiastico fiat beneficio alienus. Dignum quippe videtur ut in ecclesia fructum g sui laboris non habeat, qui cupiditate animi, dum vendit docendi licentiam, ecclesiasticum profectum nititur impedire.

[i Quo docenti necessitas sublevertur, & discipulis via pateat ad doctrinam. In alio quoque restituatur ecclesie, seu magisteri si retroactis temporibus aliquid in eis fuerit deputatum.]

CAP. II.

Pro licentia docendi nihil exigere debet, vel promitti, & exaltum restituere, & promissum remittere debet & negligente infirmitate pralato, ad magistrum constituendum supplere hoc superior.

Alexander III. Vinton. Episcopo h.

Prohibeas i ne in parocchia tua pro licentia docendi exigatur aliquid, aut etiam promittatur. Si quid

a Cap. 2. & 3. eod. tit. in 1. comp. b Ca. 4. eod. tit. in 1. comp. c Cephalai. d convenit. e vid. quos citabo in cap. sequent. f al. quos docent. g fructus. h Vinton. i Ca. 2. eod. tit. in 1. compit.

veto postea solum fuerit vel promissum, remitti promissum facias, & restitui appel. cessante solum, sciens quod scriptum est: Gratis accepistis, gratis date. Sanè si quis distulerit Magistros in locis congruis instituire, tibi liceat app. postposita, ibi aliorum instructioni proficere viros providos, honestos, & discretos.

CAP. III.

Tro licentia docendi pecunia exigi non debet, etiam si hoc habeat consuetudo.

Idem.

Quanto Gallicana a ecclesia: [1 & infra.] Dignos esse animadversione censemus, qui nomen Magistri scholarium, & dignitatem assumunt, & sine certo precio ecclesiasticis viris docendi alios licentiam non impendunt. Cum autem hæc prava consuetudo à cupiditatis radice processerit, & deorum admodum ecclesiasticæ honestatis confundat: mandamus, quatenus (consuetudine ipsa de vestris ecclesiis extirpata) sub anathematis interminatione hoc inhibere curetis, districte precipientes, ut quicumque viri idonei & literati voluerint regere studia literaria, sine molestia & exactione qualibet scholas regere permittantur. Si qui vero huiusmodi prohibitionis vel præcepti extiterint transgressores, eos officiis, & dignitatibus spoliatis.

[1 Majorum personarum scientia & honestate prævalget, et cautius nititur cavere quæ confundere ecclesiasticam videntur honestatem, tanto vehementiori.]

CAP. IV.

In qualibet cathedrali ecclesia, vel alia in facultatibus sufficienti, debet a prebato vel capitulo unus Magister eligi, cui redditus unus præbenda debent assignari: in Metropolitana vero ecclesia etiam eligi debet Theologus: & si ad Grammaticum & Theologum non sufficit, provideat ipsi Theologo ex redditibus sue ecclesie, & Grammatico faciat provideat in aliqua ecclesiarum suarum civitatu vel diocesi.

Innocentius III. in Concilio generali b.

Quia nonnullis propter inopiam & legendi studium & opportunitas proficiendi subtrahitur, in Lateranen. Concilio pia fuit constitutione e provisum, ut per unamquamque cathedralem ecclesiam Magistro, qui eisdem ecclesie clericos aliosque scholares pauperes gratis institueret, aliquod competens beneficium præberetur, quo & docentis relevaretur necessitas, & via pateret discipulis ad doctrinam. Verum quoniam in multis ecclesiis id minime observatur: nos prædictum roborantes statutum adjicimus, ut non solum in qualibet cathedrali ecclesia, sed etiam in aliis, quarum sufficere poterunt facultates, constituatur Magister idoneus, à prebato cum capitulo, seu majori & saniori parte capituli eligendus, qui clericos ecclesiarum ipsarum gratis in Grammatica & facultate, & alios instruat juxta posse. Sanè Metropolis ecclesia Theologum nihilominus habeat, qui sacerdotes & alios in sacra pagina doceat, & in his præsertim informet, quæ ad curam animarum spectare noscuntur. Assignetur autem cuilibet Magistroz à capitulo unius præbendæ proventus, & pro Theologo à Metropolitanò tantundem, non quòd propter hoc efficiatur canonicus, sed tamdiu reditus ipsos percipiat, quamdiu perhiterit in docendo. Quòd si forte de duobus e ecclesia Metropolis gravetur, Theologo juxta modum prædictum ipsa provideat, Grammatico verò in alia ecclesia sua civitatis, sive diocesis, quæ sufficere valeat, sciat provideat.

CAP. V.

Prælati & capitula ad studia Theologie scholares doctiles transmittere tenentur, qui in absentia redditus præbendarum suarum & beneficiorum per quinquentium integraliter percipient: & si pro-

a Cap. 3. eod. tit. in 1. compil. b Scil. Later. ca. 11. & Cap. 1. eod. tit. in 4. compil. c institutione. d Grammatica. e al. de duobus Magistra.

prii redditus ad sustentationem studii non sufficient, debet præbatus cum capitulo eis provideri, magistri vero doctes, doctores, accegre præcipiunt fructus beneficiorum suorum.

Honorius III.

Super specula a. &c. [1 & infra.] Volumus & mandamus, ut statutum in concilio generali de Magistris Theologis per singulas Metropoles statuentis, in violabiliter observetur. Statuentes, ut quia super hoc propter raritatem Magistrorum se possent forsitan aliqui excusare, ab ecclesiarum prælatis & capitulis ad Theologica b professionis studium aliqui docibiles designentur: qui cum docti fuerint, in Dei ecclesia velut splendor fulgeant firmamenti c, ex quibus postmodum copia possit haberi doctorum, qui velut stellas in perpetuas æternitates mansuri ad justitiam valeant plurimos erudire: quibus si proprii proventus ecclesiastici non sufficient, prædicti necessaria subministrant. Docentes verò in Theologica facultate, dum in scholis docent, & studentes in ipsa, in integrè per annos quinque percipiunt de licentia sedis Apost. proventus præbendam & beneficiorum suorum, non obtinente aliqua contraria consuetudine vel statuto, cum denario fraudari non debeant, in vinea Domini operantes.

[1 Cùm itaq; de singulis provinciis quælibet scripta, ac scripta pro Rege Assisero, qui beatitudo dicitur, per ancillas quælibet adduci ad arcem & manna civitatis per manum Assisero militarem accipere necessarium videlicet fulcrum.

DE IUDÆIS, SARRACENIS, & eorum servis.

TITVLVS VI.

CAP. I.

Si servus à Iudæo emptus causa matrimonii factus est, vel fuerit desiderat Christianus pro XII. solidis redimatur.

Ex Concilio Lateranen.

Presenti concilio sancimus, ut nullum Christianum mancipium Iudæo serviat, sed datus XII. solidis pro quolibet bono mancipio ipsum quicumque Christianorum, seu ad ingenuitatem, seu ad servitium libertatis habeat redimendi: & si Christianus dei delinquerat, & non permittitur, idem fiat: Quia nefas est quæ Christus redemit, blasphemum Christi in servitium oculis detinere.

CAP. II.

Iudæus Christianum in servum habere non potest, nisi ipsi ipse verò potest.

Gregorius Episcopus & Lucas.

Multorum ad nos: [1 & infra.] Nulli Iudæo liceat Christianum mancipium in suo dominio retinere: sed si qui apud eos inveniuntur, libertas constituetur. Hi vero, qui in possessionibus eorum sunt, libertatem eorum diutius adhaerent, utpote & conditione libertatis debentes, ad colenda ruta remaneant, consuetas pensiones prædictis viris præbentes. Cuncta etiam, quæ de colonis vel originariis iura precipiant, peragant, & nihil eis extra hoc oneris indicatur. Quòd si quilibet Iudæorum h aliquid de his, vel ad aliud transferre locum, vel ad aliud obsequium retinere voluerit, ipse libi imputet, qui jus coloniarum, & jus Domini sibi iure veritate damnavit.

[1 Relatione pervenit, à Iudæo in Lucensi civitate digno

a Pars huius capituli sup. tit. de cler. vel Monach. b Theologia. c Vid. auct. habita. C. ne filius pro patre. d Matysian. e L. in d. ff. de epist. et c. 3. eod. tit. in 1. compil. g consuetudine de conditioni. h al. verum.

Iudæi ad servitium Christiano detineri mancipia, qua res tanto nobis usua est asperior, quanto a fraternitatis tue patientia operosior. Oportet quippe te respectu loci tui, atque Christiana religionis imitari, nullam relinquere occasionem superstitioni Iudæica, ne simplices animas non tam suis sibi quam potestate iure quodammodo deferrent. Quamobrem hortamur fraternitatem tuam, ut secundum piissimarum legum tramitem.]

CAP. III.

Iudæi antiquas Synagogas retinere possunt, novas erigere non possunt.

Idem Gemensi Episcopo a.

Iudæi de civitate: & infra. Sicut legalis definitio Iudæos novas non patitur erigere Synagogas, ita eos sine inquietudine veteres habere permittit.

CAP. IV.

In die Veneris sancta non licet Iudæis tenere ostia, vel fenestras apertas.

Alexander III.

Quia e super his: & infra. Generaliter interdicas, ut Iudæi ostia vel fenestras in die Parasceves apertas non habeant: sed clausa teneant tota die.

CAP. V.

Excommunicari debent Christiani, qui in domo servant Iudæi vel Sarraceni, sive Pagani. Et Principes seculares excommunicari debent, qui Iudæos baptizatos suis bonis spoliare presumunt.

Idem ex Consilio Laterani. d

Iudæi sive Sarraceni, neque sub alendorum puerorum suorum obtentu, nec pro servitio, vel alia qualibet causa Christiana mancipia in domibus suis permittantur habere: excommunicantur autem, qui cum eis præsumpserint habitare: & infra. Si qui præterea e Deo inspirante ad fidem se converterint Christianam, à possessionibus suis nullatenus excludantur, cum melioris conditionis ad fidem conversos esse oporteat quam ante, quam fidem susceperint, habebantur. Si autem secus fuerit factum, principibus seu potestatibus eorundem locorum injungimus, sub pœna excommunicationis, ut portionem hereditatis suæ & honorum suorum ex integro eis faciãt exhiberi.

CAP. VI.

Christiani deferentes Sarraceni mercas prohibitas, vel in ipsorum navibus navigantes excommunicandi sunt, & rebus eorum privandi, & efficiuntur captivum servum.

Idem in eodem.

Ita quorundam animos occupavit sæva cupiditas, ut qui gloriantur nomine Christiano Sarracenis arma, ferram & ligamina si deferant galearum, & pates aut etiam superiores in malitia fiant illis, dum ad impugnandos Christianos arma eis, & necessaria subministrant. Sunt etiam qui pro cupiditate sua in galeis & piraticis Sarracenorum navibus regimem & curam gubernationis exercent. Tales igitur ab ecclesiastica communione præcisos, & excommunicationi subiectos, rerum suarum per Principes catholicos & consules civitatum privatione multari g. & captivum fieri servos censemus. Præcipimus etiam, ut per ecclesiasticarum urbium crebra & solennis in eos excommunicatio proferatur.

CAP. VII.

Iudæi veteres Synagogas in priorem statum reformare possunt: de novo erigere non possunt.

a al. Gen. al. Ian. b Ca. 4. eod. tit. in 1. compil. c Cap. 7. eod. tit. in 1. compil. d Cap. 26. & ca. 1. eod. tit. in 1. compilat. e Vul. extravaganzem Pauli III. qua incipit, captives Iudæos nō multa Iudæi conversi privilegia concedantur. f lignamina. g Iure civili puniuntur. ea. cum confis. bonorum. h 2. C. quæ res export. non debent.

Idem.

Confuluit a: & infra. Iudæos de novo construere Synagogas, ubi non habuerunt, pati non debes. Verum si antiquæ corruerint, vel ruinam minantur, ut eas reedificent, potest æquanimiter tolerari: non autem, ut eas exalcent, aut ampliores, aut præciosiores faciant quam antea fuisse noscuntur: qui utique hoc pro magno debent habere, quod in veteribus Synagogis, & suis observantiis tolerantur.

CAP. VIII.

In familiari servitio Iudæorum, Christiani esse non debent.

Idem.

Ad hæc b omnibus Christianis, qui sunt in jurisdictione nostra penitus interdicas, & si necesse fuerit, distractione ecclesiastica compellatis e eisdem, ne Iudæorum servitio se assidue pro aliqua mercede exponant: quod etiam obstericibus & nutricibus eorum prohibere ceteris: ne infantes Iudæorum in eorundem domibus nutrire præsumant. Quoniam Iudæorum mores, & nostri in nullo concordant, & ipsi de facili ob continuam conversationem, & assiduum familiaritatem ad suam superstitionem, & perfidiam simplicium animos inclinent.

CAP. IX.

Iudæi invitati non sunt baptizandi, nec ad hoc cogendi, nec sine iudicio privandi, aut rebus suis spoliandi, vel in suis festivitatibus molestandi, nec ipsorum carceria violanda, aut eorum corpora exhumanda.

Clemens III.

Sicut d Iudæi: [1 & infra.] Statuimus, ut nullus invitatus, vel nolentes Iudæos ad baptismum venire compellat. Si quis autem ad Christianos causa fidei confugerit: postquam voluntas ejus fuerit patefacta, Christianus absque calumniis efficiatur, quippe Christi fidem habere non creditur, qui ad Christianorum baptismum e non spontaneus, sed invitatus cogitur pervenire.

Nullus etiam Christianus eorum quemlibet sine iudicio terrene potestatis vel occidere, vel vulnerare, vel suas pecunias auferre præsumat, aut bonas, quas hæcenus habuerint consuetudines, immutare: præsertim in festivitatum suarum celebratione quisquam fustibus vel lapidibus eos nullatenus perturbet, neque aliquis ab eis coacta servitia exigat, nisi quæ ipsi tempore præterito facere consueverunt. Ad hoc malorum hominum pravitati & avaritiæ obviantes: decernimus, ut nemo cœmeterium Iudæorum mutilare aut invadere audeat, si ve obtentu pecuniæ corpora humana effodere. Si quis autem huiusmodi decreti tenore cognito (quod ablit) contraire præsumpserit, honoris & officii sui periculum patiatur, aut excommunicationis sententia pleclatur g. nisi præsumptionem suam digna satisfactione corripserit.

[1 Non debent in Synagogâ ultra quam in lege permiffum est, præsumere: ita in his que eis concessa sunt, nullum debent præiudicium sustinere.]

CAP. X.

Pontifex duas indulgentias illorum, qui paganos prædicant.

Idem.

Quam h sit laudabile: & infra. Tuus, frater Episcopo, petitionibus adveniens, tibi tuisque focis, cum ad prædicandam Christi fidem i pagani exhibetis: Apost. auct. conequimus, ut vobis his tibus cum modestia & gratiarum actione, servata temporum qualitate juxta

a Cap. 1. eod. tit. in 1. compil. b Ca. 2. eod. tit. in 2. compilat. c disto. eisdem, deest in antiquo. d Ca. 3. eod. tit. in 2. compilat. e baptisma. f cognoscitur. g placetur. h Ca. 4. eod. tit. in 2. compilation. i Scriptores Christiani paganos vocant omnes Iudæorum cultores, qui nunquam filios Cath. converterunt.

canonicas functiones, ut liceat, qui vobis ab ipsis infidelibus apponuntur.

Insuper indulgemus, ut quicumque religiosi, seu clerici idonei ad annunciandum gentibus Evangelicam veritatem, requisita & habita praelatorum suorum licentia tibi voluerint adhaerere, id absque contradictione qualibet liberam exequendi habeant auctor. Apostol. facultatem.

CAP. XI.

Pro redimendis captivis, licet ire Alexandriam, jurantibus, quod nihil deferent auxiliis, seu subsidii extra redemptionis articulum: portans vel mittens etiam post treugas merces prohibitas, excommunicatus est: & pacis appellatione non veniunt treuge.

Idem.

Significavit a nobis tua frater, quomodo aliqui civium tuorum in Alexandriam valeant proficisci pro recuperandis concivibus suis, qui illie in captivitate tenentur. Hoc arbitramur licite posse fieri, dummodo nihil in mercibus suis, vel alio modo secum illuc deferant: unde post Sarracenis (excepto redemptionis articulo) aliquod commodum aut subsidium provenire: quod etiam coram te prius juramento firmabunt. Illi quoque, qui post treugam in transmarinis partibus factam, cum commercio Alexandriam adiverint, si detulerint merces prohibitas causa lucrandi, excommunicationis vinculum non evadunt: sicut nec illi, qui in personis propriis non euntes, merces eis per nuncios destinant. Ad ultimum illos, qui juraverunt se amplius in terram Sarracenorum cum mercibus non ituros, nisi pax esset inter Christianos & ipsos, & post treugam factam venerint illuc: conditio illa de pace, aut treuga habenda ab excommunicationis vinculo non absolvit.

CAP. XII.

Excommunicati sunt, qui cum Sarracenis tempore guerra ali-quod habent commercium, vel eis prestant subsidium.

Idem.

Quod olim e praeceptum fuit: & infra. Sanè licet hoc fuerit in concilio d Later. districte inhibendum, nos tamen omnes illos excommunicationi supponimus, qui jam amplius cum Sarracenis mercionium habuerunt, vel per se, vel per alios navibus, seu quocunque alio ingenio eis aliqua rerum subsidia, seu consilia, quamdiu inter nos & illos guerra duraverit, duxerint impendenda. Vestra igitur discretionem mandamus, quantum nec per vos, nec per vestras naves, nec alio quocunque modo aut ingenio eis mercionia, consilia, vel alia subsidia transmittatis: ne si aliqui in sua malitia incurant, secus agere presumpserit, non solum ipso jure incurrant in excommunicationem illam, verum etiam iram Dei viventis incurant.

CAP. XIII.

Judai nutrices, vel servientes Christianos habere non debent, contra facientibus interdicitur Christianorum commercium.

Innocentius III. Archiepiscopo Senonensi. & Episcopo Parisiensi.

Et si e ludæos (quos propria culpa submisit perpetuae servituti) pietas Christiana receperit, & sustineat cohabitationem illorum: ingrati tamen nobis esse non debent, ut reddant Christianis pro gratia contumeliam, & defamiliaritatem contemptum, qui tanquam misericorditer in nostram familiaritatem admissi, nobis illam retributionem impendunt, quam (juxta vulgare proverbium) mus in petra, serpens in gremio, & ignis in sinu, suis consueverunt hospitibus exhibere. Accipimus autem quod ludæi faciunt Christianis filiorum

a Cap. 1. eodem tit. in secunda compilatione. *b* evadunt. *c* Cap. 6. eod. tit. in 2. compilatione. *d* sub Alexand. III. cap. 24. *e* Cap. 1. eod. tit. in 3. compilat. vid. nota ca. 3. & 5. hoc eodem tit.

suorum nutrices, & (quod non tantum dicere, sed etiam nefandum est cogitare) cum in die Resurrectionis Dominica illas recipere corpus & sanguinem Iesu Christi contingit, per triduum antequam eos ascendant, lac effundere faciunt in latrinam. Alia insuper contra fidem catholicam detestabilia & inaudita committunt, propter quae fidelibus est verendum, ne divinum indignationem incurant: cum eos perpetrare patiuntur indigne, quae fidei nostrae confusionem inducunt: [1 & 7.] Inhibemus ergo districte ne de cetero nutrices, vel servientes habeant Christianos, ne filii libera filii famulentur ancillæ, sed tanquam servi à Domino reprobat, in cujus mortem nequiter conjuratum, se saltem per effectum operis recognoscant servos illorum, quos Christi mors liberos, & illos servos effecit: [2 & 8.] Si vero nutrices & servientes non dimiserint Christianos, sub excommunicationis pena inhiibeatis e districte omnibus Christianis, ne cum eis commercium aliquod audeant exercere.

[1 Rogamus igitur charissimum in Christo filium nostrum Philippum Regem Francorum Illustrissimum: mandamus etiam Nobis viro M. Duci Burgundæ, & Comite Trecon. ut taliter reprobos Judæorum excessus, ne cervicem perpetuis servituti ipsi submissis, presument erigere contra reverentiam fidei Christianæ.]

[2 Qui cum jam capere non potest, more muris, & pugna sicut serpentes, verendum est, ne igni receptus in sinu commensuet. Quocirca f. 1. per A. f. m. q. predictum Regem, & alios ad hoc ex parte nostra, ut diligenter monere ac efficere mandamus procreta, quod Judæi perfida de cetero nullatenus infestent, sed timore servili prætendant semper veritatem culpa sua, ut serventur honorem fidei Christianæ.]

CAP. XIV.

Judæus, qui percussit clericum, temporaliter puniatur: & si de facto puniri non potest, interdicitur sibi Christianorum commercium, donec satisfecerit injuriam passis.

Idem.

Postulasti a qualiter contra ludæum procedere debeas, qui manus iniecit in quendam clericum violentas. Ad quod breviter respondemus, quod si dictus ludæus tuæ jurisdictionis exiit, ipsum pena pecuniaria punias, vel alia (secundum quod convenit) temporalis, faciens læto satisfactionem congruam exhiberi, alioquin ejus Dominum moneas & inducas, ut satisfactionem, & ecclesie ab eo satisfieri faciat competentem, quod si Dominus ejus neglexerit adimplere, satisfactionis omnibus per cens. eccles. interdicas, nec ipso ludæo antequam satisfacias, presumas auctoritate exercere.

CAP. XV.

Judæi & Sarraceni utriusque sexus debent in terra Christianorum uti habitu, per quem à Christianis discernantur, & in eis personis Domini, non debent in publicum progredi, nisi in concilio creatoris proficere.

Idem in Concilio generali f.

In nonnullis provinciis à Christianis ludæos, seu Sarracenos habitus distinguit diversitas: sed in quibusdam sic quadam inolevit confusio, ut nulla differentia discernantur. Unde contingit interdum, quod per errorem Christiani, ludæorum, seu Sarracenorum, & ludæi seu Sarraceni Christianorum mulieribus commiscuntur. Ne igitur tam damnatae commixtionis excessus

a Vid. Marquardum tractat. de ludæis part. 1. cap. 1. num. 1. *b* In Codic. Barbaro recognoscant se esse servos, &c. *c* Vid. Thom. 2. 2. quest. 10. art. 2. *d* Vid. Nicelano Emericum in Discretorio Inquisitionum 2. q. 48. num. 1. & 2. *e* Distinctio omnium, & in antiquioribus Codic. *f* Idem. fol. lxxv. 111. in Conc. Later. c. 68. & cap. 1. es. tit. in 4. comp. *g* discernantur.

ius per velamen a hujusmodi, ulterioris b excusationis possint habere diffugium : statuius, ut tales utriusque sexus in omni Christianorum provincia, & omni tempore qualitate habitus publicè ac aliis populis distinguantur. In diebus autem lamentationis dominicæ passionis in publicum minimè prodeant, eo quod nonnulli ex ipsis talibus diebus (sicut accipimus) & ornatius non erubescunt incedere, ac Christianis, qui sacratissimæ passionis memoriam exhibentes, lamentationis signa præterdunt, illudere non formidant. Illud autem districte inhihemus, ne in contumeliam creatoris e proflire præsumant. Et quoniam illius dissimulare non debemus opprobrium, qui probra nostra delevit : præcipimus præsumptores hujusmodi per principes seculares condignæ animadversionis adjectione compesci, ne Crucifixum pro nobis aliquatenus blasphemare præsumant.

CAP. XVI.

Treponens Iudeum, vel Paganum publici officii, per concilium provinciale corrigatur, & præpositi denegatur Christianorum commercium, donec deposuerit officium, & in usum Christianorum pauperum restituerit inde quaesita, secundum Episcopi providentiam.

Idem in eodem. d

Quoniam sit nimis absurdum, ut blasphemus Christi in Christianos, vim potestatis exerceat: quod super hoc Toletanum concilium providè statuit, nos propter transgressorum audaciam in hoc generali concilio innovamus, prohibentes, ne Iudæi publicis officiis præferantur: quoniam sub tali prætextu Christianis plurimum sunt infestis. Si quis autem eis officium tale commiserit: pec provinciale concilium, quod singulis annis præcipimus celebrari: monitione præmissa, distractione qua convenit, compescatur. Officiali verò hujusmodi, tandiu Christianorum communio in commerciis & aliis denegatur, donec in usum pauperum Christianorum, secundum providentiam dioecel. Episcopi convertatur, quicquid fuerit à Christianis adeptus occasione officii sic suscepti: & officium cum pudore dimittat, quod irreverenter adsumpsit. Hoc idem extendimus ad paganos.

CAP. XVII.

Concilium generale repetit concilium Lateranense supra, eodem, & addit panam satisfactionis tempore absolutissimi impendentiam.

Idem in eodem.

Ad liberandam e terram sanctam: & infra. Excommunicamus præterea & anathematizamus illos falsos & impios Christianos: qui contra ipsum Christum & populum Christianum Sarracenis arma, ferrum, & ligamina deferunt galearum: eos etiam, qui galeas eis vendunt vel naves, quique in piraticis Sarracenorum navibus curam gubernationis exercent, vel machinis, aut quibuslibet aliis aliquid eis impendunt consilium, vel auxilium in dispendium terræ sanctæ, ipsosque rerum suarum privatione multari, & capientium servos fore censemus: præcipientes, ut per omnes urbes maritimas diebus dominicis & festivis hujusmodi sententia publicè innovetur. Et talibus gremium non aperiatur ecclesiæ, nisi totum, quod ex commercio tam damnato perceperint, & tantundem de suo in subsidium terræ sanctæ transfuserint, ut æquo iudicio, in quo deliquerint, puniantur. Quod si forte solvendo non fuerint, sic alias reatus talium castigetur, quod in pœna ipsorum aliis interdicitur audacia similia præsumendi.

CAP. XVIII.

Judæi vel pagani publici officii præferendi non sunt: & si

a Velamentum. b ulterius. c al. redemptoris, ut in ant. & vet. comp. d Lat. c. 69. c. 2. eod. tit. in 4. compilat. e vide Martinum Navarrum supr. citatum.

eis regalia jura vendantur, ad ea colligenda proficiendus est Christianus non suspectus.

Gregorius IX. Astoricens. a & Lucen.

Episcopi.

Ex speciali b quem erga illustrem Regem Portugaliæ gerimus, charitatis adfectu: & infra. Mandamus, quatenus Regem ipsum sollicitè inducatis, ne in officiis publicis Iudæos Christianis præficiat, sicut in generali c concilio continetur: & si fortè reditus suos Iudæis vendiderit vel paganis. Christianum tunc deputet de gravaminibus inferendis clericis & ecclesiis non suspectum, per quem Iudæi five Sarraceni, sine Christianorum injuria jura regalia consequantur.

CAP. XIX.

Se summat.

Idem.

Nulli Iudæo d baptizatum, vel baptizari volentem emere liceat, vel in suo servitio retinere. Quod si quem nondum ad fidem convertum causa mercimonii emerit, & postmodum factus sit, vel fieri desideret Christianus: datis pro eo xii. solidis ab illius servitio protinus subtrahatur. Si autem intra tres menses ipsum venalem non exposuerit, vel ad sibi serviendum emerit eundem: nec ipse vendere, nec alius audeat comparare: sed nullo dato precio, perducatur ad præmia libertatis.

DE HÆRETICIS. TITVLVS VII.

CAP. I.

Infidelis est, qui non habet certitudinem fidei, & infidelis non est credendum in præjudicium alterius.

Stephanus Papa omnibus Episcopis.

DVBIVS in fide, infidelis est. Nec eis omnino credendum est, qui fidem veritatis ignorant.

CAP. II.

Errare in fide convincitur, qui alios errantes, cum potest, ab errore non revocat.

Leo Papa.

Qui alios s. cum potest, ab errore non revocat, se ipsum errare demonstrat.

CAP. III.

Hæreticus perseverans, aternaliter damnatur: cui nec prodest baptismus, nec elemosyna, vel martyrium, vel aliud quodcumque bonum quoad hoc, ut consequatur vitam æternam.

Augustinus de fide Catholica.

Firmissime g tene, & nullatenus dubites, omnem hæreticum vel schismaticum cum diabolo & angelis ejus, æterni ignis incendio participandum b, nisi ante finem vitæ catholicæ fuerit incorporatus, & redintegratus ecclesiæ, & post pauca: Omni homini qui ecclesiæ catholice non tenet unitatem, neque baptismus, neque elemosyna quantumlibet copiosa, neque mors pro nomine Christi suscepta, proficere poterit ad salutem.

CAP. IV.

Damnato auctore, damnantur ejus scripturae, & libri & opera.

Gregorius Anastasio Antiocheno.

Fraternitatis tuæ: & infra. Cum Celestinus, atque Pelagius in Ephesina synodo sint damnati: quomodo poterunt illa capitula recipi, quorum damnantur auctores?

a Episcopatus sunt Hispania, de quibus Vassus in annalibus Hispania, l. 20. b vid. Marquardum tract. de Iuda. p. 2. c. 6. & 7. c Lat. sub Innocent. III. ca. 69. d vide notas hujus decr. & not. c. 1. eod. tit. e De materia tituli in genere. f Ca. 2. eod. tit. in 1. comp. g Ca. 3. eod. tit. in 1. compilatione. h m. expandum.

CAP. V.

Episcopus institutus heredes instituerit extraneos, vel extraneum, vel paganum, etiam post mortem excommunicatus nunciatur...

Ex concilio Africano. a

SI quis Episcopus heredes instituerit extraneos à consanguinitate sua, vel hereticos etiam consanguineos aut paganos pertulerit...

CAP. VI.

Loquitur de eadem materia cum precedenti, et extenditur, quod ibi dictum fuit de Episcopo, ad Presbyteros et alios clericos.

Ex eodem.

IN eos, qui catholici non sunt, etiam si consanguinei fuerint: Episcopi, vel Presbyteri nihil conferant...

CAP. VII.

Christus fuit verus Deus et verus homo, sentiens oppositum, hereticus est, et excommunicatus.

Honorius III. Remen. Archiepiscopo.

UM Christus de perfectus Deus, et perfectus sit homo: mandamus, quatenus sub anathemate interdicas, ne quis de cetero audeat dicere Christum non esse...

CAP. VIII.

Heretici, receptatores, et fautores eorum, excommunicati sunt, et decedentes in hoc peccato in cimiterio ecclesie sepeliri non debent...

Ex concilio Lateran. e

Sicut ait B. Leo: [1 et infra.] Quia in partibus Tholosanis et aliis locis hereticorum, quos alii Gazaros, alii Patarenos, et alii aliis nominibus vocant, invaluit damnanda perversitas...

[1] Lucei ecclesiastica disciplina sacerdotali contenta judicio, et sententia fugiat ultiones: catholicorum tamen principum constitutionibus adjuvatur, ut sepe quarant homines salutare remedium...

CAP. IX.

Hereticus male sentiens, vel male docens de sacramentis ecclesie excommunicatus est, et convulsus, nisi se correxerit, et errorem abjurerit...

a C. 48. in concilio Larinis, et in synodo Carthage, ca. 84. apud Theodorum Balsam et c. eod. tit. in i. compulsi. b pretulerit. c eju. d C. eod. tit. in i. comp. Et post conc. Lat. sub Alex III. p. 49. c. 20. e Lat. sub Alex III. c. 27. et c. 26. eod. tit. in i. comp. f Vide notata l. i. C. de sum. tri. et in authent. Credentes et in l. Arian. c. eod.

eorum supponantur interdicho: civitates vero ipsorum resistentes altarium commercio, et episcopali dignitate privantur, excepti vero subsunt ordinariis super his, qua contra hereticos instituta sunt.

Lucius III.

AD abolendam: [1 et 7.] Univerfos qui de sacramento corporis et sanguinis Domini nostri IESU CHRISTI, vel de baptismo, seu de peccatorum confessione, matrimoniis, vel reliquis ecclesiasticis sacramentis aliter sentire, aut docere non metuant...

Qui vero inventi fuerint a sola suspitione nonbiti nisi ad arbitrium Episcopi juxta considerationem suspitionis, qualitatemque persona propriam innocentiam congrua purgatione monstraverint, simili sententia subiacent...

[1] Diversarum heresum pravitate, qua in plerisque partibus partibus modernis capit temporibus publicis, regis debet ecclesiasticis excoriari, cum neminem imperiale firmitatem suffragante potentia, et hereticorum protervia in prava falsitate...

sive conatus elidatur, & catholica simplicitatis veritas ecclesia sancta respicienda, eam utiq; demonstrat ab omni exaltatione falsorum dogmatum expiata. Ideo, nos filii nostri charissimi F. illustris Romanorum Imp. semper Augusti, presentia pariter & vigore suffulti, de communi s. n. consilio, necnon & aliorum Patriarcharum & Archiepiscoporum, multorumq; principum, qui de diversis mundi partibus conveniunt, contra ipsos hæreticos, quibus diversa vocabula diversarum induit professo falsitatum presentis decreti sanctione confuzimus, & omnem hæresim generali quocumq; nomine censetur per hujusmodi constitutionis seriem aut. Apost. condemnamus. In primis ergo Catharos & Pataricos, & eos qui se humilitates vel pauperes de Lugdun. falso nomine mentiuntur, Passaginos, Meospinos, Arnaldistas perpetuo decernimus anathematizari subiacere. Et quoniam nonnulli sub specie pietatis virtutem ejus, juxta quod ait Apostolus, denegante auctoritate sibi vindicant predicandi. Cum idem Apostolus dicat: quomodo predicabunt, nisi mittantur? Omnes qui vel prohibiti, vel non missi, prater aut. ab Apost. sed. vel Episcopo loci susceptam, publice vel privatim predicare presumpti, &c.]

[2 Receptores & defensores eorum, censuram, pariter, qui prædictis hæreticis ad fovendam in eis hæresim pravitatem patrocinium præstiterint aliquid vel favorem seu consolat, vel credentes seu perfelli, sive quibuscumq; superstitiosis nominibus nuncupentur, simili decernimus sententia subiacere. Quia igitur peccata exigentibus quandoq; contingit, ut severitas ecclesiastica disciplina ab hi qui virtutem ejus non intelligunt, contemnatur.]

[3 Bonis damnatorum clericorum ecclesiu quibus deseruissent secundum sanctiones legitimas applicandi. Sanè prædictam excommunicationis sententiam, cui omnes hæreticos præcipimus subiacere, ab omnibus Patriarchis, Archiepisc. Episc. in præcipuis festiuitatibus & quoties solemnitates habuerint, & occasionem aut gloriam Dei reprehensione hæretica pravitate decernimus nominari, aut. Apost. statuentes, ut si qui de ordine Episcoporum in hi negligenti fuerit, vel desidio inuenit, per tricennale spatium ab episcopatu habeatur dignitate & administratione suspensus. Ad hoc de episcopali consilio & suggestione culmini imperiali, & principum ejus adhibeatur, ut quilibet Archiepiscopus vel Episcopus, per se vel per Archidiaconum suum aut per alios idoneas personas, & honestas in vel semel in anno propriam parochiam in qua fama fuerit hæreticos habitare, circumueat: & ibi tres vel plures boni iustissimi viros, vel etiam totam viciniam si expedit videbitur jurare compellat: quod si qui hæreticos ibidem fecerit, vel aliquos occulte convensacula celebrantes, seu à communi conversatione fidelium vita & moribus disidentes, eos Episcopo vel Archidiacono studeat indicare. Episcopus autem vel Archidiaconus ad presentiam suam convocet accusatos, qui nisi se ad eorum arbitrium loca patriæ consuetudinem ab obsequio reatu purgaverint, vel si post purgationem exhibitam in pristinam fuerint relapsi perfidiam, Episcoporum iudicio puniantur. Si qui autem ex eu juratorem superfluo daronabili respuentes, jurare forte noluerint, ex hoc ipso hæretici iudicentur, & panis qua prænominata sunt, percellantur.]

[4 Omnes etiam fautores hæreticorum, tanquam perpetua infamia condemnantes, ab advocacione & testimonio & aliis publicis officii, decernimus repellendos.]

CAP. X.

Bona hæreticorum confiscantur, & in terris ecclesia applicantur sicut ecclesia: in terris imperii, iudicij secularis sicut, & procedit etiam si catholicos habent filios.

Innocentius III.

Vergentis a in senium seculi corrupelam: [1 & 7] in terris vero temporali nostre jurisdictioni subje.

a Habetur integra hæc registr. Innoc. III. epist. 1. & c. 2. & 3. eod. tit. in 3. comp.

ctis bona hæreticorum statuimus publicari: & in aliis idem præcipimus fieri per potestates & principes seculares, quos ad id exequendum (si forte negligentes extiterint) per cen. eccles. appell. re. compelli volumus & mandamus, ut nec ad eos bona eorum ulterius revertantur, nisi eis ad cor revertentibus, & abnegantibus hæreticorum confortium, misereri aliquis voluerit, ut temporalis saltem pœna corripiat, quem spiritualis non corrigat disciplina. Quum enim secundum legitimas sanctiones reis lasse majestatis punitis capite, bona confiscantur eorum, filiis suis vita solummodo ex misericordia conservata: quanto magis, qui aberrantes in fide, Domini Dei filium Iesum offendunt à capite nostro, quod est Christus, ecclesiastica debent districtione præcidi, & bonis temporalibus spoliari: cum longè sit gravius æternam, quam temporalem ledere majestatem.

Nec hujusmodi severitatis censuram orthodoxorum a exhæredatio filiorum, quasi cujusdam miserationis prætextu debet ullatenus impedire, cum in multis casibus (etiam secundum divinum iudicium) filii pro partibus temporaliter puniantur, & juxta canonicas sanctiones, quandoque feratur ultio non solum in auctores b sceletorum, sed etiam in progeniem damnatorum.

[1 Non solum sapiunt elementa corrupta, sed & dignissima creaturarum ad imaginem, & similitudinem condita creatoris prælata privilegio dignitatis volucibus cœli & bestiu universa terra testatur: nec est tantum quasi jam deficiente deficit, sed inficit & inficitur scabra rubigine vetustatis: peccat enim ad extremum homo miseratus, & qui non potuit in sui & mundi creatione paradiso persistere, circa sua & orbis dissolutionem degenerat, & præriti sui redemptionis, circa sine seculorum oblitus, dum variis questionibus se nexibus ingerit, seipsam laqueum sua fraudi innectit, & incidit in foveam quam fecit. Ecce etenim inimico homine me se dominica supereminante semen iniquum, segetes in zizania pullulant, vel potius polluantur, triticum arefcit, & evanescit in paleas, in flore timea, & vulpes in fructu, demolitur vineam dominicam moluntur. Nova siquidem sub novo testamento, Achor progenies, de spelio Iericho regulam auream pallidum quod fuerat Athron, Dathan, & Choro, soboleq; detestata, Novu iherubulu fermentation thymiana, novu voluit altarius adolere: dum nox nocte indicat scientiam, dum cæcus præbet oculo ducatum, dum hæreses pullulant: & quoniam divina reddidit hereditatis expertem, sua constituit hæreticus hæresis & damnationis heredem. Hi sunt caupones, qui aquam vino commiserunt, & virus draconis in aureo calice Babylonia propinavit: habentes (secundum Apostolum) speciem pietatis, virtutem autem ejus penitus abnegantes. Licet autem contra vituper hujusmodi parvulus, species quidem habentes diversas, sed caudas ad invicem colligatas, quia de vanitate conveniunt in idipsum, diversa prædecessorum nostrorum temporibus emanaverunt instituta: nondum tamen adeo pestis patuit mortificari mortifera, quinsicut cancer amplius serperet in occulto, & jam in aperto sua virus iniquitatis effundat: dum palliata specie religionis, & multis decipit simplices, & quosdam seducit astutos, factus magister erroris, qui non fuerat discipulus veritatis. Ne autem nos, qui licet circa horam undecimam inter operarios vineæ Domini Sabbath sumus, à patrefamilias Evangelicis deputati, & quibus ex officio pastoralis sunt oves CHRISTI commissa, nec capere vulpes demolientes vineam Domini, nec arcere lupos ab ovibus videamur. Et ob hoc meritò vocari possumus canes muti, non valentes latrare, ac perdamur eum malis agricolis & mercenario comparemur. Contra defensores, receptores, fautores, & creditores hæreticorum, aliquid severius duximus statuendum:

a Vide Paul. Grillandum tractat. de hæred. q. 4. tit. clarum lib. 1. sentent. recept. s. hæresis. versic. & sint quod b allors.

ut qui per se ad viam rectitudinis revocari non possunt, in suis saltem defensoribus, receptatoribus, & fautoribus, ac etiam credentibus confundantur: & cum se viderint ab hominibus evitari, reconciliari desiderent omnium unitati. De communi ergo f.n.c. existensium iustitiam inibemus, ne quis hereticos receptare vel defendere quolibet modo audeat, aut ipsi favere aut credere quoquo modo presumat: presenti decreto firmiter statuente, ut si quis aliquid eorum facere forte presumpserit, nisi primo, secundoque comotus a sua super hoc curaverit presumptione cessare, ipso iure sit factus infamis, nec ad publica officia vel concilia evocatum, nec ad eligendos aliquos ad huiusmodi, nec ad testimonium admittantur. Sint etiam inextinguibiles, nec ad hereditatis successionem accedant. Nullus preterea episcopi teneatur in quocumque negotio respondere: quod si forsitan iudex extiterit, eius sententia nullam obtineat firmitatem, nec causa aliqua ad eius audientiam perferatur. Si fuerit advocatus, eius patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellis instrumenta confecta per ipsum nullius sint penitus mementi, sed cum auctore damnato dammentur. In similibus etiam idem precipimus observari. Si ergo clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur, ut in quo maior est culpa, gravior exerceatur vindicta. Si quis autem tales postquam ab ecclesia fuerint denotati vel separati, contempserit evitari, anathematis se noverit sententiam incurrisse.]

CAP. XI.

Advocati vel notarii hereticis vel eorum defensoribus faventes, aut sub eis litigantibus patrocinantes, & pro eis instrumenta scribentes: infames sunt, & ab illo officio suspensi.

Idem.

Si adversus nos terra confurgeret: [1 & 7.] Quia plus timeri solet, quod specialiter injungitur, quam quod generaliter imperatur: vobis advocatis & scribaribus firmiter inibemus, ne hereticis, credentibus, factotibus, vel defensoribus eorumdem in aliquo praxetis auxilium, consilium vel favorem: nec eis in causis, vel in factis, vel aliquibus litigantibus sub eorum examine vestrum patrocinium prebeat, & pro ipsis publica instrumenta vel scripta facere nullatenus attentetis.

Quod si contra presumpseritis, ab officio vestro suspensos perpetuo vos decernimus infamiae subiacere.

[1 Licet autem a nobis & predecessores nostris, contra hereticos multa sint edita & statuta, ne habeatur aliquam excusationem in peccatis, quasi antiquiorum fuerint obliis mandatorum, &c.]

CAP. XII.

Laiici non predicent, nec occulta conventicula faciant, nec sacerdotes reprehendant.

Idem universis Christi fidelibus, tam in urbe Maren. quam in eius diocesi constitutis.

Cum ex b injuncto: [1 & 7.] Licet autem desiderium intelligendi divinas scripturas, & secundum eas studium adhortandi, reprehendum non sit, sed potius commendandum: in eo tamen adpaent quidam laici merito arguendi, quod occulta conventicula celebrant, officium predicationis Christi sibi usurpant, sacerdotum simplicitatem eludunt, & eorum consortium aspernantur, qui talibus non inhaerent. Deus enim lux vera e, quae omnem hominem venientem in hunc mundum illuminat: in tantum odit

a Cap. 2. eod. tit. in 3. compilatione. b Extra integro lib. 2. registri Innoc. III. cap. eod. tit. in 3. compilat. c Ioan. 1. 9. ver. 9.

opera tenebrarum, ut Apostolus suos in mundum universum predicaturos Evangelium omni creaturae miseris, eis praeceperit aperte dicens: Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: & quod in auro auditis, super testa predicare: [2 & 7.] Sicut enim multa sunt membra corporis, omnia vero non eundem alium habent: ita multi sunt ordines in ecclesia, sed non omnes idem habent officium: quia secundum Apostolum alios Dominus dedit Apostolos, alios Prophetas, alios autem doctores, (&c.) Cum igitur doctorum ordo sit quasi principuus in ecclesia, non debet sibi quisvis indifferenter predicationis officium usurpare. Nam secundum Apostolum 4. Quomodo predicabunt, nisi mittantur? Et veritas ipsa praeceperit Apostolis: Rogate Dominum missis, ut mittat operarios in messem suam. Quod si forte quis argute respondeat, quia tales invisibiliter mittuntur a Deo, et non invisibiliter mittantur ab homine, cum invisibilis missio multo sit dignior, quam visibilis: & divina longe sit melior, quam humana: potest rationabiliter responderi, quod cum interior illa missio sit oculis non sufficit cuiquam nudate tantum adferere, quod ipse sit missus a Deo, cum hoc quilibet hereticus adferret: sed oportet quod astruat illam invisibilem missionem per operationem miraculi, vel scripturae testimonium speciale. Unde e cum Dominus vellet mittere Moysen in Aegyptum ad filios Israel, ut crederent ei, quod mitteretur ab ipso, dedit ei signum ut converteret virgam in cubrum, & virgam iterum reformaret. Ioannes quoque f. Baptista speciale suae missionis testimonium protulit de scriptura, dicens: Ego vox clamantis in deserto: dirigite viam Domino, sicut ait Elias & Propheta: [3 & 7.] Licet autem scientia sit valde necessaria sacerdotibus ad doctrinam, quia iuxta verbum Prophetarum: Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem exquirunt ex ore eius: non est tamen simplicibus sacerdotibus etiam scholasticis detrahendum, cum in eis sacerdotale officium debeat honorari: propter quod Dominus in lege praecepit Diis non detrahes, sacerdotes intelligens, qui propter excellentiam ordinis & officii, dignitatem decorum nomine nuncupantur: [4 & 7.]

Nec quisquam suae presumptionis audaciam illo defendat exemplo, quod asina h legitur reprehendisse Prophetam: vel quod Dominus ait: Quis ex vobis egredietur de peccato? Cum aliud sit fratrem in se peccatum occulte corrumpere, (quod quisque tenetur efficere) secundum regulam Evangelicam, in quo casu non potest intelligi, quod Balaam fuit correptus ab asina) Multo est Patrem l suum delinquentem reprehendere: quod quilibet quod utique nulli licet, secundum Evangelicam veritatem: nam qui etiam dicit fratri suae: reuerti se gehennae ignis. Rursus aliud est, quod praelatus sponte de sua confusio innocentia, subditorum se accusationi supponit, (in quo casu praemissum domini verbum debet intelligi) & aliud est, quod subditus non tam animo reprehendendi, quam retrahendi exurgit temerarius in praedictum, cum ei potius incumbat necessitas obsequendum, quam inquitur postulare, ut sacerdos tamquam inutilis & indignus a cura gregis debeat removeri, agendum est ordinare apud Episcopum, ad cuius officium tam institutio, quam desitutio sacerdotum noscitur pertinere.]

a Matth. 10. b in luce, al. in lucem. c Epist. 1. d Roman. 10. Matth. 9. Luc. 10. e Exod. 7. f Ioan. 1. g Est 40. Matth. 3. Malach. 2. * Exod. 22. Ioan. 10. h Ier. 22. i Ioan. 8. k vide s. Thom. 2. 2. q. 33. art. 2. & 3. l al. fratrem in plerisque Gregorianis exemplaribus. In alia & registro legitur patrem. m Matth. 5. n postulari. [1 Nihil

[1 Nobis Apostolatus officio, sumus secundum Apostolum sapientibus & insipientibus debiores: pro universorum salute nos oportet esse sicuti, ut & malos retrahamus à vitio, & bonos in virtutibus foreamus. Tunc autem opus est discretione majori, cum vitia sub specie virtutum occulte subintrant, & angelus Satana se in angelum lucis simulat, & transformat. Sane significavit nobis venerabilis frater noster Episcopus Meten. per litteras suas, quod tam in urbe Metensi, quam in diocesi laicorum, & mulierum multitudo non modica, tracta quodammodo desiderio scripturarum, Evangelia, epistolas Pauli, Psalterium, moralia Iob, & plures alios libros sibi fecit in Gallico sermone converti: translationi huiusmodi adeo libenter, utnam autem & tam prudenter intendens, ut secreti conventionibus talia inter se laici & mulieres erubescere presument, & sibi invicem predicare: qui etiam eorum aspernatio consortium, qui se talibus non immiscerent, & se reputant alienos, qui aures & animos talibus non apponunt. Quos cum aliqui parochiales sacerdotum super his corripere voluissent, ipsi eu in faciem resistunt, comantes rationes inuicere de scriptura, quod non ab his debent penitus inhiberi. Quidam etiam ex eis simpliciter sacerdotum suorum sustinent, & cum ipsis per eos verbum salutis proponunt, se melius habere in libro suis, & prudentius se posse id eloqui submurmurant in occulto.]

[2 Per hoc manifestè denuncians, quod evangelica predicatio, non in occulto conventiculis, sicut hæretici faciunt, sed in ecclesiis iuxta morem catholicum est publice proponenda. Nam iuxta testimonium veritatis, omnis qui male agit, odit lucem, & ad lucem non venit, neque opera arguantur. Quis autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifestentur opera eius, quia in Deo sunt facta propter quod cum pontifex interrogasset Iesum de discipulis suis, & de doctrina eius, respondit: Ego palam locutus sum mundo, ego semper docebam in synagoga & in templo, quo omnes Iudei conveniunt, & in occulto locutus sum nihil. Porro si quis obijciat quod secundum præceptum dominicum, non sit sanctum dandum carnibus, neg. margaritæ a mittenda sunt ante porcos: cum & ipse Christus non omnibus quidem sed sibi Apostolis dixerit: Vobis datum est noscere mysterium regni Dei, ceteris autem in parabolis: intelligat ceteros non eos qui gratanter accipiunt, & margaritas libenter accipiunt, sed illos qui sanctum dilacerant, & margaritas continent: quales sunt qui evangelica verba, & ecclesiastica sacramenta, non ut catholici venerantur, sed abominantur, ut hæretici oblatrantes semper & blasphemantes, quos Paulus Apostolus post primam & secundam admonitionem docet esse vitandos. Arcana verò fides sacramenta, non sunt passim omnibus exponenda, cum non passim ab omnibus possint intelligi: sed eis tantum qui ea fideliter possint concipere intellectu: propter quod simpliciter inquit Apost. quasi parvuli in Christo, lac potum dedi vobis, non escam. Majorum enim est solidus cibus, sicut alii ipse dicebat: Sapientiam loquimur inter perfectos, inter vos autem nihil iudicavi me scire, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum. Tanta est enim divina scriptura profunditas, ut non solum simplices & illiterati, sed etiam prudentes & docti non plene sufficiant ad illius intelligentiam indagandam. Propter quod dicit scriptura, quia multi descenderunt scrutantes scripturas. Unde rectè fuit olim in lege divina statutum, ut bestia quo montem tetigerit, lapidetur: ne videlicet simplex aliquis & indoctus presumat ad subtilitatem sacra scriptura peringere. Scriptum est enim: Alitura te ne quæsieris, propter quod dicit Apostolus: Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem.]

[3 Non est ergo credendum ei, qui dicit se missum à Deo, cum si missus ab homine, nisi de se speciale proferat testimonium de scripturis & iustis miraculum operetur. Nam de his qui missi leguntur à Deo, Evangelista testatur, quod ipsi presertim predicaverunt ubique, domine cooperante, & firmiter confirmante sequentibus signis.]

[4 Intra quod alicui dicit de sermo volente apud dominum remanere, ut dominus offerat eum dicit: cum enim iuxta verbum Apostoli, sermo suo divino sit aut casualis, presertim sacerdos ab Episcopo, cuius correctioni est subiectus, debet in mansuetudine

spiritu castigari, non autem à populo cuius est correctioni prepositus in spiritu superbia reprehendi: cum iuxta verbum dominicum pater & mater non debent maledici, sed potius honorari, quod de spirituali patre multo fortius debet intelligi, quam carnali.]

CAP. XIII.

Excommunicati sunt omnes hæretici quibuscumque, nominibus nominentur. h. d. usq. ad §. Dammati.

Idem a in Concilio generali.

Excommunicamus itaque & anathematizamus omnem hæresim extollentem se adversus hanc sanctam, orthodoxam, & catholicam fidem, quam superius exposuimus, condemnantes hæreticos universos quibuscumque nominibus benedicantur, facies quidem diversas habentes, sed eas ad invicem colligatas, quia de vanitate conveniunt in idipsum.

Damnati de hæresi, per seculares iudices puniuntur, & bona laicorum hæreticorum confiscantur, & clericorum bona applicantur ecclesiis, ubi beneficiati erant. h. d. usq. ad §. Quis autem. Abbas Siculus.

Damnati e verò presentibus secularibus potestatibus, aut eorum ballivis relinquuntur animadversione debita puniendi, clericis prius à suis ordinibus degradatis, ita quòd bona huiusmodi damnatorum, si laici fuerint, confiscantur: si verò clerici, applicentur ecclesiis, à quibus stipendia receperunt d.

Si suspensus de hæresi se non purgat, ad arbitrium superioris excommunicatur: & existens per annum in excommunicatione, ut hæreticus damnatur. h. d. usq. ad §. Doneantur. Abbas Siculus.

Qui autem inventi fuerint sola suspitione notabiles: nisi iuxta considerationem suspitionis, qualitatemque personæ, propriam innocentiam congrua purgatione monstraverint, anathematis gladio feriantur, & usque ad satisfactionem condignam ab omnibus evitentur, ita quòd si per annum in excommunicatione perseverent, extunc velut hæretici condemnentur.

Potestates seculares perpetue, vel temporales jurare tenentur universos hæreticos ab ecclesia damnatos pro viribus exterminare: & temporalis dominus non purgatus terram suam hæreticis, excommunicatur: & si perstiterit in excommunicatione per annum, nuncietur Pape, qui fideles eius à iuramento absolvet, & eius terram fidelibus exponet, salvo iure principalis domini, nisi & ipse sit in culpa. h. d. usq. ad §. Catholici. Abbas Siculus.

Monentur autem & inducantur, & si necesse fuerit, per cens. eccles. compellantur & seculares potestates quibuscumque fungantur officii, ut sicut reputari cupiunt & haberi fideles, ita pro defensione fidei præsentent publicè iuramentum, quòd de terris suis jurisdictioni subiectis, universos hæreticos ab ecclesia denotatos bona fide pro viribus exterminare studebunt, ita quòd amodo quandoque quis fuerit in potestatem, sive f. perpetuam sive temporalem assumptus, hoc teneatur capitulum iuramento firmare. Si verò dominus temporalis requisitus & monitus ab ecclesia, suam terram purgare neglexerit ab hæretica fœditate, per Metropolitanum & ceteros comprovinciales Episcopos excommunicationis vinculo innodetur: & si satisfacere contempserit, intra annum significetur hoc summo Pontifici, ut extunc ipse vasallos ab ejus fide-

a Scilicet Inno. III. in Conc. gener. Lat. c. 3. & c. 2. eod. tit. in 4. comp. b Qua sit eorum pena, vide in l. 1. c. de sum. trinit. & in auct. credentes. & in l. Arriani. c. de her. c Emericus in Directorio Inquisitorum 3. p. q. 101. & q. 112. d perceptorunt. e seculi. f In Concilio. sive spirituales sive temporales, & c. quasi non solum principes seculares, sed etiam ecclesiastici, quos per potestatem spirituales possumus intelligere, hoc teneantur præstare iuramentum.

Episc. f. h. No. art. 2. & 3. alii & m. t. Nihil

litate denunciari absolutos, & terram exponat catholicis occupandam, qui eam exterminatis hæreticis absque ulla contradictione possideant, & in fidei puritate conservent salvo jure domini a principali, dummodo super hoc ipse nullum præferat obstaculum, nec aliquod impedimentum opponat: eadem nihilominus lege servata circa eos, qui non habent dominos principales.

Crux signata ad exterminationem hæreticorum, gaudet privilegio concessio cruce signata in subsidium terra sancta. h. d. usq. ad s. Credentes. Abbas.

Catholici verò, qui crucis assumpto caractere ad hæreticorum exterminium se accinxerint, illa gaudeant indulgentia, illoque sancto privilegio sint muniti, quæ accedentibus in terra sancta subsidium conceduntur.

Ibi ponitur pena credentium, receptorum, & defendentium hæreticos: primo laicorum: secundo clericorum: usq. ad s. quia. Abbas Sic.

Credentes b præterea, receptatores, defensores, & fautores hæreticorum excommunicationi decernimus subiacere, firmiter statuentes, ut postquam quis c talium fuerit excommunicatione notatus, si satisfacere contempserit intra annum, extunc ipso jure sit factus infamis, nec ad publica officia seu consilia, nec ad eligendos aliquos ad hujusmodi, nec ad testimonium admittatur: sit etiam inestabilis, ut nec testandi liberam habeat facultatem, nec ad hereditatis successionem accedat. Nullus præterea ipsi super quocunque negotio, sed ipse aliis respondere cogatur. Quod si forte iudex extiterit, ejus sententia nullam obtineat firmitatem: ne causæ aliqua ad ejus audientiam perferantur. Si fuerit advocatus, nullatenus ejus patrocinium admittatur: si tabellio, instrumenta a confecta per ipsum, nullius sint momenti, sed cum auctore e damnato damnentur, & in similibus idem præcipimus observari. Si verò clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur: ut in quo major est culpa, gravior exercentur vindicta. Si qui autem tales postquam ab ecclesia fuerint denotati, evitare contempserint, excommunicationis sententia usque ad satisfactionem idoneam percellantur. Sanè clerici non exhibeat hujusmodi pestilentibus ecclesiastica sacramenta, nec eos Christianæ præsumant tradere sepulture, nec elemosinas aut oblationes eorum percipiant: alioquin suo priventur officio, ad quod nunquam restituantur absque indulto sedis Apostolicæ speciali: similiter quilibet regulares, quibus etiam hoc infigatur, ut eorum privilegia in illa diocesi non serventur, in qua tales excessus præsumperit perpetrare.

Nullus debet sibi officium prædicandi adsumere, nisi super hoc sibi a jure vel a sede Apostolice vel a diocesano Episcopo licentia concedatur: aliter excommunicatur: & nisi resipuerit, alia pena imponitur. h. d. usq. ad s. ad iudicium. Abbas.

Quia f verò nonnulli sub specie pietatis, virtutem ejus (juxta quod Apostolus ait) abnegantes, auctoritatem sibi vindicant prædicandi, cum idem g Apostolus dicat, Quomodo prædicabunt nisi mittantur? omnes qui prohibiti vel non missi, præter auctoritatem ab Apostolo, sed vel catholico Episcopo loci susceptam, publicè vel privatim prædicationis officium usurpare præsumperint, excommunicationis vinculo innodentur: & nisi quam citius h resipuerint, alia competentis pœna plectentur. i

a Domini. b Eymericus in Decretorio Inquis. p. 2. q. 50. s. 52. & 53. Archidiaconi in c. quicumque, de har. l. 6. c. quilibet. d. atque instrumenta consilia, &c. e. al. auctore. f. Vide Trid. Conc. sess. 3. de reform. c. 2. & sess. 4. de reform. c. 4. adde citatos in c. seq. g. 2. Timoth. 3. Roma. 10. h. quantocumque. i. plebantur.

Archiepiscopi & Episcopi inferorum suorum provincias & dioceses suspectas habentes de hæresi, saltem semel in anno per se vel per alios idoneos visitent: qui etiam debent, si hoc expedire videbitur, exigere juramentum ab illis de vicinia ad revelandos hæreticos, & occulta conventicula celebrantes: quos revelatos, relapsi canonice puniant: & venientes jurare, ut hæreticos condemnent. h. d. usq. ad s. Voluntas. Abbas.

Adjicimus insuper, ut quilibet Archiepiscopus vel Episcopus, per se aut per Archidiaconum suum, aut alias honestas idoneasque personas, bis aut saltem semel in anno, propriam parochiam, in qua fama fuerit hæreticos habitare, circumteat: & ibi tres aut plures boni testimonii viros, vel etiam (si expedire videbitur) totam viciniam, jurare compellat, quod a si quos ibidem hæreticos sciverit, vel aliquos occulta conventicula celebrantes, seu à communi conversatione fidelium vita & moribus distantes, eos Episcopo studeat indicare. Ipse autem Episcopus ad præsentiam suam convocet accusatos, qui nisi ab objecto reatu purgaverint, vel si post purgationem exhibitam in pristinam fuerint relapsi perfidiam, canonice puniantur. Si verò ex eis juramenti religionem obstinate damnablem respuentes, jurare forte noluerint, ea hoc ipso tanquam hæretici reputentur.

Episcopus negligens in hæresi persurgenda, à dignitate episcopali est removendus, & alius idoneus est subrogandus. h. d. usq. ad finem. Abbas Siculus.

Voluntus b igitur & mandamus, & in virtute obedientiæ districtè præcipimus, ut ad hæc efficaciter recipienda Episcopi per dioceses suas diligenter invigilent, & canonice a velint effugere ultionem. Si quis enim Episcopus super expurgando de sua diocesi hæretice pravitatis fermento negligens fuerit vel remissus, cum ad certis iudiciis adparuerit, & ab episcopali officio deponatur, & in locum ipsius alter substituitur idoneus, qui velis & possit hæreticam confundere pravitatem.

CAP. XIV.

Laici cuiuscumque professionis sint, prædicare non debent. Gregorius IX. Archiepiscopo Mediolan.

Sicut in uno d corpore: & infra. Cum igitur nonnulli laici prædicare præsumant, & verendum nimis existat ne virtus sub specie virtutum subvertatur: nos accedentes, quod doctorum ordo est in ecclesia Dei quasi principis: mandamus, quatenus, cum alios Dominus apostolos dederit, alios Prophetas, alios verò doctores, prædicatis laicis universis, cuiuscumque ordinis censentur, & usurpare officium prædicandi.

CAP. XV.

Hoc cap. usq. ad s. Si qui autem, habetur in c. excommunicatus. supr. eod. tit. in prin. unde summa & decisiva prout in suo d. titum.

Idem.

Excommunicatus e & anathematizatus universos hæreticos, Catharos, Patharenos, pauperes de Lugduno, Passaginos, Toffepinos, Arnaldistas, Speronistas, & alios quibuscumque nominibus censentur: facies quidem habentes diversas, sed caudas ad invicem colligatas, quia de vanitate conveniunt in idipsum. Dammati verò per ecclesiam, seculari iudicio relinquuntur, animadversione debita puniendi: clericis prius à suis ordinibus degradatis.

Si in hæresi deprehensi, nolunt redire ad fidem, detrahendi sunt in perpetuo carcere ad penitentiam peragendam: & credentis erroribus hæreticorum hæretici sunt. h. d.

a In concilio & in vetustissimis. Gregorius in codice, quod si quis alium hæreticos. b Vide Conradum Brunum l. 6. de har. c. 2. c. voluit, al. voluerit. d. Vide Simancas cath. Inq. tit. de prædic. addita qua dixit l. 2. comm. in Direct. scol. e. Vide Patrum Codicem auth. Gagras, Cate har. Si qui

Si qui autem de predictis postquam fuerint deprehensi, redire noluerint ad agendam condignam poenitentiam, in perpetuo carcere deturbandi: credentes autem eorum erroribus, haereticos similiter iudicamus.

CAP. XVI.

Libertantur ab omni obligatione, qui haereticis tenebantur adstricti.

Idem.

Abolutos a se noverint a debito fidelitatis hominii, & totius obsequii, quicumque lapsis manifeste in haeresim aliquo pacto quacunq; firmitate vallata tenebantur adstricti.

DE SCHISMATICIS [ET b ORDINATIS AB HIS.]

TITVLVS VIII.

CAP. I.

Irritas sunt ordinationes, beneficiorum collationes, & ecclesiasticarum rerum alienationes per schismaticos factae, & a dignitate & ordine suspenduntur, qui schisma tenere jurant.

Ex Concilio Lateranensi.

Quod a praedecessore e nostr. [i & j.] Ordinationes ab Octaviano & Guidone haereticis factas, & ab ordinatis ab eis, irritas esse censemus: adiacentes, ut qui dignitates ecclesiasticas seu beneficia per dictos schismaticos acceperint, careant impetratis. Alienationes quoque quae per eosdem schismaticos, seu per laicos factae sunt de rebus ecclesiasticis, omni careant firmitate, & ad ecclesias sine omni onere revertantur. Si quis autem contraire praesumpserit, excommunicationi se noverit subiacere. Illos vero qui sponte iuramentum de tenendo schismate praestiterunt, a sacris ordinibus & dignitatibus decernimus manere suspensos.

[i. Fe. me. pp. Innocentio est innovantes.]

CAP. II.

Ordinatus a schismatico, ab officio est repellendus, nisi probet se eum dispensatum per habentem potestatem.

Innocentius III. Bisantini Archiepiscopo.

Fraternitati tuae & infra. Revertentem quem a schismatico ad sacris ordinatum, ab officio poteris repellere incunctanter, nisi legitime probaverit secum fuisse misericorditer dispensatum, & ab ea persona, quae super hoc potestatem habuerit dispensandi.

DE APOSTATIS, ET REITERANTIBUS BAPTISMA.

TITVLVS IX.

CAP. I.

Clericus, qui dimisso habitu & tonsura immisces se enormitatis, perdit privilegium canonis, si quis suadente, unde eum deprehendentes non inveniunt in canonicis, subiecti excommunicationem. Alexander III.

Præterea e clericis, qui relicto ordine clericali & habitu suo in apostasia tanquam laici convertantur, si in criminibus comprehensi teneantur, per cens. eccl. non precipimus liberari.

CAP. II.

Sacris acolythis, qui rebaptizanti praebuit ministerium, est occultum, promovendi potest: si publicum, non, nisi eum eo religionem intrante dispensentur.

a Vid. B. Thom. 2.2. q. 12. art. 2. & Alphonsum Castr. l. 2. de iusta her. p. 1. c. 7. & Simancam Cath. l. 1. tit. 46. de pen. b Hec verba, & ordinatus ab eu. desunt in omnib. manuscr. c Ca. 2. eod. tit. in comp. d Can. eod. tit. in 3. comp. vid. Bernard. Diaz. in pract. crim. can. c. 4. & seq. e Ca. eod. tit. in 1. compilat. & post Conc. Lat. p. 26. c. 36.

Idem Abbati S. Genovesæ.

Ex literarum a tuarum tenore perpendimus, quod quidam aegritudine longa confectus, infano sortilegum malierum credens consilio, ut sanaretur, per iterationem fecit injuriam baptismatis sacramento: [i & j.] Quia ergo tua nos duxit prudentia consulendos, qualiter puniri debeat acolythus, quem minor ætas & intenuo fraternæ salutis exulare b videtur. Discret. tuae praesentibus literis respond. quod ad superiores ordines promovendi (si publicum est, quod proponitur) non valebit, nisi ad religionem transire voluerit, ut favore religionis ipsius, circa eum valeat dispensari. Si vero occultum est, promovendi poterit, & excessum suum dignis poenitentia fructibus expiare.

[i. Assit huic autem sacrilegio adolescens quidam bone ut videtur indolis, acolythus, frater carnalis illius in quo baptismus esset ritur iteratus, qui ministerium in respondendo exhibuit Presbytero baptizanti, & cooperator extitit rei nefanda.]

CAP. III.

Infamatus de apostasia, compellitur se purgare. Innocentius III.

Tua e fraternitati & infra. Super secundo articulo inquisitioni tuae duximus respondendum, quod clerici qui sunt de apostasia crimine infamati, qui videlicet abiecerunt habitum clericalem, non sunt in seculari habitu tolerandi, sed per distinctionem ecclesiasticam coercendi, donec deficiente probatione ad infamiam abolendam purgationem canonicam curaverint exhibere.

CAP. IV.

Baptizati, alterius fella vel fidei ritus demittere compelluntur.

Idem d in Concilio generali.

Quidam (sicut accepimus) qui ad sacri undam baptismatis voluntarii e accesserunt, veterem hominem omnino non exuunt, ut novo perfectius induantur: cum prioris ritus reliquias retinentes, Christianæ religionis decorem tali commixtione confundant. Cum autem maledictus sit homo qui terram duabus viis ingreditur, & indui veste non debeat lino lanaque contexta: Statuimus ut per prælatos ecclesiarum tuis observantia veteris ritus omnimodè compefatur, ut quos Christianæ religioni liberæ voluntatis arbitrium obtulit, salutarer coactionis necessitas in ejus observacione conservet: cum minus malum existat viam Domini non agnoscere, quam post agnitam retroire.

CAP. V.

Apostata incarcerari & affligi possunt, ut habitum reassumant.

Honorius III. Archiepiscopo Thron.

Nobis f expetiit tua fiat. edoceri, quid de Apostatis sit agendum, cum g in custodia detinentur, qui minus vel blanditiis nullatenus possunt induci, ut abjectum habitum reassumant.

Ad quod tibi breviter respon. quod tales (si volueris) poteris h sub gravi custodia carcerare, ita quod solummodo vita sibi miseria referretur, donec a suæ praesumptionis nequitia respiciant.

CAP. VI.

Monachus in apostasia ordinatus, non potest sine dispensacione Papa in suscepto ordine ministrare.

Idem Archiepiscopo Lugdun. i

a Ca. 3. eod. tit. in 1. comp. & post Concil. Lat. part. 6. ca. 2. b videntur. c Can. eod. tit. in 3. comp. d Idem subiect imo. III. in Concilio gen. c. 70. e voluntariis. f vide Hoff. in summa tit. de apostatis. 8. qualiter puniantur. & Bernard. Diaz. in pract. crim. can. c. 104. g qui. h potest. i al. Lund. xxx 2

Consultationi a tua breviter respondemus, quod monachus aliquem sacrum ordinem in apostasia recipiens, quantumlibet suae fuerit reconciliatus Abbati, & receperit poenitentiam, absque dispensatione Rom. Pontificis ministrare non poterit in ordine sic suscepto.

DE HIS, QUI FILIOS OCCIDUNT.

TITVLVS X.

CAP. I.

Mulier occidens sponte filium, debet perpetuo in monasterio poenitere, si tamen timetur de innocentia, datur, vel saltem non denegatur sibi licentia nubendi.

Alexander III. Tornacen. Episcopo.

Veniens b ad nos M. mulier lachrymabili nobis confessione monstravit, quod cum de quodam filium genuisset, & ille sibi saepe turgido vultu improperasset, quod filius ejus non esset, ipsa iracundiae calore ducta, eundem filium interfecit: [1 & 7.] Mandamus, quatenus eam labores inducere, ut ad aliquod monasterium transeat, in quo peccata sua perpetua poenitentia deploret. Si autem (repugnante carnis fragilitate) ad hoc induci noluerit, ei licentiam in domino nubendi tribuas: quia tutius nobis videtur, ut in domino nubat uni soli, quam inhoneste multos admittat.

[1 Quo comperto comes Flandrensis, eam totam terram usq. ad septennium abjurare coegit, nisi de nostra licentia remaneret. Cumq. si nostro aspectui presentasset, & quod cum cruce accepisset Hierosolymam profectura nobis assertionem sua proposuit, & nos eam quia in partibus illis presentia sua non posset esse utilis, sed damnosa, a Hierosolymano sinere revocantes, ipsam f. i. duximus remittendam: presentium tibi auit.

CAP. II.

Mulier occidens filium, propter hoc a viro separari non debet, sed alia poenitentia sibi imponitur.

Lucius III. Parisien Episcopo.

Intelleximus e, quod M. mulier filiam parvam furore accensa diabolico jugulavit, propter quod Dominus terrae marium ejus ipsam compulsi abjurare. Quia vero illam alios habere filios intimasti: mandamus, quatenus ita super hoc provideas, quod sui sceleris poenam luat, & saluti ejus ac filiorum per tuam providentiam consulatur: & non obstante juramento, quod a viro dictus dominus proponitur extorsisse, eam (sicut expedire videris) eidem viro restituis, ita quod filios suos liberè possit & pacificè gubernare.

CAP. III.

Se summat, ponens poenitentiam parentum, circa quos pueri reperiuntur oppressi.

Idem.

De infantibus d autem, qui mortui reperiuntur cum patre & matre, & non appareat, utrum a patre vel a matre oppressus sit ipse vel suffocatus, vel propria morte defunctus, non debent inde securi esse parentes, nec etiam sine poena: sed tamen consideratio debet esse pietatis, ubi non voluntas, sed eventus mortis causa fuerit, si autem eos e non laet ipsos interfectores esse, scire debent se graviter deliquisse. Quidam autem poenitentiam trium annorum judicant esse debere, quorum unum peragant in pane & aqua.

a Vide praesens Henricum Bosch, & Hostien praecedenti c. citatum. b C. i. eod. tit. in 1. comp. & post Conc. Lat. sub Alex. III. p. 50. c. 12. vide Host. hic in summa. c C. 2. eod. tit. in 1. compila. & post Conc. Lat. p. 50. c. 27. d Cui. eod. tit. in 2. comp. e Vox, nos, deest in quibusdam exemplaribus.

DE INFANTIBVS a, ET LANGVIDIS EXPOSITIS.

TITVLVS XI.

CAP. I.

Infans expositus a patre vel alio eo consentiente, vel ration habente, hoc ipso a patria potestate liberatur. Idem in seruo & liberto, qui ob praedictam causam liberatur a dominica potestate. Et idem juris est in praedictis languidis cuiuscumque aetate sit expositus, vel si eis alimenta denegantur. hi tamen, qui praedicta alimenta praestiterint, nullum jus in eis acquirunt.

Gregorius IX.

SI a patre five alio sciente ipso aut ratum habente (relegato pietatis officio) infans expositus caritur: hoc ipso a potestate patris liberatur. Nam b & hoc casu in ingenuitatem libertus, & servus in libertatem eripitur, quod & de praedictis cuiuscumque aetatis languidis si expositi fuerint, vel si alicui eorum alimenta impie negari contingerit, est dicendum. Sane qui hoc suscipiunt, non possunt propter hoc in coram persona jus aliquod vindicare.

DE HOMICIDIO c VOLVNTARIO VEL CASUALI.

TITVLVS XII.

CAP. I.

Homicida incorrigibilis debet deponi, & irade curia seculari, ut moriatur.

In Exodo d.

SI quis per indultiam e occiderit proximum suum, & per insidias: ab altari meo evelles eum, ut moriatur.

CAP. II.

Poenitentiam occidens latronem cum si poterit aliter liberare: si vero aliter liberare se non poterit, non tenetur agere poenitentiam, nisi ad cautelam.

Ex poenitentiali Romano.

Interfeci si furem aut latronem, ubi comprehendi poterat absque occisione: quia ad imaginem Dei creatus est, 40. dies non intres ecclesiam: & lanea veste indutus, ab elcis & potibus qui interditi sunt, & a toto gladio & equitatu, illos (supradictos) dies abstineas. In tertia noctem & quinta feria & sabbatho, aliquo genere leguminum, vel oleibus, pomis, & parvis pisciculis, cum in diocri cervisia utere temperate. Si autem sine occasione, te tuaque liberando hujusmodi diaboli probra interfecisti (secundum indulgentiam dico) propter imaginem Dei) si aliquod sejunare volueris, bonum est tibi: & eleemosynam fac largiter. Si Presbyter eadem f fecerit, non deponatur: tamen quamdiu vivit poenitentiam agat.

CAP. III.

Non occiditur fur diurnus sine culpa, sed nocturnus si. Augustinus super Exodo.

SI perfodiens b inventus fuerit fur, & percussus mortuus fuerit, non est illi homicidium imputandum. Si autem orietur sol super eum, reus erit. Intelligitur ergo non pertinere ad eum homicidium, si fur nocturnus occidatur: si autem diurnus fuerit, ad homicidium pertinere. Hoc est enim quod ait: si orietur super eum sol, & c. quia poterat discernere, quod ad furandum non ad occidendum venisset: & ideo non debet occidi.

a In Cod. Barb. De infantibus languidis, vel expositis. b In Cod. Barb. Nam etiam in hoc casu, & c. Vide con. Trid. sess. 14. de reform. c. 7. d Exod. c. 1. e C. i. eod. tit. in 1. comp. post Ant. Bur. & alios vide. Quid. Pap. de off. 121. incipit in Camera. f vide Bernard. Diaz. in praedictis. can. c. 11. g vvat. h C. i. eod. tit. in 1. comp.

Hoc

Hoc etiam in antiquis legibus secularibus (quibus ista est antiquior) invenitur, impune scilicet occidi nocturnum furem quoquo modo: diurnum autem, si se telo defenderit: jam enim plus est quam fur.

CAP. IV.

Sub generali pollicitatione, seu promissione, etiam jurata, non venit illicitum.

Hieronymus a.

Cum juramento b pollicitus est Herodes saltatrici dare quodecumque postulasset ab eo: si ob jurandum fecisset dicat: si patris matris interitum postulas, facturus es, an non? quod ergo in suis repudiaturus fuit, contemere debuit in Propheta.

CAP. V.

Homicida est, qui facit vel dat sortilegia, vel venena sterilitatis.

Ex Concilio Guarnacien. c.

Siquis causa explenda libidinis, vel odii meditatione, homini aut mulieri aliquid fecerit, vel ad potandum dederit, ut non possit generare, aut concipere, vel nasci soboles, ut homicida teneatur d.

CAP. VI.

In penitentia imponenda, iudex debet attendere circumstantias ex quibus arguitur vel minuitur delictum. hoc dicit, usque ad §. illi autem.

Alexand. III. Exonien. e. Episcopo.

Sicut f dignum: [1 & infra.] Sane cum vir discretus existas, plenius notis, quod in excessibus singulorum, non solum quantitas & qualitas delicti, sed etas, scientia, sexus, atque conditio delinquentibus sunt attendenda: & non solum secundum predicta, sed secundum locum & tempus, quo delictum committitur, unicuique debet penitentia indici: cum idem excessus magis sit in uno, quam in alio puniendus.

[1 Est & omni rationi consentaneum, scilicet graves & difficiles quaestiones, ad examen Apostolicae sedis deferri: ita etiam ex ministerio nobis sollicitudinis immittit, easdem quaestiones: ut nobis Deus dederit solvere, & singulis a nobis consiliis postulantiibus respondere: ut providentia Romae ecclesiae, quae ubique terrarum Domino disponente obtinet principatum, quaestiones solvantur, & removeatur ambiguitas de cordibus singulorum. Licet autem super quaestionibus quae nobis tua discretio solvendas direxit, te non dubitemus providum, & circumspicuum existere: cogimur tamen ex suscepta servituti ministerio iuxta discretione, & providentiam nostram tibi exinde respondere.

Socius homicidam animo occidendi, licet non apponat manum, si tamen ex sua causa mors secuta est, teneatur ferre pari poena cum homicida. h. d. usque ad §. illi etiam. Abbas Sic.

Illi autem g, qui animo occidendi, ferendi, aut capiendi illum sanctum & reverendum virum quondam Cantuar. Archiep. circa manuum iniectionem se fatentur venisse, si de illa captione mors ejus secuta fuisset, pari penitentia, vel ferre pari existit ent puniendi.

Qui socius homicidam tantum animo prohibendi ne impediatur, teneatur paulo minori poena. h. d. usque ad §. Qui vero.

Illi etiam, qui non ut ferirent, sed ut percussoribus opem ferrent, si forte per aliorum violentiam impediuntur, paulo minori debent poena multari: quia cum scriptum sit: Qui potuit hominem liberare a morte, & non liberavit, eum occidit: constat ab homicidii reatu immunes non esse qui occisoribus opem contra alios

praestare venerunt: nec caret serupulo societatis occultae qui manifesto facinori a desinit obviare.

Incerti alium ad homicidium, missus punitur, quam homicida: secus autem si incitavit ad certum homicidium: nam eo secuto, tenetur ut homicida. h. d. usque ad §. Hi quoque.

Qui vero se afferunt animam Regis inflammasse ad odium, unde homicidium fuit secutum, dure & asperè, sed non ita severe sunt puniendi, nisi forte Regem ipsum, ad illud homicidium suis suggestionibus provocassent.

Custodientes sarcinas occidentium, scientes eos scarios, non sunt immunes a poena homicidii. hoc dicit, usque ad §. Eos insuper. Abbas.

Hi quoque non sunt b à culpa liberi, nec à poena debent esse immunes, qui licet fuerint illius machinationis ignari, tamen eis, quos scarios esse sciebant, in facinosis custodiendis ministerium praebeverunt.

Occupans bona occisi, non per hoc tenetur de homicidio: & non sufficit occupans, quod eroget illa pauperibus, cum poterit restituere eis, quorum constat fuisse. hoc dicit, usque ad §. Illi praeterea. Abbas.

Eos insuper, qui dicuntur illius sancti viri & suorum post mortem ejus spolia occupasse, si nihil aliud in tanto facinore commiserunt, à poena mortis ejus arbitramur esse immunes: sed quae occupant, eis, quorum fuerunt, tenentur in integrum restituere, si habent in facultatibus unde possint ea reddere: & ipsis ex hoc moderata est poenitentia injungenda: quia licet quaedam ex his, quae occupaverunt, fateantur se pauperibus erogasse, non tamen aliena (cum ipsa potuissent eis, quorum fuerint c restituere) debuerunt pauperibus erogare.

Participantes intersectoribus in excommunicatione diversimodo puniuntur, iuxta modum participationis. hoc dicit, usque ad §. Clericos. Abbas.

Illis praeterea, qui sola excommunicatorum participatione se reos esse cognoscunt, considerata temporis mora, quo in eadem nequitia perdurant, & iniquitatis, si ea timore vel affectione communicaverint scienter vel ignoranter, est eis poenitentia indicenda.

In isto §. usque ad fin. ponitur poenitentia clericorum praestantium praedicta morti auxilium, consilium, vel favorem. hoc dicit. Abbas Sicul.

Clericos autem d, quos constat armatos interfuisse tanto facinori, & illos qui consilium dederunt, ut sanctus e vir caperetur, perpetuo non solum ab altaris ministerio deponendos esse censemus, sed etiam quod in ecclesiis nullo unquam tempore lectiones legant, vel responsoria in choro separatim cantent: sed in Psalmis apud Deum de commisso fatagant veniam impetrare: insuper in districto claustrum Monachorum vel Canonico-rum regularium (si fieri potest) sunt recludendi, ita quod usque ad septennium vel quinquennium debeant ab ecclesiis introitu coerceri.

CAP. VII.

Homicidium casuale imputatur ei, qui dabit operam rei licitae, si non adhibuit diligentiam quam debuit.

Idem.

Presbyterum f, qui quandam puerum intuitu discipuliz percussit in capite, cum post paucos dies exirasset, tam ab omni altaris ministerio debet perpetuo removeri, quam ab officio sacerdotali deponere, si ex ipsa percussione interijt, vel aliam infirmitatem incurterit, de qua noscitur exirasse.

a Hic in plerisque Codicibus, adest dictio non: quam abesse oportere & sententia huius loci, & vetera indicant exemplaria. b fuerunt. c fuerunt. d Vid. Bernard. Diaz. in pract. crimin. can. cap. 11. e dictus. f Cap. 8. cod. tit. in 1. compil. & post Concil. Lateran. part. 26. cap. 7.

CAP. VIII.

Homicidium casuale imputatur ei, qui dedit operam rei illicite: vel etiam licite, secundum alium intellectum, si non adhibuit omnem diligentiam, quam debuit.

Idem Casertinum. Archiepiscopo.

Continebatur a in literis tuis, quod cum Diaconus presentium lator, & quidam alii clerici a vicinis ecclesie opere consummato redirent, levandi laboris gratia, quendam ludum imitati viatorum, baculos suos studebant jacere in directum, & alter alterius fustem ferire, cujus ludi solet esse conditio, ut qui alterius baculum percuteret, quasi victor pro equo alio uteretur: sed prefati clerici equitandi licentia non utentes, sola erant jactatione b contenti. Quidam autem laicus, cum baculum ejusdem Diaconi percussisset, incautus in eum equitaturus insiliit: & sic a falce illius Diaconi, qua erat accinctus, mortale vulnus accepit, de quo post dies octo expiravit. Ideoq; mandamus, quatenus eundem Diaconum c sine licentia Romani Pontificis ad superiorem gradum non ascendere, vel diaconatus officio nullo unquam tempore ministrare permittas, sed eum dispensative ministrare in subdiaconatus officio patiaris.

CAP. IX.

Homicidium casuale non imputatur ei, qui non fuit in culpa.

Idem Exoniensis. Episcopo.

Lator d presentium P. clericus nobis proposuit, quod cum quadam die casu cum quodam clerico luderet, contigit quod ille projecit istum ad terram: cujus cultellus, quem ad latus suum habebat, in alterum incidit, & fortuito casu occubuit vulneratus. Ideoq; mandamus, quatenus si ita res se habuit, & alia iusta causa non impedit, predictum P. liberè permittas ad sacros ordines promovet.

CAP. X.

Il, ex cuius opera illicita sequitur homicidium, irregularis est.

Idem Abbatis S. Benedicti de Vebeia. e.

Suscipimus f literas tuas, per quas cognovimus quod cum lator presentium in custodia cujusdam domus cum altero fratre maneret, ingredientes de nocte quidam latrones ad eos, turpiter ipsos in personis affligere, & denudare vestimentis propriis praesumpserunt: in quos isti resumptis viribus insurgentes, ligaverunt illos, & detinere usque ad notitiam capituli voluerunt. Cum autem iste rem ad tuam audientiam perlaturus, ligatos eos in fratris sui custodia dimisisset, & fures se solvere niterentur, frater illos (ne ipse ab eis interimeretur) occidit. Verum g quoniam expediebat potius post tunicam relinquere pallium, & rerum sustinere jacturam, quam pro conservandis vilibus rebus & transitoriis tam acriter in alios exardescere, abstineat iste humiliter ab altaris ministerio, & uterque peccatum suum ad arbitrium tuum studeat expiare: constat enim eos contra mansuetudinem ecclesiasticam ex utriusq; ope interemptos.

CAP. XI.

Dans causam homicidio, irregularis est.

Idem Lucensis. Episcopo.

De cetero h noveris quod Diaconus, qui homicidio causam dedisse videtur, non videtur ad sacerdotium promovendus.

a Cap. 9. eod. tit. in 1. compil. & post Concil. Lateran. sub Alexand. III. part. 26. c. 12. b jactatione. c Diaconum in antiqu. d Ca. 10. eod. tit. in 1. compil. e Vebeia. al. Nebeia. f Cap. 11. eod. tit. in 1. comp. & post Concil. Later. p. 30. c. 27. g Ex hoc. 9. colligitur aperte, non licere clericis occidere latrones pro rebus conservandis. vide las. in l. ut vult. ff. de just. & jur. h Ca. 12. eod. tit. in 1. compil.

CAP. XII.

Homicidium casuale imputatur ei, qui dedit operam rei licite, si non adhibuit diligentiam, quam debuit.

Clemens III.

Audientiam a Apostolatus nostri pervenit, quod cum quidam Presbyter volens corrigere quendam de familia sua, cingulo, quo cingi solebat ipsum, verberare tentaret: contigit quod cultellus de vagina, qui cingulo adhaerebat, elapsus, eum in dorso aliquantulum vulneravit: postmodum vero cum ille vulneratus aliquantulum vixisset, & convalesceret à vulnere, alio b graviore (ut dicitur) infirmitate percussus, viam est universa carnis ingressus. Quia vero utrum occasione vulneris decessisset, dubium habetur: tunc discretiori duximus respondendum, quod cum in dubiis semitam debemus eligere tutiorem, te convenit injungere Presbytero memorato, ut in sacris ordinibus non ministrare, & eadem injuncta poenitentia congruenti, sibi potius concedere, ut minoribus ordinibus sit contentus. Si vero ille ex alia infirmitate obierit, poterit (sicut erat solitus) divina officia ministrare.

CAP. XIII.

Homicidium casuale non imputatur ei, qui dedit operam rei licite, nec fuit in culpa.

Innocentius III. Episcopo e. Liogon.

Dilectus filius A. d capellanus proposuit, quod cum quadam corporis molestia gravaretur, ut comedendi appetitum aliquantulum excitaret, equum, quem nutrebat, ascendit: qui cum bene non pareret habens, sed praeter selessis arbitrium saltibus lasciviret, ipse (ut equi refrenaret impetum) freno vim inualte, equumq; calcatibus stimularit: cumq; fracto freno equus proprio arbitrio relictus curreret festinanter, quidam mulier veniens ex obliquo infantulum bajulans obviam in quam equus irruens (procul abjecto fessore) puerum predictum oppressit. Ideoq; mandamus, quatenus si est ita, cum idem capellanus nec voluntate nec actu homicidium perpetravit, nec dedit operam illiciti rei, non impedias, quod minus divina possit officia celebrare.

CAP. XIV.

Summatur ut supr. cap. prox.

Idem Metensis. e. Episcopo.

EX literis f tuæ fraternitatis accepimus, quod cum H. Presbyter foenum vellet de curru deponere, pericam superius alligatam projecit in terram: & cum in eo insisteret deponendo, quidam puerum quendam per currum reperit semivivum, in quo praeter modicum voris in fronte nihil inventi potuit lationis. Verum tem ab eodem quaesivimus sacerdotem, si prius, quam perceret pericam g, circumspexit sollicitè an aliqui esset circa currum: qui quod diligenter circumspexit, asserit: sed quod vidisset aliquid, denegavit. Ad te igitur remittentes eundem, mandamus, quatenus si res ita se habet, nisi circa eandem grave scandalum sit exitum, vel tanta laboret infamia, quod deficiente accusatore oportet eundem canonicam purgationem indici, ipsum liberè permittas exequi officium sacerdotis.

CAP. XV.

Summatur etiam ut supr. eod. cap. dilectus.

Idem Bisantiniensis. Archiepiscopo.

EX literis h tuæ fraternitatis accepimus, quod quidam Monachus ad deponendam de campanali campanam subserviens, quia quoddam lignum corruit

a Cap. 1. eod. tit. in 1. compil. b Dicitur, alia, deest in antiquioribus exemplaribus. & in vet. comp. c Lugdunensis. d Ca. 1. eod. tit. in 3. comp. e Metensis. al. Anetensis. f Ca. 2. eod. tit. in 3. comp. g circumspexit. h Cap. 3. eod. tit. in 1. compilations.

iplo movente, quemdam puerum oppressit & occidit. Quocirca mandamus, quatenus si Monachus ipse rem necessariam agebat & uilem, & in loco, per quem aliquem transire non crederet, vel ibidem existeret, vel etiam illuc de consuetudine venire, quando lignum dignoscitur motuisse, satis poterit praeterim in monasterio, ad alios ordines promoveri.

CAP. XVI.

Summat ut sup. eod. cap. dilectus. Idem Episcopo Paduano.

Significasti nobis, quod cum E. clericus equitaret, Sequus cui infidebat, tam se, quam ipsum projecit in aquam, unde clericus ipsum grauius calcari bus stimularit: equus uero cum existeret bucca durus, praeter uoluntatem fessoris raptus in curium, quamdam mulierem obuiam habuit, quam ex improviso pedibus interfecit. Cumq; nos ab eodem clerico fecissemus inquiri, utrum equi uictum prius sciuisset, illud asseruit se ignorasse. Ideoq; mandamus, quatenus si ita est, ad cautelam in iungas eidem poenitentiam competentem: qua peracta, non impedias quod minus in suscepiis ministrat ordinibus, & ad maiores valeat promoveri.

CAP. XVII.

Non censetur homicida, quo prohibente, & causam non dante, a consanguineo homicidium committitur.

Idem.

Petrus Diaconus & Monachus sancti Ioannis de Puna, sua nobis in sinuone monstravit, quod cum ipsum quondam seculari habitu in ecclesia de Rigelo & beneficium obtinentem, Abbas illius ecclesiae eodem beneficio spoliasset: cognati & amici eius irati plurimum se commoti, nocte quadam in domo Diaconi conuenerunt, & caena facta, dicebant quod uindictam uolebant sumere de Abbate: inhibiti autem expressè ab eodem Diacono ne Abbatem occiderent, aut aliquid sibi facerent unde ordinis sui discederent, & animae detrimentum: nihilominus irruerunt in eum, & plagis impositis abierunt femi uivo relicto: qui post dies aliquot a expirauit: [1 & infra.] Quocirca mandamus, quatenus si praemissa ueritate subnixta, & expedito Diacono, non solum in Diaconatus officio ministrare, sed etiam ad ordinem Presbyteratus ascendere (si aliud canonicum non obstitit) liberam concedas auctoritate Apostolica facultatem: praeterim si super hoc non fuerit res perus infamia: cum ei non debeat imputari, quod contra prohibitionem eius expressam, eo causam vel occasionem non dante, ausu sacrilego fuit ab ipsius consanguineis attentatum.

[1 Ab illo autem tempore usque hodie praedictus Diaconus de hoc quod contigerat, tristis effectus, ab administratione cessauit & nondum expleto bono habitu in domo monachalem. Unde a nobis suppliciter petit edoceri, utrum possit in officio Diaconi ministrare, & si hoc ei liceat, an possit promoueri ad maiorem ordinem: licet autem praemissa ueritas suffragatur, praefatus Diaconus super Abbatis uirtuti, non uideretur esse culpabilis, quia tamen bonarum mentium est, ibi culpam agnoscere, ubi culpa non est, ab administratione officii, propria uoluntate se suspendit, uel habitum induit regularem, sibi non ad peccatum asserimus, sed ad meritum reputamus.]

CAP. XVIII.

Irregularis censetur, qui alium lethaliter percussit, licet ab alio fuerit excitatus: idem si apparet an lethaliter, si etiam percussus ab alio obit, & non apparet ex eius uulnere decesserit: idem est, si percussus non lethaliter, si animam occidendi habuit, & ex alio uulnere percussus, exspirauit, uel notabiliter Abbas.

Idem Abbati S. Trinitatis de Mettemberg. c.

a Cap. 4. eod. tit. in 3. comp. uide citatos in c. dilectus. sup. eo tit. b Cap. 1. eod. tit. in 4. comp. c Rigulo. d aliquos. e Mald. al. Malden. al. Malebraan.

Significasti a nobis, quod cum quidam maleficus ingressus ecclesiam, Eucharistiam cum altarium ornamentis & libris ecclesiasticis extra ecclesiam asportasset: L. Presbyter ecclesiae canonicus regularis praefatus iniquitatis filium, fossorio arrepto percussit: sed si ad mortem fuit ictus huiusmodi, tu & ipse penitus ignoratis: quem parociani ecclesiae uidentes ornamenta ecclesiae asportantem, arreptis gladiis & fustibus in eodem loco protinus occiderunt: [1 & infra.] Nos in praemisso casu credimus distinguendum, utrum constare possit quod praefatus sacerdos non infixit & percussione lethalem, de qua si aliorum non fuissent uulnera subsecuta, percussus minime interisset, & si percussor uoluntatem non habuerit occidendi, neque ipsius studio, consilio uel mandato processerint alii contra illum. Et quidem si hoc ita se habet (quod forsitan ex eo posset ostendi, si certa apparuisset percussio, ab eodem inflicta tam modica & tam leuis, in ea parte corporis, in qua quis de leui percussio non solet ad mortem, ut peritorum iudicio medicorum talis percussio assereretur non fuisse lethalis) cum de ceteris credendum sit ipsi, qui non accusatur uel denunciatur ab aliquo, sed per seipsum consilium appetit salutare, post poenitentiam ad cautelam in iungam, in sacerdotali poterit officio ministrare, maxime religionis accedente favore, cum sit canonicus regularis, & sine omni scandalo possit sacerdotale officium celebrare. Quod si discerni non possit, ex cuius ictu & percussione interit, in hoc dubio tanquam homicida debet haberi sacerdos: & si forte homicida non sit, a sacerdotali officio abstinere debet: cum in hoc case cessare sit tutius, quam remere celebrare, pro eo quod in altero nullum, in reliquo uero magnum periculum timeatur: [2 & infra.] Si uero (quemadmodum perhibetur) sacerdos iste prius ab illo percussus sacrilego, mox eum cum ligone in capite repercutit: quamuis uim uel repellere omnes leges & omnia iura permittant: quia tamen id debet fieri cum moderamine inculpatae tutelae, non ad sumendam uindictam, sed ad iniuriam propulsandam: non uidetur idem sacerdos a poena homicidii penitus excusari: tum ratione instrumenti, cum quo ipse percussit, quod cum grave sit, non solet leuem plagam inferre: tum ratione partis, in qua fuit ille percussus, in qua de modico ictu quis lethaliter solet laedi.

[1 Praefatus uero L. de sua salute praecogitanti: ex uoluto anno sub titulo confessionis tibi res ordinem reuelauit, pro quo nobis humiliter supplicasti, ut cum eo misericorditer agere dignaremur. Licet autem contineatur in custodia, quod si quatuor homines aut duo uel etiam plures contra unum hominem rixati fuerint, & ab his mortuus fuerit uulneratus, quicumque illorum illi plagam imposuerit, homicida secundum instituta canonum iudicetur. quod tamen in alio canone dicitur de Presbytero, qui Diaconum equitantem percussit, & ipse eadem ex equo ceruice fracta interit: quod si non ad mortem percussus est incautus agent Presbytero, competentis poenitentia est indicenda, ita quod aliquanto tempore a missarum silentio demum ad sacerdotale officium reuertatur. Quod si ueraciter qualicumque percussione Presbyteri mortuus est Diaconus, nulla ratione more sacerdoti permittendus est ministrare, & si uoluntatem non habuerit occidendi.

[2 Utrum autem de his simile sit sentendum, quorum unus, sed qui, omnino nocuit, homicidium perpetravit, si forsitan ad sacros ordines recipiendos praesentetur, utrum omnes sint pariter reprehendendi, eius discerni non possit qui debeant culpabiles iudicari.

a Cap. 2. eod. tit. in 4. comp. Covarr. in Clem. si fuerit de homicid. in 2. p. relect. 2. uel. sed prius hac eadem ratione. & Ant. Gomezus in 3. var. resolu. de homic. num. 36. Conc. Trid. sess. 14. de refor. c. 7. b inflixerit. c Vid. Inl. Clarum 3. seu. 5. homicid. uel. alia etiam est defensio, d Ipsam.

eari, diligens investigator avertat, quamvis hic casus sit ab illo valde diversus.]

CAP. XIX.

Religiosus chirurgiam exercens, si ex ea mori sequitur, irregularis est, etiamsi sit peritus & diligens, & hoc fecerit causa pietatis: sed cum eo post satisfactionem misericorditer dispensari potest. h. d. usq. ad 4. Ad ultimum.

Idem a.

Tva nos b duxit fraternitas consulendos: & infra. Quævisi quid sit de quodam Monacho sentendum, qui credens se quandam mulierem à gutturis tumore curare, ut chirurgicus cum ferro tumorem illum aperuit, & cum tumor aliquantulum refedisset, ipse mulieri præcipit ne se vento exponeret ullo modo, ne forte ventus subintrans gutturis apertionem, sibi causam mortis inferret: sed mulier (ejus mandato contempto) dum messes colligeret, vento se exposuit incaute, & sic per apertionem gutturis sanguis multus effluxit, & mulier diem ultimum sic finivit: utrum videlicet cum prædictus Monachus sit sacerdos, liceat ei sacerdotale officium exercere? Nos igitur fraternitati tuæ respond. quod licet ipse Monachus multum e deliquerit officium alienum usurpando, quod sibi nimis congruebat: si tamen causa pietatis & non cupiditatis id egerit, & peritus eratin exercitio chirurgiæ, omnemq; studuit, quam debuit, diligentiam adhibere, non est ex eo, quod per culpam mulieris contra consilium ejus accidit, adeo reprobandus, quod non post satisfactionem condignam cum eo misericorditer agi possit, ut divina valeat celebrare: alioqui d interdicenda est ei sacerdotalis ordinis executio de rigore.

Qui iudice seculari dedit interfignia furis, à quo fuit vulneratus, irregularis non est, licet ille postmodum occidatur. Abbas Siculus.

Ad ultimum fuit ex parte tua propositum, quod quidam scholaris, metuens, ne latrones in hospitio suo essent, de strato surgens, reperit ibi furem: qui non solum ipsum scholarem prostravit ad terram, sed penè ad mortem vulneravit eundem: [i & infra.] Manè itaque scholares latronem quæsiverunt eundem, quem vulneratum inventum potestati e Vincentiæ tradiderunt: coram quo constanter negavit quod præmissa minime perpetravit. Vnde præfatus potestas ad eundem scholarem nuncios destinavit, ut exponeret si qua sciret de fure prædicto, vel traderet f interfignia: qui cultum, quem ipsi latroni abstulerat, & sotulares ab eodem in ipsius domo dimissos, quos abstraxerat, ne pedum strepitus audiretur, nuncios tradidit memoratis, super eodem facto se nihil amplius intromittens. Potestas igitur receptis talibus interfigniis, latronem ipsum apparitoribus suis tradidit puniendum: qui sibi amputaverunt virilia, & oculos eruerunt: latro verò ira & dolore commotus, nec potum sumpsit, nec cibum: & sic de medio est sublatus. Vnde per nostrum oraculum postulas edoceri, utrum præfatus scholaris ad sacros valeat ordines promoveri? Nos igitur inquis. t. r. quod si præfatus scholaris dignis meritis adjuvatur, propter præscriptum eventum à susceptione sacrorum ordinum nullatenus est arcendus.

[i Scholaris verò provocatus ab illo, vim ut in continenti repellens, extrahit latroni gladio eundem servato juri moderamine percussit, qui perterritus fugam quantocius potuit arripere, matravit.]

CAP. XX.

Qui dat causam abortioni, homicida est, si conceptum erat vivificatum animal rationale, aliàs secus.

a In Cod. Barbata: Idem Episcopo Placen. b Cap. 3. eod. tit. in 4. comp. c Dicitur multum, deest in manus. exemplarib. d Alioquin interdicta est. e Vincentia. f Interfignia, ut infra. mæsignis.

Idem Primi & fratribus Carusien. a

Sicut b ex literarum vestrarum tenore accepimus, cum quidam Presbyter vestri ordinis, qui prius fuerat niger Monachus, quandam mulierem pragnantem, cum qua contraxerat consuetudinem inhonestam, & quæ adferebat se concepissee ex eo, per zomam adspuerit quasi ludens, ipsa per hoc sic se adseruit effusam, quod occasione hujusmodi d abortivi: propter quod idem Presbyter proborum virorum usus consilio, seipsum duxit ab altaris ministerio sequestrandum. [i & infra.] Nos verò devotioni vestre insinuatione præsentium respondemus, quod si nondum erat viritatus conceptus, ministrare poterit, alioquin debet altaris officio abstinere.

[i Quare nobis humiliter supplicasti, ut cum eo ager misericorditer dignemur.]

CAP. XXI.

Non imputatur clerico civiliter justitiam petenti de laico, si pro dex in laicum exercet vindictam sanguinis.

Idem S. Episcopo.

Postulasti: & infra. Quævisi præterea, utrum contra quosdam contempta excommunicationis sententia debitas ecclesiis decimas subtrahentes, tibi regiam implorare liceat potestatem, cum ad solutionem ipsarum vix abiq; sanguinis effusione valeant corchari? Ad quod respond. quod si te hujusmodi querimoniam simpliciter deponente, Rex (cui ad bonorum laudem, vindictam vero malorum, gladius est commissus) in eodem rebus traditam sibi exercuerit potestatem, eorum enim dicitur [aut f malitia] imputandum.

CAP. XXII.

Homicidium casuale non imputatur ei, qui non occidit, nec fuit in culpa etiamsi ad cautelam veniam postulaverit.

Honorius III. Episcopo Ebra-

cens. g

Exhibita b nobis J. clerici confesso patefecit, quod cum in puerili esset constitutus ætate, cum quibusdam coætaneis suis ludens, & insequens unum ex illis, lapidem post eum non animoladens, sed timorem incutiendi projecit: qui licet ex projecto i lapide percussus non fuerit neque tactus, ad alium tamen lapidem corruens, & caput offendens, tum propter imperitiam medicantis, tum propter patris incuriam, qui laboribus & sudoribus ipsum exposuit, expiravit. Quæ verò dictus clericus, ut mitigaretur dolor patris decessit, veniam super hoc postulavit ab ipso, tum eum à bonorum ordinum susceptione repellis: quamquam ipse defuncti pater in extremis laborans, tibi & Presbytero, cui suam aperuit conscientiam, confessus fuerit, & restitit firmaverit juramento, nihil ipsum in morte illi sui (prout sibi constiterat) commisisse. Quare idem clericus postulavit à nobis, ut cum de illius obitu latius non habeat conscientiam, dignemur agere misericorditer cum eodem.

Quocirca mandamus, quatenus si constituta ita esse, ipsum propter hoc à receptione sacrorum ordinum non repellas.

CAP. XXIII.

Homicidium casuale non imputatur ei, qui dedit operam rei sic cita, nec fuit in culpa.

Idem Episcopo & capitulo Venet.

Ioannes sacerdos k humili nobis insinuatione monstravit, quod cum pulsaret campanas, ut signo daret

a Carusien. al. Carusien. ordinis in Cod. Barbata. b Cap. eod. tit. in 4. compit. e al. ab eo. d huius. e al. ita: ad quod breviter respondemus. f Hac duo verba, aut malitia, desunt in antiquis exemplaribus. g Ebraicen. al. Ebraicen. h Vid. Tabiensem, verbo irregularitas qu. 20. i es projecti, in recensionibus contra veterum fidem. k Vid. Joannem de Anania & carusien. eod. tit. ca. ex literis lib. 2.

contre-

conveniret populus fidelium ad divina, cadens tintinnulum, percussit quandam puerum coram eo, qui (cum vulnus esset mortale) decessit. Nos igitur attendentes, quod dicto sacerdoti qui dabat operam rei licita, nihil potuit imputari, si casus omnes fortuitos non praevidit: discretioni vestrae mandamus, quatenus si consulerit ita esse, dictum sacerdotem sacerdotale officium exequi permittatis.

CAP. XXIV.

Clericus pugnando etiam contra inimicos fidei Catholicae, si quendam percussit, & de interfectione ipsius remordet conscientia, a ministerio altaris abstinere debet.

Idem Pelagio Presbytero a.

Petitio tua nobis exhibita continebat, quod cum inimici Dominicae Crucis ac blasphemi nominis Christiani, castrum quoddam, in quo morabaris, graviter invasissent: exeuntibus inde habitatoribus, tamen clericis quam laicis contra eos, ac b invicem confligentibus, hincinde occisi quam plurimi extiterunt. Unde cum pro eo quod aliquos percussisti, irregularitatem metuas incurrisse: Mandamus, quatenus si de interfectione cuiusquam in illo conflictu tua conscientia te remordet, a ministerio altaris abstinere reverenter: cum sit consultus in huiusmodi dubio abstinere, quam temere celebrare.

CAP. XXV.

Idem dicit quod cap. Ioannes, supra eod. & tantum ponit diverstatem in facto.

Gregorius IX.

Quidam e (ut asseris) ad adificationem ecclesiae in adiutorium a Presbytero evocatus, reuens cum laqueari, quod idem Presbyter solvere nitebatur, hac occasione rebus est humanis exemptus: & infra. Attendens igitur, quod sacerdos ipse dabat operam licite rei, studuit etiam quam debuit diligentiam adhibere, circumstantibus (quibus periculum imminere) ita tempestive & alta voce praemonitis, quod & intelligere & fugere potuerunt. Inquisit. tuz taliter respondimus, quod ob hanc causam, vel quia omnes casus fortuitos (qui praevideri non possunt) forsitan non praevidit, non debet, quoad officium vel beneficium impediri.

DE TORNEAMENTIS.

TITVLVS XIII.

CAP. I.

Torneamenta fieri non debent: & vulnerato in eis conceditur poenitentia: sed si mortuus, denegatur ei sepultura ecclesiastica, si accessit animo pugnandi: secus si accessit alia causa, supputat debita sibi exigeret, hoc dicit, cum cap. sequunt.

Ex Concilio Lateranen. d.

Felicis e memoria Innocentii & Eugenii praedecessorum nostrorum vestigiis inherentes, detestabiles illas nundinas vel ferias, quas vulgo torneamenta vocant, in quibus milites ex condito convenire solent, & ad ostentationem virium suarum, & audacia temere congregari, unde mortes hominum & animarum pericula saepe proveniunt, fieri prohibemus. Quod si quis eorum ibi mortuus fuerit, quamvis ei postea poenitentia non negetur, ecclesiastica tamen caret sepultura.

CAP. II.

Idem dicit quod in superiori cap.

a al. P. Presbytero. b al. et ita invicem. c Praeter Doctores vide hic citatos in e. ex literis. lib. 2. sup. eod. tit. d Conc. Lateran. sub Alex. III. ca. 20. referitur in Pannorm. lib. 1. tit. 11. sive c. 140. e Cap. 1. eod. tit. in 3. comp. vid. Conc. Trid. sess. 25. de refor. c. 19. consule B. Thom. 2. 2. q. 91. art. 8. ad 3. argumentum.

Alexander III. Anaten. Episcopo.

Ad audientiam nostram a noveris pervenisse, quod cum quidam ad locum deputatum torneamenti causa requirendi debita accessisset: [1 & infra.] Nos attendentes, quod huiusmodi ecclesiastica sepultura debeat interdici, qui ad torneamenta animo id faciendi tantum accedentes decedunt ibidem: fraternitati tuae mandamus, quatenus si tibi consulerit, quod ad praedictum torneamentum non animo ludendi, sed percipiendi credita pervenisset, licet ibi fortuito casu obierit, corpus eius dispensatione b ecclesiastica tradi facias sepulturae, maxime si dominicum corpus suscepit, & sacri olei fuerit unctioe perunctus.

[1 Accidit ut violenter & inconsiderate ab equo in quo infidebat super eum cadente compressus mortuus est, sed prius dominicum corpus suscepit & sacri olei perunctione unctus est. Verum pro eo quod in torneamento mortem accepit, a sepultura fidelium prohibetur.]

DE CLERICIS PVGNANTIBVS in duello.

TITVLVS XIV.

CAP. I.

Clericus intens duellum, sive obtulerit, sive suscepit, deponendus est: poterit tamen Episcopus cum eo dispensare si mors vel mutilatio membri non sit inde secuta.

Alexander III.

Porro e si clericus alicui sponte duellum obtulerit, vel oblatum suscepit, sive victor, sive victus fuerit, de rigore juris est merito deponendus. Sed quantumcumque; ejus in hoc gravis sit & enormis excessus, evadere potest depositionis sententiam, si cum ipso suus Episcopus duxerit misericorditer dispensandum, dummodo ex ipso duello homicidium vel membrorum diminutio non fuerit subsecuta.

CAP. II.

Irregularis est clericus non solum si ipse interficit per se, sed etiam si pugil ab eo datus adversarium occidat: nec excusat consuetudo: poterit tamen cum eo circa beneficium habendum dispensari.

Clemens III. d.

Henricus e Presbyter nobis humiliter intimavit, quod cum laicum quendam super furto in seculari placito convenisset, quia testes sui defecerunt, pugilem secundum pravam terrae consuetudinem introduxit, qui reum usque adeo ictibus vulneravit, quod coactus est expirare. Quia igitur super hoc nos consuleret et voluisti, ambiguitatem tuae responsione huiusmodi removemus, quod tales pugiles homicidae veri f existunt: nec praedictus sacerdos, licet non ipse, sed a liis pro eo in duello pugnavit, debet in sacris ordinibus ministrare, sicut tradunt sacrorum canonum instituta. Homicidium autem, tam factum quam praecipit, sive consilio, aut defensione, non est dubium perpetrari: poterit tamen cum eo circa habendum beneficium misericorditer dispensari.

DE SAGITTARIIS &

TITVLVS XV.

CAP. I.

Excommunicandus est sagittarius & ballistarius contra Christianos, hoc dicit.

a Cap. 1. eod. tit. in 2. comp. adde citatos in c. precedenti & c. 1. sup. de corpore vitiatu. b al. dispensatove. al. sta: dispensatione ecclesiastica, tradi facias. Hanc sententiam agnovit Hostiensis, quam etiam vetustiores aliquos codices praefixerunt. c Cap. 1. eod. tit. in 1. comp. d al. Clemens tertius. e Cap. 1. eod. tit. in 2. comp. vid. Concil. Trid. sess. 25. de refor. c. 19. f al. veri, sed in recentioribus. g Sagittarii & Ballistarii in Cod. Barbar.

Innocentius III.

Artem illam a mortiferam & odibilem ballistarium & sagittarium adversus Christianos & catholicos exerceri de cetero sub anathemate prohibemus.

DE ADULTERIIIS ET STUPRO.

TITVLVS XVI. CAP. I.

Stuprum virginem tenetur eam dotare, & ducere in uxorem: & si non vult eam contrahere, ultra dotem corporaliter castigabitur. h. d. cum cap. sequen.

In Exodo 4

Si seduxerit quis virginem nondum desponsatam, dormieritque cum ea, dotabit eam, & habebit uxorem. Si vero pater virginis dare noluerit, reddit pecuniam iuxta modum dotis, quam virgines accipere consueverunt.

CAP. II.

Summatim est supra capitulo proximo. Idem Sepen. Episcopo.

Pervenit ad nos, quod Felix quandam virginem stupro decepit: quod si verum est, quamvis esset de lege poena plectendus, nos aliquatenus legis duritiam molientes, hoc modo disponimus, ut aut quam stupravit, uxorem habeat: aut si renuendum putaverit, corporaliter castigatus, excommunicatusque, in monasterio, in quo agat poenitentiam, detrudatur, de quo nulla sit egrediendi sine e praerceptione licentia.

CAP. III.

Maritus retinens adulteram conjugem non peracta poenitentia, particeps est delicti: seu si egerit poenitentiam, non tamen debet eam sepe recipere.

Ex Concilio Arelaten.

Si vir sciens uxorem suam deliquisse, quae non egerit poenitentiam, sed permanet in fornicatione, vixerit cum illa: reus erit, & eius peccati particeps. Quod si mulier dimissa egerit poenitentiam, & voluerit ad virum suum reverti, debet, sed non sepe, recipere peccatricem.

CAP. IV.

Maritus propter suspicionem potest accusare uxorem de adultério, & in accusando praesertur caeteris.

Ex Concilio Parisiensi. d

Maritus etiam ex suspicionem uxores accusare permittitur, & ipsi plus caeteris de adultério accusare possunt & defendere.

CAP. V.

Ad solam mulieris confessionem, asserentis se commississe adulterium cum sacerdote, non debet sacerdos puniri, sed sibi infamato potest induci purgatio, quam si praesiterit, absoluitur, desiciens vero suspenditur ab officio.

Alexander III.

Significasti nobis e quendam Presbyterum cum alterius conjugem intra ecclesiam dormivisse, quae se & illum cuidam sacerdoti huiusmodi delictum confessos fuisse publice tibi detexit, & hoc ipsum idem sacerdos nomen adulteri calans in praesentis tua dixit. Super quo quid fieri debeat, cum negante adultero mulier in confessione persistat, consilium requisisti. Ideoque mandamus, quatenus condignam poenitentiam praefata imponens adulterae, ecclesiam per aspersionem aquae benedictae reconciliare procuret. Praedicto autem sacerdoti, ne (contra Apostolum) infimorum coram mala fama ipsius percussantur, & ne vituperetur ministrum nostrum, neque securiores Presbyteri, existentes in peccatum licentius probabantur, cum vicinis Presbyteris, quos se nolle pejerare cognoveris, iuxta arbitrium tuum purgationem indicas: quem, si purgare se poterit, in officio suo ministrare permittas: alioquin ab officio suo ipsum suspendere non postponas.

a Cap. i. eod. tit. in 2. compil. b Exod. 22. & Cap. i. eod. tit. in 1. comp. c al. praepo. d Burch. l. 16. decr. c. ult. etiam tribuit concilio Parisiensi c. 3. e Ca. 6. eod. tit. in 1. compil. & post Concil. Lat. part. 30. c. 21.

Coniunx conjugem de adultério impetere non potest, si & ipse adulterium commississe convincatur.

CAP. VI.

Coniunx conjugem de adultério impetere non potest, si & ipse adulterium commississe convincatur.

Innocentius III. Titon. a Episcopo.

In Intelleximus b, quod cum S. laicus H. uxorem suam a maritali consortio depulisset, diocesanus eorum, audiens eandem cum quodam adultero fornicari, eam & illum vitulo excommunicationis altrinxit: quatenus eandem adulterum abjurans, ab solutione recepta, coram Episcopo memorato praedictum virum sibi retinere postulavit: at ille obiciens ei adulterium, & quod ab ipso non expulsa, sed spontanea recessisset, restitutionem sui proposuit minime faciendam: quod mulier iniuriis, replicavit in ipsum, quod fuerat fornicatus: [& infra.] Quocirca mandamus, quatenus (nisi velles ceteris, vel per evidenciam rei vel per confessionem legitimam mulieris, quod adultera sponte fuisset) adulterum etiam quod vis dicitur commississe, probatione cessante, ipsum recipere compellas eandem. Quod si praedicto modo de mulieris fornicatione constiterit (nisi velles per quos viri adulterium est probatum, fuerint reprobandi, cum matrimonii ius in utroque e laico constitutis & paria delicta mutua compensatione tollantur) nihilominus eum cogas, ut eam recipiat, & maritali abfectione pertractet: alioquin mulieris silentium imponere non postponas.

[& Et de fornicatione sobolem procreat: propter quod talis conceptione sui non poterat contra ipsam. Cumq; autem utriusque probandi hoc facultate concessa, praefata mulier per quendam reprobos ejusdem viri adulterium probavisset, qui ut ipse dicitur tantum minus idoneos reprobandos, tandem ab ea ad vitam praesentiam, suis appellatur.]

CAP. VII.

Non debet separari matrimonium, quod totum, propter adulterium, quando ambo conjuges fuerint adulterati.

Idem Episcopo Ambian. d

Tra fraternitas e requisivit, utrum aliquo deinceps te uxori suae in adultério deprehensa debitum conjugale, si postmodum ipse cum alia periret adulterium manifeste, cogi debeat, ut eandem maritali affectione pertractet: & infra. Super quo taliter respondit, cum paria crimina compensatione mutua deleantur, ut huiusmodi fornicationis obtentu suae uxoris negotio, consortium declinare.

DE RAPTORIBVS, INCENDIARIIS & VIOLATORIBVS ECCLESIA- RUM.

TITVLVS XVII. CAP. I.

Ratione rapinae feritur qui foron non suo iudici, & ab eo punire proprio iudice suffragante.

Ex Concilio Meldens. f

De illis autem, qui de loco ad locum iter faciunt, & ibi rapinas & depraedationes peragunt, praecedit, ut ab illius loci prelato excommunicentur, nec ante ex praerocia illa exeant, quam digno, qui perpetrarunt emendent: quorum excommunicatio

a Tullen. b Cap. i. eod. tit. in 2. compil. c Distin. 1. deest in 6. Vaticanis & alii Codic. d Ambian. e C. 2. eod. tit. in 3. compil. f Concil. Meldense c. 2. ut refert Burch. lib. 10. de c. 45. & Ivo p. 14. r. 109. habetur c. 1. eod. tit. in 1. comp. proprio

proprio Episcopo significanda est, ne eos recipiat, antequam illuc redeant, ubi rapinam a fecerint, & omnia plene emendant.

CAP. II.

Manifestus raptor, vel ecclesie violator si restituit, vel de restituendo caret, in vita & in morte ad poenitentiam, & ad sepulturam admittitur: si vero noluit cavere cum possit, & in morte non potest, clerici eius sepultura interesse non debent: & clerici interessentes vel injungentes poenitentiam contra hanc dispositionem, deponantur ab officio & beneficio.

Eugenius III.

Super eo h. verò: [1 & infra.] Statuimus, ut quicumque ex his, qui violenter surrexerint in rapinam, sive ecclesiarum violationes, manifeste fuerit deprehensus, nisi prius ablata restituat, si poterit, vel emendandi firmam & plenam securitatem fecerit, poenitentia beneficium ei penitus denegetur. Si verò utque ad obitum in contumacia sua duraverit, & in extremis positus, remedium poenitentia humiliter postulaverit, si emendationem, vel emendandi securitatem praestiterit, ei poenitentia & sepultura ecclesiastica concedantur. Qui autem in sanitate obstatina mente non poeniterit vel emendaverit, & in morte securitatem praestare nequeverit, solemnitas poenitentia parum prodesse videtur, sicut credimus: sed de peccato contrito viaticum non negatur, ita tamen, ut nullus clericorum sepultura illius intersit, nec ejus elemosynam presumat accipere. Quod si qui Presbyterorum vel clericorum contra hoc in vita vel morte poenitentias dare, aut sepultura interesse, vel eorum elemosynas accipere attentaverint, seu hujusmodi rapinam participes inventi fuerint, ordinis sui damnium irrecoverabiliter patiantur, & ecclesiastico beneficio careant.

[1. Quod de raptoribus & ecclesiarum violatoribus atq; Presbyteris, qui ei poenitentiam injungere, vel per eorum oblationes contra statutum nostrum suscipere attentaverint, a nobis communi deliberatione statutum est in concilio suo frat. nos.]

CAP. III.

Excommunicari debent, qui captivos vel spoliatos fideles ex justa causa navigantes, h. d. primo. Excommunicari sunt spoliati navigantes patientes, nisi ablata restituant, hoc secundo.

Ex Concilio Lateranen. d.

Excommunicationi subdatur, qui Romanos, aut alios Christianos, pro negotiatione, vel aliis honestis causis navigio vectos, aut capere, aut rebus suis spoliare praesumunt. Illi etiam, qui Christianos naufragium patientes (quibus secundum regulam fidei auxilio esse tenentur) damnata & cupiditate spoliati rebus suis, nisi ablata reddiderint, excommunicationi se noverint subiacere.

CAP. IV.

Ex Principi delegari non possunt prelati de raptu, & aliis criminibus judicare panam tamen sanguinis infligere non possunt.

Alexand. III. Pannorm. Archiepiscopo.

In Archiepiscopatu tuo quandoq; Saraceni, mulieres Christianas & pueros rapiunt, & eis abuti praesumunt, & quosdam etiam interdum occidere non verentur: cum autem excessus hujusmodi Rex Sicilia tibi & aliis Episcopis commiserit puniendos: Consu. t. r. quod tales in jurisdictione tua existentes, pecuniaria poteris poena multare, & etiam flagellis afficere, ea moderatone adhibita, quod flagella in vindictam sanguinis transire minime videantur. Si verò ita fuerit gravis excessus, quod mortem vel detractionem membrorum debeant sustinere, vindictam reserves regie potestati.

a Fecerunt. b Ca. 3. eod. tit. in 1. comp. c In recentioribus, sed de peccato contrito corde viaticum, &c. d sub. Alex. III. c. 24. s. excommunicationis quod, &c. Ca. eod. tit. in 1. comp. e Damanda in concilio. f Cap. 3. eod. tit. in 1. comp. & post Concil. Later. part. 2. cap. 48.

CAP. V.

In incendiariis ecclesie in morte poenitens & absolutus, in comitio sepelietur: & haeredes compellantur ad satisfaciendum, juxta facultates defuncti. hoc dicitur.

Idem a Claremonten. Episcopo.

In literis tuis contidebatur: quod cum H. multis fuisset criminibus irretitus, qui ecclesiarum incendiis diabolo instigante commiserat, tandem in agritudine constitutus, accepta poenitentia de commissis, per manum capellani sui fuit a sententia anathematis absolutus: sed moriens ecclesiasticam sepulturam habere nequivit. Quapropter, si ita res se habet, mandamus, ut corpus ejusdem appel. cessante facias in coemeterio sepeliri, & haeredes ejus moneas & compellas, ut his, quibus ille per incendium, vel alio modo damna contra justitiam irrogaverat, juxta facultates suas condigne satisfaciant, ut sic peccato valeat liberari.

CAP. VI.

Raptus non dicitur ubi volens pro matrimonio abducatur: raptor tamen cum rapta matrimonium contrahere potest: & post consummationem matrimonii alter sine consensu alterius religionem ingredi non potest. h. d. cum cap. sequenti.

Lucius III. Bergen. Episcopo.

Um causa e, quae inter E. militem & uxorem ejus vertitur: [1 & infra.] Respondemus, quod cum ibi raptus dicitur d. admitti, ubi nil ante de nuptiis agitur: iste raptor dici non debet, cum habuerit mulieris assensum, & prius eam desponsaverit, quam cognoverit, licet parentes reclamarent, & a quibus eam dicitur raptis. Præterea cum post matrimonium carnis commixtione perfectum (teste Apostolo) uxor sui corporis potestatem non habeat, sed maritus, & e converso: si praecessisse matrimonium, vel ex probationibus viri, vel ex mulieris confessione claruerit, post matrimonium sine assensu viri non potuit ipsa monasterium ingredi, aut aliter continentiam profiteri. Non ergo pro eo, quod post matrimonium consummatum, rapta per vim in monasterio fuerit, viri poterit consortium declinare, maxime si probari nequeat virum, ut mulier profiteretur continentiam, assensisse f.

[1. Tuo commississimas experientia terminandam: E. miles repetens mulierem legitime sibi nupsisse per probationes canonicas constanter se asseruit probaturum. Formam quoque proposuit quod dominorum & parentum suorum suggestione alteri viro tradita, ab illius militis amore d. vertit, qui a parentibus prius raptam eam, illa tamen valente, ut dicitur ut postmodum, & priusquam eam cognosceret desponsavit, deinde inclusa est in monasterium, ubi etiam detinetur. Vnde quomam super his prudens. t. duxit sed. Apostol. consulendam: significatione praesentium tibi.]

CAP. VII.

Rapta potest matrimonium contrahere cum raptore, ubi datur libera facultas in contrahendo.

Innocentius III. Episcopo Saronen. g

Accedens h. ad Apost. sed. [1 & 7.] Rapta puella legitime contrahet cum raptore, si prior dissenso transeat postmodum in consensum: & quod ante displicuit, tandem incipiat compiacere, dummodo vel ad contrahendum legitime sint personae.

[1. Dil. fil. b. frater in Jerusalem. Hierosolymitani a nobis ex parte tua quaesivit, utrum clericus absens gratia studiorum ecclesiastico possit beneficio investiri: & usum si rapta puella & in aliena diocesi delata in ecclesia facie consensu in raptorem, matrimonium hujusmodi legitimum sit habendum. Nos igitur inquisitioni tuae t. r. quod & clericus absens per alium, vel alius magis pro eo potest de beneficio ecclesiastico investiri, &c.]

a Claremonten. b Ca. 6. eod. tit. in 1. comp. c Cap. 4. eod. tit. in 1. comp. & post Conc. Lat. sub. Alex. III. p. 30. c. 24. d coram. m. e. reclamaverint. f consensisse. g Lantomen. Glacnien. forte Graconiensis, sed ut plurimum legitur, Lateranen. h Ca. eod. tit. in 1. comp.

DE FVRTIS. TITVLVS XVIII.

CAP. I.

Breue est, & non summatur.

In Exodo 4.

Qui furatur hominem, & vendiderit eum, convictus noxa, morte moriatur.

CAP. II.

Furtibus & latronibus in peccato obventibus sacramenta ecclesiastica deneganda sunt, secus si in morte eos poenituit.

Ex Concilio Triburien.

Fures & latrones, si in furando & depraudando occidunt, visum est pro eis non esse orandum. Sed si comprehensi, aut vulnerati Presbytero, vel Diacono confessi fuerint, communionem eis non negamus.

CAP. III.

Committens furtum ex necessitate non multum argente peccat, sed non graviter: unde imponenda est ei levis poenitentia. b. d. secundum communem intellectum.

Ex poenitentiali Theodori.

Siquis b propter necessitatem famis, aut nuditatis furatus fuerit cibaria, vestem, vel pecus, poeniteat hebdomadastres: & si reddiderit, non cogatur jejunare.

CAP. IV.

Non indicant furem propter lucrum, quod ab eo consequitur, reus peccati est.

Hieronymus super Parabolam c.

Qui cum fure patitur, occidit animam suam. Non fur solum d, sed ille reus tenetur, qui furti conscius quarente possessore non indicat.

CAP. V.

Fur occultus potest post restitutionem & poenitentiam ad sacros ordines promoveri.

Alexand. III. Cremonen. Episcopo.

Ex literis e tuis innotuit, quod B. calicem quandam in ecclesia minus caute dimissum rapiens, longo tempore detinere praesumpsit: & 7. Mandamus, quatenus si sponte confessus fuerit, & exinde ecclesie cuius calix fuerat, satisfecerit, nec est super hoc nota vel infamia manifesta resperis: post peractam poenitentiam, aut congruam partem poenitentiae (dummodo alias idoneum ipsum esse cognoscas) ad sacros ordines non dubites promovere.

DE VSVRIS. TITVLVS XIX.

CAP. I.

Usura lucrifacere fructus rei pignorate saluti in casu hic excepto. Alexander III. in Concilio Turonen.

Plures & clericorum: [1 & 7.] Generalis concilii decrevit auctoritas, ut nullus constitutus in clero, vel hoc, vel aliud genus usurae exercere praesumat. Et si quisalicujus possessionem data pecunia sub hac specie, [vel conditione] in pignus acceperit, si sortem suam (deductis expensis) de fructibus jam percepit: absolute possessionem restituit debitori. Si autem aliquid minus habet, eo recepto, possessio liberè ad dominum revertatur. Quod si post hujusmodi constitutum in clero, quisquam extiterit, qui detestandis usurarum lucris insitit, ecclesiastici officii periculum patiatur. Nisi forte ecclesie beneficium fuerit, quod redimendum ei hoc modo de manu laici videatur.

[1 Et quod marcentes dicimus, eorum quoque qui praesens secu-

a Exod. 21. & Cap. 1. eod. tit. in 1. comp. vid. Ioan. de Anania. b Cap. 5. eod. tit. in 1. comp. c Proverb. 29. & Ca. 6. eod. tit. in 1. comp. d al. tantummodo. e Ca. 7. eod. tit. in 1. comp. f Vid. B. Thom. 2. 2. q. 78. g Ca. 1. eod. tit. in 1. comp. & post Conc. Lateran. part. 16. c. 9.

lum professione voti & habitu reliquerunt, dum communes in sacra quasi manifestis damnatas exhibent, commodantes pecuniarum gentibus, possessione eorum in pignus accipiunt, & proventibus fructus percipiunt ultra sortem idcirco.]

CAP. II.

Idem in effectu dicitur cap. sed addit tacite idem esse in laici. nam in precedenti cap. tantum fuit facta mentio de clericis.

Idem Cantuarien. Archiepiscopo & eius suffraganeis.

Quoniam a non solum viris ecclesiasticis, sed etiam quibilibet aliis periculosum est usurarum lucris intendere: auctoritate praesentium duximus iungendum, ut eos, qui de possessionibus, vel arboribus, quas tenere in pignore noscuntur, sortem (deductis expensis) receperunt: ad eadem pignora retinenda sine usurarum exactione ecclesiastica districte compellas b.

CAP. III.

Manifesti usurarii ad communionem altaris & ecclesiasticam sepulturam, & oblationem offerendam admitti non possunt, & contra hoc facientes puniuntur, ut hic dicitur.

Idem e. In Concilio Lateranen.

Quia in omnibus ferè locis ita crimen usurarium invaluit, ut multi (aliis negotiis praetermissis) qualiter licite usuras exercent, & qualiter utriusque Testamenti pagina condemnentur, nequaquam attendunt: licetque constitutum, quod usurarii manifesti, nec ad communionem admittantur altaris, nec Christianam (sicut hoc peccato decelerint) accipiant sepulturam, sed et oblationes eorum quicquam accipiant. Quia tamen acceperit, vel Christianam tradiderit sepulturam: & quae acceperit, reddere compellatur: & donec ad arbitrium Episcopi sui satisfaciatur, ab officio sui maneat executione suspensus.

CAP. IV.

Potesse intelligi dupliciter. Primi in mutuo. Secundo in recipiente a usuris: & secundum primum intellectum hoc dicit. Etiam pro opere pio non licet usuras recipere, quando per receptionem datur causa usurae committenda. hoc dicit. Vel sic & clarior. Non licet inducere quem ad exercendum usuras etiam pro pio opere. & ista lei. colligitur ex decessa.

Idem Pannormitano Archiepiscopo.

Super eo d. verò: [1 & 7.] Respondemus, quod cum usurarum crimen utriusque Testamenti pagina detestetur, super hoc dispensationem aliquam praestari non videmus: quia cum scriptura sacra prohibeat alterius vita mentiri: multo magis prohibemus, ut quis, ne etiam pro redimenda vita captivi, usurarumamine involvatur.

[1 Quod a nobis tua discretio postulavit, utrum poenitentia peccata ad usuram dispensatio fieri, ut pauperi qui in concilio Lateranen. captivitate tenentur, per eandem possint poenitentia liberari, praesentibus literis tibi.]

CAP. V.

Usurarii, qui sunt solvendo, coguntur per parvam Lateranen. Concilii usuras restituere, etiam quas ante concilium receperunt: & facultatibus non extantibus debent possessiones emptas ex pecunia nobis vendi, & debentibus recipere satisfieri.

Idem Salernitano Archiepiscopo.

Cum tu manifestos e usurarios iuxta decretum nostrum, quod nuper in concilio promulgatum est, communionem altaris, & ecclesiastica praeparatione pultura privandos, donec reddant, quod tam praevocaverant: quidam eorum (ad excusandas f excusationes

a Cap. 4. eod. titul. in 1. comp. b compellatur. c litera scil. Alexandr. III. in Conc. Lateranen. ca. 27. eod. tit. in 1. comp. d Cap. 3. eod. tit. in 1. comp. & post Conc. Lateran. sub Alex. III. part. 16. c. 1. e Ca. 5. eod. tit. in 1. comp. e Summaturus Lateran. P. salmo 149.

in peccatis impudenter affirmant illas duntaxat usuras restituendas, quæ sunt post interdictum nostrum receptæ: [1 & 7.] Superfrat. l. r. quod siue ante siue post interdictum nostrum usuras extorserint, cogendi sunt per penam, quam statuimus in concilio, eas his, à quibus extorserunt, vel eorum hæredibus restituere, vel (his non superstitibus) pauperibus erogare, dummodo in facultatibus habeant unde ipsis a possint eas restituere: cum juxta verbum B Augustini: Non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum. Illi autem, qui non habent in facultatibus unde usuras valeant restituere, non debent ullà & poenâ multari, cum eos nota paupertatis evidenter excuset. Possessiones verò, quæ de usuris comparatæ sunt, debent vendi, & ipsarum præcia his, à quibus usurae sunt extortæ, restitui: ut sic non solum à poena, sed etiam à peccato possint (quod per usurarum extorsionem incurserant) liberari.

[1 Nec aliquo ad solvendas usuras, quas ante interdictum receperant, debere compelli.]

CAP. VI.

Vendens rem plus quam valeat, quia solutionem differt, peccat: nisi dubium sit an tempore solutionis erit valor rei venditæ, & venditor non erat venditurus tempore, quo vendidit. h. d. secundum communem intellectum.

Idem Genues. c. Archiepisc.

In civitate tua d. dicit sæpe contingere, quod cum quidam pipet, seu cinnamomum, seu alias merces comparant, quæ tunc ultra quinque libras non valent & promittunt se illis, à quibus illas merces accipiunt, sex libras statuto termino soluturos. Licet autem contractus hujusmodi ex tali forma non possit censi nomine usurarum, nihilominus tamen venditores peccatum incurrun, nisi dubium sit merces illas plus minùse solutionis tempore valituras: & ideo cives tui saluti suæ bene consule rent, si à tali contractu cessarent: cum cogitationes hominum omnipotentis Deo nequeunt occultari.

CAP. VII.

Usurarius monitus non desistens si clericus est, ab officio & beneficio suspenditur: si laicus, excommunicatur.

Idem.

Præterea & parochianis tuis usuras recipere interdicas, qui si parète contempserint, si clerici sint, eos ab officio beneficioque suspendas: Si laici, usque ad dignam satisfactionem ipsos vinculo excommunicationis adstringas.

CAP. VIII.

Fructus rei pignorate computari debent in fortem, & excipit unum casum.

Idem Albati & fratibus S. Laurentii.

Conquestus est f. nobis C. clericus: [1 & 7.] Div. mandamus, quatenus si terram ipsam titulo pignoris detinetis, & de fructibus ejus fortem recepistis, prædictam terram clerico memorato reddatis: Nisi terra ipsa de feudo sit monasterii vestri.

[1 Presentium tator quid licet de quadam terra, quam patris sui nobis obligavit fortem vestram de dedito expensis, recuperatu tamen ipsam non sine derogatione vestra saluta, & honestate, & sanæ, nihilominus detinetis, inde est quod.]

CAP. IX.

Heres usurarii filius, vel extraneus usuras extortas per defunctum restituere compellitur.

Idem Episcopo Placentino.

Tranos g duxit frat. consulendos, quid sit de usurariorum filiis observandum, qui eis in crimine usurarum defunctis succedunt, aut extraneis, ad quos bona usurariorum adferis devoluta: Tuæ igitur qua-

a Alia: unde possint restituere. b al. non solum à pana illa. c Benuens. d C. d. tit. in 1. comp. e Ca. 9. eod. tit. in 1. comp. f C. 10. eod. tit. in 1. comp. g C. 11. eod. tit. in 1. comp. Vide Covarr. 3. Var. ref. 3.

sitioni literis præsentibus respondemus, quod filii ad restituendas usuras ea sunt districtione cogendi, qua parentes sui si viverent, cogentur. Id ipsum etiam contra hæredes extraneos credimus exercendum.

CAP. X.

Mutuan: ea mente, ut ultra fortem aliquid recipiat, tenetur in foro anime ad illud restituendum, si ex hoc aliquid consecutus est. Idem in non dante parabolam juramenti, nisi aliquid inde recipiat. Et idem in vendente rem plus, quam valeat, quia differt solutionem.

Urbanus III.

Consuluit a nostua devotio, an ille in judicio animarum quasi usurarius debeat judicari, qui non alias mutuo traditurus, eo proposito mutua pecuniam credit, ut licet omni conventionione cessante, plus tamen sorte recipiat. Et utrum eodem reatu criminis involvatur, qui (ut vulgò dicitur) non aliter parabolam juramenti concedit donec, quamvis sine exactione, emolumentum aliquod inde percipiat. Et an negotiator b poena consimili debeat condemnari, qui merces suas longè majori pretio distrahit, si ad solutionem faciendam prolixioris temporis dilatio prorogetur quam si ei incontinenti pretium persolvatur. Verum quia, quid in his casibus tenendum sit, ex Evangelio Luca manifestè cognoscitur, in quo dicitur: Date mutuum nihil inde sperantes: hujusmodi homines pro intentione lucris, quam habent (cum omnis d usura, & superabundantia prohibetur in lege) judicandi sunt malè agere, & ad ea quæ taliter sunt accepta restituenda, in animarum judicio efficaciter inducendi.

CAP. XI.

Manifestus usurarius appellans ad subterfugendum restitutionem, audendus non est.

Innocentius III. prælatis in regno Francia constituit.

Quam & perniciosum: [1 & 7.] Mandamus, quatenus manifestos usurarios (maximè quos usuris publicè renunciasse confiterit) cum aliquis eos convenerit de usuris, nullius permittatis appellationis subterfugio se tueri.

[1 Eff vitium usurarum, discretionem vestram non credimus ignorare, cum præter constitutiones canonicas, quæ in earum odium emanarunt, per prophetam datur intelligi, eos qui suam dant pecuniam ad usuram à tabernaculo Domini rejellendos, & tam in novo quam in veteri testamento prohibita sint usura, ut ipsa veritas præcipit, mutuum date, nihil inde sperantes, & per prophetam dicitur, usuram & omnem superabundantiam non accipies. Inde est quod universitati vestra per Apoll. sed.]

CAP. XII.

Per subtractionem communionis Christianorum, & per principes seculares cogendi sunt Judæi, ad usuras restituendas.

Idem Narbonen. Archiepisc.

Post f mirabilem: & infra. Judæos ad remittendas Christianis usuras, per principes & potestates compelli præcipimus seculares. Et donec eis remiserint, ab universis Christi fidelibus tam in mercimoniis, quam in aliis per excommunicationis sententiam, eis jubemus communionem omnimodam denegari.

CAP. XIII.

Non obstante juramento de non repetendu usuris, per debitorem præfiro potest judex ex officio suo usurarium ad restituendas usuras compellere.

Idem Mutunsi Episc.

Tvas g dudum recepimus quaestiones, quod quidam usurarii eos, quibus dant pecuniam ad usuram

a C. 12. eod. tit. in 3. comp. b Vide Sotum L. 6. de just. & jur. q. 4. art. 1. & Sylvestr. verbo, usura 2. q. 1. c prolixior in antiq. Cod. d verba sunt Exchequer. e C. 1. eod. tit. in 3. compilatione. f C. 1. eod. tit. in 3. comp. g C. 3. eod. tit. in 3. comp.

præstare faciunt juramentum, quod usuras non repetant, & super his, quas solverint, nullam moveant quaestionem. Nos igitur respondemus, ut usurarios ipsos n. o. pra. per cens. eccl. appel. remota compellas ante usurarum solutionem ab earum exactione desistere, vel restituere ipsas, postquam fuerint persolutæ, ne de dolo & fraude contingat eos commodum reportare.

CAP. XIV.

Non auditur usurarius repetens usuras, nisi prius restituat extortas.

Idem.

Quia a frustra legis auxilium invocat, qui committit in legem: Statuimus, ut si quis usurarius a nobis literas impetraverit super restituendis usuris, vel fructibus computandis in sortem: nisi prius ipse restituat usuras, quas ab aliis noscitur recepisse, auctoritate literarum ipsarum nullatenus audiat.

CAP. XV.

Convictus de usuraria pravitate per sermone & alia argumenta potest manifestari usurarius, & tanquam manifestus usurarius compesci, secundum dispositionem Lateranensis concilii.

Idem Alisiodorem Episcopo.

Cum in b. diocesi tua sint quamplurimi usurarii, de quibus minime dubitatur, quin sint usurarii manifesti, contra quos propter timorem potentum, qui tuentur eosdem, nullus accusator apparet, nec iidem sunt per sententiam condemnati. Fraternalitati tuae taliter respondemus, quod licet contra eos non appareat accusator: si tamen alii argumentis illos constiterit esse usurarios manifestos, in eos poenam in Later. concilio & contra usurarios editam libere poteris exercere.

CAP. XVI.

Maritus excipiens pignus pro dote promissa, non tenetur fructus in sortem computare. h. d. & est casus singularis, & alibi non probatur.

Idem.

Salubriter d. & infra. Sanè generum ad fructus possessionum, quæ sibi a socio sunt pro numerata dote pignori obligata, computandos in sortem, non credimus compellendum. Cum frequenter dotis fructus non sufficiant ad onera matrimonii supportanda.

CAP. XVII.

Repetens usuras non auditur, nisi restituat extortas per se, vel per alium, à quocumque causam habeat.

Idem Episcopo Bonon.

Michael laicus & suam nobis querimoniam destinavit, quod M. quidam alii Bono. cives multa extorserunt ab eo & à patre suo cuius haeres extitit, nomine usurarum: & infra. Attentius provisorius, ne auctoritate nostra in negotio procedas eodem, nisi dictus conquerens restituerit, vel adhuc restituat, si quas aliquando ipse vel pater ejus extorsit usuras.

CAP. XVIII.

Etiams iudas compellendi sunt, ad restituendas usuras extortas à Christianis, & ad solvendas decimas vel oblationes de eorum possessionibus.

Idem in concilio generali.

Quanto amplius Christiana religio ab exactione compellitur usurarum, tanto gravius super his Iudæorum perfidia insolenscit, ita quod brevi tempore Christianorum exhauriant facultates. Volentes igitur in hac parte prospicere Christianis, ne à Iudæis immaniter aggraventur, synodali decreto statuimus, ut si de cætero quocumque pretextu Iudæi à Christianis

graves immoderate usuras extorserint, Christianorum eis participium subtrahatur, donec de immoderate gravamine satisfecerint competenter: unde Christiani (si opus fuerit) per cen. eccl. app. postposita, compellantur ab eorum commerciis abstinere. Principibus autem iungimus, ut propter hæc non sint Christiani infelices, sed potius à tanto gravamine studeant cohibere Iudæos. Hac eadem poena Iudæos decernimus compellendos, ad satisfaciendum ecclesiis pro decimis & oblationibus & debitis, quas à Christianis de domibus & possessionibus aliis percipere consueverant, antequam ad Iudæos quocumque titulo devenissent: ut sic ecclesie conserventur indemnes.

CAP. XIX.

Usurarius est, qui à debitore recipit aliquid ultra sortem, etiam si suscipiat in se periculum. h. d. primo. Non est usurarius emptor rei minus iusto pretio, si tunc verisimiliter dubitet, an emptio plus vel minus sit res valitura. hoc secundo. Potius dubium excusatur us. qui ex eo, quod differt solutionem sortis, vendit rem plus quam valeat, si non eras eam alibi venditurus. hoc tertio.

Gregorius IX. fratri R.

Naviganti b. vel eunti ad nundinas certam mensuram pecuniæ quantitatem, eo quod suscipit in se periculum, recepturus aliquid ultra sortem, usurarius est censendus. Ille quoque qui dat x. solidos, ut alio tempore totidem sibi grati, vini vel olei mensuram reddatur, non licet tunc plus valeant, utrum plus vel minus solvantur tempore fuerint valitura, verisimiliter dubitatur: non debet ex hoc usurarius reputari. Ratione hujus dubitatio excusatur, qui panis, granum, vinum, oleum & alias merces vendit, ut amplius, quam tunc valeant, in certo termino recipiat pro eisdem, si tamen ea tempore contractus non fuerat venditurus.

DE CRIMINE & FALSÆ

TITVLVS XX.

CAP. I.

Testis falsidicus tres ladii, Deum, iudicem, & partem: & falsus est non solum qui mendacium dicit, sed etiam qui veritatem occultat.

Augustinus.

Falsidicus testis tribus personis est obnoxius: primum Deo, cuius presentiam contemnit: iudici, quem mentiendo fallit: postremo iuramento, quem falso testimonio ladii. Vtque d. testis, qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit: quia & illa prodesse non vult, & iste nocere desiderat.

CAP. II.

Sententia lata per falsas literas, non debet executioni mandari.

Lucius III. Vigorien. & Episcopo.

Super eo f. quod sententiam auctoritate literarum falsarum latam noluisse executioni mandare, tuam presentiam commendamus. Mandantes, ut quovis alia qua scripta, sub nomine nostro destinata, redarguentia videris falsitatis, nullam eis adhibeas fidem: & quod per ipsas mandatum fuerit, non observes: sed eum, qui presentaverit, retineri facias diligenter.

CAP. III.

Clericus falsam sigillum principis, deponitur. Item si ab alio impremitur: & in exilium mittitur.

a. Hodie Iudæi non possunt habere bona in hereditate, per errorem Pauli & Petri V. Pontificis maximi in ca. multorum. sup. de Iudæis. b. Vid. citatos in ca. an exortate. sup. eod. tit. & de Iudæis in ca. l. o. q. art. 2. c. In quosdam veteri manu. de Iudæis in crimine falsi. d. in q. 6. de. & Vigor. f. Ca. 4. tit. de reb. Iudæis 2. comp. quod etiam hic adnotat Iacobus. An. Videtur.

a. C. 4. eod. tit. in 3. comp. b. C. 4. eod. tit. in 3. comp. Vid. Ar. simum in 5. ex maleficiis. Insi. de alibi. c. Lat. Conc. sub A. lex. III. c. 2. quod refertur in c. quia in omnibus. sup. eod. tit. d. C. 1. eod. tit. in 4. comp. vid. de var. 2. var. ref. c. 2. sum. 2. e. Ca. 2. eod. tit. in 4. comp. f. Insolentia in Cod. Barb. id est, refert.

Urbanus III.

Audientiam a nostram te significante pervenit, quod cum quosdam clericos, qui falsaverunt sigillum Philippi Regis Francorum, carcerali custodia mancipaveris: [1 & 7.] Frat. t. t. r. ut eis nec membrum auferri, nec penam infligi facias corporalem, per quam periculum mortis possint incurere, sed eis a suis ordinibus degradatis, in signum malefici characterem aliquem imprimi facias, quo inter alios cognoscatur: & provinciam ipsam eos abjurare compellens, abire permittas.

[1 Quid faciendum sit tibi de ipsis ad sed. Apost. duxisti inquirendum. Unde nos.]

CAP. IV.

Existens in curia literas Apostolicas non recipias, nisi de manibus Papae, vel officialium ab ipso deputatorum, persona tamen silentis per nuncios recipere poterant, de manibus tamen praedictorum. Contra faciens si laicus est, excommunicationi subiacet: si clericus, ab officio & beneficio deponitur, usque ad 4. adiacent.

Innocentius III.

Verba spei b mandata: [1 & 7.] Statuimus & sub excommunicationis poena, & suspensionis ordinis & beneficii districtius inhibemus, ne quis apud sed. Apost. literas nostras nisi a nobis, vel de manibus illorum recipiat, qui de mandato nostro ad illud sunt officium deputati. Si vero persona tanta auctoritate extiterit, ut ipsam deceat per nuncium literas nostras recipere: nuncium ad cancellariam nostram, vel ad nos ipsos mittat idoneum, per quem literas Apostol. iuxta formam praescriptam recipiat. Si quis autem in hac parte mandati nostri transgressor extiterit: si laicus fuerit excommunicationi subiacet: si clericus, officii & beneficii suspensione damnetur: & infra.

[1 Accidit nuper in urbe, quod quidam falsitatis astutam peritiosius exerceat fuerint: in iniquitatibus suis deprehensi, ut quod bullas tam sub nomine nostro quam bona me. ce. pp. p. n. quas falsis confecerant, & quam plures literas bullis signatas invenimus apud eos. Nos autem seraper binari Rom. eed. & utilitati omnium paterna volentes sollicitudine providere, de sa. n. consilio.

Per excommunicationis poenam providere, contra non resignantes poene deservientes literas falsas intra xxx. dies: & absolutio Papa referatur, & contra factum non tenet. h. d. Abbas.

Adiacentes statuimus, ut generalem excommunicationis sententiam promulgetis, quam per singulas parochias faciatis frequenter innovari, quod si quibus falsas literas se habere cognoscit, intra viginti dies literas illas aut destruat, aut resignet, si poenam excommunicationis voluerit evadere: quum (nisi forsitan in mortis articulo) sine speciali mandato nostro, a quoquam nolumus relaxari: nec etiam (si praesumpta fuerit contra hoc) absolute quicquam habeat firmitatis.

CAP. V.

Tonit novem modas falsandi literas papales.

Idem Archiepiscopo & canonico Mediolan.

Inter d ad regimen: [1 & 7.] Ut autem varietates falsitatis circa nostras literas deprehendere valeatis, eas vobis praesentibus literis duximus exprimendas. Prima species falsitatis haec est, ut falsa bulla falsis literis adponatur. Secunda, ut filium de vera & bulla extrahatur ex toto, & per alium filium immixtum falsis literis inferatur. Tertia, ut filium ab ea parte, in qua charta plicatur incidam, cum vera bulla falsis literis immittatur, sub eadem plicatura cum filo similis canabis restauratum. Quarta, cum a superiori parte bulla

a. C. 2. eod. tit. in 2. comp. b. C. 1. tit. de falsariis in 3. comp. c. eod. d. C. 2. eod. tit. in 3. comp. Vid. Archidiaconum & Innocentium in causa memoriam. rig. dist. e. et vera bulla.

altera pars filii sub plumbo rescinditur, & per idem filium literis falsis inserta reducitur intra plumbum. Quinta cum literis bullatis & redditis in eis, aliquid per rasuram tenuem immutatur. Sexta, cum scriptura literarum, quibus fuerat apposita vera bulla, cum aqua vel vino universaliter abolita seu deleta, eadem charta cum calce & aliis iuxta consuetum artificium dealbata de novo rescribitur. Septima, cum charta cui fuerat apposita vera bulla, totaliter abolita vel abrase, alia subtilissima charta ejusdem quantitatatis scripta cum tenacissimo glutino conjungitur. Eos etiam a crimine falsitatis non reputamus immunes, qui contra constitutionem nostram scienter literas non de nostra vel bullatoris nostri manu recipiunt. Illos quoque, qui accedentes ad bullam falsas literas caute projiciunt, ut de vera bulla cum aliis sigillentur. Sed haec duae species falsitatis non possunt facile comprehendi, nisi vel in modo dictaminis, vel in forma scripturae, vel qualitate chartae falsitas cognoscatur. In ceteris autem diligens indagator falsitatem poterit intueri, vel in adjunctione filorum, vel in collatione bullae, vel motione, vel obtusione, praesertim si bulla non sit aequalis, sed alicubi magis tumida & alicubi magis depressa.

[1 Apost. sed. qua dante Domino omnium ecclesiarum mater & magistra insusceptis nos vita & scientia replevit: quantum tamen nobis Dominus misitaverit, & sua misericordia concesserit, ab hu. propositum abstinere per quoniam possit merito derogari, quoniam ex infirmitate humana defectu non sic formam perfectiōis semper & in omnibus imitari possumus, quin aliquid aliquando in nostris subrepat operibus, quod minus circumspecta providentia valeat impulari, quod tamen non ex industria vel conscientia certa, sed interdum ex ignorantia vel nimia occupatione contingit. Ceterum cum easdem literas, sicut viri providi & discreti ad nostram remisissent praesentiam, ut earum inspectione plenius nosceremus, utrum ex conscientia nostra processisset, plus in eis invenimus quam nostra fuisset discretio suspicata. Non licet in stylo distillamus, & forma scripturae aliquantum exasperimus dubitare, bullam tamen veram invenimus, quod primum nos in vehementem admirationem induxit, cum literas ipse serenus de nostra conscientia nullatenus emanasse. Bullam igitur hinc inde diligentius intuentes in superiori parte qua filo adhaeret eam aliquantulum tumentem invenimus, & cum filium ex parte tumentis sine violentia qualibet aliquantulum atrahi fecissemus, bulla in filo remanente, filium ex parte alia fuit ab ipsa sine difficultate aliquantulum avulsam, in cuius summitate adhuc etiam incisionis indicium apparebat: per quod liquido deprehendimus bullam ipsam ex alia litera extraham fuisse ac illi per vitium falsitatis insertam, sicut ex litera ipsius plenius cognoscitur, quas ad majorem certitudinem vobis duximus remittendas.]

CAP. VI.

Falsae sunt litera papales, in quibus Episcopus vocatur filius, vel inferior frater, vel uniscribitur in plura.

Idem Antinaceni. & Episcopo.

Quam gravi b poene subiacet: [1 & 7.] Nos vero literas quae tibi sub nostro nomine praesentatae fuerunt, diligentius intuentes, in eis tam in continentia, quam in dictamine deprehendimus falsitatem, ac in hoc fuimus admirati, quia tu tales literas a nobis credideras emanasse: Cum scire debeas Apost. sed. consuetudinem in suis literis hanc tenere, ut Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, fratres: ceteros autem Reges, Principes vel alios cujuscunque ordinis, filios in nostris literis appellemus. Et cum uni tantum persone nostrae litera dirigatur, nunquam ei loquimur in plurali, ut vos sive vester, & his similia in ipsis literis adponamus.

a. Antinaceni. al. Antinaceni. b. C. 3. eod. tit. in 3. comp. Ea quatenus hic Doctores tract. de stylo Rom. curia, vid. Felician. c. 2. sup. de rest. & Rom. conf. 376. interpretant. Quasio est.

In falsis autem literis tibi presentatis in salutatione dilectus in Christo filius vocabaris: cum in literis, quas aliquando tibi transmisimus, te videre poteris à nobis fratrem venerabilem appellatum. Propter quod sic literas Apostoli. studeas intueri, tam in bulla, filo & charta, quam in stylo, quod veras pro falsis, vel falsas pro veris literis modo aliquo non admittas.

[1] Ad audientiam siquidem nostram ex literis chariss. in Christo fr. v. Cardula Regii illustri, nec in tenore literarum tuarum quas d. f. S. & Capellano. n. ap. Durachium direxisti, non vero pervenisse, quod cum Dominicus quondam Suae. Episcopus, qui coram eodem Capellano nostro & d. f. S. Subdiacono tunc in partibus illis gerentibus legationis officium fuerat, de homicidio accusatus, & in concilio apud Zammarum pontificalem resignaverat dignitatem, ad nostram oleam presentiam accessisset, à nobis rediens quasdam tibi literas presentavit, quibus assererat sibi à nobis pontificale officium restitutum. Tu vero literis fidem adhibens ven. fr. G. quem Suae. Episcopum electum dixerat canonice consecrasse, ab eadem ecclesia removisti: praefato Dominico occasione literarum suarum in ipsa ecclesia restituito. Praefatus autem Rex sicut suis nobis literis intimavit, non credens suas literas de nostra conscientia emanasse, tam ipsam Dominicum quam praefatum Episcopum nostro praecipit conspectus praesentari, humiliter petens rescripto Apostolico edoceri quid de ipso duceremus negotii faciendum.]

CAP. VII.

Qui per se vel per alios literas Papa falsant, excommunicati sunt cum suis fautoribus, & clerici officii & beneficii privati sunt, & degradandi & tradendi curia seculari per quam laicus legitime puniatur. Qui vero falsis literis utitur, si clericus est, officio & beneficio privatur: si laicus, excommunicatus est. h. d.

Idem.

Ad falsariorum b confundendam malitiam: [1 & 7.] De communi fratrum nostrorum consilio duximus statuendum, ut qui literis nostris uti voluerint, eas primo diligenter examinent: quoniam si falsis literis se usos dixerint, ignoranter, eorum sera poenitentia evitare nequibit poenas inferius annotatas e. Nos enim omnes falsarios literarum nostrarum, qui per se vel alios vitium falsitatis exercent, cum fautoribus & defensoribus suis anathematis vinculo decernimus innodatos: statuentes ut clerici, qui falsarii fuerint deprehensi, omnibus officiis & beneficiis ecclesiasticis perpetuo sint privati: ita quod qui per se falsitatis vitium exeruerint, postquam per ecclesiasticum iudicem fuerint degradati, seculari potestati tradantur, secundum constitutiones legitimas puniendi: per quam & laici, qui fuerint de falsitate convicti, legitime puniantur. Qui vero sub nomine nostro literis falsis utuntur, si clerici fuerint, officii & beneficii ecclesiastici spolientur: si laici, tamdiu maneant excommunicati, ut in istis & in illis malitia gravius, quam negligentia puniatur: quod & de his, qui falsas literas impetrant, statui-mus observandum.

[1] Iam alicui vice recolimus literas ap. destituisse, in quibus falsitatis modus ne quis se posse per ignorantiam excusare: meminimus plenius destituisse. Quoniam vero nonnunquam evenit, ut falsas literas exhibentes, postquam super his fuerint redarguti, ad excusationem suam dicant se literas huiusmodi per alios impetrasse.]

CAP. VIII.

Non presumitur quis falsare literas de simplici iustitia: nec puniatur, si hoc comperto distiterit illi uti.

a In multis exemplaribus ita distello in Christo filio vocabaris: Hec clausula insolita praesumptionem falsitatis facit. Alexan. conf. 46. in 3. Valer. Feliman ca. 14. in 2. De res. sup. b C. 4. cod. de in 3. comp. c Vide l. 2. cum gloss. in ver. & distorm. & G. in q. 1. C. de si. instru.

Idem.

Accedens a: & infra. Fraternitati tuae mandamus, quatenus si litera Apostolica, in quibus falsitas fuerit deprehensa, de simplici iustitia formam habeant (ita praesumi non debeat quod pro talibus literis, quae post sunt facile obtineri, fraudem quis commiserit falsitatem nec literis usus est, postquam eas falsas esse cognoverit, officium, beneficium restituit, ipsum super hoc alterius non molestes.

CAP. IX.

Propter paucarum literarum rasuram in locum suspecti, rescriptum non probatur falsum.

Idem.

Ex conscientia: & infra b. Verum literas ipsas, quae redarguta fuerant falsitatis, diligentius innotent, nullum in eis falsitatis signum, vel suspitionis inveniatur, nisi paucarum literarum rasuras, quae nequam sapientis animum in dubitationem vertere debuerant: unde, si vobis constiterit praedictum R. obligasse se sub penalo causae, quod literas illas falsas esse probaret (cum esset libet ad renunciandum iuri suo liberam habeat facultatem) ipsi R. super dicta ecclesia silentium imponatur.

DE SORTILEGIIS. TITVLVS XXI.

CAP. I.

Sortilegia pro futuru invenienda, vel divinationibus scientia prohibentur, & contra facientibus poena imponitur. Ex poenitentiali Theodori.

In talibus vel codicibus, aut aliis forte futura non sunt requirenda, nec divinationes aliqui in aliquibus rebus, quis observare praesumat. Qui autem contra fecerit, quadraginta dies poeniteat.

CAP. II.

Presbyter, qui per inspectionem astralium sorta requirit, ad tempus suspenditur ab altaris ministerio. Ita communiter sanctorum, sed in veritate haec summatio non est indistincta vera, quae actu potest puniri.

Alexander III. Granden. & Patriarcha.

Ex tuarum e tenore literarum accepimus, quod Presbyter cum quodam infami ad privatum locum accessit, non ea intentione, ut vocaret demonium, sed inspectione astralium futuru cuiusdam ecclesiae recuperari. Verum licet hoc ex bono zelo & simplicitate fecisse proponat, id tamen gravissimum fuit, & modicam inde maculam peccati contraxit: [1] Mandamus, quatenus talem ei pro expiatione delicti poenitentiam imponas s, quod per annum b amplius, si tibi visum fuerit, cum ab altaris ministerio praecipias abstinere, & ex tunc liberum sit ei exercere officium sacerdotis.

[1] Sed quoniam tutius est in dexteram quam in sinistram, in misericordiam quam in severitatem declinare: ipsam poenitentiam remittendum, mandantes.]

CAP. III.

Non solum electio per sortes fieri non debet, sed etiam electio compromissaria per sortes assumi non debet.

Honorius III. capitulo Lucan. g

Ecclēsia b vestra Episcopo destituta, vos convenietes in unum, ut de futuri tractaretis electione. Por-

a Ca. 1. eod. tit. in 4. comp. b Ca. 2. eod. tit. in 4. comp. c Al. Sortilegio, & non male: v. tractatum Pauli Corinthus. de Alphonsum Castrum l. 1. 13. de iustia bar. panit. d Al. Gode. e Ca. 3. eod. tit. in 1. comp. & post. Gen. Lat. sub. Alia ill. p. 50. c. 6. f panam habent veteres Cod. & pleriq. manuscrip. g Lucens. h Vide Felin. in c. capitulum, sup. de res. & l. 2. 2. q. 05. art. 8. & ite. Cajet. ex quo intelligit, ut sortes respiciantur electionibus spiritualibus.

ificis : unum elegitis ex vobis per sortem, qui tres auctoritate vestra elegit, per quos vice omnium Lucan. provideretur ecclesia de pastore: quorum duo retium magistrum R. scilicet elegerunt: quod expressè licebat eisdem, secundum traditam à vobis omnibus potestatem. Procuratoribus igitur vestris super his, in nostra presentis constituti, nos tali examinato processu, licet nota non careat, quinimò multa reprehensione sit dignum, quòd fors in talibus intervenit: [1 & infra.] Electionem celebratam de ipso ad gratiam confirmationis admittimus, sortis usum in electionibus perpetua prohibitione damnantes.

[1 Propter prerogativam, cum nos & literaturam magistri R. canonici, in quem vota vestra ecclesia vestra proficiendum Episcopum concurrerunt, & affectione, quam ad eandem habemus ecclesiam.]

DE COLLUSIONE DETEGENDA.

TITVLVS XXII.

CAP. I.

Accusatore desistente ab accusatione, potest iudex ex officio suo inquirere super crimine illato.

Gregorius a universis Episcopis de Corin.

Scripta fraternitatis vestre relegentes, agnovimus, quòd hi, qui contra Hadrianum Episcopum aliqua dixerant, modo cum eodem in amicitiam convenissent: [1 & infra.] Quia vero nunciati facinoris qualitas nos vehementer impellit, ut ea que audivimus, dissimulare nullatenus debeamus, præsertim cum accusatores & accusatum inter se fecisse gratiam indicaveritis: hoc necesse est subtilius perferuari, ne forte non ex charitate, sed ex præmio eorum sit concordia comparata.

[1 Et magna nobis ad præsens facta est de eorum unitate letitia: sed quoniam ea que dicta sunt, nondum manere non patimur, sedis nostra. Diaconum ad ea investiganda dirigimus.]

CAP. II.

Desistente accusatore & accusato iudex persequitur. Idem.

Crimina & semel audita. Gregorius indiscussa nullo modo præteribet, etiam si accusatus cum accusatore in gratiam rediisset.

CAP. III.

Colludens in causa beneficii, pravi debet beneficio. Alexander III. Norvicens. Episcopo.

Audivimus eumque adeo clericorum malitiam excruciat, ut interdum inter se collusionione facta super beneficiis, que possident, se sustineant ab aliis molestari, & postea, ut quæstioni cedatur, & iidem clerici beneficia quiete possideant, quasi nomine transactionis solvant aliis de ipsis beneficiis annuam pensionem, ut post mortem eorum in beneficiis illis, super quibus est collusio facta, jus sibi valeant vindicare. Unde tibi mandamus, quatenus si quos clericos tua jurisdictionis per collusionionem hujusmodi fraudem legitime tibi constiterit commisisse, eos beneficiis, super quibus collusionem fuerit commisit, differas perpetuo spoliare: quia satis esset indignum, si fraus & dolus, que in præjudicium tui juris, & aliorum niuntur committere, in eorum non redundarent incommodum & iacturam.

CAP. IV.

Absolutio de criminibus illatis per collusionem facta, non

a Greg. I. Registr. in d. 11. epist. ad c. 27. apud Io. Diacon. l. 4. c. 37. de vita Greg. referunt conc. Lat. sub Alex. III. p. 41. c. 1. & c. 1. eo. 1. in com. b. C. 2. cod. tit. in 1. comp. c. 3. cod. tit. in 1. comp. & post conc. Lat. sub Alex. III. p. 28. c. 12.

impedit facultatem iterum accusandi & inquirendi de illis criminibus.

Gregorius IX. Barren, a Archiepiscopo, & fratri Joseph monacho Floren.

IN tantum clamor, qui ascendit contra Acherontinum & Archiepiscopum, inavalefcit, quòd dissimulare ipsum ulterius sine scandalo non valemus, nec sine periculo tollerare: & infra. Licet autem sedes Apost. frequentibus clamoribus excitata, inquisitionem quorundam excessuum suorum duxerit committendam, propter tergiversationes tamen ipsius (ut dicitur) eodem cum inquisitoribus & examinatoribus colludente, necnon corruptis testibus & inquisitoribus, ac examinatoribus supradictis, non solum prædicti excessus remanserunt hæcenus incorrupti, verumetiam pejora prioribus committere non expavit: & infra. Dicitur vestre mandamus, quatenus si de hujusmodi collusionione ac corruptione constiterit: ex integro super præmissis & aliis, alioquin super novis duntaxat inquiretis, que videritis inquirenda.

DE DELICTIS PVERORVM.

TITVLVS XXIII.

CAP. I.

Impuberes præter vitium carnis delinquere possunt, puniantur tamen mitius, quam adulti.

Gregorius. c.

Pveris grandiusculis peccatum nolunt attribuere, quidam, nisi ab annis 14. cum pubescere coeperint. Quod merito crederemus, si nulla essent peccata, nisi que membris genitalibus admittuntur. Quis vero audeat affirmare furta, mendacia, & perjuriam, non esse peccata? At his plena est puerilis ætas: quamvis in eis non ita ut in majoribus punienda videantur.

CAP. II.

Tuer non debet ita severe puniri sicut major, nec pater ex delicto filii impuberis tenetur.

Alexander III. Hermoin. Episcopo.

Referente nobis d. H. intelleximus, quòd cum N. filius ejus decennis cum aliis pueris sagittaret, quidam nepos ejusdem H. sagitta percussus, inierit: quòd idem filius ejus cum inter alios luderet, fortuito casu dicitur peregrisse: propter quòd Abbas sancti Remigii à præfato H. secundum consuetudinem illius terræ, c. solidos instantius requirebat: [1 & 7.] Unde quoniam e in pueris relinqui solet inultum, quòd in aliis profectioris ætatis humanæ leges dicunt severius corrigendum: mandamus, quatenus si constiterit filium prædicti H. intra 14. ætatis suæ annum eundem excessum commisisse, memoratum Abbatem moneas & compellas, ut ab eodem H. prædictos c. solidos propter illam consuetudinem non exigat, nec ab ipso pro temporali poena requiratur. [1 Ad nostram audientiam appellavit.]

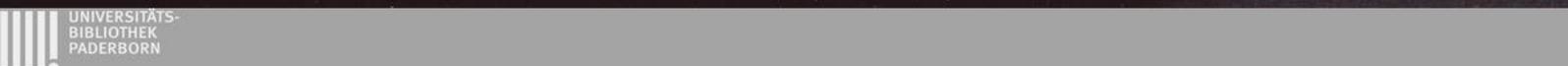
DE CLERICO VENATORE.

TITVLVS XXIV.

CAP. I.

Clerico prohibetur venatio, & contra facientis poena imponitur. b. d. cum sequen.

a Barren. b Acherontin. al. Acherontin. c In plerisque vulgatis, Greg. nonus in manifesto plurimum, ut est impressus, in veteri comp. c. 1. eod. tit. Augustino creditur: verum unde sit scriptum, nondum est inventum. d C. 2. eod. tit. in 1. comp. e al. Verum quoniam, f illam. g Vide conc. Trid. sess. 24. de reform. c. 22. §. visitu in super. & Bernard. Diacon. in pract. crimin. can. cap. 26.

Ex Concilio Aurelianen.

Epis copum ^a, Presbyterum aut Diaconum, canes aut accipitres, aut huiusmodi ad venandum habere non licet. Quod si quis talium personarum in hac voluptate saepius detentus fuerit, si Episcopus est, tribus mensibus a communione: si Presbyter, duobus: si Diaconus ab omni officio suspendatur.

CAP. II.

Summatum est super capitulo proximo.

Ex eodem.

Omnibus servis Dei, venationes & sylvaticas vagationes cum canibus, & accipitres aut falcones habere interdicimus.

DE CLERICO PERCVSSORE.

TITVLVS XXV.

CAP. I.

Clericus saepe alium percussit, & monitus non desistens, deponendus est.

Ex Concilio Agathen. ^b

Si quis aliquo gradu [sacro] percussor extiterit, corripatur a crimine: & si non emendaverit, deponatur.

CAP. II.

Duobus mensibus a missarum administratione suspenditur Episcopus, qui crudeliter aliquem sustulit facit.

Gregorius Tarentino Episcopo.

Praeterea quoniam mulierem propter delictum suum contra ordinem sacerdotii caedi crudeliter sustibus deputasti. Quam licet exinde (cum post octo menses decellerit) minime arbitramur fuisse defunctam: Tamen quia ad ordinem tuum noluisse habere respectum, duobus te mensibus ab administratione missarum statuimus abstinere.

CAP. III.

Non puniatur clericus ut homicida, si fuit ipse in conspectu pro parte violentiam repellentium, licet ibi aliqui mortui sint, & ipse lapides proiecit, ex quo nullum ipse percussit.

Alexander III. Lucen. Episcopo.

Praesentium e lator, in quodam conspectu adferit & fuisse, pro parte tamen illorum, qui violentiam repellant: in quo lapides ipse proiecit, sed aliquem non percussit. Quem nos (quia per alios illic aliqui dicuntur occisi) a celebratione missarum per biennium praecipimus abstinere. Mandamus itaque, ut si alia non impedierit, decurso huiusmodi temporis spacio, ad sui officii executionem eum admittas.

CAP. IV.

Clericus, qui fuit in conspectu, ubi aliqui fuerant occisi, sine eius facto vel consilio, de iure communi promovetur potest. h. d. secundum intellectum, qui plus placet Panorm.

Celestinus III.

Continentia d literarum: [1 & 7.] Cum P. acolythus cum quibusdam ad resistendum praedonibus arma sumpserit, in conspectu illo tres fuerunt ab aliis vulnerati ad mortem, ita tamen, quod illa homicidia neque facto eius neque consilio perpetrata fuerunt: & infra. Consul. t. r. quod cum praedictum acolytham ad frugem melioris vitae transivisse dicatis, poterit ipse ad subdiaconatus ordinem promoveri, & altaris ministerium exercere.

[1 Vestrarum inspecta, qua significasti nobis quod.]

^a C. i. eod. tit. in 1. comp. ^b addi potest ca 3 ut refert Bure. 1. 2. Decr. c. 170. & Ivo p. 6 c. 231. sed in eo consilio nondum repertum est. ^c C. 3. eod. tit. in 1. comp. & post conc. Lat. p. 20. c. 11. ^d C. 1. De cler. perc. in 2. comp.

DE MALEDICTIS. ^a

TITVLVS XXVI.

CAP. I.

Maledicens Papa puniendus est, ut alii deinceps deterrantur, & ipse arceatur.

Clemens III.

Innouit ^b nobis: & infra. Quia nobis per literas retulisti, quod cum I. clericus multis coram adstantibus verba quaedam in depressionem officii & beneficii nostri protulit, ipsum a temeritate sua compescas. Vt poena illius alius terrorem incuriat, ne de cetero contra Rom. eccl. in talia verba prorumpant.

CAP. II.

Ille ponitur poena blasphemantis Deum, vel aliquem sanctum, & maxime virginem gloriosissimam.

Gregorius IX.

Statuimus ^c, ut si quis contra Deum vel aliquem sanctorum suorum, & maxime beatam virginem, linguam in blasphemiam publice relaxare praesumpserit per Episcopum suum poena subdatur inferius adnotata videlicet, quod in septem diebus dominicis per totam ecclesiam in manifesto (dam aguntur missarum solennia) blasphemus existens, ultimo illorum die dominico pallium & calcamenta non habeat, ligatus coram collum, septemque ^d praecedentibus sextidies in pane & aqua jejunet, ecclesiam nullatenus ingressus. Quolibet quoque praedictorum dierum tres sumpserit, & hinc duo reficiat pauperes, sive unum. Et hoc ad hoc eius suppetant facultates, id in poenam aliam commutetur, cui etiam si renuerit recipere ac peregrae penitentiam supradictam, ecclesiae interdicitur ingressus & in obitu ecclesiastica careat sepultura. Per temporalem praeterea potestatem coactione (si necesse fuerit) Episcopi diei: adhibita contra eum, blasphemus si dies fuerit, quadraginta solidorum, alioquin triginta, sive viginti: & si ad id non sufficiat, quinque solidorum usualis moneta poena mulctetur, nullam in hoc misericordiam habiturus, quod etiam inter alia communitatum statuta ponatur.

DE CLERICO EXCOMMUNICATO, DEPOSITO,

TO, VEL INTERDICTO MINISTRANTE.

TITVLVS XXVII.

CAP. I.

Clericus depositus celebrans, excommunicatur.

Ex canone Apostolorum.

Si quis Episcopus, Presbyter vel Diaconus depositus iuste pro certis criminibus ausus fuerit adrectare ministerium sibi dudum commissum, hic ab ecclesia abscindatur.

CAP. II.

Degradatus vel suspensus celebrans, & monitus non desistens, excommunicatur: & si nec sic desistat, pro seculari exilio damnatur.

Ex concilio Antiochen.

Si quis ^f Presbyter aut alius clericus fuerit degradatus, aut ab officio pro certis criminibus suspensus, & ipse per contemptum & superbiam aliquid de ministerio sibi interdico agere praesumpserit, & postea ab Episcopo suo correptus, in incepta praesumptio-

^a In Cod. Barb. & altero manus. Vaticana ita: De clericis maledicto. ^b Ca. un. eod. tit. de cleric. maled. in 2. comp. ^c Vob. Bernard. Diaz. in praef. crim. c. 103. Alter. de ag. affere. quall. 20. ^d Al. septem praecedentibus sex fuerit vel subsopuerit. in pane, & c. ^e Dicitur, depositus, deest in aliquo aut. ^f Cap. 2. eod. tit. in 1. comp.

per

CAP. VIII.

Valde collatio beneficii et facta, qui prius fuit excommunicatus, sed absolutus tempore collationis.

Idem Decano & Subdiacono a Pellavon. & magistro P. cano. Petragoricen.

Proposuit *b* coram nobis magister P. clericus Episcopi Tusculanen. quod G. sanctæ Mariæ in porticu Diacon. Cardin. in partibus illis Apost. sed. legationis fungente officio: quidam de Lemovicinio ei humiliter supplicarunt, ut eorum ecclesiam, quæ debito fraudabatur clericorum servitio, ordinaret: pro se ac magistro eodem precibus specialiter porrigentes. Ipse verò Lemovicen. civitatem ingressus, canonicos monuit, ut illos reciperent in socios & in fratres: maxime cum præbendâ v. vel iv. ab ultima ipsius ecclesie ordinatione vacassent: quibus post petitis & concessas deliberationis inducias non curantibus respondere, de præbenda Lemovicen. Cardin. prædictus eosdem clericos investivit: [1 & 7.] Cum autem dictus magister & Lemovicen. poenitentiaris in nostra fuissent præsentia constituti, & acta iudicii inspici fecerimus diligenter, per poenitentiaris testes intelleximus, quod Lemovicen. Episcopus pluribus annis antequam idem magister investitus fuerit, clericos Burgen. castri Lemovicen. & eundem P. nominatim (quem eorum dicebant consiliarium & fautorem) vinculo excommunicationis astrinxit. Per testes verò magistri P. probatur, quod est dictus Episcopus in Burgen. & eorum fautores tam clericos, quam laicos Lemovicen. excommunicationis sententiam protulisset, eos tamen per tres annos absolvit antequam dictus magister fuit investitus: [2 & 7.] Et quia idem Episcopus dicto magistro communicavit postea in ecclesia & in mensa: [3 & 7.] Quia verò sapè dictum magistrum investituræ suæ tempore à præfato Episcopo extrisse excommunicatum dictus poenitentiaris (sicut obtulerat) non probavit, cum ex adverso de absolutione & communiione dicti Episcopi fuerit facta fides: quod per dictum legatum de memorato magistro factum est, per definitivam sententiam duximus approbandam.

[1 Si verò probaret ipsum excommunicatum tunc temporis existisse, non postponens, quod de ipsi factum fuerat, revocare, qui mandatum ap. sed. exsequentes utriusq. partis confessionibus & allegationibus intellectis, eandem causam sufficienter instruatam, ad nostrum remisit examen.]

[2 Quibusdam Presbyteris usq. ad certum tempus in excommunicatione retentis, qui contra sententiam interditi præsumptu celebrare.]

[3 Hic regitur qua utraq. parti proposuit intellectui.]

CAP. IX.

Suspensus vel excommunicatus ignoranter celebrando nulla indiget dispensationis respectu irregularitatis, aliâ scilicet.

Gregorius IX. l. i. c. canonici

Pragensibus. c.

Apostolica sed. & infra. Verum quia tempore suspensionis ignari celebratis divina, vos reddit ignorantia probabilis excusatos. Cæterum si forè ignorantia crafta & supina aut erronea fuerit, propter quod dispensationis gratia egeatis, eam vobis de benignitate Apostol. indulgemus.

CAP. X.

Excommunicatus minori celebrari non est irregularis, sed peccat, & potest eligere, & ea, que sunt jurisdictionis exercere, licet non eligi: & si confert sacramenta, licet peccet, tamen collatio tenet, & suam habet effectum.

a Al. Subdecano. b C. un. eod. tit. in 4. comp. c Hic titul. ex manuscr. restitutus est: vulgati dissentiant. al. ita: Gregor. IX. l. i. c. canon. Pragen.

Idem.

Si celebrat a minori excommunicatione ligatus, licet graviter peccet, nullius tamen notam irregularitatis incurrit, nec eligere prohibetur, vel ea, que ratione jurisdictionis sibi competunt, exercere. Si tamen scienter talis electus fuerit, eius electio est irrita, pro eo quod ad susceptionem eorum eligitur, a quorum perceptione sanctis patribus est privatus. Peccat autem conferendo ecclesiastica sacramenta: sed ab eo collata, virtutis non carent effectu, cum non videatur à collatione, sed participatione sacramentorum (quæ in sola consistit perceptione) remotus. Dummodo non in contemptum ecclesiasticæ disciplinæ, videlicet contra prohibitionem superioris, communioni excommunicatorum pertinaciter se ingererit: in quo casu est anathemate feriendus.

DE CLERICO 6 NON ORDINATO
MINISTRANTE.

TITVLVS XXVIII.

CAP. I.

Clericus ministrans in penitentibus ad ordinem, quem non habet, deponendus est, & amplius non ordinandus.

Hormisdæ Papæ. c.

Si quis d. baptizaverit, aut aliquod divinum officium exercuerit, non ordinatus, propter temeritatem obijciatur de ecclesia, & nunquam ordinetur.

CAP. II.

Diaconus missam celebrans ad sacerdotium non promovetur: & a diaconatu suspenditur ad tempus: sed in beneficiis poterit ad tempus dispensari.

Urbanus III. Legim. e. Episcopo.

Ex literis tuz fraternitatis innotuit nobis, quod t. Diaconus cum non impossibilis ei manum, missam celebrationem usurpare præsumpsit: [1 & 7.] Consultationi tuz taliter respondemus, quod ad sacerdotis officium non poterit promoveri: à diaconatu quoque biennio vel triennio pro tua maneat provisione suspendus. De beneficio autem misericorditer agatur cum eo: ad sustentationem privatus, ad seculi negotia revertatur. Ut autem securius ei possis hanc misericordiam facere, agenda poenitentia diligentem & circa eum curam non definas exhibere: salubrius autem sibi absque dolo providebit, si ad regularem vitam se duxerit revertendum.

[1 Postmodum verò Demmo aspirante, rediit ad seculum & proprium cognoscens excessum, in tanto sibi periculo consilio, licet postularit: quia igitur super hoc tua nos duxerit, f. consilium, literis præsentibus.]

DE CLERICO PER SALTVM
PROMOTO.

TITVLVS XXIX.

CAP. I.

Qui ignoranter per saltum de Subdiacono fit Presbyter, post poenitentiam in Diaconum ordinatur, & postea poterit secum in sacerdotio dispensari.

a Vide Lovarr. in c. alma mater. de sent. ex. l. 6. & 7. Theobaldus 4. sent. dist. 11. & seq. & summissus, verbo excommunicatus. b In 7. manuscr. de non ordinato ministrante. c Al. Hincius. d C. i. eod. tit. in 1. comp. vide Bern. Diaz. in præd. crim. cas. 1. 11. e Legien. al. Lingen. f C. 2. eod. tit. in 1. comp. & post concil. Lat. sub Alex. III. p. 10. a. 62. g diligenter.

Inno.

Innocentius III. Bonon. Episcopo.

Te litera a continebant, quod (sicut ex relatione quorundam receperas) Presbyter diaconatus ordinem pretermisso, se fecit ad sacerdotii ordinem promoveri. Ipse tibi quoque secreto confessus est, se pro certo nescire, si restaliter se haberet, sed ex quo boni viri hoc adferebant, inter quos fuerat conversatus, credebatur assertioni eorum, eo quod tempore, quo ordines inferiores susceperat, inter annos discretionis fuerat constitutus: [1 & 2.] Mandamus, quatenus condignam poenitentiam pro huiusmodi negligentia injungas eidem: qua peracta (quia non intelligitur iteratum, quod factum esse nescitur) ipsum in Diaconum ordinare precures, & sic de misericordia eundem ministrare permittas in ordine sacerdotii.

[1 Tu igitur ipsum ad Apostol. sed. transmittens, nobis supplicasti humiliter, ut cum eo misericorditer agere dignaremur. Nos igitur ejus misericordia condolemus, s. i. per Apostol. sed.]

DE EO QUI FURTIVE ORDINEM SUSCEPIT. b.

TITVLVS XXX.

CAP. I.

Qui furtive recepit ordinem, si contra hoc facientes lata erat excommunicatio, sine dispensatione Papa, in se suscepto ministrare, vel ad superiorem ascendere non potest: sed si excommunicatio lata non erat, Episcopus & Abbas potuerunt dispensare. hoc dicit, cum duobus sequentibus.

Alexander III. Ligenen. Episcopo c.

Veniens ad nos P. nobis d. expoluit, se furtive ordinem diacon. suscepisse. Vnde f. r. respon. quod si non fuit a te vel ab aliquo Archidiaconorum, vel prelatorum tuorum sub anathematis interminatione prohibitus, tu ipse in promotione ipsius ad sacerdotale officium condigna satisfactione imposita (nisi alia impediant) pro arbitrio tuo dispenses. Si vero interminatio anathematis super hoc facta est, moneas eum, ut in aliquo monasterio seu canonia habitum suscipiat regularem: cui, ex quo in habitu illo aliquantulum tempore fuerit laudabiliter conversatus, poteris misericorditer providere: alioquin nulla ratione concedimus eum ad sacerdotalem ordinem promoveri.

CAP. II.

Summatum est supra capitulo proximo.

Celestinus III. e.

Um H. lator, f. presentium, sicut nobis sua quaestione monstravit, ad tuam (ordinationis causa) presentiam accessisset, iuxta consuetudinem patrie sibi quatuor minores ordines contulisti: quibus non contentus, subdiaconatum temerario ausu recepit. Quia vero idem clericus in hoc facto multum excessit: Mandamus, quatenus eum in minoribus duntaxat ordinibus celebrare permittas. Si vero domum religionis intraverit, & ita mores ejus exegerint, (Abbas si voluerit) in aliis poterit ordinibus dispensare.

CAP. III.

Summatum est supra cap. 1.

Idem.

Innotuit nobis g, quod G. clericus & alii duo de dicecesi tua ad G. quondam Segant. Episcopum, ut ordines reciperent ab eo, accesserunt. Cumque ab eo

a Cap. 1. eod. tit. in 2. compil. b Quid sit ordinem furtive suscipere, prater Pannormitanum & aliorum, tradit Hostiensis in summa eod. tit. & Bernard. Diaz. in pract. crim. can. c. 21. c Linconen. at. Lavenon. d. C. 1. eod. tit. in 1. compil. & post Conc. Lat. sub Alex. III. p. 26. c. 9. e Clemens III. f. C. 1. eod. tit. in 1. compil. g Cap. 2. eod. tit. in 2. compil. vid. allegata in preced. e. hoc eod. tit. & Conc. Trid. sess. 23. de refor. c. 12. 13. & 14.

dem Episcopo sub excommunicationis sententia fuisset inhibuitum, ne quis se ad duos ordines suscipiendos ingereret, praedicti clerici nihilominus subdiaconatus & diaconatus ordinem clandestine susceperunt: [1 & infra.] Consul. tur taliter respond. quod ordinati in susceptis ordinibus de juris rigore ministrare non debent. Verum, tamen ad religionem aliquam voluerint se transferre, & peracta poenitentia pro arbitrio tuo eis injuncta, eundem laudabiliter fuerint conversati, processu temporis cum eis poteris de nostra licentia dispensare, ut postmodum susceptorum ordinum executione latentur.

[1 Quia igitur quid tibi agendum sit pro his nos duxit tuo s. consulendi.]

DE EXCESSIBVS PRAELATORUM & subditorum.

TITVLVS XXXI.

CAP. I.

Movet prelatos abstinere a gravaminibus subditorum, & aliqua enumerat, & geminam poenam imponit contra facientibus.

Alexander III.

Pervenit b ad audientiam nostram: [1 & infra.] Cum autem Presbyteros, qui filios & fratres benignè ac fraternam debeatis charitate fovere: Mandamus, quatenus in eos tallias & exactiones indebitas exercere nullatenus praesumas, nec de cetero irrationabiliter gravetis, vel inhonestè tractetis eosdem, aut sine iudicio capituli suspendere, vel eorum ecclesias interdito subicere attendetis, neque duas ecclesias, quarum unam sufficere videbitis, permittatis illos tenere, nec aliquid excommunicare sine ordine iudicario praesumas. Scituri pro certo, quod si huiusmodi rumores de vobis iterum ad aures nostras pervenerint, pro tantis excessibus vos taliter puniemus, quod timore poenae vestrae ceteri a similibus abstinerebunt c.

[1 Unde si verum est, misamur plurimum: & adversus vos de iure movemur, quod in Presbyteros, qui sunt in vestra jurisdictione constituti, singulis annis, quasi in ser vos mercenarios, talliam faciatis, quibus nisi ad voluntatem vestram pecuniam solverint, divinum officium interdicitur, & vos vilitè & inhonestè interim tractatu, quod ipsos iacui despicibiles reddatis. Ideo si hac vera sunt, gravi debetis ultione feriri.]

CAP. II.

Non potest Episcopus sine causa ecclesiam alteri subiectam ab illius subiectione & obsequio liberare.

Idem Cantuariensi Archiepiscopo.

Ad hanc d, quoniam Episcopus plures ecclesias a consuetudine & obsequio Archidiaconorum liberatas constituit & immunes, per quod redditus diminuit eorundem: Mandamus, quatenus factum Episcopi super hoc corrigas & emendes, & ita provideas, quod praefatis Archidiaconis consuetudines, quas Presbyteri in ecclesiis suorum Archidiaconatum debent, plenarie conserventur: & illis debita reverentiam exhibeant & honorem.

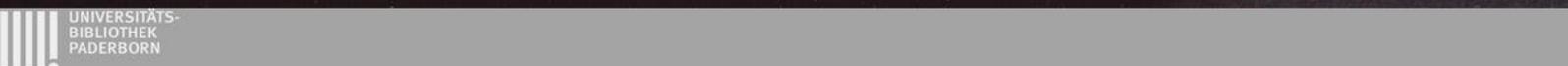
CAP. III.

Habens subiectionem seu collationem beneficiorum, illud pro suo usu ceteris non potest, seu sibi conferre.

Idem Exoniens. Episcopo.

Ad aures e nostras pervenit, quod quidam Archidiaconi tui se in ecclesias, quae in suis Archidiaconatibus vacant, auctoritate propria intrudere non ve-

a Temporum. b Ca. 1. eod. tit. in 1. compil. c Vid. l. 2. in prin. C. ad l. l. ul. repe. & institut. de excom. s. hodie autem, in fin. d Cap. 2. eod. tit. in 1. compil. & post Concil. Lateran. p. 24. ca. 4. e Ca. 3. eod. tit. in 1. compil. & post Conc. Lateran. sub Alexan. III. part. 2. c. 3.

rentur: [& infra.] Mandamus, quatenus eos, qui in tali modo ecclesias occupant vel occupatas detinent, ad easdem dimitendas censura ecclesiastica compellas, & easdem ecclesias de personis idoneis ordinans, praefatos Archidiaconos pro tanta praesumptione debita cures animadversione punire.

[1 Et sic ipsas ecclesias detinere non erubescunt. Attendentes itaq. absonum & omni rationi contrarium tanta praesumptionis excessum, nec volentes inuicem illud relinquere. f. r. per ap. f.]

CAP. IV.

Contra naturam incontinentes, si sunt clerici, depomuntur & in monasterio detruduntur: si laici, excommunicantur.

Idem in concilio Lateranen. a

Clerici: & infra. Quicumq. illa incontinentia, quae contra naturam est (propter quam ira Dei venit in filios diffidentiae, & quinque civitates igne consumpsit) deprehensi fuerint laborate, si clerici fuerint, deiciantur à clero, vel ad agenda poenitentiam in monasteriis detrudantur. Si laici, excommunicationi subdantur, & à cœtu fidelium fiant penitus alieni.

CAP. V.

Subditus non tenetur parere superiori, aliquid exigenti vel praecipienti contra tenorem sui privilegii.

Idem.

Sanè si Episcopi à aliquibus abbatibus, praeter debitam obedientiam contra libertatem ordinis à pra. n. & à nobis indultam exigunt, liberum sit abbatibus auctoritate Apost. quod petitur denegare.

CAP. VI.

Vicarius ecclesiae usurpans sibi ipsius ecclesiae personatam contra praefatum iuramentum, ad officii sui executionem admitti non debet.

Idem Norwicensem Episcopo.

Illud e etiam de vicariis, qui personis fide & sacramento obligati sunt, duximus statuendum, quod si personatum sibi falso assumentes, contra personas se erexerint, & super hoc in iure confessi fuerint vel convicti, de cetero in eodem Episcopatu ad officii sui executionem nullatenus admittantur.

CAP. VII.

Excommunicatio lata contra subditum, quia non patet contra privilegium sibi à superiori concessum, non tenet.

Clemens III.

Quia ad ad quorundam: [1 & infra.] Ideoque di. v. Apostol. auctoritate concedimus, ut si ecclesiarum praelati numerum evulsionis & personarum in Lateranen. concilio constitutum, cum ecclesias visitant, excedere forte praesumpserint, & pro illis procuracionem exegerint, liberam sit vobis auctoritate Apostolica denegare: & si propter ecclesias vestras vel clericos aliquam sententiam promulgaverint, ipsam decernimus non tenere.

[1 Multitudo concordandi in concilio fuerit Lateranen. multa deliberatione statutum, ut Archiepiscopi, Episcopi, Archidiaconi, Archiepiscopi, & Decani certum evulsionum numerum, & personarum in ecclesiis visitationibus non excedant: quia sicut audivimus quidam ex praedictis personis id in ecclesiis vestris nequaquam observant, super hoc communitati vestrae attentius duximus salubriter providendum.]

CAP. VIII.

Tralatus inferior circa Episcopum, non potest suam ecclesiam, vel sibi subiectam alteri unire sine Episcopi consensu, etiam metropolitanam auctoritate interveniente, hoc dicit, & est casus multum allegabilis.

Celestinus III. Faustinus Episcopo. e.

a Idem scil. Alexan. III. in Conc. Lat. c. 11. & 12. tit. de cohab. cler. & mul. in 1. comp. b Cap. 1. eod. tit. in 1. comp. c Ca. 1. tit. de iurejur. in 2. comp. & post Conc. Lat. sub Alex. III. p. 39. c. 2. d Cap. 3. eod. tit. in 2. comp. Vid. citatos in c. cum ex officio sup. de preser. e Faustinus habet verum comp.

Sicut unire Episcopatus, atque potestati subicere aliorum, ad summum Pontificem pertinere dignoscitur: ita Episcopi est ecclesiarum suae dioecesis unio, & subiectio earundem. Cum itaque prior Graden. monasterium suum, quod est in tua dioecesi, & de tuo debet ordinari consensu, monasterio de Accato a (tuo assensu minime requisito) subiecerit, si unierit: quod fecit inconstitutum, tibi liceat, auctoritate nostra (sicut iustum fuerit) infirmare. Non obstante assensu vel confirmatione, quam metropolitanus interposuisse proponitur, cum in dioecesi sui suffraganei absque ipsius assensu non debeat aliquid contra constitutiones canonicas attentare, nos quoque id decernimus irritandum.

CAP. IX.

Suspendi debet clericus, qui de suo crimine publici gloriatur.

Innocentius III. Archiepiscopo sancti Andreae de Pal. b

Quam sit grave crimen in clericis, cum malefocrint gloriari, nullus sanæ mentis ignorat. Antepimus sanè, quod cum R. Deserien. P. niam suam eandem f. nomine tradiderit in uxorem, P. Diaconus non erubuit publicè a confiteri, se mulierem praedictam carnaliter cognovisse: unde factum est, quò i vir ad propria eam remitteret, cui fuerat matrimonialiter copulata. Ideoque mandamus, quatenus si tibi confitentis de praemissis, appella. cessant. praefatum clericum ab officio & beneficio suspendere non postponas, compellens veritas, ut uxorem suam recipiat, eique (sicut iustum est) officium exhibeat maritale.

CAP. X.

Clericus auctoritatem vel consilium alicuius vel inferioris benedictio praesens, irregulari efficitur.

Idem Episcopo Hispanen. e & Abbati de Tolosa, & Prioribus Lombardis.

Ex literis vestris f accepimus; quòd cum ad Albigensem ecclesiam unà cum Pisanò Archiepiscopo tunc Episcopo Verceilen. accessisset, visitationis officium impleturi: Albigenensis Episcopus inter cetera, quae proposita fuerant contra ipsum, ore proprio confessus, quòd cum quidam in villa quadam ad eum jurisdictionem spectante infamaretur de furto, & ibidem illud inficiaretur omnino, offerens, quòd candentis ferri iudicio se purgaret, & ut suspendio puniretur si deficeret in eodem: dictus Episcopus requisivit à iudice, quid super hoc videretur eidem: & cum iudex respondisset ut fieret sicut fur ipse dixerat, ferum candens in ipsius praesentia Episcopi est allatum: quòd cum accepisset fur ille, combustus est: unde iudex veritatem quid sibi super hoc videretur, consuluit Episcopum memoratum. Qui respondit, quòd si fur sic evadent, malum esset: quanquam affirmet se verbis talibus locum fuisse: Auditis quantus est clamor populi, omnes dicunt, malum est si liceverit impunitus: & sic Episcopus & iudex villam ipsam cum multitudine sunt ingressi, in quorum praesentia praedictus fur est suspensus: propter quod ipsum cum literis vestris ad sedem Apostolicam destinastis: sed idem nihil super his proposuit coram nobis, nec literas vestras vidimus, licet idem se nobis illas afferat praesentasse. quinimò b cum dictus Archiepiscopus ad sedem Apostolicam accessit, qui nobis huiusmodi rei seriem plenarie indicavit, idem Episcopus à nostra discessit praesentia, & perquisitus non potuit inveniri. Nos autem quia idem Episcopus non solum in iudicio i candentis ferri, verumetiam in fuitis

a Acreto. al. Aterato. b Pallu. al. Pallian. c Ca. eod. titul. m3. compilat. d proficere. e Ipar. & Abbati de Tolosa. f Ca. 3. eod. tit. in 3. compil. g illius. h al. ita: quoniam statim cum, &c. i Cur iudicium ferri candentis sit illicitum, praesens luculenter B. Thom. 2. 2. q. 95. art. 8. ad 3. arg. s. penult.

spendio graviter noſcitur deliquiſſe, cum his non tantum auctoritatem praefiterit, verum etiam praefentiam exhibuerit corporalem, ipſum indignum altaris ministerio reputamus. Cuiusmodi pontificale officium sine altaris ministerio non valeat adimpleri: mandamus, quatenus ut episcopatum cedat moneatis eundem, alioquin ipſum ab Albigan. ecclesia amoves. faciat eadem per electionem canonicam de persona idonea provideri.

CAP. XI.

Collatio beneficii facta indigno occultata caſſari debet, & confeſſionem ſecundo ante caſſationem prima collationis, privari debet hac vice poſtulate conferendi.

Idem Archiepiſcopo, & majori monaſterio & ſacris Iuliani Abbatis Thronen.

Inter dilectos filios B. & P. a canonicos Pictaven. ſuper ſuccentoria Pictaven. eccleſia quaſtione ſuborta, utroque aſſerente ſuccentoriam ipſam ſe per Pictaven. cantorem [ad quem ejus donatio pertinebat] canonicè aſſecutum: [& infra.] Nos igitur atteſtationibus utriuſque partis inſpectis, invenimus eſſe probatum, eundem P. publicum aleatorem eſſe, ac uſurarium manifeſtum b, utpote qui undecim denarios pro duodecim murave- rat in ludo: unde licet ad palliandum tanta praſumptio- nis exceſſum propoſuerit, quòd hoc fecerit juxta conſue- tudinem Gallicorum clericorum, qua ferè univerſi cleri- ci mutant ſic frequenter & ludunt: nos tamen, qui ex officii noſtri debito peſtes huiusmodi extirpare propo- nimus, atque ludos voluptuoſos (occaſione quorum- ſub quadam curialitatis imagine ad diſſolutionis mate- riam devenitur) penitus improbamus, excuſationem praedi- ctam, qua per pravam conſuetudinem (qua corruptela dicenda eſt) palliatur, frivolam reputantes, cum in illis magis plectibilis ſit offenſa, per quos ad excuſan- das excuſationes in culpis, delinquendi auctoritas uſur- patur: quòd circa eundem P. de ſuccentoria factum eſſe dignoſcitur, propter indignitatem & vililitatem ipſius duximus irritandam. cum perſonis vilibus & indignis portæ dignitatis patere non debeant, juxta legitimas lan- ctiones. Praeterea contra praefatum B. fuit manifeſte [per c teſtes] probatum, quòd de conſcientia iudicum ultima clauſula inſerta non fuerat in literis eorundem, ſicut in ipſorum depoſitionibus exprimitur evidenter: & infra. Unde pars altera proponebat, quòd cum praedi- ctus B. ſcienter uſus fuerit literis ſic falſatis, debeat tanquam falſarius omninò repelli. Verum nos atten- dentes, quòd etſi conſtaret, quòd dicta clauſula literis illis fuiſſet appoſita, praeter conſcientiam iudicum d praedi- ctorum, quia tamen fides facta nobis non fuit, quòd dictus B. illam clauſulam appoſuerit, vel procu- raverit, ut ab alio poneretur, vel etiam, quòd ſcienter uſus fuerit literis ſic falſatis, ab huiusmodi falſitatis obje- ctu eundem duximus abolendum: maxime cum poſt- quam ſibi hoc obiectum fuit, praetermiſerit uti eis: & infra. Cum igitur per depoſitiones duorum teſtium nobis conſtituerit e, quòd conſeſſio P. facta praecèſſe ſit, quanquam propter indignitatem ejuſdem meruit repro- bati, conſeſſionem poſtmodum B. factam irritam decr- etimus & inanem. Quia verò cantor adeò inhoneſtum ſe habuit in hoc facto, ut prima donatione non repro- bata, ſecundam facere attentaverit, & dignum ſit, ut in eo quis puniatur, in quo viſus eſt deliquiſſe: in hoc ejus

a C. 4. eod. tit. in 2. compil. b Vid. e. quoniam in omnibus. ſup. de uſur. & Bernard. c. 2. c Ha duò voces, per teſtes, deſunt in antiquis exemplaribus. alij ſunt etiam a veteri compil. & omnibus Vaticanis. d vox praediſtorum, deſt in antiquioribus Codicib. e Vid. l. ubi numerus. C. de teſt.

duximus varietatis in conſtantiam puniendam, ut conce- dendi ſuccentoriam ipſam hac vice nullam habeat fa- cultatem: praefentium vobis auctoritate mandantes, con- cedimus, quatenus eadem auctoritate noſtra ſuffulci, perſonæ idoneæ aſſignetis.

CAP. XII.

Cognoſcere de cauſa matrimoniali, item poenitentia publica & indulgentia concedere, ſpectat ad dignitatem Episcopalem. Unde inferior praelatus de hiſ ſe immiſſere non debet, niſi ei competat de jure ſpeciali.

Idem in Concilio generali a.

Accedentibus ad nos de diverſis mundi partibus Episcoporum querelis, intelleximus graves & grandes quorundam Abbatum exceſſus, qui ſuis finibus non contenti, manus ad ea, quæ ſunt Episcopalis dignitatis, extendunt: de cauſis matrimonialibus cognoſcendo, in- jungendo publicas poenitentias, concedendo etiam in- dulgentiarum literas, & ſimilia praefumendo: unde con- tingit interdum, quòd vileſcit Episcopalis auctoritas apud multos. Volentes igitur in hiſ & Episcoporum dignitati, & Abbatum providere ſaluti, praefenti decreto firmiter prohibemus, ne quis Abbatum ad talia ſe praefumat ex- tendere, ſi proprium voluerit periculum evitare, niſi for- ſan quiſquam eorum ſpeciali conſeſſione, vel alia legitima cauſa (ſuper huiusmodi valeat ſe tueri.

CAP. XIII.

Ad revelandum peccatorem, ſive peccatum in poenitentia con- feſſum, ſacerdos compelli non poteſt.

Honorius III. P. ti. Pudentiana b Presby- tere Cardinali.

Dilectus filius Ioannes Presbyter expoſuit & conque- rendo, quòd rector fraternalitatis urbis ipſum ad re- velandum fures, & quòd ſuper quodam furto, ſibi tan- quam ſacerdoti fuerat revelatum, vel ad ſatiſfaciendum exinde damnum paſſo arctare nitentes, in eum (niſi alterum praemiſſorum efficeret) tulerunt ſententiam interditi. Quia igitur pernicioſum eſſet praediſtum Presbyterum ſibi taliter credita revelare, ac cogi ad id quòd non rapuit, exolvendum: Diſ. t. mandamus, quatenus praefatos re- ctoreſ coram re conveniens injungas eiſdem, ut à memo- ratum Presbyteri gravamine penitus conſueſcant.

CAP. XIV.

Privati homines regulariter nequeunt conſtituere collegium, & habere ſigna collegii, niſi ſpecialiter concedatur.

Idem Propoſito R. & I. Archidiacono Suſſonen.

Dilecta in Chriſto filia Abbatia Iotrenen. nobis inſu- nuare curavit, quòd cum Presbyteri & clerici Iotren- en. eccleſiæ Meldenſis dioceſis, non conſueverint prop- rium habere ſigillum, nec ſint unum corpus, ita quòd capitulum d appellaretur, nihilominus contra volun- tatem ipſius (quæ ipſorum caput eſt & patrona) ſigillum habere contendunt: [i & infra.] Diſ. v. mandamus, quatenus ſi vobis conſtituerit ita eſſe, diſtis Presbyteris & clericis auctoritate noſtra inhibeat expreſſè, ne praſu- mant vel de novo fabricare ſigillum, vel uti eo, ſi forte noviter fuerit fabricatum.

[i In ipſius praediſtorum & gravamen, quare d eſt à nobis pe- titi mōtibus. Quia verò nobis non conſtitit de praemiſſis.]

CAP. XV.

Qui contra ſuſtinentem negat praelatum dominum ſuum, vel co- ram iudice ſeculari de ipſo conqueritur, vel ipſum invadit, deponi debet.

a Idem ſcil. Innocent. III. in Concil. gener. ca. 60. & cap. 1. eod. tit. in 4. compil. b Pro Prudentiana, reſcriptum eſt Prudentiana, ut ſup. c. 31. de electione. c Vid. can. omnis. inſr. de pan. & rem. d Appellentur.

Idem a S. Alberti Archidiacono. Abbati de Annona
& præposito Cameracensi.

Gravem & dolorem non vacuum: [i & infra.] Dif-
v. mandamus, quatenus si vobis confiterit Archi-
diaconum semel, & secundo contra fidem homagii præ-
stiti, ac debitam reverentiam, Episcopus suum esse do-
minum negasse, vel in foro seculari deposuisse b contra
eum super rebus spiritualibus quæstionem, aut tam inva-
sori Episcopi & sociorum ejus, quam fratri ejus, vel e cõ-
plicitibus suis causam vel consilium præbuisse: ipsum tan-
quam membrum putridum ab Ambian. ecclesia perpe-
ruid abscondatis, beneficia sua facientes personis idoneis,
per illos, ad quos donatio pertinet, assignari.

[i Ac toti clero contumeliarum aculeus circumferentem recepim-
mus quæstionem: quod cum ven. f. n. Ambrian. Episcopus quæ-
dam beneficium vacans, quod altore dicitur, cuidam idoneo, prout
ad se spectare credebatur, absente Archidiacono Ambian. contulisset:
Idem Archidiaconus stipatus caterva fratru sui & quorundam a-
liorum, accedens ad Episcopum memoratum, & proponens quod ei
injuriatus fuerat super hoc, infligit apud eum, ut sine causa cogniti-
one à beneficio ipso profusus amo veretur ab eo institutus.]

CAP. XVI.

Titul. xv. gravamina illata religiosis, à quibus præcipit prælato
abstinere.

Gregorius I X. Universis ecclesiarum præ-
latis.

Nimis iniqua: & infra. Cum religiosi viri abnegan-
tes salubriter semetipsos, elegerint in paupertate
Christo pauperi ad placitum famulari, tanquam nihil
habentes, & omnia possidentes: non desunt plerique
tam ecclesiarum prælati, quam alii, qui cæca cupiditate
seducti, propriæ aviditati subtrahi reputantes, quicquid
prædictis fidelium pietas elargitur, quietem ipsorum
multipliciter inquietant d. Volunt namque contra re-
gulam à sede Apostolica approbatam, & sui ordinis in-
stituta, ipsis iniuris eorum confessiones audire, ac eis in-
jungere penitentias, & eucharistiam exhibere: nec vo-
lunt, ut corpus Christi in eorum oratoris reservetur:
& fratres ipsorum defunctos, apud ecclesias suas com-
pellunt sepeliri, & eorum exequias celebrari: & si quis
decedentium fratrum alibi, quam in suis ecclesiis eli-
gat e sepulchrum, funus primo ad ecclesias suas deferri
cogunt, ut oblatio suis libus cedat. Nec sustinentes
eos habere campanam vel cæmeterium benedictum,
certis tantum temporibus permittunt ipsos celebrare
divina. Volunt quoque in domibus eorum f certum
numerum fratrum, sacerdotum, clericorum, & laico-
rum, necnon cereorum, lampadum & ornamentorum,
pro voluntate sua taxare, ac residuum cereorum, quan-
do noviter apponuntur, exigunt ab eisdem. Nec permit-
tunt g, quod novi sacerdotes eorum alibi, quam in ec-
clesiis suis celebrent primas missas, eos nihilominus
compellentes, ut in quotidianis missis, quæ in suis lo-
cis & altaribus celebrant, oblationes ad opus eorum
recipiant & reservent: quicquid etiam eis, dum cele-
brant missarum solennia, intra domorum suarum am-
bitum pia fidelium devotione donatur, ab ipsis extor-
quere oblationis nomine contententes, quod eisdem
tam in ornamentis altaris, quam in libris ecclesiasticis
absolutè confertur, vindicant perperam juri suo. Quo-
circa mandamus, quatenus universi & singuli à præno-
tatis gravaminibus desistatis, subditos vestros ab hujus-
modi arctibus compescendo.

CAP. XVII.

Titul. xii. gravamina prædicatorum & minorum, à quibus præ-
cipit prælato abstinere.

a alt. idem Abb. S. Alberti Archidiacon. de Annona, &c.
b denegasse. c al. cum complicibus. d inquietent. e eligi.
f eorundem. g ut.

Idem universis ecclesiarum prælatis.

Nimis a prava: & infra. Cum quidam viri religio-
si, utpura fratres prædicatorum & minores (quorum
ordinem & regulam fed. Apostol. noscitur approbasse)
in arctissima b paupertate Christo pauperi famulante,
plerique prælati & alii eos ad synodos suas cogunt ac-
cedere, ac suis constitutionibus subjacere: nec his con-
tenti, capitula & scrutinia in locis fratrum pro his con-
rigendis facturos se comminantur, fidelitatem juramen-
to firmatam ab eorum ministris & custodibus exigen-
tes: eis quoque, ut tam extra civitates, quam intra cum
eis processionaliter veniant, ex levi causa mandantes,
excommunicationis sententiam fulminant in benefi-
cios ipsorum: & idipsum fratris committentes,
eos de locis, in quibus Domino famulantur, stragunt
amovere, nisi eis obediunt in omnibus supradictis. Ad
hoc c ne fratres ad d honorabiliores civitates, & vil-
las, ubi religiosè ac honestè valeant commorari, a po-
pulis devotè vocati accedere audeant inhiibentes, tam
in accedentes fratres, quam in receptatores e eorum
præsumunt excommunicationis sententiam promul-
gare. Ab eis etiam de horum fructibus decimas, nec
non de habitaculis fratrum (sicut de lazariorum domi-
bus) contendunt redditus extorquere: ascendendo, quod
nisi fratres morarentur ibidem, ab aliis habitantibus
proventus aliqui solverentur, & ut ipsos sine subtra-
totaliter ditioni, eisdem ministris & custodibus volunt
præficere pro sua arbitrio voluntatis. Quocirca man-
damus, quatenus universi & singuli à prænotatis gra-
minibus desistatis, subditos vestros ab hujusmodi arcti-
bus compescendo.

CAP. XVIII.

Non servari interdictum, iustus est ab officio & beneficio, &
omni jurisdictione. h. d. secundum verum institutum.

Idem Archiepiscopo Bracaren.

Tanta est clavis Petri: & infra. Ad confusionem p.
Episcopi quondam Colabrien. non potest in me-
moriâ non venire, quantum in nos & ecclesiam Ro-
manam deliquerit, delixerit Petri claves, & ecclesiasti-
cam laeserit potestatem: cum non solum interdicti sen-
tentiam (quam servaverat ab initio) temere violavit,
verum etiam induxit alios, imò compulsi, non servavit
& quos inducere monitis, & flectere minis ac ter-
roribus ad violandam interdicti sententiam nulla peni-
tatione, post atroces injurias, amissionem honorum
spoliationem parentum, dignitatibus, præbendis,
& beneficiis spoliatis, coegit miserabiliter credere,
ea suis in hac parte fautoribus non absque quæ-
sitione temeraria conferendo, quæ omnia idem prælo-
pus in nostra & g fratrum nostrorum præsentia pu-
blicè recognovit. Licet autem memoratus Episcopus
in manibus nostris spontanea efferit voluntate, non
volentes tamen, ut hi qui hujusmodi sententiam interdic-
ti non sunt veriti temeritate propria violare, ac reser-
pere dignitates, præbendas, ac beneficia aliorum, qui
absque culpa & sine causa rationabili eis fuerant spo-
liati, severitatem effugiant canonicæ ultionis, ne scilicet
perversitas transeat præsumptio in exemplum, a
auctoritate Dei omnipotentis, omnem institutionem,
destitutionem, collationem præbendarum, benefi-
ciorum ac dignitatum præsumptis per eundem Epi-
scopum, & excommunicationis seu interdicti sen-
tentias, in quoscunque hac occasione prolatas ab eo
post interdicti violationem ejusdem, decernimus
irritas & inanes. Quia verò ubi magis exceditur, ibi

a De cogendo synodo & qui sint vocandi, vid. Concil. Trient.
sess. 24. de reform. cap. 2. b altissima. c ad hoc. d in-
venit. e receptores. f Bracaren. & Colabrien. seu Col-
brien. Episcopatus sunt verusissimi in Portugalia. g al. lat.
& in fratrum, &c.

est severius vindicandum: mandamus, quatenus omnibus, quos prædictus Episcopus in supradicta beneficia, præbendas & dignitates intravit, non solum à beneficiis ipsi, præbendis & dignitatibus, verumetiam ab aliis beneficiis (si qua obtinent) & ecclesiis prorsus amotis, tam presumptores eosdem, quam omnes alios, qui præfatum interdictionum damnabiliter a violantur, suspendas [auctoritate b Apost.] ab officio & beneficio. Illos quoque, quos in personam & res prædictorum canonicorum, prælatorum & clericorum manus temerarias confiterit extendisse, ad nostram venire compellas præsentiam, pro meritis sententiam e receptorum, invocato ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachii secularis.

DE NOVI OPERIS NVN-
ciacione.

TITVLVS XXXII.

CAP. I.

Etiã ecclesia adificata post nunciacionem novi operis, destrueda est, expensis constructi. h. d. cum sequen.

Lucius III. Paduano Episcopo.

Intelleximus d ex literis tuis, quod cum causa, quæ vertitur inter priorem sancti Cypriani, & clericos de Rodigio super capella, quæ in præiudicium baptismalis ecclesiæ de Costa, ab eisdem clericis est constructa, f. r. delegata fuisset: [1 & 7.] Quia verò e sicut leges non dedignantur factos canones imitari, ita & sacrorum statuta canonum, Principum constitutionibus adjuvantur: F. r. mandamus, quatenus diligenter considerans, quod post denunciamtionem novi operis, siue iure, siue iniuria aliquid constructur, legalibus debet constitutionibus demoliri: & quia nulla ecclesia in præiudicium est alterius construenda f, negotium ipsum secundum legum & canonum statuta non differas terminare.

[1 Fine canonica terminanda, paribus aatem ad tuam præsentiam convocatis per testes sufficienter tibi innotuit, quod præfata ecclesia de Rodigio tandem capella post app. ad nos factam, & denunciamtionem novi operis adificare inciperat, & ob hoc præfatus prior in iudicio postulabat, quæquid in supradicta capella post appell. ad nos factam, & denunciamtionem novi operis factum fuerat, penitus demoliri. Super quo dicitur. dubium videbatur, utrum ad hoc procedi posset canonico iudicio, cum nihil de nunciacione novi operis sit in canonibus definitum, duxisti sed. Apostolicam consulendam.]

CAP. II.

Summatu ut sup. cap. proxim.

Innocent. III. Cantuarien. Archiepiscopo.

Cum g ex injuncto: [1 & infra.] F. r. mandamus, quatenus quicquid adificatum est in ecclesia de Lamech, post novi operis nunciacionem, expensis tuis facias penitus demoliri, eo non obstante si etiam abfens extiteris, cum cautum sit legitima sanctione, ut si is, cui opus novum fuerat b nunciatum, ante remissionem adificaverit, deinde agere ceperit jus sibi esse ita adificatum habere, sibi debeat actio denegari, reducens prorsus in irritum, quicquid de instituendis ibi canonicis & aliis, ad ipsam ecclesiam pertinentibus, a te vel prædecessore tuo cognoscitur ordinatum, eorum reditus ad statum pristinum revocatis, quos ab obligatione præstiti juramenti, pro eo quod ibidem instituti fuerunt, auctoritate nostra per te denunciari præcipimus absolutos: cum enim amodo non teneat prin-

a Violant. b Hæc duo verba, auctoritate Apostolica, desunt in aliquot manuscriptis. & in impressu paulo vetustioribus. c Vox, sententiam, desit in antiquioribus. d Cap. 3. tit. de eccles. adific. in 2. compilat. e al. quia verè sacra leges, & f constituenda. g Cap. 1. de novi oper. nunc. in 3. compil. consulte Hoff. in c. preced. h fuerit.

cipale, quicquid ex eo, vel ob id fecutum est, sub præmissa distinctione decernimus irritandum: [2 & 7.] Super eo quoque non sufficimus admirari, quod cum viri religiosi Monachi Cantuarien. qui omnia dimiserunt pro Christo, tot laboribus & periculis personas & res non dubitaverunt a frequenter exponere (quod non fecissent nisi cognoscerent præmissa respicere in grave Cantuarien. ecclesiæ detrimentum) tu saltem pro vitando tam gravi scandalo proximorum, ab hujusmodi etiam tibi prohibitis non cessasti: cum sacre scripturæ testimonio debueras b didicisse, quod licet opera illa, quæ sine mortali peccato omitti non possunt, non sunt e pro vitando scandalo d dimittenda, nec ea debeant pro scandalo vitando committi, quæ sine mortali peccato committi non possunt: ab his tamen, quæ sine mortali peccato committi possunt pariter & dimitti, sit pro scandalo tollendo cessandum, & eis etiam pro vitando scandalo insistendum; unde Apostolus: Si scandalizatur e frater, non comedam carnes in æternum. Et Dominus f in Evangelio contra eos, qui scandali præstant materiam: Væ, inquit, homini illi, per quem scandalum venit, &c. Et licet maiorum scandalum sit vitandum, vitandum est etiam scandalum pusillorum, iuxta testimonium veritatis: Qui g scandalizaverit, inquit, unum de pusillis istis, qui in me credunt, &c. Finis ergo his taliter a te imponatur, quod præteritæ contradictionis rebellio per virtutem sequentis obedientiæ valeat expiari.

[1 Distincta tibi iustione mandavimus, ut in negotio capelle de Lamech iuxta formam in literis Ap. comprehensam ab oppressione Monachorum Cantuarien. omnino cessares. Cum autem quæ præmissimus, & similia in nostra fratrumq; nostrorum præsentia prudenter essent a nunciis allegata: nos qui tempus accepimus iustitiam iudicandi, volentes illius vestigiis inharere, apud quem non est acceptio personarum, cum locum licet indigni teneamus in terra, & ita via regia prudenter debeamus incedere, ut non declinemus ad dextram, vel ad sinistram, prædecessores quoque nostros Urban. & Cle. & etiam Celestinus, credentes amplius imitandos in illis, maxime qua deliberatione prævia statuerunt, de communis f. n. c.]

[2 Sicut sanctum est in traditione canonica & civili.]

CAP. III.

In optiois est nunciacione novum opus, an intra tres menses de præiudicio suo debeat ostendere, & si interim cessaverit ab opere: an verò recepta cautione de opere demoliendo, statim adificare permittatur. hoc dicit, cum sequen.

Honorius III. b

Significantibus & canonicis sanctæ oportuna Parisien. innovit nobis, quod cum super eo, quod N. civis Parisien. in quadam platea ecclesiæ suæ, eis prohibentibus in suum adificabat præiudicium & gravamen, deposuerunt coram officiali Parisien. Archidiacon. quæstionem, eis offerentibus in continenti probare præiudicium, & plateam ad suam ecclesiam pertinere, ac preteritis ut non obstante, quod dictus N. cautionem de demoliendo opere offerebat, adificium prohiberi. Et quia idem officialis interloquendo decrevit probationes eorum admittendas esse, ac ab opere interim quiescendum, idem N. ad Senonen. ecclesiam k provocavit. Sed cum Senonen. officialis eadem interlocutoria revocata decreverit, ad opus sub cautione de demoliendo ipso l non admittis eorum probationibus procedendum, prædicti canonici nostram audientiam appellarunt: [1 & infra.] Ideoque mandamus, quatenus si est ita, revocato in irritum, quic-

a Dubitaverint. b debeat. c sint. d Vid. B. Thom. 2. 2. q. 43. per totam quæstionem. e 1. Cor. 8. f Matt. 18. g Ibid. h Decano & Præposito majoris ecclesiæ Ambianen. Cant. i Vid. Doc. in l. d. de novi op. nunc. k al. curiam idem, in restitutoriam vetusti. Cod. ecclesiastico habent. l opere.

quid post appellationem hujusmodi inveniatis attentatum. &c.

[1 Unde petebant, ut ipsorum probationes recipi, & prohiberi ad officium mandarentur.]

CAP. IV.

Summatum est sup. cap. proximo.
Gregorius IX.

Is cui opus novum te nunciasse a proponis, non obstante cautione, quæ offertur ab ipso de opere destruendo, si non jure ædificatum existat, teneatur te per trium mensium spacium expectare, juris tui præjudicium probare volentem.

DE PRIVILEGIIS, ET EXCESSIBUS privilegiatorum.

TITVLVS XXXIII.

CAP. I.

Episcopali dignitas non debet tribui, nisi locis insignibus, & populosis.

Leo Papa.

Episcopalia gubernacula non nisi majoribus populis, & frequentioribus civitatibus præsidere oportet, ne honor, cui debent excellentiora committi, sui numerositate vilescat.

CAP. II.

Non obstante privilegio fori, potest laicus ecclesiam malefactorum per ecclesiam puniri.

Gregorius P. Subdiacono.

Sicut in iudiciis laicorum privilegia turbare volumus, ita eis præjudicantibus nobis moderata volumus auctoritate resistere. Violentos itaque laicos coercere, non contra legem est agere, sed legi e facere subsidium.

CAP. III.

Religiosi etiam exempti, ecclesias & decimas non debent à laicis recipere, sine consensu diaconorum, hoc dicit, usque ad 4. Excommunicatos.

Alexander III. in Concilio Lateran. d

Cum & plantare sacram religionem, & plantatam fovere modis omnibus debeamus, nusquam hoc melius exequimur, quam si nutrire ea, quæ recta sunt, & corrigere quæ profectum virtutis impediunt, commissa nobis auctoritate curemus. Fratrum autem & Coepiscoporum nostrorum conquestione comperimus, quod fratres templi & hospitalis, & alii religiosi, indulta sibi ab Apostol. sed. privilegia excedentes, contra Episcopalem auctoritatem multa præsumunt, quæ & scandalum faciunt, & grave pariunt periculum animarum: [1 & infra.] Ecclesias igitur & decimas de manu laicorum sine consensu Episcoporum tam illos, quam etiam quoscunq; alios religiosos recipere prohibemus, dimissis quascunq; contra tenorem istum aliquo tempore receperunt.

[1 Proposuerunt enim, quod ecclesias recipiunt de manu laicorum, excommunicatos & interdictos ad ecclesiastica recipiunt sacramenta, & ad sepulturam admittunt in quibus ecclesiam suam præter eorum conscientiam, & institutum, & amovunt sacerdotes, & fratribus eorum ad elemosinas querendas evocant, est indultum eis, ut in adventu eorum iucundo semel in anno aperiantur ecclesia, atque in eis divina celebrantur officia, plures ex eis de una sine de diversis domibus ad interdictum locum sapienter accedentes, indulgentia privilegiorum nostrorum in celebrando officio, & sepeliendis mortuis abstinent, & mortuis apud interdictas ecclesias sepelire præsumunt. Occasionem quoque confiterentur, dum contra eorum sententiam sub aliquorum privilegiorum obtentu munere quædam extendunt, qui

a Democassisse. b C.2. eo. tit. in 1. comp. c Ferre legendum est, ex registro. d In Conc. Lat. sub Alex. III. c.9. & c.3. eod. tit. in 1. comp. e nunquam. f veritate in Concilio.

ad eorum fraternitatem voluerint se conferre. In his autem, quæ non tam de majorum conscientia, quam de minorum discretione excedit, & removenda ea in quibus excedunt, & quæ habitari non faciunt, decrevimus declaranda.]

Excommunicatos & interdictos omnino non debent admitti ad divina, etiam per religiosos exemptos, hoc dicit, usq. ad 4. in ecclesia. Abbas Siculus.

Excommunicatos a quoque & nominatim interdictos tam ab illis, quam ab aliis omnibus iuxta Episcoporum sententiam statim evitandos.

Religiosi etiam exempti in ecclesia non participant ad ea, plena jure non instituant, nec destituant inconsulto Episcopo, sed rationem exigunt in temporalibus ab instituto, hoc dicit, usque ad 4. Quod si.

In ecclesiis vero suis, quæ ad eos pleno jure non pertinent, instituendos Presbyteros Episcopi representent: ut eis de plebis cura respondeant. Ipsis vero pro rebus temporalibus rationem exhibeant competentem. Institutos etiam inconsultis Episcopis non audeant temerere.

Hospitalarii & templarii, semel in anno celebrati in ecclesia publica in loco interdicto, ubi tamen non sepeliuntur corpora mortuorum, h. d. usq. ad 4. de confatribus. Abbas.

Quod si templarii vel hospitalarii ad ecclesiam venerint interdictam, non nisi semel in anno ad ecclesiasticum officium admittantur, nec tunc ibi sepeliantur corpora defunctorum.

Confratres exemptorum, seu ipsorum oblati, qui in unum non transfulerunt iudicari possunt ab ordinariis locorum, h. d. usq. ad 4. Abbas Siculus.

De b confratribus hoc constituimus, ut si non se prædictis fratribus omnino reddiderint, sed in proprietatibus suis omnimodo duxerint remanendum: propter hoc ab Episcoporum suorum sententia nullatenus eximantur, sed potestatem suam in eos sicut in alios paræcianos suos exercent, cum pro suis fuerint excommunicatis corrigendi. Quod autem de prædictis fratribus dictum est, ab aliis quoque religiosis, qui præsumptione sua Episcoporum percipiunt jura, & contra canonicas eorum sententias, & tenorem privilegiorum nostrorum venire præsumunt, præcipimus observari. Si enim contra institutum hoc venerint, & ecclesiam in quibus ista præsumperint, subiaceant interdicto, & quod egerrint, irritum habeatur.

CAP. IV.

Suis privilegia privandus est, qui alieni derogat. Idem Archiepiscopus [& Episcopus] ad quos hinc ista pervenerunt.

Dilecti filii d. fratres hospitalis Hierosolymitani transmissa nobis conquestione monstratis, quod vos eis de malefactoribus suis iustitiam facere non vultis, privilegia ipsorum recipere contententes: [1 & f.] Pro certo sciatis, quod nos concessa vobis privilegia recurtabimus, cum ecd. Rom. scriptis authenticis obstat minime timeatis.

[1 Nec ipsos elemosinas quævere in vestris parochiis, aut confratres eorum sepelire aliquatenus permittatis. Quoniam ipsos eisdem fratribus multis sunt libertatibus & privilegiis à Romanis Pontificibus præmitti, quæ ut nostris temporibus infringantur nullatenus sustinere: f. v. p. 4. f. m. q. jam dictis fratribus in his quæ suis à Rom. ecd. nesciuntur indulta fuisse, nullam præsumptionem faciatis, nec ea sibi contrahere vel derogare aliquatenus attemptetis. Si enim de vobis in veritate de cetero talia poterimus comperire.]

a Vide Calixtum Pap. 1. epist. 2. ad Episcopos Gallie. Referunt Burch. lib. 11. decr. c. 28. & 124 p. 14. c. 102. b Præter Patrum & alios hinc, vid. Marcanon Socin. & alios in c. 7. sup. de fori comp. & gloss. & Gemignanum in c. quisquis 74. 4. c. Ha duo vult & Episcopi, desunt in aliquot & vetustis & recentioribus. d Cap. eod. tit. in 1. compitis.

CAP. V.

Etiā privilegati non possunt admittere excommunicatos ad sepulturam: & si admiserint, debent inde eas ejicere: & si non fecerint, Episcopus supplebit.

Idem Cantuarien. Archiepiscopo.

Adhuc a: [1 & infra.] Mandamus, quatenus hospitalariis precipias, ut si quos in excommunicatione defunctos in cœmeteriis ecclesiarum sepelierint, eos extra cœmeteria ejiciant. Quod si facere noluerint, tu hoc de his, quos in excommunicatione defunctos esse confiterit, exequaris.

[1 In beatorum Apostolorum Principii cathedra Domino dissonante quaquam immeriti somni constituti, ut plantare debeamus que ad divinum spectant decorem, & evellere & eradicare cuemus, que obvia sunt rationi & profectum impediunt salutis. Intelleximus sanè quod hospitalarii nominatim excommunicatos contra prohibitionem Episcoporum ecclesiastica presumerent tradere sepultura, non cogitantes, quoniam grave sit eis in morte communi-care, quos dum vivunt, ecclesia à suo sinu pro suis excessibus segregavit. Unde quoniam hujusmodi presumptionem & temeritatem nolumus, nec debemus aliquatenus tolerare: f. v. p. a. f.]

CAP. VI.

Contra privilegium ecclesie prescribitur spacio xxx. annorum: hoc de verò xl. ut 7. eod. accedentibus.

Idem Abbatu & Monachis S. Andrea Cisterciens. ordinis.

Side b terra, quam habetis in parocchia canonicorum de Plautio, per xxx. annos eis decimas persolvistis, eas sibi de cetero integrè persolvatis. Licet enim privilegium Rom. ecclesiæ beneficio fratribus Cisterciens. ordinis e indultum fuerit, quod de laboribus suis nullas decimas persolvere debeant: de privilegio tamen indulto, tanto tempore vobis detrahere voluistis, cum liberum sit unicuique suo juri renunciare, eoque modo non potestis vos in hac parte tueri.

CAP. VII.

De privilegio non est iudicandum, nisi eorum tenore inspecto, & secundum contentum eorum ab omnibus subditis sunt servanda p. c. quod sedem.

Idem Ambian. d. Episcopo.

Porro e quamvis templarii & hospitalarii multa sint libertatis prerogativa donati f. non dubitamus quin aliam libertatem habeant in locis, in quibus antequam pervenissent ad eos, fuerant habitatores. quod totum ex inspectione privilegiorum plenius advertete potes, & secundum quod inveneris, ita observes. Sic enim eos volumus privilegiorum suorum servare g. tenorem, quod eorum metas transgredi minime videantur.

CAP. VIII.

Per solutionem census, que fit Rom. eccl. non probatur exemptio à jurisdictione Episcoporum.

Idem l. Apost. sedis legato.

Recipimus b literas, quas de ecclesiis censualibus direxisti. Ceterum diligentiam tuam volumus non latere, quod sicut non omnes, qui specialiter beati Petri juris existunt, annuatim Apostolicæ sedis censum exolvunt, ita non omnes censuales ab Episcoporum subjectione habentur immunes. Inspicenda sunt ergo ecclesiarum privilegia, & ipsorum tenor est diligentius attendendus, ut si fuerit deprehensum, quod ecclesia, qua censum solvit, specialiter B. Petri juris existat, & ad iudicium i perceptæ libertatis census annuus conferatur, non immerito poterit speciali prerogativa gaudere. Si vero ad iudicium perceptæ protectionis census

a Cap. e. eod. tit. in 1. compil. b Ca. s. eod. tit. in 1. compilat. c Dilectio, ordinis, deest in antiquis Cod. d Alben. al. Abian. e Ca. eod. tit. in 1. comp. f dotari. g conservare h Ca. 1. eo tit. in 2. comp. i al. indistinctum in aliquos antiq. ut paulo post.

persolvitur, non ex hoc juri diocæf. Episcopi aliquid videtur esse subtractum.

CAP. IX.

Privilegium uni concessum non potest ad alium extendi, propter identitatem rationis. b. d. & solet quotiè allegari.

Idem.

Sanè: & infra. Temerarium est, & indignum, aliquem sibi sua auctoritate præsumere, quod Romana ecclesia alicui, certa ratione inspecta, singularibus voluit beneficiis indulgere.

CAP. X.

In oratorii privati campana publicè teneri non possunt etiam per religiosos. hoc dicit, & tene menti hunc textum, quia quotiè allegatur, & est inusu.

Celestinus III. Abulen. Episcopo.

Parentibus a literis certificari desideras, utrum templariis, hospitalariis, & aliis oratoria in domibus suis habentiùs, liceat campanas in eis ponere, publiceque pulsare. Respondemus autem consul. t. quod non licet eis hoc agere: quin b potius per te per censuram eccl. appell. re coicendi sunt, ut ita sint suo jure contenti, quod iustitiam non impediunt aliorum.

CAP. XI.

In tota provincia exhortationis officio privantur hospitalarii, qui mittunt pro elemosinis cruce salò signatos, & si missi sunt laici, excommunicantur: si sunt clerici, ab officio & beneficio suspenduntur: & eadem suspensione puniuntur, qui ante reconciliationem in polluta ecclesia celebrant: & suspensi per Episcopos exemptos abstinere non possunt: & fratres privilegiorum, qui ad eos se comminè non transferunt, privilegii non sunt.

Innocentius III. Archiepiscopo Lugdunen.

Tvarum e nos tenos edocuit literarum, quod fratres hospitalis sancti Ioannis, laicos & illiteratos mittunt pro elemosinis colligendis: [1 & infra.] Cum enim in quadam ecclesia baptismali, eis à prædecessore tuo collata, quidam eorum percutiens vicarium sacerdotem, ipsam ecclesiam sanguinis effusione foedasset, usque ad reconciliationem divina ibidem interdicti officia celebrari: sed nihilominus a ipsi in eadivina officia celebrant. Alios vero Presbyteros ab officio suspensos per Episcopos suos, iidem, cum sint laici, ad divina e officia restituunt exequenda. Quosdam præterea, qui cum uxoribus suis in domibus propriis commorantur, eo quod eis de suis aliquid conferunt annuatim, ita emancipare contendunt, ut aliquibus secundum legem terræ de sibi objectis respondere minime teneantur. Verum quia privilegium meretur amittere, qui permessa sibi abutitur potestate f: Fratres. tuæ mandamus, quatenus si quos clericos aut laicos à dictis fratribus pro colligendis elemosinis cruce falsò signatos inveneris, his à quibus ipsos missos esse confiterit, per totam provinciam g tuam exhortationis officium interdicis: missos, si laici fuerint, excommunicationis mucrone percellas: si clerici, ab officio beneficioque suspendas, nullo prorsus privilegii beneficio, vel appellationis remedio prevalente. Eos vero, quos in prædicta ecclesia lege tibi diocæfana subiecta post interdictum tuum divina celebrare b cognoveris, eadem pœna suspensionis involvens, in ea (donec reconciliata fuerit) officia non permittas celebrari divina: Presbyteros etiam suspensos ab Episcopis suis, & per prædictos: fratres ad officia sua temerè restituros, in

a Cap. 2. eod. tit. in 2. compil. b alit. quinimo potius per te. c Cap. 1. eod. tit. in 3. compil. d al. ipsi sibi in ea, &c. e Dilectio, divina, deest in antiquioribus exemplaribus. f Vid. l. Iudeos. Cde Iudo. l. qui sine. ff. de negot. gest. & l. liberam. ff. de precu. g Suam legim in vulgatis libris, ex antiq. tuam reposuim esse. h Celebrasti. i al. ita: & prædictos fratres, &c. ceterum ex veteribus exemplarib. lectio impressa reposita est, & rescriptis series ostendit ita legi oportere.

eandem sententiam suspensionis reducatur. Illos vero, quos ad respondendum aliis secundum legem terræ pro præmissa causa asserunt non teneri, nolumus excusari, quin eos ad respondendum (sublato appellationis impedimento) compellamus.

[1 Quas populus ex devotione pro sustentatione pauperum præfatis loco mittere consuevit. Quidam vero qui non sufficiunt per se loca omnia circumire, sibi clericos sacerdotes, laicos etiam rudes nec religiosorum nequitias exercitatos assumunt, eorum pectoribus crucis characterem imponentes, sicq. gula & ebrietate deserviant, se valde inonestos in alios ostendentes, clerum & populum graviter scandalizant, cum ipsi sint laici, priorem tamen funguntur officio, & tam clericis quam sacerdotibus præstantur: & non solum Episcopis inobedientes existunt, verumetiam quasdam immunitates, tanquam ab Apostolica sede sibi indultas præsumunt sibi committere vindicare.]

CAP. XII.

Contentum in instrumento perdatu probari possunt per testes, qui illud perlegerunt, si deponunt de tenore, & quod erat sine vitio, h. d. Et non est alicui casus ita clare.

Idem Abbas & conventus S. Petri Eugubini.

Cum olim a essemus apud Perusium constituti, & tu fili Abbas privilegium Lucii Papæ nobis præsentans postulaveris innovari, propter contradictionem Eugubini Episcopi asserentis hoc in suum præiudicium redundare, non fuit effectui mancipatum: & infra. Te igitur & præfati Episcopi procuratores, in nostra præsentia constituti, B. b. basilicæ XII. Apostolorum Presbytero, Cardin. dedimus in mandatis, ut super amissione ac tempore privilegiorum & testes reciperet, quos duceres producendos, qui fideliter rededit in scriptis depositiones & testimonium juratorum: quorum depositionibus publicatis, dicti procuratores ad producendos testes, per quos inductos, à parte adversa repellent, inducias postularunt: quas sub eo tenore illis duximus concedendas, ut apud sed. Apost. probarent, quæ vellent, ubi onus probationis pars altera subiisset: [1 & infra.]

Nos vero tam per depositiones testium, quam asseriones quorundam fratrum nostrorum liquido cognoscentes, talem dicti privilegii fuisse tenorem, quod videlicet cenobium vestrum nullo mediante ad Roman. eccl. pertineret, & quod non liceret alicui Episcopo eidem monasterio & ejus ecclesiæ excommunicationem indicere, ut fratres illic Domino servientes, ab omni potestate liberi, Rom. eccl. libertatis gratia potirentur, & quod nulla in eis mentio diocesanæ Episcopi habebatur: illud etiam attendentes, quod cum tu fili Abbas tempore Celestini prædecessoris ecclesiæ tuæ privilegii te (licet excommunicatus ab Eugubini Episcopo diceretur) tanquam non ligatum admisit ad osculum (quod præsumitur non fecisse, nisi monasterium vestrum cognovisset ad Roman. eccl. specialiter pertinere) decernimus privilegium illud Lucii Papæ, quod sine reprehensione bullæ chartæ vel literæ apparebat, quando fuit nobis ostensum, illius fuisse tenoris, cujus per depositiones testium & asseriones fratrum noverit extitisse.

[1 Caterum quantum infra tempus datum terminum & receptum qui producendū testib. datus fuerat, desecerunt.]

CAP. XIII.

Innovatio privilegiorum novum jus non tribuit, sed antiquum conservat, h. d. quoad titulum.

Idem Catalan. & abbatum trium Fontium.

Ex parte e. Abbatis & sororum Iortem. ecclesiæ extitit intimatum, quod Meldem. Episcopus com-

missionis occasione cujusdam [per a literas] ad iudices delegatos obtinetur (in qua nulla mentio habebatur de ipsarum privilegii, quæ illas & earum ecclesiæ, clerum & populum Iortem. ad Apostolicam sedem nullo mediante spectare declarant, quorum ipse non erat ignarus) eos incoepit graviter molestore, obedientiam ab ipsis, ac à clero & populo Iortem. subjectionem omninodam requirendo: & infra. Verum cum iudices ipsas rade gravarent, ad appellationis beneficium convolarunt: & infra. Sed iudices appellationi non deferentes, ita fragilitati sexus compatientes earum, in Abbatissam excommunicationis, & in clerum, & in populum Iortem. interdixit sententias protulerunt. Sanè cum jam nunciis Iortem. ecclesiæ prædictæ & alia in nostra præsentia retulissent, privilegium nobis Apostolicum ostenderunt, per quod ecclesiæ Iortem. constabat ad Romanam ecclesiæ specialiter pertinere. Nos autem eisdem nunciis propter appellationem prædictam, diutius detinuit, quia tandem nullus apparuit idoneus responsalis, qui partem b. defenderet adversam, privilegium Apost. sed. eccl. Iortem. concessum duximus innovandum, statim, ut per innovationem ipsius eidem ecclesiæ non plus juris accretat, quam per privilegia prædecessorum factorum obtinuit: cum per hoc non novum ei concederetur, sed antiquum jus conservare velimus.

CAP. XIV.

Ecclesiæ autem duplici privilegio exemptis, licet succedat ex uno, potest nihilominus ex alio se juvare & obtinere: nec tenent exemptis promittere obedientiam diocesano: suggestio tamen exceptionis non potest sine licentia diocesani occurrere in his non exemptis: & si exemptus de facto in loco nec exemptus constitutus ecclesiæ, cedat juri Episcopi.

Idem Colubrien. c. Episcopi.

Cum olim a propter questiones, quas adversus Priorem & canonicos monasterii sanctæ Crucis habebas, pro quibus ad audientiam nostram fuerat appellatum, motam feceris longiorem: qui pro parte altera nullius comparuit responsalis, eidem certum terminum duximus præfigendum, in quo venirent vel mitterent super privilegiis omnibus & libertatibus, quæ à Rom. Pontif. vel ab M. quondam Colubrien. Episcopo se habere dicebant, & super aliis questionibus adversus eos à Colubrien. ecclesiâ intentatis, definitivam sententiam recepturi: & infra. Interim accersit trique parti liceret coram dilectis filiis suis de Alantia, & de Serra e. Abbatibus, & fra. Monacho Alantia, quibus causa prius fuerat delegata, proponere, probare, si quid aliud proponendum duceret: & infra. Iudices autem sufficiente ratione esse de causa credentes, monasterium sanctæ Crucis in expensis, quas per quadriennium occasione huiusmodi negotii juraveras te fecisse, damnarunt, infirmantes sententiam libertatem, quam dictus M. Colubrien. Episcopus contulerat monasterio S. Crucis, canoniceque assensu per portarium Regis extorto. Præterea, quia idem M. prædecessor tuus fuerat canonicus regularis, & duo millia Marabatinorum g. quæ acquisierat, in Episcopum jam promotum monasterio dederat memorato: ipsum ad restitutionem eorum iudices condemnarunt. Insuper ecclesiæ omnes, quas monasterium præter Episcopum Colubrien. assensum propria auctoritate fundarant (quia pars S. Crucis nec præscriptio, nec defensionem alla probationibus contra se factis obtulerat) iudicaverunt in jus Colubrien. ecclesiæ, cum fructibus medii temporis revocari: & infra. Tandem procurator

a Cap. 2. eod. tit. in 3. compil. vid. Bald. in l. fin. C. de ed. Bart. in l. de teste. Specul. in l. de legato, §. superest. num. 17. Doctor. in l. ult. C. de edicto D. Hadr. roll. b P. c. al. privilegii. d Catalan. e Cap. 3. eod. tit. in 3. comp.

a Haec duo voces, per literas, desunt in antiquis. c. & auctoritate Vaticanis. b defenderet. c. al. Colubrien. d. C. a. eod. tit. in 3. compil. e. Sarra. alit. Serra. f. al. na. proprocuratoribus. g. al. Marabatinorum. mon.

monasterii proposuit sententiam non valere nec tenere. Quod si aliis etiam sententia memorata teneret, quia tamen monasterium fuit indefensum, nec exhibita fuerant coram eis privilegia libertatis (ne delictum personarum in damnum ecclesiarum redundaret) debeat ad exhibitionem privilegiorum suorum admitti: quod sibi concedi de solita benignitate sedis Apost. postulavit. Nos igitur attendentes, quod eadem privilegia non solummodo pro libertate monasterii faciebant, sed etiam exprimebant jus nostrum, & eccles. Rom. iustitiam tuebantur: ne in nos monasterii læsio redundaret, ad privilegia exhibenda, partem eius de gratia duximus admittendam: & infra. Distinguentes itaque inter libertatem per prædictum Episcopum ecclesiarum concessam, & libertatem, quam ei longe ante tempus ipsius Episcopi Apost. sedes indulgit, quia nobis constitit extortum fuisse in Episcopi concessione canonicorum assensum, & concessione paginam in aliquot lineis habuisse rasuras, & subscriptiones singulas fuisse singulis subscribentium manibus adnotatas: scriptum autem, quod nobis exhibitum fuerat, nec rasuram prætere, nec esse variis subscriptionum manibus variatum, sed à primo ad ultimum eadem manu conscriptum, libertatem ab ipso Episcopo concessam [per extorcionem] irritam decernimus & inanem: super hoc sententiam delegatorum iudicium confirmantes. Quia verò evidentè agnovimus ex privilegiis antedictis, prædecessores nostros ecclesiarum sanctæ Crucis libertatis privilegium indulgisse, & quod in ea possessione tandiu fuerat liberatus, quod aliis etiam cessantibus præscripsisset: libertatem ei à prædecessoribus nostris indultam, auctoritate apost. confirmamus, tibi super hoc silentium imponentes. Super a hoc autem in nullo sententiarum delegatorum iudicium derogamus, cum ipsi de hac non cognoverint libertate: & infra.

Cumque libertatem à prædecessoribus nostris indultam monasterio confirmamus, ad jus professionis (quod est contrarium libertati) monasterium decernimus non teneri, non derogantes iudicibus delegatis, quibus libertatis privilegia non fuerant præsentata: in cæteris autem latam à prædictis iudicibus sententiam pro Colubrien. ecclesia confirmamus.

CAP. XV.

Contra privilegia ecclesiarum minorum spacio quadraginta annorum non præscribitur. h. d. secundum verum intellectum.

Idem Episcopo & magistro G. Lemo-
vico.

Accedentibus b ad præsentiam nostram Abbatis & conventus Navacen. ex una parte, & templariorum de Tocen. ex altera procuratoribus, procurator monachorum proposuit, quod cum decimas terrarum de Sarcole diu quietè possederint antequam ad templariorum dominium pervenissent: & postquam templarii terras acquisierint, prædictas decimas earundem per xl. annos & amplius pacifice possiderint, nunc eis ipsas subtrahere non verentur: [i & 7.] Discretionem vestram mandamus, quatenus si Abbas & monachi sufficienter ostenderint, quod à templariis decimas de terris prædictis per xl. annos continuè perceperint sine lite, vos ad præstationem ipsarum templarios compellatis. Cum enim tanto tempore contra indulta privilegia decimas solverint, eis renunciaisse tacite præsumuntur. Quod si in probatione defecerint, ab ipsorum impetitione templarios absolvatis: ipsi super hoc silentium perpetuum e imponentes.

[I Hu igitur & alii qua coram prædicto capellano fuerint proposita plenius intellectis, quia de ipsis non potuit exhiberi plena fides.]

a Al per hoc autem. b C. 3. eod. tit. in 3. comp. c Di-
ctis perpetuum, deest in antiq. Cod.

CAP. XVI.

Exemptus ratione certa rei vel certi loci, non censetur exemptus respectu alterius rei vel loci. h. d. & est textus notabilis, & multum allegabilis.

Idem Episcopo Lingenensi.

Cum capella a ducis Burgundiz b gaudere dicatur huiusmodi privilegio, quod nullus Archiepiscopus vel Episcopus in personas canonicorum ejusdem capelle suspensionis vel excommunicationis aut interdicti sententias audeat promulgare: quidam capella supradictæ canonici, qui parociales ecclesias à te tenent, occasione privilegii prælati in his etiam, quarum jurisdictio ad te pertinet, ita se dicunt exemptos, ut quantumcunque graviter interdum excedant, tuæ correctioni reculant & sententiæ subjacere. Quocirca mandamus, quatenus in quantum exempti sunt ejusdem ratione capelle, Apostolicis privilegiis deferas reverenter: sed in quantum ratione paroccialium ecclesiarum vel aliis jurisditionem tuam respicere dignoscuntur, officii tui debitum in eosdem liberè prosequaris.

CAP. XVII.

Ter exemptionem concessam monasterio, capella sibi subiecta non censetur excepta.

Idem Abbati & fratribus Evasen. c cenobii.

Ex ore d sedentis in throno procedit gladius bis acutus, quoniam ex ore Roman. Pontif. rectissima debet exire sententia, quæ contra iustitiam nulli parcat, sed reddat unicuique quod suum est. Cum igitur inter vos & Vigor. e Episcopum, super monasterii vestri subjectione, ac libertate controversia veteretur: monasterii vestri proposuit procurator, quod idem monasterium ab ipsa sui fundatione liberum extitit & exemptum: & ad hoc probandum privilegia prædecessorum nostrorum inducens, unum Constantini, & alterum Alexandri, nec non indulgentias Cle. & Celest. quorum usum continuum à longis retrò temporibus per depositiones testium ostendere nitentur: & infra. Porro in privilegio Constant. quiddam contineri perspicitur, per quod idem cenobium videtur ad jurisdictionem Episcopi pertinere: videlicet, quod Abbas ejusdem primum locum post Vigorien. præfulem semper obtineat. Unde cum locum ipsum obtinere non possit in generali concilio, neque in provinciali: quoniam ablonum esset, ut Abbas primus post illum super alios Episcopos resideret: relinquatur ergo, quod locum illum in episcopali synodo intelligatur habere: quare tenetur ad synodum episcopalem accedere, ac per hoc ipsius statuta recipere ac servare. In privilegio verò Alexandri Papæ quiddam f aliud continetur, per quod diocesanus Episcopus in eodem cenobio jurisdictionem suam (etsi non in omnibus, in quibusdam tamen) retinuisse videtur: cum in illo dicatur, quod Vigor. Episcopi ab ejusdem loci fratribus aliquid injustè non exigant, sed his tantum contenti permaneant, quæ prædecessores eorum antecessoribus suis constat rationabiliter impendisse: unde constat, quod Abbates Episcopis aliqua de suis exhibere tenerentur. Nos igitur his & aliis diligenter auditis: cum à neutra parte sit probata præscriptio, sententialiter definimus, quod Evasen. g cenobium liberum est in capite, tanquam ab episcopali jurisdictione prorsus exemptum, & soli Rom. ecel. subiectum, tutela tamen ipsius Cantua. Archiepisc. reservata: in membris autem, quæ non probatur exempta, dioc. Episcopo ipsum subjacere decernimus: propter quod Abbas ad synodum h ejus debet acce-

a C. 6. eod. tit. in 3. comp. b al. Dragonen. at in veteri comp. ita, Bohemia: sed vaticana & alia exemplaria. constanter habent Burgundia. c Evasen. al. Evasien. d C. 7. eod. tit. in 3. comp. Innum sumuntur ex Apo. c. 1. & 9. e Vigorien. al. Vigorien. f quoddam in antiq. g Evasen. h Vid. Concil. Trident. sess. 2. q. de reform. c. 2.

de re, primumque locum post Vigor. Episcopum obtinere: pro ipsis quoque membris non exemptis, idem Abbas tenetur Vigor. Episcopum exhibere reverentiam, obsequium & honorem: quibus Vigor. Episcopus sibi competenter exhibitus debet manere contentus.

CAP. XVIII.

Receptus sub protectione Papae, per hoc non censetur exemptus, hoc dicit.

Idem Ausonen. Episcopo.

EX parte a tua fuit quaesitum, utrum clerici & laici qui literas protectionis ostendant, in quibus personarum suarum expresso nomine cum omnibus rebus suis sub Apostolica protectione consistere declarantur, a jurisdictione Episcopi dicecesani sint exempti. Nos b autem tibi respondemus, quod per literas hujusmodi ab Episcoporum suorum potestate minime subtrahuntur.

CAP. XIX.

Religiosi, quibus a Papa concessum est, ut ecclesias ei subiectas possint in proprias usus convertere: non auctoritate propria, sed a dicecesano possessionem illarum ecclesiarum recipere debent: nisi in privilegio aliud exprimat.

Idem Eliden. Episcopo. c

Pastoralis d officii: & infra. Interrogasti utrum vitis religiosi, quibus a sed. Apost. est indultum, ut ecclesias suas in proprios usus possint convertere, de eedem personis earum, liceat auctoritate propria possessionem earundem intrare, vel per dice. Episcopum e in ipsa sint potius inducendi. Ad quod respon. nisi forte in indulgentia summi Pontificis id contineatur expressum, suo Episcopo inconfulto, in possessionem ipsarum eis non est licitum introire: quia per indulgentiam hujusmodi episcopali juri non credimus derogari.

CAP. XX.

Si in propter cuius delictum positum est interdictum, illud non servat, alii nihilominus servare tenentur: secus si ille non servatur, in cuius favorem latum fuit.

Idem Episcopo & capitulo Tripol. f

Petitistis per sed. Apost. g edoceri, utrum cum propter hospitalarios vel templarios civitas vestra generali supponitur interdictio eidem non servantibus, vos illud teneamini observare? Ad quod duximus respondendum, quod illorum excessus vobis non praebet licentiam excedendi. Sed si praefati hospitalarii vel templarii privilegiorum suorum fines excesserint, violando temere interdictum, quod pro eis fuerat promulgatum: ne videantur de aliorum metu ridere, vos in penam praesumptionis eorum, quamdiu ipsi violaverint interdictum, de nostra licentia celebretis.

CAP. XXI.

Privilegium concessum monasterio, ut ejus monachi excommunicari non possint, intelligitur de monachis existentibus in monasterio, vel in ecclesia sibi subiecta utroque jure, hoc dicit. Et est casus quotidianus.

Idem.

Quoniam h per confessionem constat partis adversa, quod Nepesinus Episcopus, jus episcopale percepit in ecclesia sancti Basilii de Flagen. credimus quod non obstante illo capitulo privilegio, quod monasterio est indultum, ut nullus Episcopus ecclesias utroque jure illi subiectas interdictio supponere, vel monachum seu clericum ejusdem monasterii synodare vel excommunicare praesumat, praesens Episcopus possit interdicere dictam ecclesiam, & excommunicare monachum seu clericum vestrum ad ejus regimen deputatum, cum alterutrum de jure fuerit faciendum: quo-

a C. 8. eod. tit. in 3. comp. b al. aliter. c Helen. al. Beaten. d C. 9. eod. tit. in 3. comp. e Dicitur, Episcopum, deest in plerisque exemplaribus. f Tripolitan. g Cap. 3. eod. tit. in 4. comp. h C. 4. eod. tit. in 4. comp. i al. Basilii de Flagen. al. Flagan.

nam illud capitulum esse intelligendum, videtur de monachis aut clericis in ipso monasterio permanentibus, vel ad ecclesias destinatis utroque jure sibi subiectas.

CAP. XXII.

Episcopus remittens alicui ecclesiam decimas episcopales, eosque remissis videtur non solum praeteritas, sed & futuras. Et est casus notabilis.

Idem Londonen. a Archiepiscopo Apoll. sed legato.

Quia circa b. & infra. Quaesivisti utrum monachi omnium sanctorum privilegium praedecessoris multo per episcopales decimas retinendis indultum extendere valeant ad possessiones acquiras, & postmodum acquirendas?

Super quo tale damus responsum, quod si decimae illarum remissio facta extitit secundum canonicas rationes, praedecessor tuus indefinite decimas e episcopales monasterio remittendo (cum nihil exceperit, & potius exceperit, acin beneficiis plenissima sit interpretatio adhibenda, nec debeat una eademque substantia diversis jure censeri) intellexit videri, non solum de decima possessionum illius temporis, sed futuri.

CAP. XXIII.

Ponit concilium ordinem quatuor patriarchatum solum, ubi sibi servata, ubi ponit tria privilegia ipsarum. Item, quod dant pallium. Secundum ibi, dominica, quia ante h. tam de feri faciunt, praeterquam in casibus hic exceptis. Tertium ibi in omnibus, quia ad ipsos appellatur. Et in hoc protulatur, ubi sicut.

Idem in Concilio generali.

Aniqua Patriarchatum a sedium privilegia revoquantur sancta universalis synodo approbante, licet minus, ut post Romanam ecclesiam (quae disponente Domino super omnes alias ordinari potestatis obtinet principatum, utpote mater universorum Christi fidelium & magistra) Constantinopolitana primum, Alexandria secundum, Antiochena tertium, Hierosolymitana quantum locum obtineat: Ser vata cuilibet propria dignitate ita quod postquam antistites earum a Romano Pontifice receperint pallium (quod est plenitudinis officii pontificalis insigne) praefato sibi fidelitatis & obedientiae iuramento, licenter & ipsi suis suffraganeis pallium impendant, recipientes pro se professionem canonicam, & post Romanam ecclesiam sponsonem obedientiae ab eadem dominica e vero Crucis vexillum ante se faciant ubi deferri, nisi in urbe Romana, & ubiqueque summus pontifex praesens extiterit, aut ejus legatus utens insigni apostolicae dignitatis: In omnibus autem propriis eorum jurisdictioni subiectis ad eos (cum necesse fuerit) provocetur: Salvis appellacionibus ad sedem Apostolicam interpositis: quibus est ab omnibus humiliter deferendum.

CAP. XXIV.

Privilegium religiosi concessum ut possint sepelire defunctos suos tempore interdicti, intelligitur de illis coenatoriis qui hactenus fuerunt in seculo, obtulerunt se tamen ordini, mutato habitu, sicut, vel de illis qui bona sua eis dederunt usque ad interdictum, semel in anno aperiantur ecclesia, ut celebrentur in ea divina, intelligitur quod una tantum sola ecclesia aperiantur in loco hoc secundo.

Idem f in eodem.

a London. b C. 8. eod. tit. in 4. comp. c De indultu locutione an & quando aquipollens universalis, vide Leo. vi. var. res. c. 13. d De Patriarchatum praerogativa, dignitate & numero, Chass. in Cat. glor. mundi, p. 4. confid. 9. Nic. Boer. de ant. imp. Conc. n. 30. & seq. secundum locum. e Vide Clem. ult. q. 1. privileg. f Scribit Innoc. III. in Cons. Lateran. 6. 57. de l. 2. tit. in 4. comp.

VT privilegia, qua quibusdam religiosis Romana concessit ecclesia, permaneant inconcussa, quaedam in eisdem duximus declaranda, ne minus sanè intellecta pertrahantur ad abusum, propter quem possint merito revocari, quia privilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate. Sanè quibusdam regularibus Apostolica sedis indulget, ut his qui fraternitatem eorum assumpserint, si forsitan ecclesiam, ad quas pertinent, à divinis officiis fuerint interdicta, ipsosque mori contigerit, sepultura ecclesiastica non negetur, nisi excommunicati vel nominatim fuerint interdicti. Suos quoque confratres, quos ecclesiarum praelati apud ecclesias suas non permiserint sepeliri, nisi excommunicati vel interdicti fuerint nominatim, ipsi ad ecclesias suas deferant tumulandos: hoc autem de illis confratribus intelligimus, vel qui adhuc manentes in seculo eorum ordini sunt obliti, mutato habitu seculari: vel eis, quia bona sua dederant inter vivos, retento sibi (quandiu in hoc seculo vixerint) usufructu: qui tamen sepeliantur apud ipsorum regularium vel aliorum non interdictas ecclesias, in quibus elegerint sepulturam: ne si de quibuslibet ipsorum fraternitatem assumentibus fuerit intellectum, pro duobus aut tribus denariis annuatim sibi collatis, disolvatur pariter & vilescat ecclesiastica disciplina: certam tamen & ipsi remissionem obtineant ab Apostolica sibi sede concessam. Illud etiam, quod hujusmodi regularibus est indultum, ut si qui fratrum suorum qui ab eis missi fuerint ad recipiendas fraternitates sive collectas in quamlibet civitatem, castellum, vel vicum advenerint, si forte locus ille à divinis officiis sit interdictus, in eorum jucundo adventu semel in anno aperiantur ecclesie: ut exclusi excommunicatis, divina ibidem officia celebrentur: sic intelligi volumus, quòd in eadem civitate, aut castro, aut villa una tantum ecclesia ejusdem ordinis fratribus semel (ut dictum est) aperiantur in anno: quia licet pluraliter dictum sit, quòd in eorum jucundo adventu ecclesie aperiantur, non tamen ad ecclesias ejusdem loci divisiim, sed praeceptorum locorum conjunctim sano referendum est intellectu: ne si hoc modo singulas ejusdem loci viderent ecclesias, nimium vilipendi contingeret sententiam interdicti. Qui verò contra declarationes praedictas quicquam sibi usurpare praesumpserint, gravi subiaceant quoniam.

CAP. XXV.

Tempore generalis interdicti, Episcopi non prohibiti, qui fuerint culpabiles interdicti clam celebrare possunt. Et hodie istud non est privilegium Episcoporum, sed jus commune: ut in c. si de sent. exco. in 6. & ibi plene habetur an & quando, & qualiter possit celebrari tempore interdicti.

Idem a in eodem.

Quod nonnullis est religiosis indultum, in favorem pontificalis officii ad Episcopos extendentes concedimus, ut cum commune terrae interdictum fuerit, excommunicatis & interdictis exclusis, possint quandoque januis clausis suppressa voce, & non pulsatis campanis divina celebrare officia: Nisi & hoc ipsum eis expressè fuerit interdictum. Verùm hoc illis concedimus, qui causam aliquam non praesulerint interdicto, nec quicquam [doli vel] fraudis ingesserint, tale compendium ad iniquum dispendium pertrahentes.

CAP. XXVI.

Privilegia non sunt violanda etiam indirectè, hoc dicit generaliter.
Honorius III. Archiep. & Episcopi, in quorum dioc. monasteria & Prioratus Cluniacens. monasterio subiecta consuevit.

Innocent. III. in Concil. Lateran. ca. 38. & in cod. tit. in 4. compilar.

Quanto amplius: & infra. Sane dilecti filii Abbas & conventus Cluniacens. a gravem nobis querimoniam obtulerunt, quòd quidam vestrum & vestrorum officiales, cum in eos & sui ordinis monachos non possint excommunicationis & interdicti conferre sententias, eò quòd super hoc Apostolica sedis privilegiis sunt muniti, in eos, qui molunt in molendinis, vel coquant in furnis eorum, quicquid vendendo seu emendo, aut aliàs eis communicant, sententias praeserant memoratas: & sic Apostolicorum privilegiorum, non vim & potestatem, sed sola verba servantes, dicti ordinis monachos quodammodo excommunicant, dum eis alios communicare non sinunt. Ex quo illud etiam evenit inconveniens, ut ipsi monachi quantum ad hoc judicentur iudiciorum, & qui eis communicant in praedictis, majorem excommunicationem incurrant, quam etiam excommunicatis communicando fuerint incursum. Nolentes igitur hae crebris ad non clarioribus iam perlata, ulterius sub dissimulatione transire, vobis universis & singulis mandamus, quatenus hujusmodi sententias in fraudem privilegiorum nostrorum de cetero non feratis: quia si super hoc ad nos denuò clamor ascenderit, non poterimus conniventibus oculis pertransire, quin promulgatores talium sententiarum severitate debita castigemus.

CAP. XXVII.

Qui in habitu, & tonsura, & ceteris ut laici conversantur, deprehensi in maleficiis, se pro clericis non defendunt, ita communitur summatur.

Idem V. quondam Anglorum regina illustris.

Ex parte b tua fuit propositum, quòd nonnulli literati, quos nec habitus nec tonsura clericis profitentur, in terra tuae jurisdictioni subiecta degentes, cum deprehendantur in aliquibus foris factis, ut jurisdictionem tuam eludant, & debitam pro delictis ultionem evadant, assumunt seu etiam resumunt tonsuram abjectam seu habitum clericalem, licet ante pro laicis ab omnibus haberentur. Ne igitur tonsura, vel habitu sic resumpto, malitia foveatur, si tuam jurisdictionem exerceas in hujusmodi delinquentes, qui sine tonsura & habitu in delicto fuerint deprehensi, equanimiter duximus tolerandum: cum malitiis hominum indulgeri non debeat, sed potius obviari.

CAP. XXVIII.

Tarifsum & in locis vicinis jus civile legi non debet.
Idem. c

Super specula: & infra. Sanè licet sancta ecclesia legum secularium non respiciat famulatum, quae aequitatis & justitiae vestigia imitantur: quia tamen in Francia & nonnullis Provinciis, laici Romanorum Imperatorum legibus non avertuntur, & occurrunt raro ecclesiasticæ causae tales, quae non possint statuis canonicis expediri: ut plenius sacrae paginae insistantur: [1 & 7.]

Fremiter interdiximus, & districtius inibemus, ne Parisiis, vel civitatibus, seu aliis locis vicinis quisquam docere vel audire jus civile praesumat. Et qui contra fecerit, non solum à causarum patrocinio interim excludatur, verùm etiam per Episcopum loci excommunicationis vinculo innodetur. Vos autem filii sic diligenter praescripta servetis, & faciat studiosi ab aliis observari, quòd verè amici sponsi posita meritis comprobata, diem paravimus suos erudicendos ad epistolarum curricula sua veritè promo vere. Dat. Rom. Pontificatus nost. an. quatuor.

a De ordin. Cluniacens. origine & antiquitate Chaff. in Catalog. glor. mundi. p. 4. b Vid. Covar. pract. quaest. c. 32. c Ca. Paris. & c. auct. Pralat. Paris. constitutus quare super do. magistro, & c. d Quatenus glori. & c. d. hic quatuor an omnes sub sint Imperator. vide Chaff. in catal. glor. mundi. p. 3. conf. 22.

[1 Et discipula Helisei liberius iuxta fluentia plenissima respiciant, ut columbo dum in januis scilicet non in venerint, ad quas divaricare valeant pedes suos.]

CAP. XXIX.

Innovatio privilegii jus novum non inducit, sed vetus conservat.

Idem Episcopo Bajocen. a

Quia b intentionis nostræ: [1 & 7.] Cum innovatio nec jus novum conferat, nec etiam tollat vetus, te in eo statu esse volumus, in quo tempore impetrata innovationis dignosceris extitisse. Ceterum nullum per hoc intendimus juri aliis eidem monasterio competenti præjudicium generari.

[1 Non extitit, ut per innovationem quam fecimus cujusdam scripti monasterii S. S. Caldonen. quod in registro bo. me. Alex. pp. p. n. reperimus constare, derogaretur ecclesie Bajocen.]

CAP. XXX.

Privilegiati ut ubiq. possint cum altari viatico celebrare, hoc possunt sine licentia prælatorum.

Idem.

In his c, quæ ad cultum divinum facere dignoscuntur, non maligna sed benigna esset potius interpretatio facienda. Vnde mirari compellimur, quod cum fratribus prædicatoribus & minoribus duximus indulgendum, ut ubicunque fuerint, sine parocchialis juris præjudicio cum altari valeant viatico celebrare: quidam nimis strictè interpretando indulgentiam nostram nituntur asserere, quod per eam prædicti fratres prætor prælatorum ad sensum facere hoc non possint: propter quod eos celebrare juxta indulgentiam Apostolicam non permittunt. Cum autem eis nihil conferret memorata indulgentia, sine qua id prælati annuuntibus liceret eisdem: fraternitati tuæ mandamus, quatenus interpretatione hujusmodi reprobanda, dum tamen ab aliis, quæ jure parocchialis proveniunt profus abstineant, datam eis sic licentiam celebrandi auctoritate nostra non differas publicare, ita quod dicti fratres aliquam ex indulgentia nostra videantur in hoc gratiam consecuti.

CAP. XXXI.

Privilegium de decimis novalium non solvendum non comprehendit decimas tempore privilegii impetrati possessas ab aliis, nisi de possessione alterius in privilegio fiat mentio.

Gregorius IX. majori ecclesie & Christianitati Decano & Archiepiscopo Limon.

Quod inter priorem & conventum de Butele d ex parte una, & priorissam & moniales de Campeffe ex alia, super decimis lite mota: & infra. De consilio fratrum nostrorum decernimus, juri prædictorum prioris & conventus super decimis novalium, in quarum erant possessione tempore illo, quo indulgentia Apostolicæ impetrata fuerunt, à parte altera de decimis novalium non solvendis non debere per eas non facientes de hoc aliquam mentionem, præjudicium generari.

CAP. XXXII.

Confratres privilegiorum nisi se ad eos in totum transfulerint, ad episcopalia jura tenentur.

Idem.

Quidam (sicut adferis) in privilegiorum fraternitate recepti, nolunt tibi de juribus episcopalibus respondere. Verum quamdiu hujusmodi fratres moram in domibus suis fecerint e, eos compellere poteris ad dicta jura, tibi integrè persolvenda.

a Bajon. b Doctores in v. s. f. de sid. m. s. & in c. Albert. c. & significavit. De testibus. c Gloss. & Dd. in ca. quoniam. De privileg. l. 7. & Sylvester in Summa, verbo altare. q. 6. d al. de Buren. e Vide l. f. quam Bald. dicit esse singu. C. de jure sise.

CAP. XXXIII.

Quoad privilegium retentionis decime, semel utrale semper est novale.

Idem Arelaten. capitulo.

Consultationi vestræ b. r. quod terra, de qua non extat memoria quod aliquando culta fuisset, redacta per religiosos viros noviter ad culturam, perpetuo debet quoad immunitatem de non solvendis decimis novalium jure ceteri. Cum aliis nonnunquam cogeret indulgentiam de novalibus plus eis dispendii, quam unitatis adferre.

DE PURGATIONE CANONICA
TITVLVS XXXIV.

CAP. I.

Infamatus fide dignus per juramentum se purgat, alio foveatur non idoneus enormiter peccati.

Ex Concilio Triburien.

Notabilis a homo, vel ingenuus, si in synodo concularis crimen negaverit, si fidelem cum eis sciverit, cum duodecim ingenuis se exparet. Si autem antea deprehensus fuerit in furto, aut perjurio aut falso testimonio, non admittatur ad jurandum: sed ei (sicut qui ingenuus non est) purgatio indicatur.

CAP. II.

Infamatus tertio monitus se corrigenti, usq. ad purgationem ab officio suspenditur.

Ex Concilio Agathen.

Si quis Presbyter negligens vitæ suæ, pravæ exempli mala de se suspicari permiserit, & populus ab Episcopo juramento, seu banno Christianitatis adstrictus infamiam ejus patefecerit, certique accitatores criminis ejus defuerint, admoneatur b primo seorsum ab Episcopo, deinde sub duobus vel tribus rebus: & si non emendaverit, Episcopus eum publica increpatione admoneat. Si verò nec sic se correxerit, ab officio suspendatur usque ad condignam satisfactionem, ne populus fidelium in eo scandalum patiat.

CAP. III.

Etiam regulares purgant se de delictis secundum regulam canonicam.

Ex Concilio Melden. c

Moniales si libidinibus infervire acculerent, & manifestè detegi non valuerint, erga regulam suam opinionis malam famam canonicè purgare cogant.

CAP. IV.

Si delictum est probabile, non indicatur purgatio, alio foveatur quoad titulum.

Ex eodem.

Si quis de gradu ecclesiastico raptoribus alienatum, sponsum se confensorem vel interventorem manifestè prodiderit, à proprio gradu repellatur. Et si verisimilibus exinde suspitionibus fuerit propulsus, canonicè se expuret.

CAP. V.

Infamatus contra quem crimen probari non potest, debet se purgare juramento de veritate: compurgatores verò de crudelitate.

Innocentius Papa d Aquilegen. Patriarchæ & Mantuan. Episcopi.

Quotiens e Tridentinus Episcopus de simonia impetitus sit, vos latere non credimus: sed accu-

a Referunt Burch. l. 10. de r. c. 17. & Grat. sive Palus 2. q. 4. c. 2. & habetur c. 1. tit. de purg. vulg. c. 1. comp. b Officia crimina & fraternæ correctionis, de quo plene B. Th. 2. 2. q. 33. art. 2. 4. 1. & 2. c. 70. in Conc. imp. p. 1. non c. 2. ut ajunt Burch. l. 1. dicit. cap. 17. d. al. Innoc. Pap. 3. c. 4. eod. tit. in 7. comp. Refert. Gra. sive palus. 2. q. 4. c. quotiens.

tores scriptum adferentes, testes secundum formam canonicam producere nequeverunt, scilicet quod ecclesiam sancti Petri Presbytero P. dederit pro quatuor modis frumenti: [1 & infra] Communi fratrum nostrorum consilio iudicamus, ut tertia manu sui ordinis, & quarta Abbatum & religiosorum sacerdotum, de supradicta simonia debeat se purgare. Porro purgationis tenor erit huiusmodi: Episcopus iurabit primum super sancta Dei Evangelia, quod pro ecclesia sancti Petri Presbytero P. danda, nec ipse per se, nec per submissam personam, nec aliquis pro eo se sciente precam recepit: deinde purgatores super sancta Dei Evangelia iurabunt, quod ipsi credunt eum verum iurasse.

[1 Quos ab eisdem ecclesie laici accepit. Verum quoniam nec accusatores nec testes secundum formam canonice, & sanctorum Patrum statuta in causa ista procedere potuerunt.]

CAP. VI.

Episcopus paracianum suum infamatum corpellit ad se purgandum, nisi ab eo legitime appellaverit.

Alexander III.

Nos inter a alios: & infra. Quia nos t. f. consulere voluit, utrum Episcopus paracianum suum ad purgationem cogere possit: Consul. i. r. quod si de aliquo crimine publica laborat infamia, accusatore & testibus deficientibus, ad purgationem est per ipsum Episcopum compellendus: nisi forte super ipso ad superiorem iudicem duxerit appellandum. Sanè si appellaverit, eius parebit iudicio, ad cuius examen causam voluerit per appellationem transferre.

CAP. VII.

Compurgatores debent esse honesti, & verum habere eum, quem purgant, nec debent à iudice vel alio impediri: & deficientes in purgatione, puniuntur ut convulsus.

Idem Gajetanen. electo.

Cum P. Manconella b. Presbyter: & infra. Purgatores illius honestatis & opinionis esse volumus, quod verisimile sit eos nolle amore vel odio, seu obtentu pecunie pejerare. Ut autem idonei appareant, necesse est ut ejus, quem purgare debent, vitam & conversationem agnoscant. Deficientem verò in purgatione, omni officio & beneficio ecclesiastico privare procures: Præcavens, quod si qui purgando in sua voluerint purgatione assistere, nullam eis malevolentiam vel indignationem ostendas, nec eos impediatis, vel ab aliis, quantum in te est, impediri permittas.

CAP. VIII.

Absolutio facta secundum purgationem vulgarem non tenet, & si non obstante, potest iudici de novo purgatio: & admittitur auxilio.

Lucius III.

Ex tuarum e intelleximus continentia literarum, quod cum H. Presbyterum (quia infamabatur de homicidio) à sacerdotali officio suspendisses, prædecessoris tui literas tulit in medium, quibus apparuit eum iudicio aquæ frigida suam innocentiam purgavisse, & Episcopum suis eum literis absolvisse. Quia verò peregrina iudicia sunt inhibita, purgationem quam præstitit, sufficere non putantes: mandamus, quatenus si accusatores idonei non apparuerint, ut cum septima aut quinta manu sui ordinis (sicut expedire cognoveris) per purgationem canonicam innocentiam suam ostendat, sibi iungas: quam cum præstiterit, suspensionem sine difficultate relaxes, & eum testimonii boni virum annuncians, ab infamia homicidii, nullius contradictione vel appellatione obstante, absolvas.

a Ca. 4. tit. de officio, & pot. præf. & iud. ord. in 1. comp. & c. 7. eod. tit. de purg. can. in 1. comp. b Ca. 12. eod. tit. de accus. in 1. comp. c C. 3. eod. tit. in 1. compilatione, & post. conc. Lateran. sub Alex. III. p. 51. c. 30.

CAP. IX.

Sufficit quod compurgator sit toleratus ab ecclesia, bona fama, nec de crimine suspectus condemnatus.

Idem Vintonien. Episcopo.

Constitutus a in præsentia nostra P. Diaconus: & infra.

Præterea illud nobis non modicam admirationem inducit, quod purgationem oblatam recipere noluisse, nisi prius commendasset nomina singulorum, qui dictum P. purgare volebant, & de nationibus & exteris circumstantiis prius inquireret diligenter, tanquam esses ordinatio- nes facturus: utinam sic discereres ordinandos. Sanè in purgationibus faciendis, cum satis sit illis, qui pro purgatione exhibent iuramentum, secundum propriam conscientiam & opinionem iurare, quod purgandus à crimine sit immunis, vel quod bonum exhibuit iuramentum, si purgatores ab ecclesia tolerentur, & sint bonæ famæ in suis ordinibus ministrantes, nec in iudicio pro crimine condemnati, proculdubio sunt absque ullius indagine admittendi.

CAP. X.

Propter magnitudinem criminis infamatus suspendi potest, ne dum ab officio, sed etiam à beneficio, donec se purgaverit. hoc primo. Et augetur propter hoc numerus compurgatorum. hoc secundo. Et causa interduci post purgationem præstatio suspenditur quis ad tempus. hoc tertio. Et deficientes in purgatione, puniuntur ut convulsus. hoc quarto.

Innocentius III. Senon. Archiepiscopo.

Inter sollicitudines b nostras illa debet esse præcipua, ut capiamus vulpeculas: [1 & 7.] Licet [ergo] ecclesiastica constitutio tales ab officio tantum ulque ad purgationem canonicam doceat suspendendos: quia tamen eum etiam à beneficio propter immanitatem criminis suspendisti, nolumus improbare. Nec illud etiam improbamus, quod licet contra eum nullus accusator legitimus appareret, ex officio tuo tamen (fama publica deferente) voluisti plenius inquirere veritatem. Attendentes autem vulgarem infamiam, grave scandalum, & vehementem suspensionem ex testium dictis ortam, quæ contra decanum facere videbantur, quum propter eorum quodlibet ei esset purgatio indicenda, & servantes iustitiam, & mollientes rigorem, purgationem ei quartæ decimæ manus sui ordinis duximus indicendam. Ipsum igitur ad te remittentes, ut ibi purgetur, ubi noscitur infamatus: mandamus, quatenus accitis e tecum Nivern. & Parisien. Episcopis, indictam ei purgationem accipias: ita tamen, ut qui ad ejus purgationem processerint comprobendam, sint fide catholici, & vita probati, qui conversationem & vitam ipsius non tam moderno tempore noverint, quam transacto. Purgatione verò recepta, beneficium ei restituere non postponas. In penam autem familiaritatis illius, quam cum hæreticis scienter habuisse dignoscitur, eum ab officio volumus manere suspensum, donec scandalum sopiatur, ita tamen ut publicè familiaritatem hæreticorum abjuret. Præcipias insuper ei districtè, ut in prædicta & aliis villis circumpositis profiteatur & prædicet fidem catholicam, ac confundat & detestetur hæreticam pravitatem: sic deinceps vitam suam bonis ad ornans operibus, ut infamia convertatur in bonam famam d, & omne scandalum & suspicio de catholicorum mentibus deleatur. Quod si forsan in purgatione defecerit, eum ecclesiasticæ disciplinæ mucrone percellas, & ab officio & beneficio depositum, ad agendam penitentiam in actum monasterium detrudere non omittas.

a Ca. 6. eod. tit. in 1. compila. & post. conc. Lateran. part. 3. ca. 21. b C. 1. eod. tit. in 3. comp. c a. c. xxi. al. accessit. sed in registro & antiquis ut est impressum. d dictio, bonam, deest in registro & pleriq. antiq. exemplarib.

Z z z

[1 *Quae moluntur vineam Domini demoliri, species quidem habentes diuersas, sed caudas adinvicem colligatas, quaedam de vanitate conveniunt in ipsum. Hi sunt namque caupones, qui aquam vino commiscens, qui vultus draconis in aureo calice Babylonis regni propinant, qui iuxta verbum propheticum, arcum rem amarum intendunt, ut sagittent in oculos innoxios: quorum error serpit ut cancer, ita quod nisi botrus in flore ledatur, fructum non solum amarum, sed etiam pessiferum germinant. Nos Apostolus egregius praedicatur in epistola sua prophetico sermone describit, & docet omnibus modis evitandos, contra quos sacerdotes tubi argentei clangere debent, ut cum clamante populo area federis praecondente & muri corruant Hiericho, quae iam fuerat perpetuo anathemate condemnata: ita quod si quis ex ea regulam auream furare praesumpserit, cum Achor filio Charim lapidibus obruatur. Nos igitur scientiam literariam & honestatem morum pariter attendentes.]*

CAP. XI.

Ereue est, nec potest aliter summiari.

Idem Abbati sancti Dionysii, & Presbytero S. Martini.

Cum dilectus a: & infra. Illud autem vos attendere volumus, & mandamus, ut tales ad purgationem admittantur personae, quae vicinae sint & honestae.

CAP. XII.

Si infamia auctorum non habet ex probabilibus coniecturis, non est de necessitate indicienda purgatio, potest tamen indici ad instantiam purgandi.

Idem.

Cum b in iuventute sua: & infra. Quia vero pater filium, quem diligit, corripit: nos Quinqueecles. Episcopo per literas nostras ad majorem cautelam injunximus, ut ab illius familiaritate cessando taliter se haberet, quod sinistra de ipso suspicio non possit haberi: sed inimicus homo rescriptum literarum subripiens, apud Regem & regni magnates ipsum nequiter publicavit, ut sic deberet amplius infamari. Unde nos tantam amulorum nequitiis attendentes, licet pulsati fuerimus multoties contra eum, nunquam tamen aduersus ipsum potuimus commoveri, scientes quod dictum unius facile sequitur multitudo: ubi vero idem Episcopus ad Strigon. metropolim exiit postulatus, quidam, qui super ipsa postulatione aduersabantur eidem, ut promotionem ipsius facilius impedirent, illius criminationis carbonem reaccendere sunt moliti: unde quidam procurator ipsius de consilio amicorum suorum, qui super hoc bonum zelum habebant, sed non secundum scientiam: cepit cum instantia postulare, quatenus eidem Episcopo purgationem canonicam faceremus indici, ut suam innocentiam demonstraret. Nos autem postulationem huiusmodi minus providam reputantes, procuratorem ipsum ab ea saepe e volumus revocare: [1 & 7.] Ceterum quia procurator instabat, compulsi fuimus (non juris necessitate, sed importunitate petentis) ut per vos ei purgationem canonicam cum duobus Abbatibus mandarem indici: quamvis fuerimus protestati, quod ex alia causa talis petitio minus provide tunc fiebat, quia Strigon. ecclesia suffraganei vix eo tempore purgarent eundem, quia in facto postulationis contradicebant eidem: & suffraganei Colocen. ecclesiam ipsum minime tunc purgarent: quia inter eum & Colocen. Archiepiscopum de Strigon. metropoli contentio vertebatur: unde cum non sint alii Pontifices in Hungaria, merito videbatur, quod per Episcopos regni sui non posset in illo articulo se purgare.

a Ca. 2. eod. titul. in 3. comp. b Ca. 2. eod. tit. in 3. comp. pars huius decret. est in ca. cum in iuventute. sup. de praesumpt. ut optime hic admonet glossa. c al. semper. sed in antiq. ut est in pressum.

[1 *Tum quis saepius non videbatur apud bonos & graves infamatus de illo crimine, cum Episcopi super hoc ex mandato. post. requisiti, laudabile testimonium de ipso nobis carerent perhibere, tunc quia talis infamatio videbatur ab inimici & amici processisse, sicut superius est expressum. Unde cum antea visa. ejus laudabilis appareret, & huiusmodi factum incredibile videtur, non eredebamur et purgationem aliquam amodo tendendam.]*

CAP. XIII.

Compurgator jurat de credulitate.

Idem Tiron. a Archiepiscopo.

De b testibus: & infra. Illi vero, qui ad purgandum alicujus infamiam inducuntur, id solum tenentur juramento firmare, quod veritatem credunt eum dicere, qui purgatur.

CAP. XIV.

Infamatus super defectu natalium non debet promovet, nisi prius se purget.

Idem Floren. Episcopo.

Accedens c ad praesentiam nostram T. Diacem, humiliter nobis insinuatione monstravit, quod cum a suis amulibus dicebatur, quod esset filius sacerdotis, tu cum nos promovere voluisti, nec permisisti ab alio promovet. Quocirca mandamus, quatenus si publice fuerit nota resperius, & de ipsa tibi legitime constare non poterit purgatione ab ipso recepta, ipsum non diffusi propter hoc ad sacerdotis officium promovet: qui est non solum nota delicti, est tamen nota defectus impediens ad sacros ordines promovendum.

CAP. XV.

Super notorio crimine non est indicenda purgatio, & pendens causa super criminibus coram Papa delegato, purgatio ab ordinariis super eis recepta non tenet.

Idem Eugen. & Silvestro Martini.

Cum d dilectis filiis H. Presbytero, & G. procuratore. O. clerici T. capellanum nostrum concesserimus auditorem, idem procurator proposuit, quod cum dictus Presbyter super incestus crimine fuisset publice infamatus, Constantin. Episcopus ordinarius iudex ei purgationem indixit: qui cum se purgare nequiverit, ab ipso suis ecclesiam sententia litera definitus: quas ipse nihilominus detinuit per violentiam occupatas. Cumque idem Presbyter eisdem consanguinei sui uxorem publice detinuerit, petitionem plebani de Heniso e, & quorundam aliorum clericorum Constant. diocesis, iudicibus dicitur interdictis, ut si dictus Presbyter super crimine adulterii & incestus, coram ipsis se purgare non posset, ipsam uxorem debita castigarent: qui cum constitisset eisdem, quod b idem Presbyter pro eo, quod in purgatione delectatus ab Episcopo memorato fuerat condemnatus, ipsam uxorem contra iuramentum praedictis ecclesiis per sententiam perjuraverunt, maxime cum de incestu & adulterii crimine, tamquam de notorio liqueret eisdem, Abbati sancti Galli (ad quem illarum ecclesiarum donatio pertinebat) potestatem liberam concedentes ecclesias illas, personis aliis conferendi: quae eas postea supra dicto O. clerico assignavit: & infra. Dicitur vero Presbyter inter cetera respondit, quod processus praedictorum debeat merito retractari, cum lite non contestata procedere s praesumptis contra eum adiciens, quod purgationem indicam ab electo Constant. curaverit exhibere: [1 & 7.] His igitur, & aliis plenius intellectis, licet litera illa, quae ad praedictos iudices impetrata dicuntur, vel ipsarum transcriptum o-

a Tironen. al. Tiron. al. Tyren. b Ca. 4. eod. tit. in 3. comp. c Ca. 3. eod. tit. in 3. compilat. d C. 6. eod. tit. in 3. compilat. e al. de Henico. al. de Ponte. sed in vetustiorib. ut est in pressum. f praesumptis, in vulgari. ac in antiq. praesumptis.

Beatus

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

stenium non fuerit coram nobis, quia tamen ex tenore relationis ipsorum a, quam dictus procurator exhibuit, ac si literæ ipse ostensa fuissent, nobis constitit evidenter, iudices ipsos pratermissio juris ordine processisse: tam processum eorum, quam concessionem ecclesiarum a predicto Abbate de mandato ipsorum factam, auct. Apo. retractamus, præsertim cum relationis ipsius series repugnantia contineat, & adversa. Dicitur enim quod crimen ejusdem Presbyteri, usque ad eod publicum b fuerat & notorium, quod nullus inficiationi locus penitus existeret, utpote cujus universæ vicinæ populis testis erat: & tamè ibidem præmittitur, quod eodem Presbytero terminum peremptorium præfixerunt, in quo (si posset) super infamia prædictorum criminum canonicè se purgaret: cum nimirum si crimen notorium existeret, non erat illi indicenda purgatio, sed in eum condemnationis sententia promulganda: & infra. Si verò nullus appareret legitimus accusator, & ipsum inveniretis apud bonos & graves super prædictis criminibus, vel ipsorum altero infamatum, purgationem ei canonicam indicatis, non obstante, quòd coram prædicto electo dicitur se purgasse: cum iudicio pendente coram iudicibus delegatis non steterit ordinarius purgationem indicare infamato.

[1 Nos induit ut fratrum nostrorum debeamus consultationibus respondere. & ab eis, quantum humana permittit fragilitas, dubitationis scrupulum amputare. Inde est quòd.]

CAP. XXII.

Non sufficit prealato de criminibus infamato jurare, eorum se purgat, quòd sit immunis ab illis criminibus: sed jurare debet, quòd post suam promotionem illa crimina non commisit.

Idem.

Acepimus e literas, quibus nobis intimare curastis, quòd Apostolico mandato super indicenda purgatione Archiepiscopo Bituntinen. recepto, ipsum citastis ut decuit: qui ad diem præfixum comparuit coram vobis d, juramentum purgationis offerens sub hac forma, videlicet quòd in omnibus erat ab illis criminibus, super quibus se purgare debebat: & infra. Ipse verò ad præsentiam nostram accedens, humiliter supplicavit, ut saltem super purgatione incontinenti dignemur temperare rigorem, quia non deberet asserere, quòd à natiuitate sua nunquam passus fuerit lapsum carnis. Porro cum ab eis non credatur exactum fuisse huiusmodi juramentum, potius forè præsumimus, quòd alia de causa volebat sub præscripta forma jurare: videlicet quòd immunis erat ab illis criminibus, de quibus fuerat infamatus, tanquam dimissis per penitentiam, iam esset immunis ab illis: sed hoc jurare, non parva temeritatis existeret: cum beatus Iob dicat e, Etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignorat anima mea: & infra. Ideoque præscriptam purgationis formam, secundum quam idem Archiepiscopus obtulit se purgare, reprobamus, utpote indifferetam, temerariam, & ineptam: injungentes eidem, ut si voluerit & potuerit secundum hanc formam se purgare, secundum sanum intellectum: quem ei duximus exprimendum, videlicet quòd illa crimina graviora, id est, simoniam, venditionem iustitiz, atque incontinentiam, de quibus infamatus extitit, juret se minimè commississe, postquam ad Archiepiscopalem promotus est dignitatem, & compurgatores sic jurent, quòd credunt eum verum jurasse: quo facto vos illum dimittatis in pace, alioquin, &c.

a Ipharons. b publication. c vid. Bar. in l. i. §. accusationem. ff. ad Sc. Thier. ubi citat hunc textum in puchro casu. d nobis, legitur in plerisque Cod. series tamen indicat legendum, coram vobis. e Iob. 9.

DE PURGATIONE a VULGARI. TITVLVS XXXV.

CAP. I.

Duella, & alie purgationes vulgares prohibita sunt, quia per eas multoties condemnatur absolvendus, & Deus tentari videtur. h. d. totus titulus.

Celestinus III.

Cura suscepti b regiminis: [1 & 7.] Cum t. f. duxerit sed. Apost. consulendam, utrum super ecclesiarum possessionibus duella debeat sustineri. Tunc duximus sollicitudini respondendum, quòd in eo casu, vel aliis etiam hoc non debes aliquatenus tolerare. c

[1 Sæpedita tamen mal. cum non desinat infamare. unde nobis humiliter supplicavit, ut ab illarum impetitionibus solutum faceremus ipsum prædictarum ecclesiarum pacifica possessione gaudere.]

CAP. II.

Summatum est sup. ca. proxim.

Innoc. III. prioris S. Sergii Spoletan.

Significantibus d v. laico, & fratribus ejus ad nostram noveris audientiam pervenisse, quòd quum quidam eos super furti crimine accusaret, cum eo coacti sunt inire duellum, in quo alius peccatis suis præpeditibus ceciderunt: propter quod per consules Spoletanos bonis fuerunt propriis spoliati: nunc verò furtum apud alios est inventum, & quòd ipsi fuerint innocentes, est (faciente Domino) revelatum. Unde consulis ipsis dedimus in mandatis, ut ablata restituant universa.

CAP. III.

Summatum est sup. ca. i.

Honorius III.

Dilecti e filii noviter in Livonia baptizati, gravem ad nos querimoniam destinarunt, quòd fratres templariorum, & alii, qui temporalem in eis potestatem exercebant, si quando de aliquo alio crimine infamantur, eos ferri candentis iudicium subire compellunt: quibus si qua exinde sequatur adustio, civilem poenam infligunt. Cum igitur huiusmodi iudicium sit penitus interdictum, utpote in quo Deus tentari videtur: mandamus, quatenus dictos fratres, & alios, ut ab huiusmodi conversorum gravamine omnino desistant, per cens. eccles. appel. remota compellas.

DE INIURIIS ET DAMNO DATO.

TITVLVS XXXVI.

CAP. I.

Propter ejus brevitatem non summatum.

In Exodo. f

Si litati fuerint homines, & percussit alter proximum suum lapide, vel pugno g. & ille mortuus non fuerit, si b saucerit in lecto, qui percussit, operas ejus & impensas in medicos restituat.

CAP. II.

Breve est, & ideo non summatum.

In eodem

Si quis aperuerit cisternam, & foderit, & non operuerit eam, cecideritque bos & asinus in eam, dominus

a Vide B. Thom. 2. 2. q. 95. art. 3. ad 3. arg. b Ca. un. eod. tit. in 2. comp. c Adde quòd not. Bald. in l. i. C. de Latr. lib. 10. ubi vide. d Ca. un. eod. tit. in 1. comp. vid. conc. Trid. sess. 21. de refer. c. 19. e Ivo p. 10. c. 15. f Exod. 21. g vid. l. fin. cum gl. et concor. ff. de fentia. h al. ita: sed jauerit. i C. 3. tit. de damno dato. in 1. comp. Refert Ivo p. 16. c. 249. Exod. 21. Zzz 2

cisterna reddet pretium jumentorum : quod autem mortuum est, ipsius erit.

CAP. III.

Breve est, & ideo non summat. Idem.

SI a bos alienus cornueta fuerit ab heri & nudius tertius, & non custodivit eum dominus suus, reddet bovem pro bove, & cadaver integrum accipiet.

CAP. IV.

Breve est, & non summat. Idem.

SI b laeserit quispiam agrum vel vineam, & dimiserit jumentum suum, ut depascat aliena, pro damno estimationem restituat.

CAP. V.

Breve est, & non summat. Idem.

SI c egressus ignis comprehenderit cervos frugum, si ve flantes segetes in agris, reddet damnum qui ignem succenderit.

CAP. VI.

Breve est, & quasi idem cum precedenti. Ex penitentiali Romano. d

SI quis domum vel aream cujusquam incenderit voluntarie, sublata & incensa omnia restituat, & tres annos poeniteat.

CAP. VII.

Secularis possessas, qua clericum bannivit, condemnari debet per iudicem ecclesiasticum, secundum estimationem injuria in expensis & damnis. Ex hodie adde panam in Clem. 1. de panis. Honorius III. Episcopo Bononiensi.

OLim e scribentibus nobis Episcopo Martini. ut potestatem, consiliarios & populum civitatis Florentin. ad satisfaciendum de damnis & injuriis interrogatis Episcopo, & ecclesiis Fesulan. cen. eccles. coarctaret, idem testes lite non contestata recepit. Quare nos ejus processu penitus revocato commune Florentin. quia banniverat Episcopum Fesulanum contra Deum & ecclesiasticam libertatem, propter injuriam banni, & expensas, & damna tali occasione secuta, taxatione juramento praemisso in mille libris usualis monetae, praedicto Episcopo sententialiter duximus condemnandum.

CAP. VIII.

Qui juras statutum super non rependi damnis, hoc non obstante expensas repetere poterit, h. d. vel sic: Statutum super damnis non rependi, ad expensas non extenditur.

Gregorius IX.

IN nostra f & fratrum nostrorum praesentia proposuistis, quod olim civis Brixien. pro g restaurationibus damnorum illatorum ad invicem, quae propter multas civiles discordias incurrerant, plurimum aggravati, statutum editum de non petendo vel recipiendo in posterum restorationes hujusmodi a communi generaliter approbarunt, & firmarunt etiam juramento: & infra. Cum igitur aliud sit damnorum restauratio, quam satisfactio expensarum: & ideo in juramento exhibito super damnorum articulo intelligi non debeat, quod factum expensarum fuerit comprehensum: mandamus, quatenus (juramento non obstante praedicto) auctoritate nostra provideas, quod dictum commune pro bono concordiae ad expensarum satisfactionem aliquid h contribuat, juxta tuae discretionis arbitrium, a te sicut expedierit, moderandum.

a Exod. 21. b Exod. 22. c Ibid. d Simili sententia reperitur apud Burch. l. 19. e vide Clem. 1. de panis. ca. Graviss. supr. de restit. spol. f vide gl. in c. si canonici. verbo, damnis & injur. de offic. ordi. in 6. g dicto, pro, deest in vetustioribus codic. h dictio, aliquid, deest in antiq. exemplarib.

CAP. IX.

Habet plura dicta, & se summat. Idem.

SI culpa tua datum est damnum, vel injuria irrogata seu alius irrogantibus opem forte tulisti, aut hac imperitia tua, sive negligentia evenerunt: jure super his satisfacere te oportet, nec ignorantia te excusat, si scire debuisti ex facto tuo injuriam verisimiliter posse contingere, vel jacturam. Quod si animalia tua nocuisse proponas, nihilominus ad satisfactionem teneris, nisi ex dano passis damnum, velis liberare teipsum: quod tamen ad liberationem non proficit, si fera animalia, vel que confueverunt nocere fuissent, & quam debueras non curasti diligentiam adhibere. Sane licet, qui occasionem damni dat, damnum videatur dedisse: secus est tamen in illo dicendum, qui ut non accideret, de contingebat nil omisit.

DE POENIS.

TITVLVS XXXVII.

CAP. I.

Tolenti puniendus est criminis, quatenus delictum iterat.

Ex concilio Toletano.

E A quae frequenter praevaricatione iterantur, frequentius sententia condemnentur.

CAP. II.

Interficiens Presbyterum puniendus est: & pena per ipsam cur praesens, aliis pro ejus anima distribuitur.

Ex concilio Triburiensi. a

PResbyteri interfecti compositio Episcopo, ad curiam parociam pertinet, solvatur, ita ut medietatem utilitatis ecclesiae, cui praesertim, tribuat, alteram in ejus elemosinam iuste disperiat: Quis nullus ejus haeres proximior videtur, quam qui ipsum Domino sociavit.

CAP. III.

Non debent prelati pro criminosis sustinendo pecuniam exigere, nec etiam correctionis causa ex cupiditate pecuniarum proponere.

Alexander III. Cantuariensi Archiepiscopo.

LIcet b juxta Apostolum: [1 & infra.] Acceptum quod Archidiaconi. Conventum, episcopatus pro regendis excessibus, & criminibus puniendis, a clericis laicis penam pecuniarum exigunt, & pro annua pecunia ne pecunia personas quandoque suspendunt, quibus interdicitur, a vicariis denarios, ut eos in ecclesiis carere permittant, exigere non formidant, & alia agunt, quae canonum obviant institutis, & de radice cupiditatis diversitatis prodire videntur: & infra. Mandamus, quatenus Archidiaconis praedicti episcopatus hoc districte interdicas: si autem contravenire praesumpserint, eos compell. c. ssan. eccl. cen. compellas.

[1 Arguere, obsecrare & increpare studemus: sed tamen debemus excessus corrigere singulorum, ut probemus non quia iusti sunt, sed quia lesi Christi sunt, quare, ut in correctione facienda videamur modestiam, & maturitatem servare.]

CAP. IV.

Vilius condemnatur victori praesenti in expensis, etiam in casu pecuniarum, & unum casum excipit.

Idem in concilio Turonensi.

Calumniam e & audaciam temere litigantium con-

a Est in concil. Triburiensi sub Anulpho Imperatore ca. 4. si alius verbis referunt Burch. l. 6. dec. c. 11. l. 100. p. 16. c. 140 & Gratia. f. ve Palea 17. q. 4. ca. omnes Presbyteri. b C. 1. red. l. 10. 1. 1. compell. & post conc. Lat. sub Alex. III. p. 2. c. c. 1. red. l. 10. 1. 1. compell. demand

demando in expensis, & alio multiplici remedio san-
ctio imperialis compescit. Quoniam igitur sacris insti-
tutis consonare dignoscitur, precipimus, ut de cetero in
causis pecuniariis victus, victori in expensis condemne-
tur: nisi sententia pro absente feratur.

CAP. V.

Clericus causam seu operam grabens bello, deponendus est.
Innocentius III. (Martyris) Archi-
episcopo.

Quod in dubiis: & infra. Quia verò tam sacerdo-
tes, qui gubernant naves ad pugnam, quam qui per-
sonaliter exercent conflictum, & hi, qui alios incitant ad
pugnandum, omnes enormiter peccant: de rigore cano-
nico eos credimus deponendos.

CAP. VI.

Clericus pro magno scelere ab eo commissi, deponi debet, & in mo-
nasterio detrudi, ad agendam penitentiam.

Idem London. Episcopo.

Triplex discretio est prudentiam: & infra. At illud,
quod à nobis tertio requisisti, qualiter clerici in la-
trocinis, vel aliis magnis sceleribus deprehensi, puniri
debeant. Respondemus, quod à suis ordinibus degra-
dati, detrudi debeant in archimonastris, ad peniten-
tiam peragendam.

CAP. VII.

Si uterq; contrahentium venit contra contrahentem, uterq; potest
exigere penam, ad iudicem promissam ex conventionione.

Idem Abbasibus & fratribus Crypta ser-
vata.

Constitutus est in presentia nostra: & infra. Licet
autem in instrumento Episcopi Lavitani expressa
fuerit certa poena, quam pars contrahentium non servans,
solveret observanti: cum tamen utraque pars venisset
contra illam, ex confessione propria convincatur, cum
& pars vestra subtraxerit Episcopo pensionem, & Episco-
pus procuracionem exegerit ab eadem ecclesia, sicut Oe-
conomus proposuit memoratus, utramque partem ab ea
reddimus absolutam.

CAP. VIII.

Si testis propter vacillationem incareatur, infamiam non in-
currit.

Idem Priori S. Fridiani & Magistro B. Cano-
nico Pisano.

Super his, de quibus nos consulere voluistis: & infra.
Clericus autem, qui pro eo quod variaverat & vacil-
laverat coram vobis, de mandato nostro f. captus est
& detentus, infamiam non incurrit.

CAP. IX.

Obligatus ad certam quantitatem, certa die sub poena solvendam,
si partem intra terminum solvit, ad poenam integram non tenetur.

Idem Spoletano Episcopo.

Quamquam ad nos rectores clericorum sancti Fortunati
querimoniam transmiserunt, quod cum tibi essent
in xl. libris, per quoddam arbitrium condemnati, esset
que poena xxx. librarum appolita, nisi ea solverent in
termino constituto, tandem xxxiii. libris in termino
perfolutis, occasione septem residuarum, per quasdam
nostras litteras veritate tacita impetratas obtinuerunt
eos in praefatis xxx. libris, tibi per delegatum iudicem
condemnari. Quia igitur tenon decet in tantum Pon-
tificialis modestia oblivisci, ut inhonestis quæstibus an-

a Cap. i. eod. tit. in 3. compil. an clerico pugnare liceat, explicat
B. Thom. 2. 2. q. 40. art. 2. & ibi Cajet. b C. 3. tit. de vita & hon-
ore cler. in 3. compil. vid. Bern. Diaz. in pract. crim. can. cap. 54.
c Paris. ca. constitutus. sup. de relig. dom. ubi in vniuersis varietates
de voce Lavitani. d Cap. 3. de acc. in 3. compil. e alit. nobis.
f al. vestro. g Ca. 2. de cler. vel Monach. in 3. comp. h Distio.
nostras, tunc in pter. j. antiqui.

helando desideres cum aliena iactura ditari: manda-
mus, quatenus septem librarum solutione contentus, su-
per poena xxx. librarum memoratos rectores de cetero
non molestes.

CAP. X.

Occidentales praelatum, privantur beneficiis & feudis, que habent
ab ecclesia, cui praeerat praelatus ille, nec eis vel heredibus restituun-
tur, nec alia de novo concessi debent. Et hodie in occidente, capi-
ent, vel bannente Episcopum, aucta sunt similes poena: de quibus
in elem. Si quis suadente eodem tit.

Idem.

Ad aures nostras Apostolatus pervenit, quod cum
quidam parociani tui ausu diabolico [bona memoria] I. Vincentinum Episcopum,
nequiter peremissent, feuda & beneficia, que illi à
Vincentina ecclesia obtinebant, ipsis per sententiam fue-
rant cum multa deliberatione sublata. Quia igitur ma-
jori sunt animadversione plectendi, nos tam tibi quam
successoribus tuis, auctoritate Apost. prohibemus, ne i-
psis, aut heredibus eorum beneficia praedicta restituan-
tur, seu de novo eis alia quolibet conferantur.

CAP. XI.

Trorumpens contra iudicem arbitrio superioris punitur.

Idem.

Dilectus est filius electus sancti P. ad montes: & infra.
Ne judicialis evanescat auctoritas, cum de litigato-
ris improbitate constiterit, adversus assertionem iudicis
temerè prorumpentis, iuxta superioris arbitrium digna
poterit animadversione puniri.

CAP. XII.

Patroni, advocati, vel vicedomini vindicantes sibi in ecclesia
plus quam iura permittunt, per censuram ecclesiasticam compescun-
tur: & si occidunt praelatum vel clericum ecclesia per se, vel per al-
ios, perdunt quod habent ab ecclesia, & eorum posteri usque ad
quartam generationem non admittuntur ad clericum, nec in religio-
nibus praesentantur.

Idem in Concilio generali.

In quibusdam provinciis ecclesiarum patroni & ad-
vocati, seu vicedomini se in tantam insolentiam ere-
xerunt, quod non solum cum vacantibus debet eccle-
siis de pastoribus idoneis provideri, difficultates inge-
runt, & malitias, verum etiam de possessionibus, aliisque
bonis ecclesiasticis, pro sua voluntate ordinare praesum-
unt: & (quod horrendum est dicere) in necem prae-
latorum prorumpere non formidant. Cum igitur, quod
ad defensionis subsidium est inventum, ad depressionis
dispendium non debeat retorqueri: prohibemus ex-
presse, ne patroni vel advocati, seu vicedomini super
praemissis, de cetero plus usurpent, quam reperiat in
iure permillum: & si contra praesumpserint, per seve-
ritatem canonicam districte compescantur. Sacri
nihilominus concilii approbatione statuius, quatenus
si patroni, vel advocati, aut feudatarii, seu vicedomini,
aut alii beneficiati alicujus ecclesiae, rectorem vel cleri-
cum alium ipsius ecclesiae, per se, vel per alios occide-
re, vel mutilare ausu nefando praesumpserint: patroni
vicedomini advocati advocatiam, feudatarii feudum,
vicedomini vicedominatum, & beneficiati beneficium
proflus amittant. Et ne minus vindictae quam excessus
memoria prorogetur, non solum de praemissis nihil per-
veniat ad heredes, sed etiam usque ad quartam genera-
tionem posteritatis talium in clericorum collegium nul-
latenus admittantur, neque in domibus regularibus alic-
ujus praelationis assequantur honorem, nisi cum eis fue-
rit misericorditer dispensatum.

a Cap. i. eod. tit. in 1. compilat. b Hac duo verba, bona me-
moriam, desunt in omnibus Vatic. c C. 1. tit. de probat. in 4. compil.
d Scilicet Innocent. III. in Conc. gener. c. 45. & Ca. 2. eod. tit. in 1.
compilation.

CAP. XIII.

Domino excommunicato marente, subditis fidelitatem non debent: & si longo tempore in ea persisterit, & monitus non paruerit ecclesis, ab eius debito absoluantur.

Honorius III. prapostio Archidia. & H. canonico Susefion.

Gravem capituli Lund. a recepimus questionem, quod cum comes Registren. b pro multis injuriis, quas irrogarat eidem c, per iudices a sede Apostolic. deleg. excommunicationis vinculo fuerit innodatus, idem per duos annos & amplius in excommunicatione pessiflens, juri parere pertinaciter renuit, claves ecclesie contemnendo. Licet igitur hujusmodi pertinacia non careat scrupulo hereticæ pravitatis: volentes tamen nobilitati parcere comitis supradicti: Di. v. mandamus, quatenus si comes supradictus post commotionem vestram non paruerit plenè juri, vos ecclesias, in quibus aliquod jus habere dignoscitur, ab eius debito absolventes, fideles ipsius (quamdiu in excommunicatione persistit) ab ejus fidelitatis juramento denunciatis penitus absoluturos.

DE POENITENTIIS, ET REMISSIONIBUS.

TITVLVS XXXVIII.

CAP. I.

Pro manifestis peccatis poenitentia publica imponi debet. Alexander Papa d.

Manifesta peccata non sunt occulta correptione purganda.

CAP. II.

Poenitentiam occidentis Presbyterum. Ex Concilio Maguntinum.

Qui Presbyterum occiderit, xii. annorum poenitentia ei secundum canones imponatur: & 7. Convictus, usque ad ultimum tempus vite suæ militiæ cingulo careat, & absq; spe conjugii maneat.

CAP. III.

Consideratis circumstantiis arbitraria poenitentia indecenda est ei, qui modicum excessit se defendendo.

Alexander III. Mediolan. Archieps. [& e suffraganeu.]

Significavit f nobis vir nobilis F. quod F. dicto Imperatori, cum olim rediret ab urbe, castrum Vernicæ negavit: & infra. Vnde contingit, quod iv. castris destructis plusquam duo milia domorum destructa fuerunt, multi homines interfecti, & alia mala ibi commissa, quæ longum esset per singula enarrare. Quoniam igitur praefatus F. Deo exinde reconciliari desiderat: mandamus, quatenus ipse poenitentiam (secundum quod visum fuerit) misericorditer imponatis g, attendentes h, quod pro libertate sua & ecclesie devorione hoc fecit. Quare in his debetis talem discretionem habere, ut alii, & ipse idem pro austeritate poenitentia à servitio ecclesie nullatenus retardentur, nec aliquod salutis periculum debeant formidare.

CAP. IV.

Indulgentia, qua conceduntur per prelatos, non subditis non profunt, nisi proprii iudices hoc concedant.

Idem Archiepiscopo Cantuariensi.

Quod autem i consuluisti, utrum remissiones, quæ fiunt in dedicationibus ecclesiarum, aut conferen-

a Laudunen. b Registeren. c alii. eisdem: sed in antiq. legitur, esitena. d al. Calixtus, ut in omnib. Vaticanis, sed hæc repetuntur apud Greg. lib. 12. epist. 31. regist. ad Felicem Sicilia Episcopum. e Ha. 2. voces, & suffraganeu. desunt in omnibus Vatic. f Ca. 2. eod. tit. in 1. comp. g imponas. h attendens. i Ca. 3. eod. tit. in 1. comp.

tibus ad adificationem pontium, aliis profint quam his, qui remittentibus subsunt: Hoc volumus tuam fraternitatem tenere, quod cum à non suo iudice ligari nullus valeat vel absolvi, remissiones prædictas prodesse illis tantummodò arbitramur, quibus ut profint, proprii iudices specialiter indulserunt.

CAP. V.

Non est verè poenitens, qui peccandi animum non deponit, licet recipiat ejus confitio.

Idem Beluacen. Episcopo.

Quod a quidam ad confessionem de criminibus veniunt, & quamvis confiteri velint, seramen asserunt abstinere non posse. Con. t. r. quod eorum confessionem recipere debes, & eis de criminibus consilium exhibere: quia licet non sit vera hujusmodi poenitentia, admittenda tamen est eorum confessio, & crebris & salubribus monitis poenitentia indicenda.

CAP. VI.

Qui ex poenitentia debet certis die in pane & aqua sequenti, panem deficiente pane, alii cibariis uti.

Idem Triburien. Archieps.

Licetram b veteris, quam Novi Testamenti pagina: & infra. Si autem illi, qui aliquos dies in pane & aqua ex injuncta sibi poenitentia tenentur peragere, panem, quo vescantur non habent: legitimis, aut piscibus, aut aliis cibariis reficiantur, si necessitas id exoptat. Discretionem tamen adhibita, quod his non ad delicatas, sed ad sustentationem utantur.

CAP. VII.

Sacerdoti Græco procuranti, vel studio negligenti oppressorum filiorum, non imponatur poenitentia publica, sed debet abstinere ab altaris officio, & aliter in secreto agere poenitentiam: sed si deest publicum debet publice agere poenitentiam.

Clemens III.

Quæsitum d est, utrum sacerdotibus Græcis, quibus legitimo matrimonio licet uti, poenitentia publica sit imponenda, si eam sibi possulent pro filiis oppressi injungi? Huic igitur consul. t. r. respond. quod si ipsi procurantibus, vel studiosè negligentibus filii in lectis reperiantur oppressi, ab officio altaris debent perpetuo abstinere, & eis gravior quam laicis, non tamen publica (nisi in publicum id veniat) poenitentia debet imponi. Verum si ex incuria ipsorum mortui inventantur in opus, & illud fuerit occultum, eis poenitentia pro arbitrio poenitentiarum imponatur, & in terrore aliorum id tempus abstineant à celebratione missarum.

CAP. VIII.

Sacerdos poenitentiam arbitrare debet, secundum quantum excessus poenitentis, & contritionem, & alias circumstantias, quoad titulum.

Innocentius III. Livon. Episcopo, & ei qui cum ipso sunt fratru.

Deus qui f ecclesiam suam: & infra. Ceterum cum poenitentia non tam secundum quantitatem excessus, quam poenitentis contritionem, per discretionis arbitrium sit moderanda, penitus qualitate personarum, super fornicatione, adulterio, homicidio, perjurio g, & aliis criminibus, consideratis circumstantiis omnibus, & præsertim novitate Livonien. ecclesie competentem poenitentiam delinquentibus imponatur, prout saluti eorum videritis expedire. Apostoli autem vestigiis inhaerentes, dicentis: Lac vobis potam deti, non escam: paulatim eos instruat in fide, confessio-

a Cap. 1. eod. tit. in 2. compilat. b Ca. 3. tit. de feris, in 2. compl. Pars alia, sup. de feris. c licet. d Ca. eod. tit. in 2. comp. e Vid. l. aut facta. f. fin. ff. de pan. & l. cum quis. ff. de injur. f Cap. 1. eod. tit. in 3. compil. g Ven. perjurio, deest in antiq. codic.

nis formam, orationem dominicam, & Symbolum illos follicite edocentes a. Interim tamen corporis & sanguinis Domini sacramentum renatis fonte baptismatis, confectus festivitatis, & in mortis articulo tribuatis.

CAP. IX.

Audiat mulieru confesio, qua sibi partum alienum supposuit, vel proprium ex adulterio suscepit, nec illud marito vult detegere.

Idem sancti Lawr. in Lucina Presbyteri Card.

Apost. sed. legato.

Officii: & infra. Significati quendam mulierem in poenitentia tibi fuisse confessam, quod timens ne viri possessio devolveretur ad alios, quatundam herbarum succum potavit, & sic venter ejus intumuit, & inde gravidam se ostendens, sibi partum supposuit alienum: timensque maritum, non vult facinus ipsi b detegere, qui prolem credit sine dubitatione qualibet esse suam. Quoniam igitur postulas edoceri, utrum ei hac fraude durante sit poenitentia injungenda: respondeamus, quod sicut mulieri, que ignorante marito de adulterio prolem suscepit, quamvis id viro suo timeat confiteri, non est poenitentia deneganda: ita nec illi debet poenitentia denegari, maxime si per alios intelligas alienos, ad quos timeat possessionem viri devolyi: sed competens satisfactio per discretum sacerdotem ei debet injungi.

CAP. X.

Abbatissa moniales benedicere, confessiones audire, & publice predicare non potest.

Idem Valeri. c. & Burgen. Episcopi, & Abbatib. de N. Cisterciens. ordinis.

Nova d. quaedam nostris sunt auribus intimata, quod Abbatissa moniales proprias benedicunt, ipsarum quoque confessiones in criminibus audiunt, & legentes Evangelium praesumunt publice predicare. Cum igitur id absolum sit, pariter & absurdum: mandamus, quatenus ne id de cetero fiat, curetis firmiter inhibere. Quia licet beatissima virgo Maria dignior & excellentior fuerit Apostolis universis, non tamen illi, sed istis Dominus claves regni caelorum commisit.

CAP. XI.

Tempore generalis interdicti conceditur poenitentia & viaticum morientibus. hoc primo. Clerici, qui servaverint interdictum, post sua cum silentio in cimiterio sepeliri. hoc secundo. In conventualibus ecclesiis clerici bini vel trini possunt horas submissa voce dicere. hoc tertio. Cruce signatus & peregrinus tempore interdicti poenitentiam concedi potest, hoc quarto.

Idem.

Qvod e in te: [1 & infra.] In illo enim verbo, pro quod poenitentiam morientibus non negamus, viaticum etiam, quod vere poenitentibus exhibetur, intelligi volumus, ut necipsum decedentibus denegetur. Licet autem per generale interdictum denegetur omnibus, tamen unctio, quam ecclesiastica sepultura: concedimus tamen ex gratia, ut clerici decedentes, qui tamen servaverint interdictum, in cimiterio ecclesia sine campanarum pulsatione cessantibus solennitatibus omnibus cum silentio tumulentur. Et in conventualibus ecclesiis bini & bini, vel simul tres horas canonicas valeant f. legere, non cantare, januis clausis, interdictis & excommunicatis exclusis, & vocata remissa, quod exterius audiri non possit: cum & regularibus secundum pri-

a Quia debent scire Christiani ad salutem suam, vid. Bald. super rub. C. de sum. Trin. b Illi. c In antiq. cod. Valentini. & Burg. Episcopi, & Abbat. Avimide. d Cap. i. cod. vii. in 4. compil. e Ca. 2. cod. vii. in 4. comp. vid. c. ult. de sent. excom. l. 6. f In omib. Vatic. valeant legere potius, quam cantare.

vilegium sed. Apostol. sit indultum, ut cum generale interdictum terra fuerit, liceat eis januis clausis, excommunicatis & interdictis exclusis, non pulsatis campanis, suppressa voce celebrare divina. Recipientibus autem signum crucis non negamus, quod minus eis ob a reverentiam crucifixi poenitentia, cum postulerint, injungatur: quod & aliis peregrinis potest misericorditer indulgeri.

[1 Verum quoniam a quibusdam intelleximus dubitari, utrum clericis vel laicis dandum sit viaticum in extremis, an & unctio impendenda, & an cum aliis sacramentis indulgenda sit decedentibus sepultura. Verum in conventualibus demissa voce, januis clausis, interdicti exclusis, divina possint officia celebrari. Similiter an suscipientibus signum crucis, & sanctorum limina visitantibus sit poenitentia injungenda. Ambiguitatem hujusmodi de dubitantium cordibus volumus arripere.]

CAP. XII.

Ramosum est & multum allegabile, & hoc dicit. Quilibet doli capax tenetur saltem semel in anno confiteri proprio sacerdoti, vel de ejus licentia alteri, & Eucharistia sacramentum ad minus in Pascha recipere. Et sacerdos revelari confessionem deponendus est, & in monasterio ad agendam perpetuam poenitentiam detrudendus.

Idem b. In Concilio generali.

Omnis e utriusque sexus fidelis, postquam ad annum discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata, saltem semel in anno, fideliter confiteatur proprio sacerdoti, & injunctam sibi poenitentiam propriis viribus studeat adimplere, suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistia sacramentum: nisi forte de proprii sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab hujusmodi d. perceptione duxerit abstinentium: alioquin & vivens ab ingressu ecclesiae arceatur, & moriens Christiana careat sepultura. Vnde hoc salutare statutum frequenter in ecclesiis publicetur, ne quisquam ignorantia e caritate velamen excusationis assumat. Si quis autem alieno sacerdoti voluerit iusta de causa sua confiteri peccata, licentiam prius postulet & obtineat a proprio sacerdote, cum aliter ipse illum non possit absolovere f vel ligare. Sacerdos autem sit discretus g. & cautus, ut more periti medici superinfundat vinum & oleum vulneribus fauciat, diligenter inquirens & peccatoris circumstantias, & peccati: quibus h. prudenter intelligat, quae debeat ei praeber consilium, & cujusmodi remedium adhibere diversis experimentis utendo ad salvandum i. aegrotum. Caveat autem omnino ne verbo, aut signo, aut alio quovis modo aliquatenus prodatur peccatorem k. sed si prudentiori consilio indigerit, illud absque ulla expressione personae, caute requirat: quoniam qui peccatum in poenitentiali iudicio sibi detectum praesumpserit revelare, non solum a sacerdotali officio deponendus decernimus, verum etiam ad agendum perpetuam poenitentiam in arctum monasterium detrudendum.

CAP. XIII.

Medici vocati ad infirmos debent ante omnia inducere infirmum ad confessionem, nec quiquam persuadere pro salute corporis tendens in animarum periculum.

Idem in eodem.

Cum infirmitas corporalis nonnunquam ex peccato proveniat, dicente Domino languido, quem sana-

a Ad reverentiam. b Idem scilicet Innoc. III. in Conc. gen. c. 21. & ca. 4. cod. vii. in 4. compil. c Vid. Conc. Trid. Sess. 14. c. 5. de confess. & can. 8. de sanctissimo poen. sacram. d al. ita, ab ejus. e In aliis, ne quisquam ex ignorantia caecitate. f alit. solvere. g Quis debeat esse confessor, tradit Magister Sement. 4. dist. 9. 9. qualem. h al. ex quibus, in concilio ita: per quos. i sanandum. k B. Thom. in questionibus additis ad 3. part. q. 11. art. 1. & Theologos 4. Sent.

verat : Vade, & amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat.

Præsentis decreto statuimus, & districte præcipimus medicis corporum, ut cum eos ad infirmos vocari contigerit, ipsos ante omnia morgeant & inducant, ut medicos advocent animarum: ut postquam fuerit infirmo de spiritali salute provisum, ad corporalis medicinæ remedium salubrius procedatur, cum causa cessante, cesset effectus. Hoc quidam inter alia huic causam dedit edito, quod quidam in ægritudinis lecto jacentes, cum eis à medicis suaderetur, ut de animarum salute disponant, in desperationis articulum incidunt, unde facilius mortis periculum incidunt. Si quis autem medicorum hujus nostræ constitutionis, postquam per prælatos locorum fuerit publicata, transgressor extiterit, tamdiu ab ingressu ecclesiæ arceatur, donec pro transgressione humiliori satisfecerit competenter. Ceterum cum anima sit multo preciosior corpore, sub interminatione anathematis prohibemus, ne quis medicorum pro corporali salute aliquid ægroti suadeat, quod in periculum animæ convertatur.

CAP. XIV.

Eleemosynarum quæsores sine Apostolici vel diocesanorum litteris admitti non debent: nec tunc proponant ultra id, quod in ipsis litteris continetur. hoc primo. Et debent esse modesti: & à locis & expensis incongruis abstinere. hoc secundo. In dedicatione Basilicæ ultra annum, & in anniversario dedicationis, & in litteris indulgentiarum concessis ab alio, quam à Papa, ultra xl. dies remissio excedere non debet. h. d. usq. ad fin.

Idem a in eodem.

Cum ex eo: & infra. Eleemosynarum quoque quæsores, quorum quidam se alios mentiendo, abusiones nonnullas in prædicatione proponunt, admitti (nisi Apostolicas vel diocesanæ Episcopi litteras veras exhibeant) prohibemus: & tunc præter id, quod in ipsis continetur litteris, nihil populo proponere permittantur. Formam vero, quam communiter talibus Apostol. sed. indulget, duximus exprimendam, ut secundum eam diocesanæ Episcopi suas litteras moderentur. Ea siquidem talis est: Quoniam (ut ait Apostolus) omnes stabimus ante tribunal Christi, recepturi prout in corpore gessimus sive bonum fuerit, sive malum: oportet nos diem messis extremæ misericordiæ operibus prævenire, ac æternorum intuitu seminare in terris, quod reddente Domino cum multiplicato fructu recolligere debeamus in cœlis, firmam spem b, fiduciamque rectam tenentes: quoniam qui parvè seminat, parvè & metet: & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet vitam æternam. Cum igitur ad sustentationem fratrum & egenorum ad tale confluentium hospitale, propriæ non superant facultates, universitatem vestram monemus & exhortamur in Domino, atque in remissionem vobis injungimus peccatorum, quatenus de bonis vobis à Deo collatis piæ eleemosynas, & grata eis charitatis subsidia erogetis: ut per subventionem vestram ipsorum inopia consulatur, & vos per hæc c bona & alia, quæ Domino inspirante feceritis, ad æterna possitis gaudia pervenire. Qui autem ad quarendas eleemosynas destinantur, modesti sint & discreti, nec in tabernis aut in aliis locis incongruis hospitentur, nec inutiles faciant aut sumptuosas expensas, caventes omnino ne falsæ religionis habitum gestent. Ad hæc, quia per indiscretas & superfluas indulgentias, quas quidam ecclesiarum prælati facere non ventur, & claves ecclesiæ contemnunt, & poenitentialis satisfactio enervatur: decernimus, ut cum dedicatur basilica, non extendatur indul-

a Sicut Innoc. III. in ord. Conc. gen. Lat. c. 62. & c. s. ord. tit. in 4. comp. b In C. Barb. & in Concilio: firmam spem fiduciamq. tenentes, &c. c al. per hæc & alia bona.

gentia ultra annum, sive ab uno solo, sive à pluribus Episcopis dedicetur: ac deinde in anniversario dedicationis tempore xl. dies de injunctis poenitentis indulgentiæ remissio non excedat: & infra. a Hunc quoque diem numerum indulgentiarum litteris præcipim moderari, quæ pro quibuslibet casibus aliquoties conceduntur: cum Rom. Pont. qui pietatundinem obtinet potestatis, hoc & in talibus moderamen consueverit observare.

CAP. XV.

Archiepiscopus intra provinciam suam potest concedere indulgentias, secundum formam concilii generalis. h. d. & iniquus de ca. præce. in fine.

Honorius III.

Nostro postulasti & certificari responso, utrum per tuam provinciam possis concedere remissionem litteras generales. Nos igitur f. t. breviter respon. quod per provinciam tuam liberè potes hujusmodi concedere litteras, ita tamen, quod statutum generalis concilii non excedas.

CAP. XVI.

Episcopus & alii, de quibus in littera, possunt sine licentia superiorum sibi eligere providum confessorum.

Gregorius IX.

NE pro dilatione poenitentis periculum imminet animarum, permittimus Episcopis & aliis superioribus, nec non minoribus prælati exemptis, ut cum præter sui superioris licentiam providum & discretum debent possint eligere confessorum.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS d.

TITVLVS XXXIX.

CAP. I.

Impubes, qui clericum percussit, ab Episcopo absolve potest: & qui loco vel causa disciplina percussit clericum, si sit major excommunicatus non est: qui vero ex odio, sic, & per Papam absolvitur.

Alexander III. Senon. Archiepiscopo.

Super eo verò e, quod consilium postulasti: [& infra.] Respondemus, quod si clericus infra puberes annos se adinvicem, aut unus alterum percussit, non sunt ad Apostolicam sedem mittendi, quia ætas excusat.

Nec clerici si sunt plenæ ætatis, & non odio vel indignatione, sed levitate jocosè se ad invicem percutere contingat, neque magister si scholarem discipulum intuitu disciplinæ vel correctionis percussit, quia non potest in ipsis injectio manuum violenta motari. Ceterum si ex odio iidem scholares vel seculares clerici se percussent, pro sua absolutione debent ad Apostolicam sedem venire.

[i Vtrum scholares se in vicem in plena vel minore ætate viri vel religiosi viri in claustro secundum canonem illius, qui statutum est, ut illi qui in clericos violentas manus injiciant, mittantur ad Apost. sed. pro sua absolutione debeant venire. Inquisita.]

CAP. II.

Monachi se ad invicem percutientes, absolve Abbates, idem in canonicis regularibus: & Abbatis discretione discretæ, recurrunt ad Episcopum.

Idem.

Monachi f verò & canonici regulares quocunque modo se in clauistro percussent, non sunt ad Apost.

a Quod lateat sub hoc, infra non apparet. b al. & in talibus. c Vid. Specul. tit. de pen. & remiss. B. Thom. in quest. additu ad 1. part. quest. 26. d In duobus manuscript. ita: & absolutionem. e Cap. 2. eod. tit. in 1. compil. f Ca. 3. eod. tit. in 1. compil. sedem

fed. mittendi, sed secundum providentiam sui Abbatis & disciplinam subdantur: & si discretio Abbatis non sufficit, ad eorum correctionem, est providentia diocesani Episcopi adhibenda.

CAP. III.

Ostentius, qui clericum percussit non graviter, ab Episcopo absolvi potest. hoc primo. Officiali delibere injiciens manus in clericum, per Papam absolvitur. hoc secundo. Qui repellendo vim vi clericum percussit, excommunicatus non est. hoc tertio. Qui percussit clericum turpiter inventum cum propinqua, excommunicatus non est, secus cum remota: & dicitur propinqua, ut in litera.

Idem.

Si vero alicuius b potestatis ostentius sub pretextu sui officii malignatus clericum laeserit, ab Episcopo suo potest absolvi, nisi forte eundem clericum graviter vulneraverit. Officialis vero pro injectione manuum in clericum non potest sine mandato Rom. Pont. absolutionis beneficium promereri: quia nulli laico super clericum tanta datur auctoritas: nisi forte turbam arcendo, irruentem non ex deliberatione, sed fortuito casu clericum laedat. Si vero clericum vim sibi inferentem, vi quis repellat vel laedat, non debet propter hoc ad sed. Apost. transmitti, si in continenti vim vi repellat: cum vim vi repellere omnes leges omniaq; jura permittant. Nec ille compellendus est ad sed. Apost. venire, qui in clericum cum uxore, matre, sorore, vel filia propria, turpiter inventum, manus injecerit violentas. Ceterum, si in stupro vel adulterio, quod committit cum ea, quae ipsum ita proximae consanguinitatis linea non contingit, ceperit, aut in eum violentas manus injecerit, non erit a sententia illius excommunicationis immunus.

CAP. IV.

Qui percussit clericum ignorans, probabiliter eum clericum, excommunicatus non est, igno autem tamen probare debet per juramentum: & si hoc prestare recusat, pro excommunicato haberi debet.

Idem.

Si vero c aliquis in clericum nutrientem comam manus injecerit violentas, propter hoc non debet a Apostolico praesentari conspectui, nec etiam excommunicatione notari e, dummodo ipsum esse clericum ignoraverit. Vel si hoc dubium fuerit, propria manu duntaxat praestiterit juramentum, quod eum esse clericum ignorasset. Ab illo autem (si prestare noluerit juramentum) quia violentas manus constat eum in clericum injecisse, sicut ab excommunicato, donec de mandato summi Pontificis absolvatur, convenit abstinere.

CAP. V.

Tercientis clericum vel religiosum, excommunicatus est, nec ab alio, quam a Papa absolvitur, praeterquam in mortis articulo.

Idem.

Non dabitur f est, quod hi, qui violentas manus in clericos vel canonicos, aut cujlibet religionis conventus injiciunt, ex constitutione concilii sententiam excommunicationis incurrunt, nec nisi in articulo mortis sine Rom. Pont. absolutionis possunt beneficium impetrare.

CAP. VI.

Mulieres, quae inciderunt in canones, si quis suadente absolventur ab Episcopo. Idem in personis, quae non sunt sui juris, vel sint delicate, de quibus dubitatur, quod non possent commode accedere ad curiam. & h. d. usq. ad §. III.

a Sufficit b Ca. 4. eod. tit. in 1. comp. & post Concil. Later. p. 14. c. 9. c Ca. 5. eod. tit. in 2. compul. d al. non debet Apostolico praesentare, &c. e Nodari, in recentioribus libris. f C. 6. eod. tit. in 1. comp. nam qui dicuntur conversi, tradunt citati in c. ut privilegia sup. de privilegiis: & Parnorm. lit.

Idem.

Mulieres a vel aliae personae, quae sui juris non sunt, ab episcopo dicec. absolvi possunt, si manus in clericum injecerint violentas. De his vero, qui magnae non sunt potentiae, & ita delicati, quod laborem veniendi ad sedem Apostolicam nequeunt sustinere: respondeamus, quod status personae prius, & veritas negotii est intima Roma. Pont. & secundum consilium ejus tales erunt de commissio seclere corrigendi.

Mandatum clericum percussit, excommunicatus est, sicut percussus, hoc dicit.

Illi vero, qui non per seipsum, sed eorum auctoritate vel mandato, alii violenter injiciunt manus in clericos, ad sedem Apostolicam sunt mittendi: cum is committat verè, cujus auctoritate vel mandato delictum committi probatur.

CAP. VII.

Excommunicatus per injectionem manuum in clericum, licet occultus, absolvitur per solam Papam.

Idem.

Porro si aliqui violentas manus b in fratres suos injiciunt, & ducti poenitentia non convicti, sed privatim a te veniam postulant: eos monere debes & inducere, ut his, quos laeserunt, congruè satisfaciant, & Apostolico se conspectui representent, cum a te vel alio sine speciali mandato Roma. Pont. absolvi non possint.

CAP. VIII.

Etiam privilegiati tenentur vitare excommunicatum, & per injectionem manuum in clericum excommunicati sunt.

Idem.

Nulli se possunt c privilegio Apostol. sed. tueri, quominus excommunicatos vitare debeant, & pro violenta manuum injectione in clericos, sicut excommunicati vitari.

CAP. IX.

Tercientis Monachum, vel conversum religiosum, debet denunciari excommunicatus, & vitari, donec fuerit per Papam absolutus.

Idem Episcopi & alii Praelati per Galliam constituti.

Parechianos d vestros, si qui in Monachos vel conversos praefati ordinis violentas manus injecerint, sublato appellationis remedio, secundum tenorem generalis decreti excommunicatos publice nunciatis, ipsosque faciatis sicut excommunicatos archieps vitari, donec laesit congruè satisfaciant, & cum literis vestris Apostolico se conspectui representent.

CAP. X.

Ponitur forma praecipi, quod sub virtute juramenti fieri debet illi, qui pro violenta manuum injectione in clericum excommunicatus absolvitur.

Idem Gemm. Archiepiscopo.

Ex tenore e literarum tuarum nobis innouit, quod B. canonicus in quendam Subdiaconum manus injecit violentas: & infra. Mandamus itaque, quatenus recepto ab eo juramento, quod tuo debeat mandato parere, ipsum vice nostra a sententia qua tenetur, absolvas: sibiq; in virtute juramenti praecipias, ne de cetero in clericum, Monachum, vel alicujus religionis conversum, manus injiciat violentas, nisi se defendendo, aut de mandato suorum fecerit praetorum, vel nisi super eum praelationis ministerium aut magisterium habeat, aut cum ipso in eadem ecclesia socius esse noverit.

a Cap. 7. eod. titul. in 1. compul. & post Concil. Later. p. 14. c. 12. vid. Decretum Concil. 602. vol. 2. b Ca. 9. eod. tit. in 1. compul. & post Conc. Lat. p. 14. c. 3. c Cap. 10. eod. tit. in 1. compul. & post Concil. Later. p. 14. c. 4. d Cap. 14. eod. tit. in 1. compul. & post Concil. Lateran. p. 14. c. 17. e Cap. 15. eod. tit. in 1. compul. vid. Sylvest. verbo Absolutio.

CAP. XI.

Excommunicatum pro percussione clerici absoluit Episcopus, si sine periculo Papam adire nequit: debet tamen sibi mandare, quod adeat Papam impedimento cessante.

Idem Canonianen. Episcopo.

De cetero a noveris, quod si quis pro violenta manuum iniectione in clericum est vinculo excommunicationis adstrictus, si habens capitales inimicitias, vel alias iustas excusationes, quibus ab itinere rationabiliter excusetur, ita quod sine periculo, Apostolico se nequeat conspectui presentare: licet dioeclesano Episcopo, recepto juramento secundum morem ecclesie sibi absolutionis gratiam impetiri. Sed est illi sub juramento debito injungendum, ut quam citius opportunitatem habuerit, Rom. Pont. adeat, mandatum Apostolicum suscepturus.

CAP. XII.

Cum Papa absolutionem excommunicati delegat, mandat recipi cautionem de parendo mandatis ecclesie.

Urbanus III. Senonen. Archiepiscopo.

Ad hanc b cum inter parochianos tuos: [i & infra.] Romana ecclesia absolutionem sententiae delegatorum iudicum nequaquam consuevit aliis delegare: nisi in literis commissionis contineatur expressè de sufficienti cautione prestanda ab his, qui absolvi debent, quod iudicio ecclesie debeant obedire.

[i Vel inter eos & alios contra versus coram delegatis iudicibus ageretur, sapius a iudicibus ipsi, ut asserit, audivit. Apostol. injungitur, ut alteram partem, forte parere iudicio contententem, vel ab aliam causam rationabilem, ecclesiastica districtione percellat. Illi vero qui subiacere excommunicationi mandantur, ad alios iudices literis ab Apostol. sede impetrant, a quibus nihilominus audivit. Apostol. tibi mandatur, ut eos qui de priorum iudicum mandato excommunicati fuerant, habeas absolutos: super quo tua discretio dubitat quid tibi in diversitate huiusmodi sit agendum: ad quod pariter respondemus, quod si litera ad secundos iudices impetrata tacita veritate obtenta non fuerint, eos ad mandatum eorum absolutos habere debeis, praecipue cum.]

CAP. XIII.

Excommunicatus per canonem, si quis suadente. sit dives vel pauper, per Papam absolvendus est, vel ejus legatum: sicut in muliere, sene, infirmo, vel mulato, qui per Episcopum absolvi possunt.

Clemens III.

Enoscitur e: [i & j.] Consultationi t. t. duximus respondendum, quod mulieres, senes, & valetudinarii, seu membrorum destitutionibus impediti, licet ad Apostol. sed. non veniant, ab Episcopis valeant fidelium communioni restitui, satisfacto juxta facultates his, quibus per eos constitit injurias irrogatas. Alios autem, si pauperes sive divites sed. Apostol. vel legato ejus, ut beneficium absolutionis obtineant, necesse est presentari. Si vero infirmitatis tempore timore mortis beneficium fuerit absolutionis indulgum, juramento praestito injungatur eidem, ut postquam sanitati fuerint restituti, ad Rom. eccl. vel ejus legatum accedant, mandatum d. Apostol. super talibus recepturi.

[i Quod utq. f. r. diligenter attendens, certificarum humiliter postulavit de his qui violentas manus in clericos aliqua temeritate mittunt, nec eis suppetunt facultates ut ad sed. Apost. valeant laborare, quomodo his possit salubriter provideri.]

CAP. XIV.

Ante denunciationem vitandus est excommunicatus pro violenta manuum iniectione in clericos, nisi sit occulus. hoc primo. Inefficiens clericum, qui contempto clericali habitu se enormitatibus immiscuit, excommunicatus non est, hoc secundo.

a Cap. 16. eod. tit. in 1. compil. & post Concl. Lateran. part. 1. q. 1. cap. 13. b Cap. 8. tit. de rest. p. in prima compilatio. c Cap. 1. eod. tit. in 2. compil. d Dicitur, Apostolicum, deest in vetustioribus Codicib.

Idem.

Cum non a ab homine: [i & infra.] Consul. t. t. respondem. quod a communione illius, qui pro sacrilega manuum iniectione in clericum, in edictum excommunicationis incidit, licet denunciatus non sit, debet abstinere: nisi forte id tibi soli pateret: in quo casu ipsum privasim tantummodo evitabis, quamdiu ab ecclesia toleratur: ut saltem verecunde robore suffulsa, pro latenti excessu satisfacere compellatur. In articulo vero secundae quaestiois respondemus, quod occisores clericorum aut Presbyterorum, qui contempto clericali habitu tyrannidi & enormitati se inverecunde immiscerent, in odium clericalis excessus, & terrorem atque correctionem similium, canone late sententiae miquè coequentur: injungatur tamen eis poenitentia competens, aliquantulum asperior, quam si in laicos talis commisissent.

[i Avobis itaque sunt ex parte tua quaestum, an tenent abstinere a communione illius, qui pro temeraria manuum iniectione in clericum, in sententiam incidit, antequam excommunicatus publice moneatur: & utrum incidere in casum lata sententia interfectores clericorum & Presbyterorum illorum, qui ab alio suscepti ordinis ministerio, in publicis bellis, vel etiam praeter hosti homicidia polluerent non veniant, cum in comminationibus & maledictionibus, atque rapinis, & aliis enormitatibus aqua sua sita, vel deterruit debacchantes.]

CAP. XV.

Ante absolutionem communicandum non est excommunicatus, licet juraverit parere mandatis ecclesie, vel composuerit cum offensa, hoc dicit, primo. Infamato de excommunicato tenentur communicandum non est, nisi se purget, vel ad cautelam absolatur, hoc dicit, secundo.

Idem.

Cum b desideres: [i & infra.] Fuit autem prima quaestio tenor huiusmodi: utrim alium excommunicato, qui mandato ecclesie stare juravit, & ante absolutionem Episcopus ei communionem reddidit, sit communicandum ab aliis? & an Episcopus ista facere debeat? Cui quaestioni t. respond. quod cum cautio iuratoria, quam hodie qui excommunicati sunt praestant, potius ad cautelam ex e consuetudine ecclesie, quam rigore canonum sit inducta, neque momenti tam validè reputetur, quod nisi absolutionis beneficium substatuerit ille, qui excommunicatus debeat communionem restitui, praestertim cum ex eo juramento absolutionem consecutus non sit, & constet eum excommunicatum fuisse, & verum sit absolutum non esse: nec Episcopus, nec alii debent communicare eidem, nisi facta secundum formam ecclesie, post juramentum praestitum absolutus: quia qui cum excommunicato scienter communicaverit, excommunicationis poenam contrahit eum eodem. Secunda quaestioni hunc finem duximus proponendum, quod si publica fama est a aliquem verberasse clericum, nec Episcopus, nec alius communicare sibi debet, nisi ad arbitrium Episcopi de hoc se purgaverit, vel ad cautelam absolutionis beneficium consequatur. Tertio loco tua discretio requiritur, si clericus verberatus, Episcopo mediante, cum suo verberatore composuerit, & ille reconciliatus sibi fuerit, an per hoc is debeat ad aliorum communionem quod licet ille, qui violentas manus iniecit, ei, quem laesit, satisfecisse taliter videatur, ecclesie tamen, quam offendit, ex hoc non satisfecisse dignoscitur: & nisi forma ecclesie, qua per absolutionem talium introducta est observetur, non est communicandum eidem.

a Cap. 3. eod. tit. in 2. compil. b Cap. 4. eod. tit. in 2. compil. c De consuetudine. d Vid. Dominus, ca. pre. iusticia. 6. ubi de homicid. in 6. [i &]

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

[1 Quoque quid tua f. observare debeat super his qua dubie-
tatem continent, Apostol. sed. scripto plenius edoceri, nos qui licet
immeriti ex suscepto administrationis officio consultacionibus respon-
dere cogimus singulorum.]

CAP. XVI.

Sacerdos ejiciens regularem de ecclesia, officia divina turbantem,
excommunicatus non est.

Idem.

Veniens ad sedem Apostolicam lator praesenti-
um, sua nobis assertione monstravit, quod cum ma-
tutina officia celebraret: quaedam monialis ecclesiam
ingrediens, cum alio clerico ludendo impedimentum
praestabat, quod minus Deo divinum posset obsequium
exhibere: unde memoratus sacerdos commotus, ut li-
berius posset circa divinum celebrationem vacare, ma-
nibus in eam appositis, ut extra ecclesiam poneret, cum
nollet exire, in trahendo e ipsam, coegit eandem extra
ecclesiam residere: sed tu illum propter hoc tanquam
excommunicatum evitasti: & facis ab aliis evitari. Ideo
que mandamus, quatenus si res ita se habet, eum de cae-
tero non evites: cum ex hoc ipsum excommunicatum
nullatenus videamus.

CAP. XVII.

Excommunicati pro levi manu iniectione in clericum, possunt
per Episcopum absolvi, h. d. secundum communem lectionem, & est
textus singularis.

Idem.

Pervenit ad nos: [1 & 7.] De his absolvendis,
qui clericis non enormem sed modicam & levem in-
juriam irrogarunt, tux fraternitatis arbitrio duximus
committendum.

[1 Illos autem qui valens prope dicit, pro absolutione be-
neficio ad sedem Apostolicam nequeunt laborare, recepto ab eis, sicut
moris est, juramento potes absolvere, ita quod sanitati pristina resti-
tuti, Apostolice se conspectui representent. Sexus vero facinorosus, &
pueri ac senibus super hoc statu te credimus posse libere disponere.]

CAP. XVIII.

Clericus, qui scienter & sponte participat excommunicato in di-
vini officii, excommunicatus est major, & tantum absolvendus
per Papam, h. d. secundum Paulum.

Idem.

Significavit e nobis: & infra. Verum clericos, qui
scienter & sponte participaverunt excommunica-
tis a nobis, & ipsos in officiis receperunt, eadem excom-
municationis sententia cum ipsis non dubitamus in-
volvi: quos etiam pro beneficio absolutionis habendo
ad nos volumus cum literarum tuarum insinuatione
remitti.

CAP. XIX.

Excommunicatus pro iniectione manuum in clericum, vel incen-
diarium post publicacionem a solo Papa absolvi.

Idem.

Tu nos f. duxit fraternitas, mulendos: [1 & 7.]
Fraternitati tux talis respond. quod non solum &
qui in clericos temp. manus iniiciunt, sed etiam
incendiarii, & sunt per ecclesiam sententiam publi-
cati, pro absolutionis beneficio ad Apostolicam sedem
sunt remitti.

[An hi soli sunt ad sedem Apostolicam destinandi, qui in
obnoxiem lata sententia incidentes, manus iniecerunt in clericos
violentas, & utrum possint ab eadem sententia, nisi per Rom. Pont.
liberari.]

CAP. XX.

Legati de latere absolvere possunt excommunicatos pro iniectione
manuum in clericos.

a Cap. 1. eod. tit. in 1. comp. b al. extrahendo. al. ut trahendo.
c al. ita: intra ecclesiam residere. d Cap. 6. eod. tit. in 2. compil.
e Ca. 7. eod. tit. in 2. compil. f Ca. 8. eod. tit. in 2. comp. g n.
ita: quod non saltem hi, qui, &c.

Idem.

Ad eminentiam sedis a Apostolica: [1 & infra.]
Sicut ex parte tua nostris est auribus intimatum, tibi
existit dubium, utrum absolutionis beneficium asse-
quantur, qui pro iniectione manuum in clericos, vel ali-
as religiosas personas, excommunicationem incur-
runt, & a legatis Cardinalibus, qui a latere Rom. Pont.
destinantur, pro tempore absolvuntur, cum iidem legati
mandatum super hoc non ostendant expressum. Super
quo id a te volumus observari, ut eos habes absq; omni
hastationis scrupulo absolutos, quos constituerit a tali-
bus beneficio absolutionis adeptos.

[1 Est revertendum, quoniam articulus dubitationis emergit,
ut tanto quis promptiori conscientia recipias & observet, quod super
re dubia sibi fuit a sede Apostol. responsum, quando prerogativa de-
gnitatis ipsius certiori noscitur veritatis sententia vel scientia robo-
rata, qua in B. Petro Apostolorum Principe, pra aliis omnibus am-
plitudinem pralatum accepit.]

CAP. XXI.

Generalis excommunicatio non ligat, nisi subditos proferentia.

Idem.

Nobis b fuit ex parte tua quaesitum, utrum si quis
ita pronunciarit, quisquis furtum fecerit, excom-
municatus sit: haec generalis clausula ad ipsius excom-
municatoris subditos referatur, an generaliter exten-
datur ad omnes, qui non sunt de iurisdictione illius? Ad
quod dicimus, quod hac sententia non nisi subditi ob-
ligantur, nisi forte plus contulerit major & largior au-
thoritas delegantis.

CAP. XXII.

Qui cum effractione spoliant ecclesias, excommunicati sunt, &
per Papam tantum post denuncacionem absolviuntur.

Idem.

Conquesti e sunt nobis Regin. canonici, quod I. de
Malafrena, & ejus sequaces quasdam ecclesias Ro-
gin. Episcopatus violenter confregerunt, & que spo-
liari minime dubitarunt. Quoniam in cur gravia sunt,
nec clausis debent oculis praeteriri, mandamus, quate-
nus si est ita, memoratos illegos excommunicatos
nunciatis, & faciatis sic excommunicatos arctius evi-
tari: donec passis ipsam congrue satisfaciant, & da-
mma [pro eis] d. satisfaciant, & cum literis vestris rei
veritatem continentibus Apostolice se conspectui re-
praesentent.

CAP. XXIII.

Percutiem vel etiam interficiens clericum, se, dimisso clericali
habitu, sicut enormitatis immiscens, non tenetur ire pro ab-
solute ad sed. Apostol. Ita generaliter summari potest.

Idem.

Perpendimus d ex literis tuis, quod quidam sacer-
dos pro eo, quod se filium Regis falso nominare
presumpsit, & armis acceptis, seditionem fecit & guer-
tam, a B. Comite iussus est fugari: qui postea ejus man-
dato traditus patibulo expiravit: [1 & infra.] Fr. tua
duximus respondendum, quod si memoratus sacerdos
tali modo excessit, & non pro pulando, sed inferendo in-
juriam fuit occisus: non videtur nobis quod interfecto-
res ejus propter hoc ad obtinendam absolutionem Apost.
sed. adire cogantur: tu vero, qui merita personarum be-
ne nosti, poenitentiam eis competentem injungas.

[1 Quia igitur tam ipsam Comitem, quam alios hujus facti
participes velle super hoc satisfacere, intimasti presenti pag.]

CAP. XXIV.

Iudex ecclesiasticus faciens percussorem clericum per laicum, etiam
causa disciplina, excommunicatus est, & ipse, & verberans pro ab-
solute tenentur ire ad Papam.

a Cap. 9. eod. tit. in 2. compil. b Ca. 10. eod. tit. in 2. compil.
c Ca. 11. eod. tit. in 2. compil. d Ca. eod. tit. in 2. compil.

Veritas vestra consultationem accepimus, qua nos requisistis, utrum laicus incidat in excommunicationis edictum, qui ad iussionem Abbatis b, in cuius servitio commoratur, in clericum, Monachum, aut conversum, temerarias manus praesumat injicere, maxime ubi causa non subest, propter quam debeat verberari. Nobis autem videtur, quod nisi causa regularis disciplinae hoc faciat, Abbas in propria persona, vel (si necessitas urget) per clericum vel Monachum fieri jubeat, tam qui tales verberari praecipit, quam illi qui verberant, (etiam si causa subesset) excommunicationis sententiam, donec ad Apostolicam sedem veniant, nequaquam evadunt.

CAP. XXV.

Clericus ut laicus incedens, tertio monitus non respiciens, perdit privilegium clericale.

Idem.

In audientia nostra e talis fuit ex parte tua proposita consultatio, utrum clerici, qui arma militaria (relicto habitu clericali) gestare nullatenus erubescant, si eis fuerit injuria corporalis illata, vel se a captione redemere, illa clericorum debeant immunitate gaudere, qua pro temeraria manuum injectione facta in clericum, excommunicatus quis ipso jure notatur? Ad haec tibi breviter respondemus, quod cum frustra ecclesiae imploret auxilium, qui committit in ipsam, & lex secularium Principum huic responso satis efficax asserat argumentum, qua manifeste cautum habetur, matronam, cujus pudicitia attentata fuerit, non posse injuriam agere, si in veste meretrici fuerit deprehensa: hujusmodi clerici, si a praelatis suis tertio communiti militaria noluerint arma deponere, de privilegio clericorum subsidium aliquod habere non deant.

CAP. XXVI.

Excommunicatus propter injectionem manuum in clericum, impeditus ire ad curiam, potest a superiore absolvi: sed impedimento cessante, tenetur curiam visitare juxta verum mandatum Apostolicum.

Idem.

Quod d de his: [1 & infra.] Prætern. t. taliter canonem late sententiae incidisse, non aliam quam per sedem Apostolicam vel ejus legatum absolutionis potest beneficium obtinere. Nisi forte in mortis articulo, vel paupertate, aut infirmitate, vel senectute tanta gravaretur, quod ad eccles. Rom. laborem subire non valeat veniendi, vel ab hoc alio impedimento canonico retrahatur.

Ceterum ab his in forma sacramenti exigi consuevit, ut resumptis viribus, & opportunitate concessa, Rom. eccles. in propria persona debeant visitare.

[1 Etiam in quibus non dubitas, & quod de his observari debeat, plurimum agnovisti sed. Apostol. Responsa requiri: tanto f. t. magis in Domino commendamus, quanto in his qua sacrorum canonum institutionibus sunt expressa, aut n. procedere desideras & distingas. Sane requisivisti a nobis f. t. utrum qui se constituit in late sententia canonem incidisse, nec ad hoc potest induci ut ad sed. Ap. veniat, absolvens ab ipso vel a simplici Presbytero, absolutionis debeat vel possit beneficium promoveri, & utrum Presbyteri bigamis, & viduarum mariti, & eorum uxoribus vitam universa carnis ingressu, missarum solemnitas liceat celebrare. Verum licet quod de his observare debeat, satis in canonibus sit definitum, hoc tamen.]

a Cap. 13. eod. tit. in 2. compilat. Vid. Henric. Boech. b Ergo in illicito non est dominus obtemperandum. sicut quod notat Bald. in l. servos. C. ad l. Iuliam de vi publ. c Cap. 14. eod. tit. in 2. compilat. vide Sylvestrum super e. citatum. d Cap. 15. eod. tit. in 2. compilat.

CAP. XXVII.

Ligatus pluribus excommunicationibus, licet ex eodem fallo, abtinetur absolutorem, expressa una causa, seu una excommunicatione, non habetur pro absoluto, quoad aliam.

Innoc. III. Archiepiscopo, Decano, & Praetori Lugdun.

Cum a pro causa, qua inter G. & F. Cabilonens. ecclesiae Archidiaconum verberatur, eis concessissimus auditorum, procurator G. allegavit, quod cum Archidiaconus in succentorem in communi dormitorio manus injecisset temere violentas, & cum transisset verberando per claustrum, tu frater Archiepiscopus eum ob violentam manuum injectionem, & violationem immunitatis ecclesiae, fecisset excommunicatum, publice nunciari: [1 & infra.] Disc. ve. mandamus, quatenus si vobis confiteretur dictum F. Archidiaconum ob duplicem causam excommunicatum fuisse, & expressisse tantum alteram in literis, quas super absolutione sua impetravit, ipsum tanquam excommunicatum satisfacere ecclesiae suae pro altera moxitione praestare cogatis.

[1 Ipse vero ad Apost. sed. accedens confessus est, quod in clericum manus injecerat violentas, suppressit autem quod immunitatem violasset ecclesiae, super absolutione sua literas impetravit. Nos igitur causam ipsam vestro ex anno committimus.]

CAP. XXVIII.

Excommunicato decedenti in excommunicatione quatenus contritus decesserit, non est communicandus ante absolutionem, nec pro eo orandum, licet sit quoad Deum absolutus: sed si constiterit de contritione praecedenti, absolvetur etiam post mortem ab eo, a quo vivus fuerat absolvens: & haeredes ejus compelluntur per ecclesiam, ad satisfaciendum pro eo.

Idem. Abbati S. Andree.

A nobis est saepe quaesitum b, utrum si aliquis excommunicatus, in quo indicia fuerint poenitentiae manifesta, nec per eum steterit, quo minus reconciliaretur ecclesiae unitati, non suscepto beneficio absolutionis, decesserit, pro absoluto ab ecclesia sit habendus? & utrum pro tali recipiendus sit elemosina, & fidelibus sit orandum? [1 & infra.] Nos igitur consuls. t. b. respond. quod iudicium Dei veniat, quatenus fallit nec fallitur, semper innuitur: iudicium autem ecclesiae nonnunquam opinione sequitur, quam de fallere saepe contingit, & falli: propter quod contingit interdum, ut qui ligatus est apud Deum, apud ecclesiam solutus: & qui liber est apud Deum, ecclesiae solutus, & qui liber est apud Deum, ecclesiae innodatus. Vinculum ergo, quo punitur ligatus est apud Deum, in culpa remissione dissolvitur: illud autem, quo ligatus est apud ecclesiam, cum poenitentia remittitur, relaxatur: quod in suscitacione a Lazari sermo Evangelis manifestat, quem prius Dominus suscitavit, & Apostolus: praecepit postmodum salvere suscitatum. Unde quatenus unque se quis juramento praestito, quod ecclesiae manus oreter, humilitate curaverit: quantacunque d. poenitentia signa praestiterint, si tamen morte preventus absolvens non potuerit beneficium obtinere, quamvis absolvens apud Deum fuisse credatur, nondum tamen habendus est apud ecclesiam absolutus. Potest tamen & debet ecclesiae beneficio subveniri, ut si de ipsius viventi poenitentia per evidentia signa constiterit, defuncto etiam absolutionis beneficium impendatur. Nec obstat, quod ecclesiae legitur attributa potestas ligandi atque solvendi homines super terram, tanquam non possit solvere & ligare sub terra sepultos: & quod legitur, non

a Cap. 13. eod. tit. in 3. comp. eod. citatus super glossa. b Cap. eod. tit. in 3. compil. c Ioan. 11. d al. qualicumque poenitentia signa praestiterint.

communicetur mortuo, cui non est communicatum & vivo: cum etiam communicatum non fuerit, communicandum tamen illi fuisse, quem non contemptus religionis, sed necessitatis articulus impedit: & in certis casibus à canonibus denotatis ligasse legatur ecclesia mortuos, & soluisse. Ut autem in uno pariter & eodem negotio, & servemus rigorem, & manifestam offendamus, statim ut iustus mortui absolutio à sed. Apost. requiritur, qui cum viveret, ab ea fuerat absolvendus: alioquin autem absolutionem ex præmissa causa cæteris indulgemus, à quibus dum viverent, fuerant absolventi. Absolutionis autem forma servetur, ut fiat cum penitentiali psalmo, & tam oratione dominica, quam alia consueta. Hæredes quoque ipsius ad satisfaciendum proprio, si mentione præmissa noluerint, per dist. eccl. compellantur.

[Ut autem quod intendimus per suppositionem exempli aperiuntur exprimamus, quidam Presbyter & canonicus regularis, sicut per tuas nobis literas intrinsece, cum publica laboraret infamia, quod ad quandam conjugatam accederet, maritus eiusdem mulieris & conjugatus eius in eum manus injecerunt temere violentas: propter quod per Episcopum denunciati sunt excommunicationis sententia subiacere. Verum ipsi postmodum ad eundem Episcopum accedente, prestato in manibus eius, quod parerent iudicio ecclesie, corporaliter juramento, in mandato receperunt ab ipso, quod propter hoc Apostolice se conspectui præsentarent. Cumq; unius illorum se ad iter accingeret ad se. Ap. veniendi, à quibusdam suis amulis est peremptus, & extra cæmeterium ecclesie tumulatus: & licet contra interfectores amicos & sanguines interfecti graviter sint commoti, præmissis tamen, quod omnem ancorem remitterent, & ostensam, dummodo interfecti cadaver traderetur ecclesie sepultura. Videretur igitur forsitan in hoc casu quibusdam, quod cum sacramentum non necessitatis articulus, sed contemptus religionis excludat, & iudicium ecclesie debeat imitari, cum interfecto prædicto manifeste parentis signa præcesserint, & propter hoc absolutus etiam ab ecclesia sit habendus: sed e contrario cum ex sola culpa ligetur qui quoad Deum apud triumphatam ecclesiam, ex sola culpa verè sententia ligetur quoad hominem apud ecclesiam militantem, quandoq; vinculum culpa remittitur apud Deum, sed apud homines non absolvitur, nisi ferti quando vinculum sententia relaxatur. Alioquin ecclesia absolutio nullatenus necessaria videretur, si in sola cordi contritione præter sacerdotale officium rigor relaxaretur ecclesiastica disciplina.]

CAP. XXIX.

Detinens clericum in custodia vel vinculo sine laesione, excommunicatus est. h. d. primo. Communicans excommunicato scienter in crimine, excommunicatus est: & nisi difficultas impediatur, absque debet ab excommunicato cum juramento. Communicans vero extraneum reconciliari potest per simplicem sacerdotem sine juramento. h. d. usq; ad finem.

Idem Viratiamen. b. Episcopo.

Nuper à nobis tua discretio requisivit, quid de illis laicis sit faciendum, qui clericos (sine laesione tamen) in custodia detinent publica vel privata, vel etiam detrudunt in vincula? Et utrum, qui nominatim excommunicatis scienter communicant, absolvi ab excommunicatione possunt per confessionem à simplici sacerdote, vel Episcopi seu Archiepiscopi sit ab eis absolutio expetenda? Nos igitur inquisitioni tuæ ex ordine respon. quod in primo consultationis articulo non credimus laicos poenam excommunicationis evadere, quamvis per d. eorum factum corporalis lætio non fuerit subsecuta, citra quam violentia sæpius circa clericos

a Vid. Burch. l. 9. decr. c. 8. b Viratiamen. al. Viratiamen. c C. 3. cod. tit. in 3. comp. d Distio. per. decr. in antiquo exempl.

nequiter perpetratur. In secunda a verò questione credimus distinguendum, an is, qui nominatim excommunicato communicat, scienter in crimine communicet criminoso, ei consilium impendendo, auxilium vel favorem: aut aliàs in oratione vel osculo, aut orando secum, aut etiam comedendo. In primo quidem articulo, cum talis communicet crimini, & participet criminoso, ac per hoc ratione damnati criminis videatur in eum delinquere, qui damnavit: ab eo vel ejus superiore merito delicti tunc erit absolutio requirenda: cum facientem & consentientem par poena constringat. In secundo verò casu à suo Episcopo, vel à proprio sacerdote poterit absolutionis beneficium obtinere: quamvis enim & tunc non iudicis, sed juris sententia excommunicato communicans sit ligatus, quia tamen conditor canonis ejus absolutionem sibi specialiter non retinuit, eo ipso concessisse videtur facultatem aliis relaxandi. Is autem, qui juxta primum modum excommunicato communicat, cum juramento debet absolvi: qui verò juxta secundum modum, reconciliari poterit sine juratoria cautione. Verum si difficile sit ex aliqua justa causa, quod ad ipsum excommunicatorem absolvendus accedat, concedimus indulgendo ut (præstita juxta formam ecclesie cautione, quod excommunicatoris mandato parebit) à suo absolvatur Episcopo, vel proprio sacerdote.

CAP. XXX.

Juramentum excommunicati de fando mandato ecclesie non habet vim absolutivum. hoc primo. Excommunicato nullus communicare tenetur præter personas exceptas: alias communicans excommunicato incurrit minorem, & est excommunicandus majoris, nisi ille esset excommunicatus cum participibus, quia tunc esset excommunicatus majoris.

Idem Strigonen. Archiepiscopo.

Quod b in dubiis: & infra. Respondemus, quod excommunicato, licet quod sit mandato ecclesie juramento firmaverit, communicari non debet, donec per ecclesiam fuerit absolutus, alioquin post juramentum non esset absolutio necessaria. Nullus autem scienter nominatim excommunicato communicare tenetur, nisi quædam persona, quæ per illud Gregor. Papa capitulum, Quoniam multos, specialiter excusantur. Illi autem, qui nominatim excommunicatis præsumptuose participant, præter personas dicto canone adnotatas, nisi ab eorum participatione commoniti forte destiterint, excommunicationis vinculo sunt innodandi: secus autem si scienter communicant ei, qui cum participibus suis est vinculo excommunicationis sententialiter innodatus: tunc enim & ipsi sententiam excommunicationis incurunt.

CAP. XXXI.

Excommunicato communicare tenetur, qui prius erant ei obligati ad obsequium familiare: alii vero non tenentur de necessitate, licet interdum possint necessitate urgente.

Idem doctoribus decretorum Bonon.

Inter alia e, quæ Strigo. Archiepiscopus proponi fecit, nos recolimus respondisse, quod nullus nominatim excommunicato scienter communicare tenetur, nisi quædam personæ, quæ per illud Greg. Papa c. Quoniam multos, specialiter excusantur: verum ex hac responsione orta est occasio disputandi, aliis concedentibus, quod excommunicato communicare tenentur personæ in prædicto c. nominatæ, præsertim quæ prius ad communionem eorum ex debito tenebantur: aliis ad

a Vid. B. Thom. in questionibus ad astu ad 3. p. q. 23. art. 2. b C. 9. cod. tit. in 3. compilat. Paris sup. de panu. ca. quod in dubiu. c C. 4. cod. tit. in 3. comp. Vide Hofstien. in summa de sent. excomm. 4. & quæ sit panu.

ferentibus eos communicare licite posse, si velint: non tamen ad hoc ex necessitate teneri. Vigitur unde jus prodiit, interpretatio quoque procedat, ambiguitatem hujusmodi taliter duximus absolventem, quod cum quaedam persona in praemisso capitulo denotata, illis, in quos lata fuerit excommunicationis sententia, ante prolationem ipsius obsequio tenerentur familiariter adherere, neque postmodum ad contrarium teneantur (cum adhuc debitum daret) beneficio canonis id agente, a priore non sunt obnoxietate soluta, sed ad familiare tenentur obsequium: & ita per consequens ad communionem tenentur, sine qua illud nequeunt exhibere. Illud autem non ad omnes personas capituli credimus referendum: ut videlicet obnoxietati hujusmodi sint subiecta, cum viatores peregrini & mercatores a communicatione talium personarum (nisi articulus necessitatis imminet) debeant abstinere, ut in sine colligitur manifeste, sed ad illas duntaxat, quae talibus arctiori tenentur obnoxietate constricta: quibus tamen in his, pro quibus sunt excommunicatione notata, ut in criminibus, communicare non debent, sed ab eis penitus abstinere.

CAP. XXXII.

Si excommunicatus pro manu iniectione, scienter recipit ordines, si est clericus secularis, deponendus est: si regularis, ab executione ordinis est suspensus. Qui ignorans sui ius factum se excommunicatus recipit ordines, si est clericus secularis, dispensat cum eo solus Papa: si regularis, dispensat Abbas, si ignorantia est probabili, & factum non est grave.

Idem.

Cum illorum a absolutio, qui pro violenta manu iniectione in clericos, labem excommunicationis incurrun (quibusdam casibus a praedecessore nostro exceptis) sedi duntaxat Ap. referretur, nonnulli ecclesiasticam sententiam negligentes, in excommunicatione positi, ecclesiasticos ordines accipere non formidant. Quid autem de his fieri debeat, Apostolicum scriptis oraculum imploratur. Circa quos credimus distinguendum, quod tales vel sciunt excommunicationis se vinculo irretitos, vel non recolunt factum, pro quo in laet sententia canonem inciderunt, vel factum quidem scientes, juris ignari, nesciunt exinde se teneri. Primos b si fuerint seculares clerici c, a susceptis ordinibus censemus in perpetuum deponendos: in reliquis casibus tam Archiepiscopi, quam Episcopi absque mandato sed. Apost. speciali dispensandi facultatem se noverint non habere, quibus etiam absolutio talium interdicta: cum majora intelligantur a illis prohibita, quibus vetita sunt minora. Poterunt tamen hujusmodi Rom. Pontif. auctoribus intimari, ut ab eo secundum rigorem vel aequitatem responsum prodeat, prout discretio sua viderit faciendum. Qui si claustrales hujusmodi fuerint, licet ab Alexandro Papa fuerit constitutum, monachi & canonici regulares quocumque modo se in claustris percussent, non sunt ad Apo. sed. mittendi, sed secundum providentiam sui Abbatis disciplinae subdantur: & si Abbatis discretio ad eorum correctionem non sufficit, providentia est dice. Episcopi adhibenda: & alibi dicitur, quod de seculo fugientes, qui religionis habitum in monasterio receperunt, & inter cetera postmodum confitentur se tale commississe delictum, per e quod ipso actu excommunicationis sententiam incurrerunt, sine licentia Rom. Pon. Abbas non potest nec debet eos absolvere, quamvis praesumptionem delinquentium debita possit animadversione ponere: nos tamen in religionis favorem, & ut evagandi materia subtrahatur, majorem

a Ca. eod. tit. in 3. comp. b In recentioribus, Primum: sed in antiquioribus, primum. c Dicitur, clericus, deest in vetustis Cod. d Alcum & majora. e Propter.

eis gratiam exhibere volentes, eorum praesentibus, quod etiam talibus absolutionis beneficium impertiri valeamus indulgemus: nisi excessus ipsorum exiterit difficultas enormis, ut pote si ad mutilationem membri vel effusionem sanguinis est processum, aut in Episcopum, aut Abbatem violenta manus injecta, cum excessus tales & similes nequeant sine scandalo praeteriri. Si vero claustralis aliquis in religionem personam alterius claustralis manus iniecerit violentas, per Abbatem praesentem & e jus, qui passus est injuriam, absolvetur. Quod si clericum percussit secularem, non nisi per Apost. sed. (ut scandalum evitet) absolutionis gratiam poterit promereri. Si autem hos ad ordines pro noverit contigerit, iuxta praemissam distinctionem, qui scienter in contemptum ecclesiasticae disciplinae se fecerint ordinari, ab executione suscepti ordinis & officii decernimus abstinere, suspensos. Circa reliquos vero facti memoriam, scriptis peritiam non habentes, monasteriorum utilitate praesata, post injunctam regularem poenitentiam & peritiam, Abbates ipsorum poterunt dispensare, nisi grave fuerit & notabile factum: aut is, qui fecit, adultus fuerit & discretus, ut violenter contra oblivionem vel ignorantiam praesumatur. Praecipimus autem Abbatibus, ut formam istam diligenter observent, ne privilegium mereatur amittere, qui sibi permittit abutitur potestate.

CAP. XXXIII.

Monialis percussens monalem seu conversum, ad seculum secularem, incidit in excommunicationem, & ab Episcopo sui diocesis solvi potest.

Idem Historiensi.

DE monialibus a tua à nobis fraternitas requisita, per quem eis sit beneficium absolutionis impendendum, si vel in se invicem, vel conversos, vel conversas suas aut clericos etiam manus iniecerint ceteris violentas? Super hoc igitur tux consul. taliter respon. ut per Episcopum, in cuius diocesi monasteria fuerint, absolvetur.

CAP. XXXIV.

Contractus etiam, qui sine commone explicari non possunt, non dissolvuntur, seu impediuntur per excommunicationem superintendentem in eum, qui tenetur aliquo praesente non excommunicato casu.

Idem unversis. Cuius signati.

SI b verè: [i & infra.] Quod si Veneti fuerint satisfecerit voluerint, nec absolvi, vobis committimus, ut cum ipsis in terram Saracenorum vel provinciam, iuxta quod inter vos convenit & ipsos, si consensu convenit, navigio transeatis, quanto magis oportet, cum dolore tamen & amantudine cordis, ubi spe venia communicantes eisdem. Cum enim non à vobis majorem e nauis receperit quantitatem, nec aliam possint restituendam induci, aut etiam excedat: si aliter fieret, videremini vos damnum ex periculis, ipsi verò praemium ex contumacia reportate deorum ad hoc debitum exolvendum ipsi vobis maneat obligati, & ab excommunicatis exigi possit & recipi, quod debetur. Est autem cautum in iure, quod si quisquam per terram haereticorum aut quorumlibet excommunicatorum transierit, necessaria emere ac recipere poterit ab eisdem. Praeterea si parentum familiae dotum excommunicationis sententia fuerit innodatus, à participatione illius familiae excusatur. Licet ergo dux Venetorum dominus navium tanquam parentum familiae domus in excommunicatione persistat, vos tamen tanquam ipsius familiae dum in navibus ejus fueritis, ipsam

a Ca. eod. tit. in 3. compilat. b Ca. eod. tit. in 3. compilat. c Nautium est pretium, quod solvitur nauis pro vestra. d Sic l. Janicinus. C. de pan. l. si quis. s. legu. C. de inst. sig. excom.

excommunicatio non continget: & excusabiles eritis apud eum, si in excommunicatorum navibus existentes, cum dolore cordis sub spe penitentiae communicaveritis ipsis, in quibus eorum communicationem non poteritis evitare.

[1 Vos pariter de commissis, & plene propositis satisfacere de peccato, Deum vobis credimus, imò novimus, iam placatum. Et ergo Veneti ad satisfactionem indulti & absolutionis beneficium mereritis obtinere, securè cum eis navigare poteritis, & in praelo Domini pralari.]

CAP. XXXV.

Tralatus potest, & debet clericum subiectum incorrigibilem incarceratione, & laici circa metum excommunicationis de pralatorum licentia capere possunt clericos, & ad iudicium ducere.

Idem Londonen. Episcopo.

VT & fama tua: [1 & infra.] Sanè consulisti nos, utrum clerici graviter excedentes, qui tute non possunt monasteriis ad agendum penitentiam deputari, quoniam cum non penitentiam de commissis, oportunitate fugiendi capti, carcerem fugerent claustris, & prioribus se sceleribus scelerius immiscerent: à te vel aliis praelatis suis arcta possint custodia mancipari: [2 & 7.] Respondemus, quod cum praelati excessus corrigere debeant subditorum, & publicè utilitatis interit, ne crimina remaneant impunita, & per impunitatis audaciam fiant, qui nequam fuerant, nequiores: non solam possunt, sed debent etiam clericos, postquam fuerint de crimine canonicè condemnati, sub arcta custodia detinere: qui cum sint incorrigibiles, nec monasteriis valeant custodiri, ad similia vel peiora facile laberentur. Laici vero citra excommunicationis sententiam capere clericos, & ad iudicium trahere possunt, si oporteat etiam violenter, dum tamen id de mandato faciant pralatorum, quorum illi sunt iurisdictioni subiecti, & quorum est corrigere criminolos: cum hoc non ipsi, sed illi quorum auctoritate id faciunt, facere videantur: dum tamen non amplius eorum violentia se extendat, quam defensio vel rebellio exigat clericorum.

[1 Consulas saluti, & sic malorum audaciam comprimis, & ut ab eis honorum innocentiam tuarum, super his nos humiliter consultis, qua officium pastorale contingunt, ut de vestra responsione securus, iniquitas tibi sollicitudinem debet non laudabilis exequari.]

[2 Et utrum laici, si clericos in magno sceleribus apprehendant, in canone incidenti lata sententia: cum vero comprehendere, nec ad iudicium trahere ipsi possunt, nisi in eos manus iniecerint violentas, ad primum.]

CAP. XXXVI.

Excommunicatus est, qui in clericum etiam violentè manus iniecerit violentè, etiam si hoc faciat in satisfactionem præcedentis injurie. h. d. & est casus notabilis.

Idem Bracaren. Archiepiscopo.

Contingit & interdum, quod clerici si quem offendant, & satisfacere velint offenso, secundum morem patriæ, quem inter se laici observant, corpora sua sponte supponunt, xxx. seu pluribus aut paucioribus percussibus sustium: [1 & infra.] Nos autem fratru. tua super hoc respond. quod huiusmodi manus iniectione est non violenta, tamen injuriosa videtur: cum ille canon non tam in favorem clerici ordinati, quam in favorem ordinis clericalis fuerit promulgatus: ideo & volumus, & mandamus, ut id de cætero prohibeas attentari. Si quis autem clericus post prohibitionem huiusmodi sponte se subjecerit, excommunicatur: proviso ut

a Poterit. b Cap. 8. eod. tit. in 3. comp. vid. Bernar. Diacon. in pract. crim. can. c. 119. & c. 121. c Quid de capiente clericum suum debitum, suspectum de fuga, vid. Bart. in l. si quis in servit. ff. de fur. d C. 10. eod. tit. in 3. comp.

clericus injuriam passio sine injuria clericali satisfaciat competenter, quatenus inter eos pax valeat rationabiliter reformari.

[1 Quos frequenter non coacti suscipiunt, sed volentes, non solent de aliorum clericorum manibus, sed etiam laicorum. Unde nos humiliter inquirimus, utrum huiusmodi percussores in canone incidant sententia promulgata.]

CAP. XXXVII.

Servus excommunicatus pro iniectione manuum in clericum, tenetur pro absolutione ire ad sed. Apost. sed si ex hoc dominus, qui non fuit in culpa, grave damnum patiat, vel servus hoc faciat in ejus fraudem, absolvi potest ab Episcopo, si laeso non sit enormis.

Idem Lugdunen. Archiepiscopo.

Relatum a est nobis, quod cum aliqui servi propter iniectionem manuum in clericum violentam, in canone incidunt sententia promulgata: allegantibus dominis eorumdem, quod carere mancipiis suis nolunt, venire ad sed. Apost. absolvi non curant, per occasionem huiusmodi eludentes ecclesiasticam disciplinam. Quocirca mandamus, quatenus eos venire compellas ad sed. Apost. absolviendos: cum plus sit Deo, quam homini deferendum: nisi fecerint hoc in fraudem, ut subtrahant se obsequio dominorum, aut ipsi domini propter hoc sine culpa sua grave damnum incurrant: tunc enim & in utrolibet casu poteris eos ex indulgentia nostra provisionis absolvere, cum nimis sint ab Apost. sed. remoti: sed in recompensationem laboris, quem in itinere sustinent, alia eis satisfactio injungatur: dum modo non sit tam gravis & enormis excessus, ut propter vitandum scandalum & tollendum exemplum, huiusmodi servi ad servum servorum Dei venire debeant absolvi.

CAP. XXXVIII.

Excommunicatus propter participationem cum excommunicato, licet eum postea impugnet, ex hoc solo pro absoluto non est habendus.

Idem Strigonen. Archiepiscopo.

Sacris est & canonibus institutum: & infra. Licet is, qui voluntarius excommunicatus illis communicaverat, qui cum omnibus favoribus & participibus suis excommunicationis sententia sunt adstricti, ad cor rediens, de mandato ecclesie excommunicatos, quos prius fovérat, expugnaverit, non tamen priusquam absolutionis gratiam perceperit, habendus est absolutus: nec si occurrat in huiusmodi bello, sunt absolutiones vel oblationes recipiende pro eo, vel orationes Domino porrigendæ, nisi cum de ipsius viventis penitentia per evidentia signa constiterit, & juxta cuiusdam constitutionis nostre tenorem defuncto etiam absolutionis beneficium impendatur.

CAP. XXXIX.

Semel excommunicatus, debet vitari semper ut excommunicatus: nisi legitime probet se fuisse absolutum.

Idem Assanen. Episcopo, e

Sicut f. nobis: [1 & 7.] Fraternitati tue respond. quod nisi excommunicati à te super absolutione sua literas nostras, vel illas, cui vices nostras in hac parte commissimus, reportaverint, aut alio modo legitime de illorum absolutione tibi constiterit, tu ipsos pro excommunicatis ut prius habeas & facias evitari.

[2 Tuis literis intimasti, cum aliquos tua diocesis clericos vel laicos culpa sua exigentibus excommunicationis supplicium, ipsi postmodum ad te nulla satisfactione præmissa sine testimonialibus literis redeuntes, dicunt se absolutionis beneficium accepisse, quibus si credi dubitas in hac parte per nos instrui suppliciter postulasti, cum propter causam huiusmodi, scias

a C. 11. eod. tit. in 3. comp. b Dicitur enim, non est in veteribus Codicib. c C. 12. eod. tit. in 3. comp. d Expugnatus. e Alia, Affinatus Episc. f C. 12. eod. tit. in 3. comp.

disci tua sententia a subditis condemnantur. Nolentes itaq; malitiam hominum indulgere.]

CAP. XL.

Si excommunicatus ab Episcopo, ad metropolitanum appellat, ab eo absolvi potest: metropolitanus tamen volens suo suffraganeo deferre, potest illum sibi remittere absolvendum, & tenetur etiam remittere quando propter manifestum excessum fuit excommunicatus: & ante absolutionem non audatur volens probare se injuste excommunicatum: secus si probare velit sententiam esse nullam.

Idem Senonen. Archiepiscopo.

Per tuas a literas: [1 & 7.] Videtur enim aliquibus, quod cum ad metropolitanum per appellationem quæstio non defertur, excommunicatus autem vocem non habeat appellandi, utpote ab ecclesia separatus, sive appellaverit sine non, metropolitanus ei non debet absolutionis beneficium exhibere. Verum ex verbis cuiusdam episcopi, quam scholastici ab Alexandro Papa emanasse proponunt, habetur, quod si ante appellationem in aliquem excommunicationis sententia fuit promulgata, metropolitanus ante litem ingressum ab eo iuramento recepto secundum ecclesie consuetudinem, debet ipsumque ad eum remittere absolvendum, ubi etiam consequenter inferitur, quod nec excommunicati sunt audiendi prius, quam fuerint absolvi, nec sunt ad illos, a quibus appellaverant, remittendi. In Sardicena. autem concilio reperitur, utis, qui ab Episcopo est abjectus, finitimos Episcopos interpellat, & causa eius audiat, & diligentius pertractetur: Episcopus autem, qui iuste vel injuste abiecit eundem, patienter accipiat ut discutatur negotium, quatenus vel probetur ejus a pluribus sententia, vel etiam emendetur: prius tamen quam omnia diligenter examinata fuerint, nullus ante causæ cognitionem communioni eum sociari præsumat, qui fuerat communionem privatus. Nos igitur credimus distinguendum, utrum quis proponat, se post appellationem legitimam interpolatam excommunicatione fuisse notatum, vel in forma excommunicationis intolerabilem errorem fuisse patenter expressum: in quibus casibus ad probationem eorum etiam si absolutionem non petat, debet admitti: sed donec de ipsis confiteritur, in aliis evitari debet, quanquam Apostolus sed. etiam tales a consueverit absolvere ad cautelam. Verum in aliis, nisi gratiam absolutionis imploret, non debet audiri, ne sententiam ecclesiasticam contemnere videatur, & per hoc amplius ex suo contemptu ligetur. Quod si absolutionis beneficium humiliter postulerit, metropolitanus eum debet absolvere, nisi suo duxerit suffraganeo deferendum: cuius tamen si suffraganeus absolutionis beneficium iuxta formam ecclesie noluerit exhibere, ipse nihilominus illum absolvat, cautione recepta, quod suo debeat parere mandato, ac deinde causam audiat, & quod canonicum fuerit (iustitia mediante) decernat. Quod si forsitan Episcopus subditum suum, propter manifestum excommunicasset excessum, metropolitanus non debet ipsum absolvi, nisi suffraganeus requisitus malitiosè sibi absolutionis beneficium denegaret.

[1 Nobis intimasti, quid ven. f. n. Alstiodoren. Episcopus in dil. si. Alstiodoren. Archiepiscopum excommunicationis sententiam promulgasset. Archiepiscopus tuo se conspectui presentavit, & quod stare mandato ecclesie, sufficienter obtulit cautionem: potens humiliter ut absolutionis et beneficium exhiberet: tu vero deferre volens Episcopo memorato, ipsum sibi monuisti, ut absolvet Archiepiscopum memoratum. Sed quia tuis monitis non parebat, excommunicatum absolvi curavisti.

a Ca. 14. eod. tit. in 3. comp. b Al. deest verbum, Debet. c Alstiodoren.

quem Episcopus pro absoluto non habet, utpote qui propositus, quod ad se illius absolutio non spectabat. Unde queritur quid in similibus de cetero sit agendum.]

CAP. XLI.

Si Papa sui literis excommunicatum salutat, non propter hoc eum absolvet.

Idem.

Si aliquando a forte contigerit, quod eis, qui auctoritate Apostolica sunt excommunicationis subjecti, nostræ literæ cum salutationis alloquio delinuerint, non propter hoc excommunicationis credatur sententia relaxata. Cum per ignorantiam vel negligentiam, aut occupationem nimiam, vel etiam subreptionem contingat huiusmodi literas impetrari.

CAP. XLII.

Excommunicatus a pluribus pralatis ob plures causas, non est communionem restituendus, licet de una causa veli satisfieri: & si impetratur absoluto tamen alii causis, non valet absolutio.

Idem Sancti Laurentii in Lucina Presbyteri Cardinalis Apostolica sedis legato.

Officii b: & infra. Postremo quaesivisti utrum qui propter plures excessus a pluribus pralatis inter ipsum habentibus, excommunicationis est vinculo innodatus, & uni pralatorum de uno tantum satisficere vult excessu, ab eo sit absolvendus, de quo satisficere vult eidem: & cum de alio non satisfecerit, alii absolute valeat nunciari: & infra. Super hoc articulo respondemus, quod suppremissi veritatem absolutio subreptionem prodest: & veritatem intelligens, absolutionem huiusmodi exhibere non debet.

CAP. XLIII.

Excommunicatus & interdicti pralati potest fieri verum Dei. hoc primo. Et tempore generali interdicti concilii pralati baprisimus & christiano in fronte, & patientia nationum. b. d. secundò.

Idem Ferrarum. Episcopo.

Responso e nostro postulas edoceri, an cum Ferrarum civis excommunicationis & interdicti sententia sint ligati, liceat tibi viros & mulieres semel in hebdomada, vel in mense apud aliquam ecclesiam convocare quibus prædices verbum Dei, & eosdem ad correctionem inducas. Super quo respondemus, quod sine scriptis conscientie hoc facere poteris, cum videris expedire dummodo contra formam interdicti nullum eius officium celebretur. Præterea quaesivisti utrum Ferrarum civitas sit interdictio supposita, & ibidem (præter baptismum parvulorum, & penitentiam morientium) universa sacramenta ecclesiastica, interdicta, an liceat tibi baptizatos pueros in frontibus colligere. Super quod respondemus, quod sicut baptizati sunt pueri, sic & baptizati ad confirmationem in frontibus a te possunt sacro chrismate deliniri.

CAP. XLIV.

Si conjunx sit pro certo impedimentum matrimonii, non debet reddere debitum, sed potius excommunicatum pati, si autem hoc credat ex causa probabili & discreta, potest reddere debitum, non autem exigere: sed si ex levi & temeraria causa, de ipsa conscientia, potest reddere & exigere.

Idem.

Inquisitioni tuæ respondentes d, credimus diligendum, utrum alter conjugum pro certo sit impedimentum conjugii, propter quod sine mortali peccato

a Ca. 2. tit. de rescript. in 3. comp. vide Clement. si summas. de sent. excom. b C. 15. eod. tit. in 3. comp. Pari. l. iij. in ca. offic. supra de parit. & venisio. c Ca. 16. eod. tit. in 3. comp. vide l. iij. Calder. tract. de inter. memb. 6. q. 4. d Ca. 17. eod. tit. in 3. comp. vide Doct. Theolog. l. 4. sent. Dist. 32.

causam non valet carnale commercium exercere, quamvis illud apud ecclesiam probare non possit, an non fiat pro certo, sed credat. In primo casu debet potius excommunicationis sententiam humiliter suscipere, quam per carnale commercium peccatum operari mortale. In secundo distinguimus utrum habeat conscientiam huiusmodi ex credulitate levi & temeraria, an probabilis & discreta: & quidem ad sui pastoris consilium (conscientia levis & temeraria: credulitatis explosa) licite potest non solum reddere, sed exigere debitum conjugale. Verum cum conscientia pulsat animum, ex credulitate probabilis & discreta, quamvis non evidenter & manifesta, debitum quidem reddere potest, sed postulare non debet: ne in alterutro, vel contra legem conjugii, vel contra iudicium conscientiae committat offensam.

CAP. XLV.

Per dimissionem habitus & confisurae, non perdit clericus ante triennem monitionem privilegium clericale.

Idem.

Contingit interdum a: & infra. Sanè sicut accepimus iniquitate comite Flandren. in diocesi tua quidam existunt, qui nec in modo tonsuræ, nec in vestimentorum forma, nec in qualitate negotiorum de clerico b quicquam ostendunt, ad poenæ subterfugium se clericos exhibentes: cum enim c super excessibus, quos seculari luxu committunt, ad publica iudicia pertrahantur, circumensis criminibus, ut possint circumvenire vindictam, pro clericis se representant, clericalis fori privilegium labiis allegantes, qui factis paulò ante negaverant clericatum: & infra. Verùm quia privilegium mereatur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate, ac frustra legis auxilium invocat, qui committit in legem: volumus & mandamus, ut tales, si tertio a te commoniti se ipsos contempserint emendare, illius efficiantur d immunitatis exortes, quæ pro clericorum metela, & laicorum violentia coercenda dignoscitur instituta.

CAP. XLVI.

Ab excommunicati denunciacione repellitur, qui non præmonuit, & ei communicavit.

Idem.

In præsentia e dilecti filii: & infra. Nec canonici suo decano excommunicationem possunt objicere: cum super hoc nec commonitus, nec imperitus fuerit: nec ipsi propter hoc eum duxerint evitandum, sed Episcopus in mensa, & canonici communicaverint ei etiam in divinis.

CAP. XLVII.

Excommunicatus est dolosi permittens clericum percussit, ex quo poterat prohibere, & non prohibuit.

Idem.

Quanta præsumptionis f & temeritatis existat in retores ecclesie manus injicere violentas: [i & j.] Ne autem solos violentie huiusmodi auctores aliquorum præsumptio existimet puniendos, facientes & consentientes pari poena plectendos catholica condemnat auctoritas. Eos delinquentibus favere interpretamur, qui cum possint, manifesto facinori desunt obviare.

[i In Evangelio Dominus protestatur, qui se in ministris suis esset flagellari, & Apostolorum principi alibi perhibuit se iterum crucifigi. hoc etiam qualitas poena manifeste declarat, cum excommunicationis sententia in ipso alibi feriat delinquentes, si non solum in fratres nostros & Coepiscopos, sed etiam in minoris ord. clericos violentiam præsumpserint operari.]

a Vid. Clem. 1. & 2. De vita & bon. cler. & Bern. Diaz. in pract. crim. c. 69. & 70. b Al. de clericat. c Dicitur enim, non est in plerisque antiq. cod. d Al. sicut. e C. 2. eod. tit. in 4. comp. vide quod notat Ioan. Calder. tract. de interd. eccl. memb. 6. q. 4. f C. 3. eod. tit. in 4. comp. vide Navarrrum in Manuali consisi. c. 24. num. 20. & seq.

CAP. XLVIII.

Prælati excommunicari non debet subditum, nisi competentem monitione præmissa, & ex causa manifesta & rationabili: & contrafacienti imponitur poena hic expressa. Item ponitur subditus, qui salvo conqueritur se excommunicatum iniuste: & subiecti quid juris, si prælati dicens se errasse, vult excommunicationem absolvere, & ad versus appellat: ne absolvetur.

Idem in concilio generali.

Sacro approbante concilio a prohibemus, ne quis in aliquam excommunicationis sententiam, nisi competentem admonitione præmissa, & personis præsentibus idoneis, per quas (si necesse fuerit) possit probari monitio, promulgare præsumat. quòd si contra præsumperit, etiam si iusta fuerit excommunicationis sententia, ingressum ecclesie per mensem unum sibi noverit interdictum, alia nihilominus poena mulcendus, si visum fuerit expedire. Caveat etiam diligenter, ne ad excommunicationem cuiusquam absque manifesta, & rationabili causa procedat: ad quam si taliter forte processerit, & requisitus humiliter processum huiusmodi non curaverit absque gravamine revocare, gravatus apud superiorem deponat de injusta excommunicatione querelam: qui (si absque periculo moræ potest) ad excommunicatorem illum cum suo mandato remittat, intra competentem terminum absolvendum: alioquin ipse per se vel per alium (prout viderit expedire) sufficienti cautione recepta, manus ei absolutionis impendat. Cumque adversus excommunicatorem de injusta excommunicatione confliterit, excommunicator condemnetur ad interesse excommunicato, alias nihilominus (si culpæ qualitas postulaverit) superioris arbitrio puniendus: cum non levis sit culpa, tantam infligere poenam infanti: nisi forsitan erraverit ex causa probabilis, maxime si laudabilis opinionis existat.

Verum si contra excommunicationis sententiam nihil rationabile fuerit a conquerente probatum b, idem & super injusta excommunicationis molestia, per poenam ad interesse, vel alias secundum superioris arbitrium condemnetur: nisi forsitan & ipsam probabilis error excuset, & super eo, pro quo fuerit iusta excommunicatione ligatus, per cautionem receptam satisfacere compellatur, vel in pristinam reducat sententiam, usque ad satisfactionem condignam in violabiliter observandam. Si vero iudex suum recognoscens errorem, paratus sit talem revocare sententiam, & is, pro quo lata fuerat, ne absque satisfactione revocaret illam, appeller: appellationi non deferat in hac parte, nisi talis sit error, de quo merito debeat dubitari: & tunc sufficienti cautione recepta, quòd coram eo, ad quem appellatum extiterit, vel delegato ab ipso, iure parebit, excommunicatum absolvat: sicque poenæ præscriptæ minimè subiacit: cavens omnino ne voluntate perversa in alterius præiudicium mentiat errorum, si distractionis canonicæ vult effugere ultionem.

CAP. XLIX.

Excommunicat hæreticos & quoscumque violatores ecclesiasticæ libertatis.

Honorius III. Episcopo Bononiensi.

Overit c fraternitas tua: [i & infra.] Excommunicamus omnes hæreticos utriusque sexus, quocumque nomine censeantur, & fautores & receptatores & defensores eorum: Necnon, & qui de cætero ser-

a Quam cautè sit faciend. excommunicationis sentent. cavet Trid. conc. sess. 25. de refor. c. 3. b In Cantaren. libro & aliis recentioribus ita: idem super iusta excommunicationis molestia, &c. sed in concilio, & Vaticanis constanter legitur ita: idem & super iniusta. c Vide Zanchinum tract. de hæ. c. 77. & 78. & Alphonsium Castrum L. 2. c. 18. de iusta punitione hæret.

vari fecerint statuta edita & consuetudines introductas, contra ecclesiam libertatem, nisi ea de capitularibus suis intra duos menses post huiusmodi publicationem sententiae fecerint amoveri. Item excommunicamus statutarios & scriptores statutorum ipsorum, necnon potestates, consules, rectores & consiliarios locorum, ubi de cetero huiusmodi statuta & consuetudines editae fuerint vel servatae: necnon & illos qui secundum ea praesumpserint iudicare, vel in publico formam scribere iudicata.

[1 Quod nos in basilica principis Apostolorum praesente christiano in Christo f. n. Federico illustri Romanorum Imperatore & semper Augusto, in celebratione missarum, postquam capiti eius imposuimus asadem, de consuetudine accensis candelis excommunicavimus.]

CAP. L.

Frates hospitalis Hierosolymitani excommunicati pro iniectione manuum in clericum seu confratrem, absolvi possunt per eorum Priorem, nisi excessus fuerit difficilis & enormis.

Idem magistro & fratribus hospitalis Hierosolymitani.

Canonica & constitutio cavetur, quod monachi & canonici regulares, quocumque modo se percusserint, non sunt ad Apostolicam sedem mittendi, sed secundum discretionem & providentiam sui Abbatis disciplinae subdantur: quod si Abbatis discretio ad eorum correctionem non sufficiat, providentia est dicere. Episcopi adhibenda: nisi excessus difficilis fuerit & enormis, propter quem merito ad eccle. Rom. sit recursus habendus. Nos ergo ad vos statutum huiusmodi duximus extendendum: auctoritate praesentis, ut in tali casu (nisi maioris sit providentia requirenda) per Priorem vestrum, qui (sicut audivimus) Presbyter esse debet, fratribus vestris absolutionis beneficium impendatur.

CAP. LI.

Excommunicatus vel suspensus absolvi non debet, nisi prius iuramento praestito: si tamen sine scandalo iuramentum haberi non potest, poterit fieri absolutio per manualem promissionem.

Idem titulo sancta Praxedis Presbytero Caradi. *Apost. sed. leg.*

Super eo quod b monachi Graeci & eremitae propter inobedientiam sententia suspensionis & excommunicationis ligati, nolunt ad mandatum ecclesiae nisi per manualement promissionem redire. Hoc tibi duximus respondendum, quod si nullatenus possunt induci ad praestandum iuxta formam ecclesiae iuramentum, ipsos hac vice cum promissione poteris recipere manualement: cum interdu(m) (consideratis locorum & temporum qualitatibus) severitati sit aliquid detrahendum.

CAP. LII.

Cum de viribus sententiae dubitatur, potest qui absolvi ad cautelam iuramento praestito.

Idem Bituricen. & Carnoten. Decan. & Subdiacon. *Arelaten. c.*

Venerabili fratri nostro Cenomanen. Episcopo, & procuratori Tuoren. Archiepiscopi, in nostra praesentia constitutis, pro quadam suspensionis sententia in praesentem Episcopum ab eodem Archiepiscopo promulgata: nos sententiam ipsam relaxavimus ad cautelam, ipso Episcopo in praesentia dicti procuratoris praesentem corporaliter iuramentum, quod parebit mandatis, quae idem Archiepiscopus sibi propter hoc fecerit, si contulerit ipsum in eo, pro quo fuit lata praedicta sententia, culpabilem exstitisse.

CAP. LIII.

Excommunicantur officiales locorum, in quibus sunt

a Vide Henric. Boich. in ca. a nobis. 21. & in c. cum illorum. sup. eod. tit. b Vide Panno. in c. cum desideres. supra eod. tit. & ibi Henric. Boich. dist. 3. c Aurelian.

statuta contra ecclesiasticam libertatem, nisi ea delicti fuerint, & statuarii feudis ecclesiasticis sunt privati.

Idem Episcopo. Senen.

Gravem venerabilis f. n. a Pisani Archiepiscopi receptum quaestionem, quod quidam civis Pisani, deputati a potestate ac populo ad statuta civitatis edenda, in derogationem Apostolicae sedis, & subversionem ecclesiasticae libertatis edere praesumpserint, quod si quis clericus vel laicus contra quemcumque laicum Pisani districtus, ad iudicem ecclesiasticum literas Apostolicas impetraverit, in mille solidis (nisi renunciarit literis) condemnatur: ne reditus possessionum suarum reddatur eidem, vel agri excolantur illius, sed banno patrum subiaceant b potestatis: [1 & 7.] Statuerunt illi praeterea, ut clerici suis sumptibus castrum Ripae fridae faciant custodiri: quod si renuerint, contra eos potestates procedere teneantur: [2 & 7.] Ideoque fraternitatis mandamus, quatenus in consiliarios & officiales civitatis ipsius, nisi statuta ipsa de capitularibus suis delicti fuerint, & idonee sicut exigit res caverit, quod similia de cetero non debeant attentare, excommunicationis sententiam promulgare procuret. Ceterum si cum istis statutariis multa de bonis ecclesiasticis tenere dicantur in feudum, ipsos fore nihilominus privatos feudis huiusmodi nunciare procuret.

[1 Qui nullam ad regimen civitatis suscipiet, nisi iuxta praesentis servaturum: & hoc etiam qualibet alia potestate, qui pro tempore fuerint, successores suos iurare faciant supra dicta.]

[2 Iuxta quod dicitur in consilio civitatis, quae omnia potestas qua nunc praesentis civitatis pro monasterio se firmare iuraverit firmavit. Cum autem tota civitas Pisana, quae abis Dei iuramentum tamdiu abierit, quae infesta iam errore, vel infestis praesentis profumatur, & tam statutarios quam potestatem eadem non sit dubium propter hoc excommunicationis sententiam praesentis vocari infamia incurrisse.]

CAP. LIV.

Alloquens excommunicatum in tendentibus ad salutem anime, etiam si alia verba interponat, excommunicatus non est.

Gregorius IX.

Ubi voluntate a ac proposito maleficia distinguuntur, excommunicationis sententiam non incurrit, qui excommunicatus in his, quae ad absolutionem, vel alias ad salutem anime pertinent, in locutione participat, sicut etiam alia verba incidenter (ut apud cum magis proficiat) interponat.

Pradicatores praesentis, qui alias suspensio non possunt, alio excommunicatus & detentibus bona aliena elemosinas recipere possunt h. d.

Pradicatores quoque qui penes excommunicatos vel alios alienarum rerum detentores, in praedicationibus & confessionibus, quaesierunt causam [vel eorum] eorum, ad quos res ipse spectare noscuntur, elemosinas licite possunt ab illis recipere, praesentis si alias non valeant in illo loco sustentationem habere.

Tonit quosdam casus, in quibus percutiens clericum excommunicatus non est.

Si qui vero ratione officii quod in ecclesia obtinent, aut etiam alii clerici seniores zelo devotionis praesentis vel adolescentes in minoribus ordinibus constitutos, turbantes divinum officium, & hi qui obstant praedicationis vel magisterii subditos & scholares correctionis causa leviter forte percusserint, excommunicationis

a Praeter doctores huc & in c. moverit. sup. eod. tit. vide legatum in Constit. Cassa. C. de sac. eccles. b Subiaceat. c in Codic. Barb. Ceterum cum istis statutariis & potestas multa. & d Vide B. Thom. in quaest. additis ad 3. p. 9. 23. artic. & citari in c. a nobis. sup. de excep. e Haec duo verba, vel curam, desunt in anreg. codic. & in Vaticanis. Senten-

sententiam non incurunt. Quod & de his dicendum est, qui aliquos de familia sua vel propinquos inferiorum graduum simili modo, ut cohibeantur à suis insolentis, & scientia bonisque moribus informetur, duxerint corrigendos.

CAP. LV.

Communicatio excommunicato in crimine damnabili, incidit in excommunicationem prætoris.

Idem African. Episcopo.

Si concubinx a publicæ clericorum ecclesiasticæ censuræ districtione notentur, eosdem concubinaris non est dubium sententia majoris excommunicationis involvi, qui post latam sententiam communicant in eodem crimine criminosis.

CAP. LVI.

Excommunicatus minor potest ab excommunicatione aliquem absolvere.

Idem.

De vobis b collata potestas, ut à minori excommunicatione, si in ipsam incidit, invicem se absolvant, utroque ligato vinculo excommunicationis hujusmodi, non expirat.

CAP. LVII.

Permittitur ministris ecclesiasticis, semel in hebdomada celebrare tempore interdicti, concurrentibus his, que exprimitur in textu.

Idem.

Permissimus e ecclesiasticis ministris, semel in hebdomada tempore interdicti, non pulsatis campanis, voce submissa, januis clausis, excommunicatis & interdictis exclusis, missarum sollempnia celebrare, causa conficiendi corpus Domini, quod decedentibus in poenitentia non negatur.

CAP. LVIII.

Divisiciens clerico, quem verberavit, non potest propter hoc ab Episcopo absolvi, nisi in certis casibus hoc expressit.

Idem.

Quamvis incidens in canonem late sententiæ propter violentam manuum injectionem, juxta proprias facultates eis satisfaciat, quibus injurias irrogavit, non tamen aliter, quam per sedem Apostolicam vel ejus legitimum abolutionis potest beneficium obtinere. Nisi imminente mortis articulo, infirmitate, inimicitia aut inopia, puerili vel senili ætate, fragilitate sexus, seu alia corporis impotentia, sive quolibet impedimento canonico retrahatur, quo minus Romanum Pontificem possit adire: vel nisi juris beneficio à labore hujusmodi excusetur. Caterum quibusdam prædictorum, videlicet qui temporali impedimento laborant (exceptis pueris) sub debito juramenti (quod secundum ecclesiæ formam præstare tenentur) confuevit injungi, ut impedimento cessante, ad Apostolicam sedem accedant, mandatum ipsius humiliter suscepturi.

CAP. LIX.

Excommunicatio simpliciter lata, intelligitur de majori. h. d. Et est textus notabilis, & quoties allegatur.

Idem.

Si quem sub hac forma verborum: Illum excommunico, vel simili à iudice suo d excommunicari cõtingat, dicendum est eum non tantum minori, quæ à perceptione sacramentorum, sed etiam majori excommunicatione (quæ à communione fidelium separas) esse ligatum.

CAP. LX.

Beneficium indultum ratione minoris ætatis, postquam cepit habere locum, non extinguitur, licet minor pervenerit ad majorem ætatem.

a Vide conc. Trid. sess. 23. de refor. c. 14. Vide Covarr. in c. alma mater. de sent. exc. l. 6. p. 1. §. 3. b Vide Henric. Boich. in c. si verè. sup. eo. Dist. ult. c. Vide Bonif. 8. in c. ult. de sen. exc. l. 6. §. 3. adjuv. in c. 8. §. 2. d. Dist. 8. suo, deest in plerisque recentioribus: ea ex antiq. Cod. & Vatic. est restituta: quam etiam cognovit gl. h. c. & Hostiensis.

Idem.

Veris, qui in canonem incidit sententiæ promulgatæ, sive ante, sive post pubertatem possulent se absolvi, potest diocesanus Episcopus abolutionis beneficium impetiri: Cum propter defectum ætatis, in qua fuit commissus excessus, rigor sit mansuetudine temperandus.

DE VERBORUM SIGNIFICATIONE

TITVLVS XL.

CAP. I.

Novale, est terra noviter ad culturam redacta.

Hieronymus super Osee. a

Innovate novale. Novale b est ager nunc primum præcisus.

CAP. II.

Appellations patri veniunt in lata significatione omnes ascendentes.

Idem super Daniele. c

Nam & Rex Nabuchodonosor pater tuus, id est, proavus, more scripturæ, quæ avos & deinceps patres appellat.

CAP. III.

Non dicitur natus, qui statim decessit.

Idem in Parabolis. d

Nam & ego unigenitus sui coram matre mea. Quare unigenitum se nominat, quem fratrem uterinum præcessisse scriptura testatur? nisi quia ille mox natus sine nomine, quasi nunquam esset, de vita decessit.

CAP. IV.

Distis antequam, non semper implicat.

Idem super Mattheum. e

Quod dicitur, antequam convenirent: non sequitur non sit, ostendit.

CAP. V.

Primogenitus dicitur, qui primò nascitur, etiam si secundus sequatur eum.

Hieronymus super Mattheum.

Ioseph non cognovit Mariam, donec f peperit filium suum primogenitum. Ex hoc loco quidam pervertit sine suspicantur, & alios filios Mariam habuisse: cum mos divinarum scripturarum sit, ut primogenitum non vocent, quem fratres sequuntur, sed eum, qui primò natus fuit.

CAP. VI.

Verba sunt intelligenda, non secundum quod sonant, sed secundum mentem proferentis.

Hilarius. f

Intelligentia dictorum ex causis est assumenda dicendi: quia non sermoni res, sed rei est sermo subjectus.

CAP. VII.

Non videtur, factum vario modo narratum, ubi idem in substantia conclusitur.

Augustinus super Mattheum. h

Nil obstat narrandi diversitas, ubi eadem dicuntur, maxime cum quisque Evangelistarum eo ordine credat se dicere, quo Deus voluit.

CAP. VIII.

Sensum, non verba considerare debemus.

Gregorius. i

Propterea, si prolixam epistolam meam ad interpretandum accipere te fortasse contigerit, rogo non verbum

a Osee 10. sunt verba glossæ interlinearis. b Quæ per novale, ff. eo. & l. s. v. a. novale. c Dan. 5. & c. 1. eo. tit. in 1. comp. d Prov. 4. & c. 2. cod. tit. in 1. comp. e Matt. 1. c. 2. cod. tit. in 1. comp. f Ibid. & c. 4. cod. tit. in 1. comp. g Lab. 4. de trinit. Refertur e. 3. cod. tit. in 1. comp. h Forè hæc dicit Aug. in l. de consensu Evang. unde ibi l. 2. c. 22. & 28. i Lab. 1. c. 1. Reg. giff. & c. 7. cod. tit. in 1. comp.

ex verbo, sed sensum ex sensu transferri: quis plerumque dum proprietates verborum attenditur, sensus veritatis amittitur.

CAP. IX.

Dicit, quis propriè sit præpositus.

Idiorus. a

Quamvis omnes, qui præfunt, propositi rite vocentur, quos tamen obtinuit eos vocari præpositos, qui quandam prioratus curam super alios gerunt.

CAP. X.

Non recipit congruam summationem.

Idem in libro Etymologiarum. b

Forus est exercendarum litium locus, à fando dictus, sive Foroneo Rege, qui primus Græcis legem dedit. Constat autem forus causa, lege, & iudicio. Causa à casu quo venit, dicitur: est enim materia & origo negotii, nedum discussionis examine patefacta: quæ dum proponitur, causa est: dum discutitur, iudicium: dum finitur, iustitia. Vocatur autem iudicium, quasi iurisdictionis, & iustitia, quasi juris status. Iudicium autem prius inquisitionis vocabatur: unde & auctores iudiciorum, præpositos, quæ flores, vel quæsitores vocamus. Negotium multa significat: modo actum alicujus rei, cujus contrarium est otium: modo actionem causæ, quod est iurgium litis, & dictum est negotium, id est, sine otio. Negotium autem in causis, negotiatio in commerciis dicitur, ubi aliquid datur, ut majora lucrentur. Iurgium dicitur quasi juris garrum: eo quod hi, qui causam dicunt, iure disceptant. Lis autem à contentione limitis prius nomen sumpsit, de qua Virgilius dicit, *Limes erat positus, litem ut diserneret agri.* Causa, aut argumento, aut probatione constat. Argumentum nunquam testibus, nunquam tabulis dat probationem, sed sola investigatione invenit veritatem: unde dictum est argumentum, argutè inventum. Probatio autem testibus, & fide tabularum constat. In omni quoque negotio hæ personæ quantur: Iudex, accusator, reus, & tres testes. Iudex dictus quasi jus dicens populo, sive quod iure disceptet. Iure autem disceptare, est iuste iudicare. Non est ergo iudex, si non est in eo iustitia. Accusator vocatus est quasi causator, qui ad causam vocat eum, quem appellat. Reus à re, quæ petitur, nuncupatur: quia quamvis conscius sceleris non sit, reustamen dicitur, quamdiu in iudicium pro re aliqua petitur. Testes antiquitus superstitios dicebantur, eo quod super causæ statu proferebantur: nunc parte ablata nominis, testes vocantur. Testes autem considerantur conditione, natura & vita. Conditione, si liber, non servus: nam sapè servus metu dominantis testimonium supprimunt veritatis. Natura, si vir, non foemina: nam varium & mutabile est testimonium semper foemina producit. Vita, si innocens & integer actu: nam si vita bona defuerit, fide carebit: non enim potest iustitia cum scelerato homine habere commercium.

CAP. XI.

Dicit quid sit pactum, & unde dicatur.

Idem.

Pactum dicitur inter partes, ex pace conveniens scriptura, legibus ac moribus comprobata: dictum pactum, quasi ex pace factum.

CAP. XII.

Hic Isidorus ponit etymologiam iuris, prout habetur in re, non prout est generale nomen.

Idem in eodem.

a Lib. 10. Etymo. & c. 8. eod. tit. in 1. comp. b Lib. 12. Etymol. c. 15. & c. 10. eod. tit. in 1. comp. c Vide l. cum clericis. C. de Episc. & clericis. d Virg. m. 12. e Distio, testimonium, in omnibus Vaticanis desit.

Ius dictum est à iure possidendo: hoc enim iure possidetur, quod iuste: hoc iuste, quod bene: quod autem male possidetur, alienum est: male autem possidet, qui vel suis male utitur, vel aliena præsumit.

CAP. XIII.

Quidquid fidelis offert ecclesie, oblationis nomine continetur, & à secularibus possideri non debet.

Paschalis canonis sancti Maximi.

Causa à Carpenis plebis: & infra. Ceterum primitiæ, decimæ, & oblationes, in solis ecclesiam, bonis præcipue numerantur. Oblationes vero decimæ, quæcunque de propriis & licitis rebus ecclesie à fidelibus offeruntur. Quicunque igitur eas per portulacum, secularem obtinet, proculdubio contra Deum, & sanctorum patrum nititur sanctiones: quoniam & qui accipit, & qui tradit, raptor & sacrilegus iudicatur.

CAP. XIV.

Solus sacerdos potest sacramentum extrema unctio ipse conferre, h. d.

Alexander III.

Visitavit frat. t. b. & infra. Nos itaque tibi tuncimus respondendum, quod sacerdos uno præfente clerico, & etiam solus potest infirmum unguere.

In anno bissextili servari debet loci consuetudo, circa diem s. Mathie festandum, dum tamen vigilia convalescentia ipsa non dicit.

Festum vero beati Mathie iuxta consuetudinem ecclesiasticam, vigilia catenus precedat, ut nec pro besepto, nec pro quolibet alio modo inter se & solemnitatem aliam diem admittat: in qua utique vigilia (nisi venerit in dominica) jejuniis celebretur: ipsum autem festum si fiat in præcedenti die, si in sequenti, (quiduo quibus pro uno reputantur) nullus error, sed conclusio ecclesie teneatur.

CAP. XV.

Ter verbum, status & præcipio, definitiva sententia fieri potest.

Celestinus tertius.

In his, quæ ambiguitatem continent: [1 & 7] Innotuit apostolus nostro, quod cum inter magistrum M. & conversos hospitalis sancti Simpliciani super eodem hospitali in præsentia Mediolanen. Archiepiscopi quædam verteretur, ipse Archiepiscopus post cognitionem causæ in prolatione sententiæ his verbis non fuit usus, *Talis partem condemnio, vel talem absolvo: sed pronuncio ita, statuo & præcipio: [2 & 7].* Attendentes igitur hoc verbum, statuo, rem perfectam significat, & verum effectu, non verbotenus accipitur. Item quæ Gregorium Gregorium, quod præcipitur, imperatur, & quod imperatur, necesse est fieri: & aliquando si non fiat, parva habet. Considerantes nihilominus, quod non debet aliquis considerare verba, sed voluntatem: cum non intentione verbis, sed verba intentioni debeant deferri: interpretamur procuratoribus utriusque partis presentibus, & definimus, quod præfati Archiepiscopi verba tali forma prolata, perpetuo valitura sententia obtineant firmitatem.

[1 Ad sed. Apost. meritò recursus debet haberi, ad quem revera, tanquam matrem omnium ecclesiarum, majores & distictiores quæstiones, ut ab antiquis patribus constitutum, & moribus utentium recte approbatur, conferri debent.]

[2 Ne de cetero, & cetera, quæ infra expressè continentur in registro: quoniam igitur scitis ex relatione del. h. n. G. s. S. Laurentii in Lucina, S. Joannis, S. Prisca Presbyterorum Cardinalium districtus, quos ad hoc concessimus auditores, super hoc fuit in prolatione sententia dubitatum.]

a C. 1. eod. tit. in 1. comp. b C. 9. eod. tit. in 1. comp. c C. 1. eod. tit. in 2. comp.

CAP.

nos enim per matricem ecclesiam cathedralem intelligi volumus, non Romanam.

[1 Quia verò non est nostra intentio, ut iura fratrum nostrorum temporibus nostris immutentur, causam ipsam vobis duximus committendam.]

CAP. XXIII.

Excommunicatus, vel interdictus pro contumacia, vel offensa dubia, absolvitur cautione praestita de stando iuri. Si vero sit excommunicatus vel interdictus pro manifesta offensa, tunc prius debet satisfacere antequam absolvatur. Et dicitur manifesta, de qua constat per confessionem, vel probationem legitimam, vel res evidenter. b. d. cum cap. sequenti.

Idem Abbati sancta Genesefa, Decano & cancellario Parisien.

Ex parte in Christo a dilecta filia comitissa Blesen. [1 & infra.] Proposuerunt nuncii comitissa, quòd cum ipsius praepositus quendam latronem ceperit, & iustitia fuerit inde facta, latro fuit per capitulum Carnoten. post factam iustitiam requisitus, quia cum in terra sua captum fuisse dicebant: [2 & infra.] Verum quum super hoc de parendo iuri comitissa cautionem offerret, canonici Carnoten. nihilominus terram eius fecerunt interdicto supponi: quòd relaxare noluerunt, nisi prius solveretur emenda: dicebant enim in Carnoten. ecclesie privilegiis & contineri, quòd nemini liceat excommunicatis, vel nominatim interdictis pro canonicis Carnoten. absque congrua satisfactione absolutionis beneficium indulgere: [3 & infra.] Ad intelligendam autem clausulam privilegii memorati, credimus distinguendum, utrum in aliquem interdicti vel excommunicationis sententia sit prolata pro contumacia tantum, quia scilicet citatus stare noluit iuri: vel etiam pro offensa, quia videlicet iustus noluit maleficium emendare. In primo casu credimus congrue satisfieri, ut sententia relaxetur, si prius sufficiens standi iuri cautio tribuatur: in secundo verò si offensa est manifesta, non credimus satisfieri congrue, ut relaxetur sententia, nisi prius sufficiens praestetur emenda. Si verò dubia est offensa, sufficere credimus ad relaxandam eandem, si parendi mandato ecclesie & competens satisfactio praebatur.

[1 Nuncii ad nostram praesentiam destinati sibi postularunt audientiam exhiberi, ut audirentur iniurias, quas ei & sui inforti ecclesia Carnoten. quibus & dil. fil. B. Bero canonicus Carnoten. qui pro ipsa stabant ecclesia, dil. fil. R. H. S. Anastasii Presbyterum Card. dedimus audirem: in cuius praesentia.]

[2 Asserentibus Ballivis e contra ipsum fuisse captam in terra, in qua ius capiendi latrones & alios malefactores habet eadem comitissa: quoniam vir ejusdem antequam signaculum cruce assumeret, erat in possessione iuri illius, ut in loco illo, in quo captus ab ipso captulo dicebatur, huiusmodi jurisdictionem haberet: quòd erant probare parati.]

[3 Videntes autem nuncii comitissa, quòd data cautione absolvi non poterant, ut deberent, tam super hoc quam alii causis, inter comitissam & capitulum agitari, Metropolitanam audientiam appellaverunt: tam ipsam comitissam quam terram & ballivos ipsius sub eius protectione ponentes. Metropolitanus cum partes essent in die praefixa praesentes, privilegio inspecto, testibus hinc inde receptis, quibus ab officiali Metropolitanam examinatis, in die partibus iterum assignato procurator comitissa cum instantia postulabat publicari attestationes receptas, ex abundantia de jure parendo sufficientem exhibens cautionem, ut relaxaretur interdictum. Sed procurator capituli e contrario allegabat, quòd iam dicti privilegii ratione, ab ipsa sententia non poterat nec debebat absolvi, nisi prius captulo facta fuisset emenda, interpretando verbum illud quòd in privilegio continetur, videlicet satisfactio congrua, pro emenda. Litigato igitur

a Cap. 7. eod. tit. in 3. compil. b forte privilegio. c Dicitur ecclesia, deest in vetustiorib. eod. & in omnib. Vat.

tur diutius super huiusmodi clausula, interlocutus est Metropolitanus iam dictus, se velle huiusmodi expositionem Apostolicae excommunicationis referre, & super hoc diem partibus assignavit.]

CAP. XXIV.

Summatum est sup. cap. proxim. vel dic: Manifestum dicitur, quòd per confessionem, vel probationem legitimam, solutio rei constat.

Idem Comitissa Blesen.

Cum olim a pro canonicis Carnoten. quoddam capitulum contra te fuit allegatum, quòd dicebatur in ecclesia tua privilegium contineri: ut videlicet nemini liceat excommunicatis, vel nominatim interdictis pro canonicis Carnoten. absque congrua satisfactione absolutionis beneficium indulgere: & infra. Quare dum ansam solvimus, nodum dicimus ligavisse, propter hoc, quòd eisdem canonicis (velut akeris) proponentibus, illam offensam esse manifestam, non qua iudici, nec qua alii, sed qua sibi tantummodo manifesta videtur: offensam illam nos rescribimus & intelligimus manifestam, quae vel per confessionem, vel probationem legitime nota fuerit, aut evidentia rei, quae nulla post tergiversatione clari.

CAP. XXV.

Verba privilegiorum debent intelligi, ut aliquid alicui & non remaneat ambiguitas: & ideo verba, secundum & iusta, quod apposite causis, non conditionaliter, h. d. P. a. v. n. n.

Idem Episcopo & cantori Alciaten.

Abbat S. b. Silvani Alciaten. vitam universae christianis ingressio, cum ejusdem loci Monachi elegerint quendam de ipsius ecclesiae gremio in Abbatem, & confirmationem electionis à Mortensi Episcopo nequius sententia quatenus obtinere, eam à sede Apostolica petierunt. Ceterum procurator monasterii sancti Bertini proposuit ex adverso, quòd cum secundum approbatam consuetudinem & privilegia Romani Pont. Abbates Alciaten. debeant de monasterio sancti Bertini semper assumi: huiusmodi electio erat non immerito reprobanda, utpote contra consuetudinem diuturnam, & contra privilegium sed. Apostol. attentata, & Alciaten. Monachi & debeant de jure compelli, ut de monasterio sancti Bertini personam idoneam sibi eligerent in Abbatem & infra. Nos igitur depositionibus testium digniter inspectis, invenimus esse probatum, quòd in annis & infra, Monachi Alciaten. Abbatem sibi sancti Bertini monasterio elegerunt: & infra. Et cum quidam inter Guarinum Alciaten. Monachum elegerint, ejus electio robur habere non potuit, donec apud monasterium sancti Bertini professione facta, post aliquantum a temporis, quando scilicet ejusdem loci Abbat. & conventus placuit, in Alciaten. extitit Abbatem assumptus. Ex privilegiis quoque Rom. Pontif. argui poterat Alciaten. Abbatem fore de sancti Bertini collegio eligendum: nam privilegio Paschalis Papae huiusmodi capitulum apparet insertum: subrogationem Abbatis penes monasterium sancti Silvani apud Alciaten. Monachos, juxta praerogativam temporis morem, in vestra semper concedimus dispositione persistere. In privilegio etiam Calixti huiusmodi capitulum invenitur. Porro juxta Paschalis Papae decretum, Abbatis subrogationem penes Alciaten. non aliunde, quam de vestro monasterio fieri Apostol. auctoritate decernimus. Ad hoc autem pars adversa respondit, quòd si etiam probaretur, quòd infra predicti tem-

a Cap. 1. eod. tit. in 3. compil. Huius Decr. intellectus pendet ex superiorib. b Cap. 10. eod. tit. in 3. comp. c al. debeant iura compelli. d ab antiquo tempore.

potis

poris spaciū de monasterio sancti Bertini semper fuit Abbas Alciaten. assumptus: ex hoc dici non poterat, quod consuetudo aliqua, quod contradicō & iudicio fuerit introducta, cum in memorati Guarini electione, pro bono pacis extra iudicium processum taliter dignoscatur: & infra. Præterea cum Paschalis Papa subrogationem Abbatis sancti Silvani monasterio sancti Bertini iuxta morem præteriti temporis duxerit concedendam, nec b more præteriti temporis fiat fides, per eius privilegium & similia, nullum super hoc Alciaten. monasterio poterat præiudicium generari. Contra quod fuit ex adverso responsum, quod hæc determinatio, secundum præteriti temporis morem, & casualis, & conditionalis potest intelligi, & tam ad personale, quam ad impersonale verbum referri. Si enim impersonale verbum determinet e. conditionalis intelligitur, & est sensus, Concedimus subrogationem Abbatis sancti Silvani apud Alciaten. monasterium in vestra semper dispositione consistere, secundum præteriti temporis morem: id est, si mos præteriti temporis talis fuerit d. Si vero verbum determinet personale, casualiter debet intelligi, ut si sensus, Concedimus secundum præteriti temporis morem: id est, quia mos præteriti temporis sic obtinuit subrogationem, &c. Hic autem sensus rectior esse videtur, quia cum privilegium sit lex privata, & lex e non debeat esse obscura, vel captiosa, sed certa & manifesta: nec esset privata, nisi aliquid specialiter indulgeret: profectio sic intelligenda sunt illa verba, ut res, de qua agitur, valere possit potius quam perire: maxime cum supradictus C. Papa, qui eidem Paschali è vicino successit, verbis æquioribus usus, determinationem illam profus amoverit, ut ambiguitas tolleretur: & quod dicebatur in concessione Paschalis, ut videlicet subrogatio Abbatis sancti Silvani apud Alciaten. in dispositione Abbatis, & fratrum sancti Bertini semper existeret, ipse mutaverit, decernens subrogationem ipsius Abbatis non aliunde, quam de monasterio sancti Bertini faciendam. His igitur diligenter auditis, monasterio sancti Bertini adjudicavimus huiusmodi dignitatem, ut quoties in Alciaten. monasterio Abbas electio imminet faciendi, Alciaten. Monachi de cœnobio S. Bertini personam idoneam sibi eligant in Abbatem: ita videlicet, ut tandem monasterium ipsum hac honoris debeat prærogativa gaudere, donec ibidem viguerit observantia regularis, ut idoneæ persona inveniantur in illo, qui possit in Abbatem assumi.

CAP. XXVI.

Dicit, qui dicuntur hæretici manifesti. Secundo que sint pedagia, guidagia, & salinaria interdista. Tertio dicitur quomodo intelligitur præceptum salium laico, quod de se consequentibus in ecclesiastico foro respondent. h. d.

Idem Comitis Tolosan.

Super & quibusdam mandatorum articulis: [1 & infra.] Tua devotio postulavit à nobis, qui sint dicendi hæretici manifesti, Super quo tibi duximus respondendum, illos intelligendos esse manifestos hæreticos, qui contra fidem catholicam publicè prædicant, aut profitentur, seu defendunt eorum errorem, vel qui coram prælatis suis convicti sunt, vel confessi, vel ab eis sententialiter condemnati super hæretica pravitate: quorum bona propria confiscantur, & ipsi iuxta sanctiones legitimas puniuntur. Præterea cum pedagia, guidagia, salinaria tibi legatus interdixit memoratus auctoritate Apostolica, duximus declarandum illa esse pedagia, salinaria, guidagia interdista, que non apparent

a Al. contradictorio iudicio. b al. nec de more, vel consuetudine, c conditionaliter. d fuit. e Bari. in l. si finata. g. ex hoc edito. ff. de dam. infesto. f al. que possint, & cetera. g. Ca. 10. eo. tit. in 4. comp. vide Albertinum trad. de agnos. asserti. Cathol. & hæret. q. 29.

Imperatorum, vel Regum, vel Lateran. a concilii largitione concessa, vel ex antiqua consuetudine à tempore, cuius non extat memoria introducta: & infra. Cum autem à legato recepisset in mandatis, ut de te consequentibus, secundum suum, vel alterius legati vel iudicis ordinarii, vel delegati arbitrium, iustitiam exhiberes: hoc taliter intelligendum esse censemus, ut in omni causa, que ratione personarum, vel rerum, que ad ecclesiasticum forum pertinent, ac super universis capitulis, que pro pace servanda sunt per dictum legatum statuta, vel auctoritate Apostolica statuenda, item viduis, pupillis, orphanis, & personis miserabilibus tenearis in iudicio ecclesiastico respondere.

[1. Tibi à bon. me. Milone notario nostro tunc temporis Apostol. sed. leg. iustorum apud quosdam habitatio subverta.]

CAP. XXVII.

Clericus traditur curia seculari, quia degradatur, seculari potestate præsentem, cui denunciatur, ut in suum forum illam recipiat. h. d. usq. ad b. pro illo.

Idem Episcopo Parisien.

Novimus expedire b, ut verbum illud quod in antiquis canonibus, & in nostro decreto contra falsarios edito continetur, videlicet ut clericus per ecclesiasticum iudicem degradatus, seculari tradatur curia puniendus, apertius exponamus.

Cum enim quidam antecessorum nostrorum super hoc consulti diversa responderint, & quorundam sit opinio à pluribus approbata, ut clericus qui propter hoc vel aliud flagitium grave, non solum damnabile, sed damnosum, fuerit degradatus, tanquam exutus privilegio clericali, seculari foro per consequentiam applicetur: cum ab ecclesiastico foro fuerit projectus, ejus est degradatio celebranda seculari potestate præsentem, ac pronuntiandum eidem cum fuerit celebrata, ut in suum forum recipiat degradatum: & sic intelligitur tradi curia seculari: pro quo tamen debet ecclesia efficaciter intercedere, ut citra mortis periculum, circa eum sententia moderetur.

Iste s. non facit ad estulum, sed ponit gratiam secundum quosdam.

Pro illo vero falsario scelerato, quem ad mandatum nostrum capisecisti, hoc tibi duximus consulendum, ut in perpetuum carcerem ad agendam penitentiam ipsum includas, pane doloris, & aqua angustie sustentandum, ut commissa debeat, & stenda ulterius non committat.

CAP. XXVIII.

Si Papa indulget 700, qui propter absentiam altaria possessionera recuperare non possunt, quod et lapsus anni non nocent, intelligitur hæc indulgentia secundum usus communes.

Honorius III. Archiepiscopo Turonen.

Dilecto filio Jacobo (Barba: [1 & infra.]) Quia te pro causa necessaria tunc absente, possessio tibi tradita causa custodia, restitui parti adversæ non potuit: eidem indulgemus, ut sibi lapsus temporis non obstitere, quò minus possessionem ipsam recuperare valeret. Quoniam verò tantum temporis ante concessionem ipsius indulgentiæ dicitur effluxisse, quòd tibi sufficere posset ad veræ professionis effectum, secundum statuta & concilii generalis: & infra. Auctor. præf. declaramus, quòd nostræ intentionis non fuit per ipsam indulgentiam jus perimere, quòd tibi competit d. ex possessione præterita, vel post reditum tuum competere ex futura: sibi enim imputare poterit pars adversa si negligens fuerint in sua iustitia prosequenda, cum absentia

a Lateranen. Concil. sub Alex. III. ca. 22. b Cap. 2. cod. tit. in 4. comp. Degradatio qualiter sit facienda, vide Concil. Trident. Sess. 13. de reform. matr. cap. 4. c Sub Innocent. III. cap. 40. d Competebat.

tuz impedimento cessante) conveniendi te habuit facultatem.

[1 Procuratore ecclesie S. M. de Venetia, olim nobis humiliter supplicante, ut cum paratus esset tibi iustitia plenitudinem exhibere super ecclesia S. Marci de Tyro, & rebus aliis, de quibus inter te & Venetos, ac vicarium Venetiarum questio mota fuit, possessionem ipsius ecclesie, atq. rerum qua per se. me. l. Pp. p. n. tibi fuit causa custodia assignata, sibi restitui faceremus: cumq.]

CAP. XXX.

Oblationum nomine intelligitur quicquid offertur ecclesie, quocumq. modo in missa vel extra, & in ecclesia vel extra.

Idem Prior & clericus sanctorum Iohannis & Pauli Tuderini.

Cum inter vos dudum ex parte una, & Abbatem sancti P. de monte Spolet. dicec. ex altera, super tertiam parte oblationum capelle sancti Hilarii, quaestio veteretur, & à vobis probatum fuerit per xl. annos, & amplius tertiam partem oblationum eiusdem capelle vestram ecclesiam recepisse, à clericis institutis, per Abbatem de Monte, tuisque filii Prior eandem tertiam te commisisse aliquando colligendam: bonæ memoriæ I. Papa, præd. nos. ipsam tertiam ecclesie vestre adjudicans statuit, ut tibi Prior liceret per eosdem clericos (sicut fuerat consuetum) partem colligere memoratam. Verum quia postmodum sacerdos prædictæ capelle asserens oblationum nomine minime contineri ea, quæ ipsi capelle in festivitate omnium sanctorum mittuntur, vel portantur ad illam, seu ad domum sacerdotis eiusdem intuitu defunctorum: nec non, quæ in criminali ponuntur, & quæ ante crucem, & in missa Trinitatis, & ea quæ pro desponsatis dantur, & lampades cum oleo, quæ prædictæ capelle ab aliquibus offeruntur, vel quæ dantur nuncio, qui ad recipienda talia per præfatæ capelle parochiam destinatur, de his omnibus vobis tertiam partem denegans exhibere, de aliis nomine tertie partis persolvendis pro rata vestram ecclesiam contingens retinere nitetur ad expensas capelle ipsius necessarias faciendas: dictus prædecessor de omnibus supradictis absque subtractione aliqua integrè persolvi voluit & mandavit tertiam portionem. At b capellani prædictæ capelle dicentes mortuorum sacerdotibus, & quæ offeruntur pro missis mortuorum sacerdotibus, & quæ pro septimis, & tricesimis, & anniversariis, panes, & alia, quæ intra hebdomadam offeruntur, & mortuorum iudicia, oblationum nomine minime contineri: de his omnibus tertiam partem solvere vobis nolunt: [1 & 7.] Volumus [igitur] & mandamus, ut per vestrum clericum à vobis in eadem ecclesia institutum, de omnibus supradictis & aliis oblationibus quocumq. titulo ad ecclesiam pervenerint, sine diminutione aliqua integrè tertiam vobis portio persolvatur.

[1 Ut igitur huiusmodi scandalorum materia radicitus pullulantium evellatur.]

CAP. XXX.

Lis dicitur mota non fuerit contestata.

Idem Episcopo F. P. Bertrandi d.

Ex parte vestra fuit propositum, quod præpositus & canonici Aretini. sententiam, quam I. Papa præd. nos. super Molendino de Calianen. ac aliis articulis promulgavit, in recidivæ quaestionis scrupulum reducere molientes, asserunt capitulum illud eiusdem sententia, quo dicitur, ne canonica ipsa impediatur, quod minus monasterium vestrum Molendinum præfatum de Calianen. reedificare valeat in eum statum, in quo fuisse

a Canitur, pro dantur habetur in antiquis. Cod. & ea missa quæ pro desponsatis canitur. b al. ac. c Pannos. d al. ita: Idem Episcopo F. P. P.

dignoscitur tempore motæ litis, esse referendum ad tempus quod lapillus in denunciatione novi operis factus fuit: vobis econtrario adherentibus, illud esse intelligendum de tempore, quo lis super hoc inter vos & præfatam canonicam extitit contestata. Nos igitur considerata eadem sententia, quod in præfato capitulo dicitur de tempore motæ litis, interpretamur esse referendum ad tempus, quo litis contestatio facta fuit.

CAP. XXXI.

Constitutio legati de solvenda tertiam mortuorum Episcopo, intelligi debet de hi mortuorum, quibus de iure communi debetur.

Idem Prælati universitatis Francigenarum Constanti.

Ex parte vestra fuit propositum, quod Patriarcha vester, occasione constitutionis cuiusdam, quam Albanen. a Episcopus tunc legatus in partibus Romanarum super legatis edidit defunctorum, & dil. fil. lri. sancti Thæxedis Presbyter Car. dum ibidem legationis fungeret officio, innovavit, de quibusdam, quæ vobis & ecclesie vestris legantur à decedentibus, tertiam à vobis ex portione. Cum igitur ipsi (sicut ex eorum interpretatione accepimus) non intellexerint, quod de his, quæ ornamentis ecclesiasticis, vel ad fabricam ecclesie reparacione indigentibus, aut ecclesie luminaria, nec nos de his, quæ pro anniversario, septimo, tricesimo ac viciesimo faciendis, vel de his, quæ personis specialiter, nisi finis ad fiat ecclesie ratione, à quacumq. legantur, aliqua deberet solvi portio ecclesie cathedrali. Nos interpretationem eorum ratam habentes, secundum ipsam constitutionem præfatam precipimus observari: firmiter inhibentes, ne in prædictis aliquid fraudulenter in præjudicium cathedralis ecclesie procuretur.

CAP. XXXII.

In privilegio de percipiendis fructibus beneficiorum, appellatio beneficiorum etiam majora beneficia comprehendit, quando præfatum un est concessum Episcopo, pro bonis & favorabilis causa. l. d. cum suppletione Pannormitani.

Idem Episcopo Tilenen. b

Tva nobis fraternitas e intimavit, quod cum tibi pro relevatione oneris debitorum duxerimus indulgentiam, ut fructus beneficiorum, quæ interim in dictorum tua vacare contigerit, tibi liceat biennio retinere: quodam Apostolicæ gratiæ privilegium sinistra interceptione restringere molientes, asserunt præbendas, & alia jura beneficia nequaquam beneficiorum nomine contineri: [1 & 7.] Nos igitur auctoritate præfata declaramus, quod in hoc casu præbendæ ac alia beneficia generali beneficiorum nomine continentur.

[1 Super qua interpretationem Apostolicam possit.]

CAP. XXXIII.

Verbum moderationis, diminutionem continet, non augmentationem.

Gregorius IX. Decano & sacrista

Ergo d.

Transmissæ e nobis literæ continebant, quod significantibus Episcopo & capitulo Xanton. quod quadragenarius canonicorum numerus institutus in eorum ecclesia, non poterat observari, pro eo, quæ non sufficiebant ecclesie facultates: vobis dedimus in mandatis, ut canonicorum & præbendarum numerum præfata facultates ecclesie moderantes, statueretis eundem firmiter observari. Vos verò invenistis prædictæ ecclesie facultates, à tempore statuti numeri adeo excessisse, quod absque mutilatione præbendarum major haberi posset numerus in eadem: quare quaesistis an per moderationis verbum literis nostris appositum eundem

a Alban. b Tullen. al. Tollenen. al. Tullonen. c Vid. Archidiaz. in cap. frater noster. 16. qu. 1. d Egoi. al. Engelshorn. e Vid. gl. & D. in cap. cupientes. de elect. in d. & Constantium Clement. II. de magistris.

numerum

numerum augmentare & minuire deberetis. Quocirca mandamus, quatenus si veteres non sunt minuta prebenda, cum moderatio locum non habeat, ipsarum & canonicorum numerum dimitatis in eodem statu, in quo hactenus dignoscitur extitisse, in utilitatem ejusdem ecclesie convertentes augmentum suorum reddituum, donec duxerimus aliter disponendum.

DE REGULIS JURIS.

TITVLVS XLI.

CAP. I.

Non potest breuius sumari.

Ioannes Chrysostomus.

Omnia res, per quasque causas nascitur, per easdem dissoluitur.

CAP. II.

Dubia in meliorem partem interpretari debent.

Beda in Homiliis. a

Estote misericordes, &c. Hoc loco nihil aliud nobis precepti existimo, nisi ut ea facta, quae dubium est, quo animo fiant, in meliorem partem interpretemur. Quod enim scriptum est, Ex fructibus eorum cognoscetis eos: de manifestis dictum est, quae non possunt bono animo fieri, ut stuprum, blasphemiae, furia, ebrietates, & similia: de quibus nobis permittitur iudicare.

CAP. III.

Propter scandalum euanthum veritas non est omittenda.

Idem.

Qui scandalizaverit, &c. Vilius scandalum nasci permittitur, quam veritas relinquatur.

CAP. IV.

Propter necessitatem illicitum efficitur licitum.

Idem super Mare.

Quod non est licitum in lege, necessitas facit licitum. Nam & Sabbathum custodiri preceptum est: Macabz tamen sine culpa sua in Sabbatho pugnabant. sic & hodie, si quis jejuniu[m] frerit egrotus, reus voti non habetur.

CAP. V.

Illicite factum, obligationem non inducit.

Gregorius VII.

Quod latenter, aut per vim, vel aliis illicite introductum est, nulla debet stabilitate subsistere.

a In Lucam lib. 2. ca. 24. vide B. Thom. 22. quaest. 60. artic. 4. b Afirm.

CAP. VI.

Tormenta iudicis non precedentibus inferenda non sunt.

Idem Varien. Episcopo.

Qui in contemplatione: & infra. In ipso causae initio non est a quaestionibus inchoandum.

CAP. VII.

Sacrilegus est, offendens rem vel personam ecclesiasticam.

Stephanus Papa. a

Quae multoties: [1. & 7.] Quicquid in sacris Deo rebus, & Episcopis iniuste agitur, pro sacrilegio reputatur: quia facta sunt, & a quoquam violari non debent.

[1. Usurpantur, necesse est ut multoties prohibeantur. Nam.]

CAP. VIII.

Qui facit aliter quam debet, facere non dicitur.

Augustinus,

Qui ex timore & facit preceptum, aliter quam debeat facit, & ideo jam non facit.

CAP. IX.

Committens unum peccatum, reus est omnium, quoad vitam aeternam.

Idem in libro de Sapientia.

Debeat peccator, quia offendens in uno, factus est omnium reus.

CAP. X.

Ignorantia non excusat peccatum in peccatis subditorum. h. d. quoad mysticum & morale intellectum.

Gregorius in registro.

Quamvis cause: [1. & 7.] Non enim potest esse pastoris excusatio, si lupus oves comedit, & pastor nescit.

[1. Quid esse deterius potest, quam ut agantur talia contra servos Dei, ut ipse sentiat qui praesit.]

CAP. XI.

Tro spiritualibus homagium non praestatur.

Lucius III. c

Indignum est, & a Romanae ecclesiae consuetudine alienum, ut pro spiritualibus facere quis homagium compellatur.

a Stephanus Papa Lepist. 2. cuius inarium: Plurimum extas gaudere, extat in 1. tom. conc. b C. 10. eod. tit. in 1. comp. vide B. Thom. 2. 2. quaest. 19. c Ca. 12. eod. tit. in 1. compil. vide ca. 2. de excess. prel. in 2. compil. ubi extas integra clausula.

F I N I S.

Aaaa. 5

